

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1934:3
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1933 ÅRS TEATERUTREDNINGS BETÄNKANDE
DEL I

DE FASTA STATSUNDERSTÖDDA TEATRARNA

AVGIVET DEN 29 JANUARI 1934

S T O C K H O L M

1 9 3 4

Statens offentliga utredningar 1934

Kronologisk förteckning

1. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 2. Finanspolitikens ekonomiska verkningar. Av G. Myrdal. Norstedt. xij, 279 s. S. 2. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 3. Lönutvecklingen och arbetslösheten. Av A. Johansson. Norstedt. vj, 162 s. 1 bil. S.	3. 1933 års teaterutrednings betänkande. Del 1. De fasta statsunderstödda teatrarna. Norstedt. 164 s. E.
-

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilken utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1934: 3

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1933 ÅRS TEATERUTREDNINGS BETÄNKANDE

DEL I

DE FASTA STATSUNDERSTÖDDA TEATRARNA

AVGIVET DEN 29 JANUARI 1934

STOCKHOLM 1934

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

333260

STATE OF NEW YORK

IN SENATE

1883

1883

DE KATA STATISTIEK

DE KATA

DE KATA

DE KATA

DE KATA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet . . .	5
<i>De kungliga teatrarne</i>	11
A. De kungliga teatrarnas organisation och reglementen	11
Organisation	11
Reglementen	14
B. Kungl. Dramatiska teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet	20
Utgifter	25
Inkomster	39
Spelsäsongens längd	46
Konstnärlig samverkan med Kungl. teatern	46
Repertoarplan och arbetsordning	47
Stående eller växlande repertoar	50
Repertoarval	51
Anslagsbehovet	54
C. Kungl. teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet	57
Utgifter	62
Inkomster	69
Konstnärlig samverkan med Dramatiska teatern	77
Spelsäsongens längd och föreställningarnas antal	77
Repertoaren	82
Anslagsbehovet	82
<i>Göteborgs Lyriska teater</i>	84
<i>Lorensbergsteatern</i>	94
<i>Hälsingborgs stadsteater</i>	101
<i>Särskilt yttrande</i>	107
<i>Bilagor:</i>	
Bilaga I: Förslag till bolagsordning för Kungl. Dramatiska teatern	115
Bilaga II: Förslag till bolagsordning för Kungl. teatern	119
Bilaga III: Förslag till reglemente för Kungl. Dramatiska teatern	123
Bilaga IV: Förslag till reglemente för Kungl. teatern	130
Bilaga V: Utredning rörande Kungl. Dramatiska teaterns administration i jämförelse med Kungl. teaterns	139
Bilaga VI: Förslag till reglemente för Kungl. teatrarnas pensionsinrättning	145
Bilaga VII: Utredning rörande Kungl. teaterns repertoar	159

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Genom beslut den 20 januari 1933 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst åtta sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågan om teaterförhållandena i riket. Departementschefen, statsrådet Engberg, anförde härvid följande:

»De kungl. teatrarna hava under de senare åren varit föremål för upprepade gransknings- och utredningsarbeten. Jag vill endast i korthet erinra om det betänkande, som den 29 april 1924 avgavs av särskilt för ändamålet inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning rörande de kungl. teatrarnas ekonomi, vilket betänkande sedermera resulterade i ett nytt reglemente för Kungl. teatern. År 1928 verkställde styrelsen för Dramatiska teatern i samråd med särskilda av chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga en utredning rörande denna teater. Denna utredning har ännu ej lett till någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. — Vidare har en inom ecklesiastikdepartementet tillkallad sakkunnig den 31 mars 1931 avgivit ett betänkande med utredning av vissa med Dramatiska teaterns verksamhet sammanhängande frågor. Ej heller denna utredning har ännu lett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Slutligen må erinras om de på utredningar grundade anmärkningar, som riksdagens revisorer upprepade gånger riktat mot de kungl. teatrarnas verksamhet, och de likaledes på ingående utredningar grundade förklaringar, som från teaterledningarnas sida med anledning härav givits.

Samtliga dessa utredningar liksom ock den kritik, som offentligen i den allmänna dagspressen eller annorstädes riktats mot teatrarnas skötsel och verksamhet, hava huvudsakligen haft till syftemål att belysa och föreslå förändringar i avseende å teatrarnas inre angelägenheter, deras ekonomi, regi och programval.

Då jag nu går att föreslå teaterfrågans upptagande till en förnyad utredning, så är det icke så mycket mot bakgrunden av tidigare kritik och förut framkomna reformförslag som fastmer i anslutning till utvecklingens och förhållandenas eget krav som detta sker. Det är alltså icke min avsikt att påkalla en undersökning, som främst tar sikte på de kungl. teatrarnas inre angelägenheter. Vad jag avser är i stället en omprövning av spörsmålet ur större synpunkter.

Det lider intet tvivel, att de kungl. teatrarna råkat i en kritisk belägenhet. Deras verksamhet har tarvat mycket betydande tillskott av allmänna medel. Även om det i och för sig må vara riktigt, att man icke på dessa teatrar verksamhet kan ställa anspråket, att den normalt skall ge vinst, så är det dock å andra sidan uppenbart, att det måste finnas ett rimligt förhållande mellan det allmännas kostnader och det kulturella utbyte nationen har av verksamheten i fråga. Härvidlag

bör framför allt tillses, att de kungl. teatrarna verkligen bli en scen om möjligt för hela nationen och icke endast för huvudstadens befolkning. Det är enligt min mening icke rimligt att i samma utsträckning som hittills skett finansiera dem med allmänna medel, därest det icke samtidigt sörjes för, att den isolering, som tyvärr i så hög grad drabbat dem, häves och en intimare kontakt skapas mellan dem och landet i det hela. Jag anser tiden vara inne att försöka avlägsna olikställigheten mellan huvudstaden och det övriga landet i dessa frågor och i stället skapa förutsättningar för ett solidariskt riksintresse av de nationella scenernas vidmakthållande och utveckling. Det är icke blott huvudstadens befolkning som har berättigade anspråk på att komma i åtnjutande av förstklassig teaterkonst. Nationen i övrigt kan med skäl resa ett liknande anspråk.

Tyvärr är läget hopplöst för den ambulerande privata teaterverksamhet, som gjort sitt bästa för att tillgodose landsortens teaterbehov. Det ena företaget efter det andra har ekonomiskt gått under, och i närvarande stund är det — därest man bortser från Andelsföreningen Skådebanans insatser — hart när möjligt att få fullgod teaterkonst på de scener, som en rad landsortsstäder med betydande kostnader ha skapat. Det är ett beklagligt faktum, att landsorten börjat känna sig styvmoderligt behandlad i detta avseende. Vill man förstå och göra rättvisa åt det, som djupast ligger under mycket av den kritik, som under de senaste åren både genom press och statsrevision riktats mot de kungl. teatrarna, så synes man mig böra ägna den största uppmärksamhet åt detta faktum. Skall nationen vidkännas dryga kostnader för dem, så har den också en naturlig rätt till en motprestation från deras sida. Men en slik motprestation kan icke åstadkommas på annat sätt än att dessa teatrar gå till nationen, då icke nationen har möjlighet att gå till dem.

Det problem, som främst bör lösas, är sålunda att till de kungl. teatrarnas verksamhet knyta så mycket som möjligt av det levande teaterintresse som finns i olika delar av vårt land. Jag ser ingen annan utväg till förverkligande härav än att åt dessa teatrar och deras verksamhet ge en organisation, som gör dem till hela nationens teatrar, en organisation, som öppnar möjligheten att från dem tillgodose teaterbehovet i olika delar av riket. Den av mig föreslagna utredningen bör alltså till ingående prövning upptaga frågan om att för de kungl. teatrarnas verksamhet utnyttja de lokala scenerna ute i landet och organisera en samverkan med dessas bestyrelser. Härvidlag bör undersökas, under vilka betingelser denna verksamhet kan komma till stånd, den rimliga omfattningen av de kommunala insatserna i förhållande till statens, de lämpligaste och smidigaste formerna härför o. s. v. Rent allmänt synes det mig uppenbart, att i samma mån landsorten kan påräkna att från centrum få det bästa i fråga om scenisk konst, i samma mån stimuleras dess intresse såväl för nationalscenerna som för att skapa så goda lokala teatrar som möjligt. Jag räknar därför med att genom en dylik organisation av de kungl. teatrarnas verksamhet direkt och positivt ställa även landsortens teaterintresse i deras tjänst.

Jag förbiser ingalunda olikheten mellan Operans och Dramatens förutsättningar att vidga sin verksamhet jämväl till landsorten. Enligt sakens natur har här talscenen större möjligheter än den musikaliska scenen. Denna senares oundgängliga behov av betydande orkesterutrymme samt vanskligheten av orkesterkrafternas uppdelning mellan huvudstaden och landsorten göra, att man får räkna med större begränsning i dess landsortsverksamhet än vad fallet behöver bli med talscenen. Det bör i detta sammanhang jämväl observeras, att Operan på ett helt annat sätt än Dramaten kan betjäna sig av radion för att med sina prestationer nå ut till den stora allmänheten.

Det ligger i sakens natur, att en sådan omgestaltning av de kungl. teatrarnas verksamhet påkallar en betydande utvidgning av det register, inom vilket de för närvarande röra sig. Skola de träda ut ur sin isolering och bli en folkteater i

ordets bästa mening, så tarvas onekligen härför en expansion på både bredden och djupet i fråga om de konstnärliga programmen. Det är genom att stå i intim växelverkan med hela nationens andliga liv, aktualisera tidens stora sociala och psykologiska problem, anpassa sig efter olika miljöer och deras förutsättningar, kultivera, förfina och fördjupa deras syn på scenens skapelser — det är genom sådant teatern kan bli en verklig folkteater. Det konstnärliga registrets omfattning röner enligt sakens natur en bestämd påverkan av den publikmiljö, till vilken man vänder sig. Endast det bästa är emellertid gott nog. Men just för att nå och förverkliga det bästa måste den sceniska konsten oavslåligt hämta kraft till förnyelse ur kontakten med den stora publiken. Det är min övertygelse, att den konstnärliga fostrargärning, som i alla skiften måste vara nationalscenernas ledstjärna, kan på ett helt annat och bättre sätt utföras, därest det sker på de vägar, som folkteateridén utstakar. Det gäller att göra teatern till ett betydelsefullt led i det folkliga bildningsarbetet. Det gäller att anknyta till och nyttiggöra allt det stora och glädjande intresse för scenkonsten, den må ha dramatikens eller musikens gestalt, som onekligen lever inom de vidaste kretsar utav vårt folk. Och här finnas folkliga organisationer, som med den största beredvillighet stå till förfogande för att främja och befästa den utveckling, jag här antytt.

Det får exempelvis icke förbises, att en av huvudförutsättningarna för ett framgångsrikt förverkligande av folkteaterns idé är åstadkommandet av en ändamålsenligt publikorganisation. I det stycket kan emellertid en anknytning ske till de publikorganisationer, som redan uppvuxit som ett led i folkbildningsarbetet. Jag tänker här särskilt på den i anslutning till olika folkbildningsorganisationer skapade löftesrika amatörteaterverksamheten och framför allt på vad Andelsföreningen Skådebanan i det stycket åstadkommit. Det bör vara en uppgift för utredningen att i anslutning till och med tillbörligt beaktande av dessa redan existerande organisationer närmare undersöka möjligheten av deras inramande i nationalscenernas arbete. Det program, jag uppställer för de kungl. teatrarnas arbete, är kort och gott, att de under statens ledning, medverkan och stöd och under intim samverkan med folkliga organisationer, kommunala och lokala organ bli värdiga vårdare och bärare av det allmänna teaterintresset.

I detta sammanhang bör det vara angeläget att undersöka, i vilka avseenden de kungl. teatrarnas statuter och reglementen påkalla en omgestaltning i syfte att få dem att motsvara deras nya uppgift. Här bör då också undersökas, huruvida och i vad mån bolagsformen är den ändamålsenligaste. Det bör vidare efterses, huruvida och i vilka stycken en ändrad avvägning av teaterledarnas befogenhet kan anses vara av förhållandena påkallad. Likaså bör prövas, huruvida och på vad sätt en ekonomisk och administrativ gemenskap och samverkan lämpligen kan åvägbringas mellan de båda nationalscenerna. Med tanke på nödvändigheten av planmässig sparsamhet och betydelsen för scenkonsten i det hela av att dess utövare ha en viss grad av social trygghet, synes det mig också i högsta grad behjärtansvärt att anställnings- och löneförhållandena, rätten för de anställda att medverka i rundradio, film o. d. samt organisationen av och formerna för personalens pensionering ordentligt utredas.

Till det icke minst viktiga hör enligt min mening att organisera en rationell arbetsfördelning. En av de största svagheter i den nuvarande ordningen har otvivelaktigt varit det ojämna utnyttjandet av disponibla krafter. Verksamhetens isolering till huvudscenerna i Stockholm har givetvis i detta avseende varit till största förfång. Skapas däremot en teaterorganisation, fotad på principen om nationalscenerna såsom scener för hela nationen, så löses så vitt jag kan förstå detta problem praktiskt och enkelt av sig självt. De krafter, som vid en given tidpunkt icke utnyttjas på huvudscenerna i Stockholm, komma då till användning på scener ute i landsorten. Fördelen härav ligger i öppen dag. För det första utvinnes en vida större effektivitet ur kostnaderna och för det andra be-

varas ensemblen vid oavbruten aktivitet, något som tvivelsutan måste vara gagneligt för dess prestationsduglighet överhuvud.

Med allt fog ha särskilt Dramatiska teaterns nuvarande lokalförhållanden påtalats. Att de lägga hart när oöverstigliga hinder i vägen, när det gäller att göra teatern till en verklig central och ett mönster för en folkteater, är tyvärr allt för sant. Vid utredningen bör därför ingående uppmärksamhet ägnas åt detta spörsmål och ett klarläggande ske rörande de omändringar, som äro nödvändiga för att åvägbringa en rationell drift.

Slutligen anser jag, att frågan om den sceniska utbildningen måste upptagas till allvarlig prövning. Det gäller här närmast teatrarnas elevskolor. Det synes böra undersökas, huruvida dessas nuvarande organisation är ändamålsenlig samt huruvida de alltjämt böra vara inramade i de båda teatrarnas verksamhet eller eventuellt få en mera fristående ställning. Att sörja för en god återväxt bland den sceniska konstens utövare och i största möjliga utsträckning till nationalscenerna knyta all ung verklig scenisk begåvning synes mig vara i utomordentlig grad angeläget.

I samband med en utredning rörande en expansiv verksamhet från huvudstads-teatrarnas sida torde jämväl särskild uppmärksamhet böra ägnas åt de förhållanden, varunder teaterverksamheten i landsorten, i den mån den kan komma till stånd, bedrives.

De företag, som bildas, sakna oftast möjligheter att någon längre tid uppehålla sin verksamhet och nödgas snart nedlägga densamma, med åtföljande ekonomisk ruin för företagsledaren och arbetslöshet för artisterna. Den misshushållning med initiativkraft, arbetsvillighet och i många fall ideella värden, detta medför, bör man tvivelsutan söka undvika. Det synes mig därför böra undersökas, i vad mån ett statligt koncessionssystem beträffande teaterverksamheten i landsorten lämpligen bör åstadkommas, och därest ett sådant kommer till stånd, huruvida icke ett närmare samarbete bör kunna etableras mellan sålunda godkända teaterföretag och den utanför huvudstaden bedrivna teaterverksamhet, som enligt min mening nationalscenerna böra utöva. Ett dylikt samarbete skulle tvivelsutan vara ägnat att giva en konsolidering åt landets teaterväsen, en konsolidering, som från social och ekonomisk synpunkt vore högeligen av behovet påkallad men som även skulle kunna på ett mera rationellt sätt utnyttja de stora bildningsvärden en väl skött teater i sig erbjuder.

Efter närmare övervägande av nu angivna frågor har jag kommit till den uppfattningen, att hithörande spörsmål lämpligen bör göras till föremål för utredning genom särskilda inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, vilkas antal lämpligen torde böra bestämmas till åtta.

Beträffande utredningsarbetets anordnande synes det mig angeläget att det sker under oavlätlig och intim kontakt med de kungl. teatrarnas styrelser. Det synes mig vidare ändamålsenligt, att de tillkallade sakkunniga efter att ha dryftat vissa allmänna principer tillsätta inom sig ett arbetsutskott, som garanterar att utredningsarbetet får nödig planmässighet och sammanhållning och bedrives med tillräcklig energi.»

Med anledning av berörda bemyndigande tillkallade Herr Statsrådet den 21 januari 1933 för nämnda ändamål professor Martin Lamm, ledamoten av II kammaren, redaktör Nils Christiernsson, teaterchefen Gustaf Collijn, fil. dr. Torsten Fogelqvist, regissör Per Lindberg, kontrollör Oskar Lokander, ledamöterna av I kammaren, redaktör Fredrik Ström och redaktör Harald Åkerberg samt uppdrog åt Lamm att vara ordförande för de sakkunniga och åt fil. kand. Gösta M. Bergman att vara de sakkunnigas sekreterare.

På därom gjord ansökan entledigade departementschefen den 16 maj 1933 Fogelqvist och den 5 december 1933 Lokander från sakkunniguppdraget.

På framställning av de sakkunniga har Kungl. Maj:t den 10 februari medgivit de sakkunniga att tillkalla en genom Svenska Teaterförbundets styrelse utsedd expert för utredning av landsortsteaterns reglering på statlig väg, eventuellt genom koncessionssystem. I enlighet härmed har av Svenska Teaterförbundets styrelse utsetts regissör Gunnar Klintberg.

Den 6 oktober 1933 har Kungl. Maj:t likaså på därom av de sakkunniga gjord framställning medgivit de sakkunniga att såsom experter tillkalla dels fil. dr. R. Palmqvist för utredning av de kungliga teatrarnas pensionsförhållanden, dels docenten vid Stockholms Högskola B. G. Jeanson för utredning av förhållanden rörande den lyriska scenverksamheten i landet.

Den 17 november 1933 har Kungl. Maj:t vidare på de sakkunnigas framställning medgivit de sakkunniga att tillkalla arkitekten Eskil Sundahl för utredning rörande Kungl. Dramatiska teaterns byggnadsfråga.

De sakkunniga ha inom sig utsett ett arbetsutskott, bestående av ordföranden professor Lamm, redaktör Christiernsson och redaktör Åkerberg.

De sakkunnigas arbete har under våren och hösten 1933 i främsta rummet bestått i ingående undersökningar av de kungliga teatrarnas och övriga fasta, statsunderstödda teatrars organisation, ekonomi och konstnärliga verksamhet. Under våren inriktades utredningsarbetet i första hand på Kungl. Dramatiska teaterns förhållanden, medan Kungl. teatern senare blivit föremål för de sakkunnigas undersökningar. I enlighet med utredningsarbetets gång behandlas i de sakkunnigas betänkande Kungl. Dramatiska teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet före Kungl. teaterns.

De sakkunniga ha under utredningsarbetet oavbrutet konfererat med och till sammanträdena inkallat representanter för de olika teatrarnas styrelser samt tjänstemän vid teatrarna. I samförstånd med de sakkunniga ha också under hand åtskilliga reformer redan företagits i teatrarnas skötsel.

De sakkunniga ha avstått ifrån att göra upp normalstater för de båda kungliga teatrarna, då det visat sig att sådana stater huvudsakligen få ett teoretiskt värde och ej på alla poster kunna omsättas i praktiken.

I föreliggande del av de sakkunnigas betänkande ha de sakkunniga ej ingått på frågan om i vilken utsträckning en turnéverksamhet kan knytas direkt till de kungliga teatrarna. Den försöksturné, som Kungl. Dramatiska teatern i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande företagit under hösten, har ej givit tillräcklig erfarenhet för bedömandet av möjligheterna för en utbyggnad av Kungl. Dramatiska teaterns konstnärliga verksamhet över hela landet. De sakkunniga måste därför avvakta resultatet av den turné, som teatern förbereder till mars månad, liksom av de stickturnéer, som Kungl. teatern beräknas företaga under vårens lopp. De sakkunniga önska taga upp frågan om de kungliga teatrarnas turnéverksamhet i ett vidare sammanhang tillsammans med övriga frågor, som röra ordnandet av den ambulerande teaterverksamheten. Vid utredningen angående Göteborgs Lyriska teater, Lorensbergsteatern och Hälsingborgs stadsteater ha de sakkunniga däremot redan nu velat ange

den under nuvarande förhållanden tänkbara omfattningen av respektive teatrarers turnéverksamhet för att därigenom en omläggning av driften snarast skall kunna företagas i och för ett omedelbart tillgodoseende av landsortens teaterbehov. Dessa och hithörande frågor komma att ytterligare utredas i betänkandets andra del. I denna del komma förslag att framställas till ordnande av landsortens teaterförhållanden på grundval av en riksomfattande publikorganisation, till vars bildande de sakkunniga redan tagit initiativ. I samband härmed kommer att behandlas frågan om teaterns reglering på statlig väg, eventuellt genom koncessionssystem, frågan om den dramatiska elevskolans framtida ställning och ordnande liksom frågan om inrättandet av en högsta instans för landets teaterväsende. I den senare delen av de sakkunnigas betänkande kommer också att upptagas till prövning Kungl. Dramatiska teaterns byggnadsfråga.

De sakkunniga få härmed vördsamt till Herr Statsrådet överlämna första delen av sitt betänkande, upptagande utredning rörande de fasta statsunderstödda teatrarnas organisation, ekonomi och konstnärliga verksamhet.

Särskilt yttrande av undertecknad Lindberg beträffande kapitlet De kungliga teatrarna av de sakkunnigas betänkande bifogas.

Stockholm den 29 januari 1934.

MARTIN LAMM.

NILS CHRISTIERNSSON.

GUSTAF COLLIJN.

PER LINDBERG.

FREDRIK STRÖM.

HARALD ÅKERBERG.

Gösta M. Bergman.

De kungl. teatrarnas organisation och reglementen.

Organisation.

Historisk återblick. På framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1898 års riksdag medgiva, att den nyuppförda operabyggnaden vid Gustav Adolfs torg samt operans lösa egendom finge för en tid av 10 år från och med den 1 juli 1898 upplåtas åt ett aktiebolag med aktiekapital om minst 200 000 kr., vilket bolag skulle åtaga sig att »på ett konsten värdigt sätt» i nämnda teater utöva operaverksamhet. För detta ändamål skulle bolaget äga uppbära ett privat bidrag av Konungen å 60 000 kr., det ordinarie statsanslaget för Kungl. teatern, inkomsterna för operabyggnadens lokaler samt den årliga räntan från Kungl. teaterns reservfond. I enlighet med 1898 års riksdagsbeslut upplåts operaverksamheten genom kontrakt till Kungl. teaterns aktiebolag. Detta bolag har alltsedan dess, med undantag för spelåren 1908—10, under vilken tid kontraktet med Kungl. Maj:ts tillstånd överlätits å direktören Albert Ranft, handhaft utövandet av operaverksamheten. Aktiekapitalet uppgår till 294 000 kr. Kontraktet förnyades senast den 22 april 1927 och gäller för tiden den 1 juli 1928 till den 30 juni 1938. Enligt den för bolaget gällande ordningen skall styrelsen bestå av fem ledamöter, därav Kungl. Maj:t utser vare sig inom eller utom bolaget tre och av dessa en till ordförande och en till verkställande direktör. De två övriga styrelseledamöterna jämte suppleanter för dessa väljas av bolaget. För granskning av bolagets räkenskaper och förvaltning utses två revisorer, därav en av Kungl. Maj:t och en av bolaget. Bolaget äger jämväl att utse en suppleant för den av bolaget utsedde revisorn.

Genom kontrakt av den 14 december 1907 upplåt Kungl. Maj:t till Dramatiska teaterns aktiebolag för avgiftsfritt begagnande den nyuppförda teaterbyggnaden vid Nybroplan i Stockholm. Teaterverksamheten skulle av bolaget utövas och ordnas enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t genom utfärdat reglemente eller annorstädes. Bolagets styrelse skulle bestå av fem personer, därav Kungl. Maj:t skulle utse vare sig inom eller utom bolaget tre och av dessa en till ordförande, en till vice ordförande och en till verkställande direktör. Förvaltningen och räkenskaperna skulle för varje spelår granskas av två revisorer, därav en skulle utses av Kungl. Maj:t och den andra väljas av bolaget. Aktiekapitalet uppgår till 200 000 kr. Kontraktet är på grund av förnyelse gällande för tiden till och med den 30 juni 1938.

I enlighet med ovannämnda bestämmelser ha alltså Kungl. teaterns och Dramatiska teaterns aktiebolag haft att upprätthålla den lyriska och den

dramatiska nationalscenens verksamhet. Som bekant har detta på båda hållen skett med avsevärda förluster, som enligt Kungl. Maj:ts anvisningar ha täckts dels med lotterimedel, dels med lån från reservfonden.

Tänkbara organisationsformer. Det har från olika håll med skärpa framhållits, att då de två bolagens aktiekapital i själva verket alltså förbrukats många gånger om, borde bolagen upplösas och driften ordnas på annat sätt. De former, som härvid vore tänkbara under förutsättning av att teatrarna fortfarande skulle vara halvstatliga företag, äro:

1) *Ekonomisk förening u. p. a.* En sådan organisationsform torde ej medföra några fördelar utöver bolagsformen och förutsätter tecknande av andelar av enskilda personer, vilket torde vara svårt att åstadkomma.

2) *Stiftelse.* En omorganisation efter denna linje skulle givetvis kunna medföra vissa fördelar. Dels erhöles teatrarna en friare ställning gentemot staten, dels kunde möjlighet skapas att intressera utomstående institutioner såsom t. ex. stadsfullmäktige och Musikaliska akademien för teatrarnas skötsel. Å andra sidan kan ej bortses från de nackdelar, som denna form skulle kunna medföra. Styrelsemedlemmarna skulle tvivelsutan av resp. institutioner utses på grund av sitt kulturintresse. På så sätt erhöles ingen garanti för att de ekonomiska synpunkterna bleve tillräckligt beaktade vid styrelsens sammansättning. Dessutom uppstode härigenom i någon mån ett mindre lämpligt divisionsansvar. Juridiskt sett behövde kanske teatrarnas räkenskaper ej erhålla samma offentlighet som nu, men då allmänhetens intresse för deras ekonomi säkerligen skulle förbli konstant, gäves knappast någon möjlighet att undgå offentlig diskussion. Dessutom uppstode alltid risk, att de kungl. teatrarnas förhållanden ventilerades inför nya institutioner.

Naturligtvis kunde också den möjligheten tänkas, att teaterverksamheten överlättes på en sammanslutning av sujetterna. För Kungl. teatern med dess skilda artistkårer torde detta vara ogörligt. För Dramatiska teaterns vidkommande har denna form redan en gång tillämpats, då personalen såsom »associationssällskap» år 1888 övertog teatern och skötte den under tio år framåt. Att denna förvaltningsform ekonomiskt gav gott resultat, berodde på tidsomständigheter, vilka nu ej föreligga. Däremot medförde den en konstnärlig tillbakagång och slitningar inom skådespelarkåren, vilka så småningom berövade denna flera av dess bästa krafter. Någon önskan om en sådan lösning torde ej heller finnas inom Dramatiska teaterns skådespelarkår.

Sakkunniga ha ej ansett sig böra ingå på alternativet teatrarnas överlämnande åt privatföretagsamhet. För Kungl. teatern torde ej någon spekulant stå att få. Direktör Ranfts övertagande av operaverksamheten under spelåren 1908—10 visade de pekuniära risker för den enskilde, som äro förenade med privatdrift av ett så penningkrävande teaterföretag. För den händelse att något hugat teaterkonsortium skulle vilja övertaga Dramatiska teaterns verksamhet, kunde ekonomisk garanti härför sannolikt blott lämnas en begränsad tid. Efter förloppet av denna tid skulle säkerligen staten på nytt stå inför uppgiften att ekonomiskt behöva understödja teatern och eventuellt återigen övertaga driften. Ett dylikt utlämnande av nationalscenen till privatföretag-

samhet kunde lätt äventyra Dramatiska teaterns konstnärliga ställning och anseende. För teaterns mångåriga personal innebure dessa skiften en icke önskvärd osäkerhet.

Sakkunniga förorda därför bibehållandet av bolagsformen såsom den mest praktiska. Dock har möjligheten att inrätta ett halvstatligt bolag med ett fåtal av Kungl. Maj:t anvisade eller godkända bolagsmän efter mönster av t. ex. Vin- och spritcentralen eller Tobaksmonopolet, också varit under övervägande. Man måste dock räkna med den olikheten, att nämnda bolag såsom ekonomiska monopolföretag under alla förhållanden lämna överskott, och att därför resp. bolagsmän kunna göra en ekonomisk insats, på vilken de kunna garanteras bestämd avkastning. Någon svårighet att uppbringa hugade och på samma gång lämpliga bolagsmän förefinnes alltså ej i fall som dessa. De för de kungl. teatrarna med Kungl. Maj:ts medverkan utsedda bolagsmännen skulle däremot ej kunna räkna på att erhålla någon som helst avkastning men skulle å andra sidan äga skyldighet att inlösa det gamla bolagets aktier.

Med full vetskap om den nuvarande bolagsformens brister ha de sakkunniga ej funnit någon bättre utväg för teatrarnas skötsel. Att förvandla dem till rena statsinstitutioner torde ej vara tilltalande. Det skulle göra Kungl. Maj:t ännu mer ansvarig för deras skötsel än för närvarande.

Styrelsernas sammansättning. Däremot ansluta sig sakkunniga till det av 1928 års kommitté framlagda förslaget, att aktieägarnas inflytande numera kunde vara tillräckligt tillgodosett genom utseende av en representant i resp. bolagsstyrelse, och att Kungl. Maj:t alltså borde utse övriga fyra medlemmar. Detta skulle för Dramatiska teaterns vidkommande medföra den fördelen, att Kungl. Maj:t utom ordförande, vice ordförande och teaterchef finge tillfälle att utse teaterns litteräre rådgivare. Dennes ställning skulle härigenom bli mera auktoritativ. Därigenom att den litteräre rådgivaren har plats i styrelsen kunna de litterära synpunkterna på Dramatiska teaterns repertoar komma att till fullo göra sig gällande. Om den litteräre rådgivaren i likhet med övriga styrelseledamöter tillsättes för tre år i taget, undviktes dessutom att en och samma person under en längre tid blir fastlåst vid posten. En sammansättning av styrelsen i enlighet med sakkunnigas förslag skulle även möjliggöra för Kungl. Maj:t att utse en för de båda bolagen gemensam styrelserepresentant. Då någon säkerhet ej finnes för att lämplig person kan erhållas, som kan ägna tillräcklig tid åt ordförandeposten inom två så omfattande teaterföretag, kunde lämpligen vice ordförande göras gemensam för de båda teaterstyrelserna.

Bolagsordningarna. I överensstämmelse med ovan framlagda slutsatser ha sakkunniga omarbetat de kungl. teatrarnas bolagsordningar (bilaga I och II), vilka av Kungl. Maj:t torde överlämnas åt bolagen i och för godkännande. I övrigt ha blott detaljändringar vidtagits avseende paragrafer, som nu äro meningslösa eller föråldrade, eller som måst bringas i överensstämmelse med sakkunnigas förslag till nytt reglemente. Sakkunniga ha även sökt åstadkomma likformighet mellan de två bolagsordningarna utan att dock annat än vid behov röra vid nuvarande formuleringar.

Sakkunniga önska betona, att bolagen lika litet nu som förr äga någon skuld i teatrarnas affärsresultat. Bolagsordningen har alltid sört för att den verkliga beslutanderätten tillkommit teaterchefen och de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna. Dessa kunna när som helst av Kungl. Maj:t utbytas. Det är mot dessa, ej mot bolagen, institutionerna eller personalen, som kritiken bör riktas.

Kontrakten mellan Kungl. Maj:t och de kungl. teatrarna I kontrakten med Kungl. Maj:t bör den paragraf, som stadgar, att dekorationer, kostymér och övrig rekvisita, som under kontraktstiden anskaffas, tillfalla Kungl. Maj:t och Kronan, kompletteras med rättighet för respektive teaters styrelse att försälja, utränga, uthyra eller förändra sådana dekorationer, möbler, attribut och kostymer, vilka ej ha historiskt värde och ej anses erforderliga för teatern. Likaså bör § 8 i kontrakten med Kungl. Maj:t angående styrelsens sammanställning och teaterchefens och styrelsens ömsesidiga befogenheter ändras i överensstämmelse med § 2 i nu gällande reglemente eller samma paragraf i sakkunnigas förslag till nytt reglemente vid dettas ikraftträdande.

Reglementen.

Kungl. teaterns och Dramatiska teaterns nu gällande reglementen äro givna av Kungl. Maj:t resp. år 1926 och år 1922. De äro i sin tur förändrade upplagor av tidigare gällande reglementen, och somliga paragrafer torde gå tillbaka åtminstone till 1800-talets begynnelse. En naturlig pietet tyckes ha hindrat från att ändra bestämmelser, som numera äro alldeles otidsenliga. På så sätt ha en del paragrafer bevarats, vilka endast gälla på papperet och aldrig torde tillämpas.

Princip för sakkunnigas reglementsförslag. Sakkunniga ha stått i valet mellan att helt omdana dessa reglementen eller att begränsa de av Kungl. Maj:t utfärdade reglementena till de frågor, där ett statligt reglerande kan synas behöfligt. Sakkunniga ha efter prövning stannat vid det sista alternativet.

De som bilaga III och IV medföljande reglementsförslagen upptaga alltså av instruktioner endast dem, som röra de av Kungl. Maj:t utsedda befattningsinnehavarna: styrelse, teaterchef, litterär rådgivare. Övriga befattningsinnehavare torde lämpligen få sina instruktioner utfärdade av styrelsen. Det kan för teaterns skötsel vara en olägenhet att styrelsen genom reglementena tvingas behålla vissa befattningar, vilka kunna bli överflödiga. Ävenså har man tvingats till en arbetsfördelning mellan olika befattningsinnehavare, som ej kan anses vara fullt rationell. Reglementena kunna på detta sätt bli ett hinder för en omorganisering i besparande syfte. Denna motivering synes ha så mycket mer fog för sig som det visat sig synnerligen svårt att erhålla förändring av reglementena fastställd av Kungl. Maj:t. Det av 1928 års kommitté framlagda och av 1931 års utredning tillstyrkta förslaget till nytt reglemente för Dramatiska teatern har ej föranlett några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida. Det kan också knappast begäras, att Kungl. Maj:t skall över-

taga ansvaret för teatrarnas skötsel i detalj, för deras befattningsinnehavares antal och ämbetsåligganden o. s. v.

Av de bestämmelser, som röra resp. teaters personal, ha sakkunnigas reglementsförslag blott upptagit dem, som ange personalens allmänna rättigheter och skyldigheter. Sujetters skyldighet att bekosta vissa klädespersedlar och dylikt regleras bäst av styrelsen, som ju äger att självständigt bestämma deras löner.

Plikt- och ersättningsbestämmelser. Med en viss tvekan ha sakkunniga också i sina reglementsförslag strukit de detaljerade plikt- och ersättningsbestämmelser, som finnas upptagna i Kungl. teaterns nu gällande reglemente och i 1928 års förslag för Dramatiska teaterns reglemente. Det har framhållits — icke utan skäl — att av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser i detta fall skulle äga större auktoritet än av styrelsen utfärdade instruktioner och därigenom bli lättare tillämpliga. Å andra sidan visar erfarenheten, att styrelserna ej genomgående tillämpa dessa straffbestämmelser, vilka tydligen i många fall befunnits alltför ålderdomliga. Deras avskräckande verkan torde därmed också vara reducerad. Sakkunniga ha därför stannat vid att endast fastslå styrelsens och teaterchefens rätt att ålägga plikt och ersättning vid brott mot reglemente eller ordningsstadga samt angivit maximibelopp. På styrelsen ankommer däremot att för olika fall fastställa pliktbeloppen.

Svenska dramatiska verk och musikverk. Sakkunniga ha bibehållit rätten för svensk dramatisk författare att inom tre månader erhålla besked, huruvida av honom erbjudet dramatiskt arbete av teatern inköpts eller ej, samt bestämmelsen om det minimihonorar teatern äger att utbetala. Däremot ha de bestämmelser strukits, som mot den ursprungliga avsikten lett till att svensk författare kommit i en missgynnad särställning genom att underkastas strängare granskning än utländska dramatiker. I förslag till nytt reglemente för Kungl. teatern ha sakkunniga bibehållit det nuvarande reglementets bestämmelser i fråga om svenska tonsättare.

Teatrarnas uppgift, helårsanställning och ferier. En del reglementsändringar äro beroende av de förändringar, som samtidigt företagits i sakkunnigas förslag till nytt pensionsreglemente för de kungl. teatrarna. Paragrafen om Dramatiska teaterns uppgift har av sakkunniga underkastats en redaktionell omarbetning, avseende att tydligare understryka dess förpliktelse som nationalscen. Bestämmelserna om helårsanställning och ferier ha uteslutits ur reglementet. Om styrelserna för de kungl. teatrarna skola få tillfälle genomföra en mera affärsmässig drift, måste de befrias från dessa bestämmelser, vilka binda styrelsens handlingsfrihet. I de fall, där ej kollektivavtal ingåtts, nödgas styrelsen för närvarande medge verkstadsarbetare ferier under av reglementet bestämt fastslagen tid, då just arbetet på den nya repertoarens uppsättning skulle vara önskvärt.

Då kamrerarbefattningen enligt sakkunnigas förslag bör utvidgas, har i sakkunnigas reglementsförslag tillagts bestämmelse, som stipulerar att ekonomiinspektören äger närvara vid styrelsens sammanträden och där föredraga ekonomiärenden.

Teatrarnas ledning. Styrelsens befogenhet att anställa personal och bestämma om uppsättning av teaterstycken har i sakkunnigas reglementsförslag utsträckts. Meningen är ej att härigenom beröva teaterchefen rätten till initiativ men att göra styrelsen mer delaktig i och ansvarig för teaterförvaltningen. Om teaterchefen äger rätt att på egen hand engagera personal och bestämma om nyuppsättningar, kunna styrelsens besparingssträvanden bli fruktlösa, och det torde i längden bli svårt att finna ekonomiskt dugliga män, som vilja åtaga sig styrelseposterna. Däremot ha sakkunniga i fråga om Dramatiska teatern i likhet med 1928 års kommitté velat giva teaterchefen större frihet att inköpa dramatiska stycken än han enligt nu gällande reglemente äger. Det har visat sig, att eftersökta pjäser lätt till förfång för Dramatiska teatern kunna förvärvas av annan teater, om ej teaterchefen kan handla snabbt och utan att behöva inkalla styrelsen.

Dramatiska teaterns repertoarnämnd. Då man ju hos styrelsens medlemmar ej alltid vid sidan om administrativ och ekonomisk kunskap har rätt att förvänta litterär erfarenhet och djupare insikter om teaterförhållanden, har det synts sakkunniga önskvärt, att repertoaren och dess ordnande i första hand anförtrös åt i nuvarande reglementets § 5 för Dramatiska teatern nämnda repertoarnämnden, vilken dock aldrig fungerat. Det torde av flera skäl vara mindre lämpligt att i denna upptaga tvenne skådespelare. Att förste regissörerna och den litteräre rådgivaren skola ha plats i denna, förefaller självklart. Behovet av en representant för den allmänna publiksmaken, torde också komma att göra sig gällande, särskilt om Dramatiska teatern kommer att fortfara med sin landsortsverksamhet. Man kan i så fall tänka sig, att styrelsen där bereder plats för en av en eventuell riksteaterorganisation vald medlem. Det har emellertid ej synts sakkunniga nödvändigt att direkt stadga härom utan saken har överlämnats åt styrelsens beprövning.

Repertoarplan. Tidpunkten för teaterchefens skyldighet att för styrelsen framlägga repertoarplan för höstens speltermin har av sakkunniga bestämts till senast före april månads utgång i stället för senast utgången av maj månad. Om den kommande spelterminens stycken skola kunna förberedas, torde detta vara den senaste tidpunkt, då repertoarplan bör föreligga. Repertoarplan för vårens speltermin bör framläggas före slutet av augusti månad.

I hovstallmästare G. Tamms betänkande av den 31 mars 1931 påyrkas, att ecklesiastikdepartementet borde sättas i stånd att granska Dramatiska teaterns repertoarplan för kommande spelår. Sakkunniga ha också i förberedande uttalande av den 7 april detta år framhållit önskvärdheten av att såväl Dramatiska teatern som andra statsunderstödda talscener i god tid på våren framlägga sin spelplan för kommande säsong, så att inköp, översättningar och uppsättningar i största möjliga mån kunna ordnas gemensamt, då pjäser avses till uppförande på mer än en teater. I våras infordrade också chefen för ecklesiastikdepartementet repertoarlistor från samtliga statsunderstödda teatrar.

Om ett dylikt arrangemang skall ha den åsyftade ekonomiska fördelen, är emellertid förutsättningen att vid tillfället för uppgörande av spelplan åtminstone en del av de påtänkta pjäserna ännu ej äro inköpta. Då en till departe-

mentet insänd repertoarplan är en offentlig handling, kan man befara, att teatrarnas avsikter korsas genom konkurrenter, som fått kunskap om densamma. Sakkunniga ha med anledning härav ej upptagit någon dylik bestämmelse i reglementet och tänka sig repertoarplanerna i och för ekonomiska gemensamhetsåtgärder granskade av en nyupprättad högsta instans för teaterväsendet, vartill sakkunniga i senare delen av betänkandet återkomma. Dock har Kungl. Maj:t alltid möjlighet att infordra dylik repertoarplan, om det skulle anses behöfligt.

Kungl. teaterns repertoarkommitté. För Kungl. teatern torde några förändringar i repertoarkommitténs nuvarande sammansättning knappast erfordras. I den årliga repertoaren förekomma relativt få nyheter från spelår till spelår, och de tjänstemän, som Kungl. teatern har till sitt förfogande, torde besitta tillräcklig sakkunskap i fråga om repertoaren. Sakkunniga ha därför ej föreslagit annan ändring än att ekonomiinspektören bör vara närvarande vid repertoarnämndens sammanträden, något som redan förut praktiserats. Teaterchefens rätt att tillkalla även andra tjänstemän vid Kungl. teatern till repertoarnämndens sammanträden torde ej behöva av Kungl. Maj:t bestämmas.

Inkomst- och utgiftsstat. Den i Kungl. teaterns nuvarande reglemente (§ 6) stipulerade skyldigheten att hos ecklesiastikministern göra anmälan rörande inkomst- och utgiftsstat ävensom anmälan under pågående spelår rörande uppkommet överskridande av utgiftsstatens slutsumma, har även införts i sakkunnigas förslag till reglemente för Dramatiska teatern.

Uppsägningsrätt vid force majeure. I § 10 av reglementsförslaget för Dramatiska teatern har införts den modifikation av styrelsens uppsägningsrätt vid force majeure, som redan finnes i det nuvarande reglementet för Kungl. teatern (§ 44).

Avlöning vid sjukdom. Den i båda reglementena förekommande paragrafen om avlöning vid sjukdom har delvis ändrats i överensstämmelse med vad som föreslagits av 1928 års sakkunniga för Dramatiska teatern. Dock ha sakkunniga icke ansett sig böra bibehålla 1928 års förslag om teaterchefens rätt att uppsäga sujett efter viss tids sjukdom, utan ansett det lämpligare att införa ett stadgande, att efter sex månaders sjukdom lön ej utgår för den överskjutande tiden. I moment 3 av denna paragraf har för båda teatrarna angivits, att teaterchefens skyldighet att bestämma, när tjänstgöring på grund av havandeskap bör avbrytas, endast har tillämplighet ifråga om skådespelerskor och operasujetter.

Skyldighet att begära teaterchefens tillstånd vid åtagande av annan befattning. Den paragraf i de nuvarande reglementena, som stadgar vid teatern anställds skyldighet att begära teaterchefens tillstånd vid åtagande av annan befattning, har i de sakkunnigas förslag till reglemente för Dramatiska teatern försetts med samma punkt som finnes i Kungl. teaterns nuvarande reglemente, vilken medger styrelsen rätt att avskeda den som utan vederbörligt tillstånd åtagit sig dylik befattning.

Förbud för uppträdande utom teatern. De nuvarande reglementenas förbud för uppträdande utom teatern har i sakkunnigas förslag utsträckts att omfatta

även ferierna. Avsikten är ej att därigenom försvåra möjligheterna för skådespelare eller operasujetter att erhålla engagemang under ferierna. Film- och radiouppträdande torde i allmänhet öka vederbörande sujetters popularitet, särskilt då det gäller deras turnéverksamhet ute i landsorten. Det är emellertid av vikt, att teatrarne ej gå miste om den ersättning, som filmbolag och Radiotjänst äro skyldiga att betala för att de taga de kungl. teaternas helårsanställda sujetter i anspråk. Därför synes det sakkunniga nödvändigt, att teaterchefen under alla omständigheter får tillfälle att lämna samtycke till sina sujetters uppträdande utanför teatern. Då sujetterna erhålla full avlöning jämväl under ferierna, äger teaterchefen också att tillse, att deras event. sommarengagemang ej äro av sådan art, att de riskera deras tjänstbarhet under spelåret.

Ersättningsbelopp och plikter. I fråga om de ersättningsbelopp och plikter, som äro stipulerade vid brott mot reglemente eller av styrelsen utfärdade ordningsföreskrifter och som skola utgå i relation till månadslönen, ha sakkunniga i sitt förslag till reglemente för Dramatiska teatern infört samma bestämmelse rörande beräkning av månadslön som den nu för Kungl. teatern gällande.

Föreställningar för pensionsinrättningarna. Plikter och ersättningsbelopp ha av sakkunniga ansetts böra tillfalla teaterkassan, ej resp. pensionsinrättningar, då det ju är teatern som vid brott mot reglemente blir den lidande parten. I båda de nu gällande reglementena finnes en paragraf, som stadgar särskild föreställning till förmån för Kungl. teaternas pensionsinrättning och för Kungl. teaterns vidkommande en föreställning för Hovkapellet's pensionsinrättning. Sakkunniga ha strukit denna paragraf i sitt förslag, då det knappast synes lämpligt, att de kungl. teatrarne, vilka drivas med statsmedel, tvingas att avstå kvällsrecetter till vederbörande pensionsinrättning. Om Kungl. Maj:t önskar stödja dessa kassor torde ett direkt anslag vara att föredraga. Paragrafen har tillkommit vid en tidpunkt, då publiken i minnesgod tacksamhet samlade sig till fullsatt hus just vid dessa för pensionsinrättningarna avsedda föreställningar. Så är numera ej fallet, och på särskild anhållan från de två pensionsinrättningarna anges resp. föreställningar ej såsom recettföreställningar.

Rätt att ge beneficeföreställningar. Den i Kungl. teaterns reglemente (§ 33) medgivna rätten att anordna beneficeföreställning har i sakkunnigas reglementsförslag för de båda kungl. teatrarne, i likhet med vad som stadgats i Dramatiska teaterns nuvarande reglemente § 23, utsträckts till att omfatta jämväl föreställning till förmån för person, som varit eller är i teaterns tjänst och på grund av långvarig sjukdom blivit i behov av understöd. Å andra sidan har i likhet med Kungl. teaterns nuvarande bestämmelse Dramatiska teaterns rätt att giva beneficeföreställning begränsats till att gälla framstående sujetter, vilka uppnått hög ålder.

Bestämmelser rörande inhemska författare utsträckta till svenskspråkiga författare. De bestämmelser, som i Dramatiska teaterns nuvarande reglemente gälla inhemska författare, ha i sakkunnigas förslag utsträckts till svenskspråk-

kiga författare, då nationalscenen kan anses äga samma skyldighet mot den svenska litteratur, som skrives utanför landets gränser.

Gästspel. Sakkunniga ha ej ansett nödvändigt att i det av Kungl. Maj:t utfärdade reglementet införa någon särskild paragraf om gästspel, då ju bestämmelse, som stipulerar helårsanställning av teaterns personal, strukits i sakkunnigas förslag. Den i nuvarande reglemente för Kungl. teatern (§ 40) föreskrivna avgiften å 5 % till teaterns pensionsinrättning vid utländska gästspel måste undantagslöst gäldas av teaterns egna medel och bör därför avskaffas.

Åberopande av reglemente i kontrakt och andra avtal. Det nuvarande reglementet för Kungl. teatern avslutas med en paragraf, vari föreskrives, att reglementet skall åberopas i kontrakt och andra avtal, vilka upprättas mellan teatern och dess personal, och att ett exemplar därav skall överlämnas till varje vid teatern nyanställd. En dylik bestämmelse har syntes behövlig jämväl för Dramatiska teatern, varjämte tillagts, att även de föreskrifter, som styrelsen i vederbörlig ordning utfärdar, på samma sätt skola i kontrakt åberopas och tillställas de nyanställda.

Kungl. Dramatiska teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet.

Sakkunniga ha funnit att en verkligt tillfredsställande lösning av med Dramatiska teatern sammanhängande ekonomiska och konstnärliga problem näpeliggen låter sig åstadkommas annat än i sammanhang med en fullständig ombyggnad eller nybyggnad av teatern. Till dessa spörsmål i samband med dryftande av folkteatertanken återkomma sakkunniga i betänkandets andra del. I nedanstående granskning utgå sakkunniga från de lokala och ekonomiska förutsättningar, som för närvarande äro förhanden. Därvid följa sakkunniga post för post den för innevarande år uppgjorda staten.

De där angivna beloppen ha jämförts med de verkliga summorna enligt 1932—33 års räkenskaper och i vissa fall föregående spelårs, då utgifter och inkomster vid teatern till följd av tillfälliga omständigheter ställa sig relativt olika under olika år.

I samverkan med sakkunniga ha den nyutnämnde teaterchefen och den nya styrelsen utarbetat en förslagsstat för nästkommande spelår, 1934—35, som tillställts sakkunniga. Det torde från början böra uppmärksammas, att de i denna förslagsstat beräknade besparingarna ej på alla punkter synas sakkunniga tillräckliga. En minskning av Dramatiska teaterns alltför vidlyftiga organisation och alltför stora lönestat torde av nedan angivna skäl dock böra ske successivt.

Teaterns inkomster och utgifter under de sista tio åren framgå av vidstående tablåer 1—3. En sammanhängande översikt av utgifterna under hela 10-årsperioden har ej kunnat erhållas, då teaterns bokföring först under de tre sista åren skilt mellan löner och materialkostnader.

Härav ses, att under hela perioden inkomsterna å rörelsen motsvarat 59 % av samtliga inkomster, under det att tillskott av allmänna medel utgjort 41 %.

Man iakttagar, att den ödesdigra ökningen i Dramatiska teaterns utgifter ägde rum spelåret 1927—28 under den föregående teaterchefens sista år, då utgifterna stegrades från 914 000 kr. till 1 102 000 kr., alltså med i runt tal 200 000 kr. Då recettmedlen ej kunde hålla jämna steg med denna utgiftsökning, uppstod en faktisk förlust av 467 000 kr. (en detta år gjord slutlig avskrivning å ett 1915 bokfört nyttjandevärde av inventarier torde ej behöva medräknas).

Tabl. 1.

Kungl. Dramatiska teatern.

Inkomster 1923—1933.

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
A. Å rörelsen.										
Recettmedel	513 422	455 323	496 148	421 563	479 918	631 814	595 495	647 441 ¹	449 096	621 131
Programinkomster	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	10 250	4 482	1 723	1 368	7 769
Garderöbsinkomster	38 308	36 401	38 968	31 202	39 872	36 485	44 530	41 494	38 146	47 325
Diverse inkomster	5 175	18 108	17 092	9 445	9 965	—	18 410	3 651	4 459	2 513
B. Tillskott av det allmänna.	557 905	510 832	553 208	463 210	530 755	678 549	662 917	694 309	493 069	678 738
Hyror	33 138	33 150	33 450	32 850	32 960	34 350	25 329	25 308	34 400	30 685
Ränta å Dramatiska teaterns reservfond	6 149	11 366	10 547	11 619	13 112	12 940	10 750	10 177	11 946	8 945
Nöjesskatt	35 638	53 927	58 472	49 810	58 703	71 098	66 231	67 115	56 651	72 598
Statligt lotteribidrag	543 909	372 004	124 366	82 145	424 000	372 627	200 000	670 000	245 000	300 000
Lån från reservfonden	—	—	—	—	—	—	—	30 000 ²	—	—
Summa inkomster kr.	618 834	470 447	226 835	176 424	528 775	491 015	302 310	802 600	347 997	412 228
Inkomsterna å rörelsen utgjorde i % av samtliga inkomster	47 %	52 %	71 %	72 %	50 %	58 %	69 %	46 %	59 %	62 %

¹ Därav 37 480 kr. recettmedel för turnéer. — ² Att återbetalas, när teaterbolaget träder i likvidation.

Tablå 2.

Kungl. Dramatiska teatern.

Utgifter 1923—1928.

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928
<i>1. Administrationen.</i>					
Reklamkostnader	13 652	13 591	14 445	12 915	16 286
Tantien	39 408	31 052	40 597	24 623	37 083
Bibliotek	2 899	2 508	2 587	3 951	5 254
<i>2. Tekniska avdelningen.¹</i>					
Möbel-, attribut-, rekvisita-avdelningarna	26 755	26 526	24 500	24 738	27 681
Kostymavdelningen	22 091	35 147	35 537	51 913	67 187
Dekorationsavdelningen	63 551	63 646	55 975	82 528	97 096
Scenmaskineriavdelningen	31 651	30 998	33 716	34 476	55 919
Belysningsavdelningen ²	27 971	26 959	25 726	26 527	38 164
<i>3. Fastighetens konto.</i>					
Bevakningskostnader	7 783	7 256	7 708	7 409	8 266
Uppvärmning och ventilation	25 907	21 849	19 631	22 505	23 097
Vattenavgifter och renhållning	19 863	19 870	20 907	19 797	23 291
<i>4. Diverse utgifter</i>	22 049	15 769	14 657	11 471	19 261
<i>5. Vissa löner.</i>					
Styrelse, tjänstemän och teaterbetjante	111 864	113 642	113 755	116 645	141 931
Skådespelare och statister	313 763	275 860	278 111	277 220	329 061
Dyrtidstillägg	129 566	120 210	120 097	119 492	130 451
Elevskolan	14 685	12 606	12 985	13 873	14 405
Musik	8 154	18 031	10 891	40 526	40 789
Dörrvaktmästare och garderobiärer	25 558	24 478	25 216	24 040	27 413
Summa utgifter kr.	907 170	859 998	857 041	914 649	1 102 635

Vid en jämförelse med utgifterna för närmast föregående spelår, 1926—27, märkes en höjning på så gott som alla poster. Sålunda stego avlöningarna för styrelse, tjänstemän, teaterbetjante, skådespelare och statister med tillhörande dyrtidstillägg med ett belopp av inemot 90 000 kr. Årets resultat föranledde bolagsrevisorerna till utförliga anmärkningar, och Kungl. Maj:t uppdrog åt teaterns styrelse jämte särskilt tillkallade sakkunniga att verkställa en utredning, som inlämnades den 10 juni 1929.

De av 1928 års sakkunniga påyrkade ändringarna i Dramatiska teaterns reglemente och de av dem föreslagna tekniska förbättringarna beträffande sceninredning och salongsutrymme ledde ej till andra positiva åtgärder än att

¹ Material och löner.² Inkl. belysning för fastigheten.

Tablå 3.

Kungl. Dramatiska teatern.
Utgifter 1928—1933.

	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
<i>1. Administrationen.</i>					
Kanslikostnader	11 185	10 013	9 192	5 385	10 044
Reklamkostnader	41 106	36 676	46 144	31 191	32 426
Tantiem	54 068	49 669	53 971	48 750	49 751
Bibliotek	4 765	4 754	4 633	3 334	4 376
<i>2. Tekniska avdelningen.</i>					
Möbel-, attribut- och rekvisitamaterial	9 512	9 593	6 263	5 081	5 958
Kostymmateriel	24 916	25 852	10 106	11 559	12 564
Dekorationsmateriel	32 521	27 741	26 633	25 821	27 617
Scenmaskinerimateriel	2 572	13 485	2 207	1 830	2 048
Belysningskostnader ¹	19 226	11 165	13 418	13 755	15 925
<i>3. Fastighetens konto.</i>					
Bevakningskostnader	7 843	8 068	8 410	8 532	9 206
Uppvärmningskostnader	11 100	10 437	12 148	9 476	10 504
Renhållningskostnader	5 522	5 250	5 691	4 134	4 270
Diverse utgifter för fastigheten	18 473	32 361	22 574	20 855	5 050
<i>4. Turnéutgifter</i>	—	—	17 160 ²	2 641 ³	—
<i>5. Diverse utgifter</i>	59 507	16 109	31 179	12 265	16 809
<i>6. Löner.</i>					
Styrelse, chef och revisorer	29 518	29 300	29 300	29 300	28 856
Tjänstemän	127 673	105 120	97 504	90 208	99 952
Skådespelare	393 100	324 929	345 725	335 094	324 380
Statister	25 818	20 645	22 820	30 878	56 952
Musikpersonal	33 127	9 206	19 480	18 969	31 351
Elefskolans personal	15 722	23 809	20 791	23 479	20 767
Teaterbetjante	36 168	30 051	32 823	33 654	38 950
Teknisk personal:					
Möbel- och attributavdelningen	33 764	31 108	30 666	29 349	32 213
Kostymavdelningen	43 216	33 776	29 585	31 175	30 223
Dekorationsavdelningen	61 755	49 659	47 689	48 141	47 644
Scenmaskineriavdelningen	68 387	59 946	56 903	65 392	76 878
Belysningsavdelningen	28 791	23 017	22 349	24 388	30 471
Uppvärmningsavdelningen	17 983	18 387	19 302	18 956	19 039
Renhållningsavdelningen	15 521	16 319	15 172	16 931	16 912
Dörrvaktmästare och garderobiärer	25 450	30 511	30 399	30 114	32 060
Diverse arbeten	1 766	1 248	62	2 659	1 937
Summa löner kr.	957 759	807 031	820 570	828 687	888 585
Summa utgifter kr.	1 260 075	1 068 204	1 090 299	1 033 296	1 095 133

¹ Inkl. belysning för fastigheten. — ² Häri ingå endast vissa turnéutgifter såsom dagtraktamenten, resor. Övriga utgifter, 11 889 kr., återfinnas på resp. konton. — ³ Nettoförlust.

Kungl. Dramatiska teatern. Inkomster.

	1932—1933 års resultat	1933—1934 års stat	1934—1935 års förslag
Hyror	30 685	30 350	29 000
Räntor	11 049	5 000	5 000
Recettmedel	621 540	519 100	450 000
Nöjesskatt	72 598	50 000	45 000
Garderobsinkomster	47 325	32 000	32 000
Programinkomster	7 769	12 000	12 000
	790 966	648 450	573 000
Brist att täckas av lotterimedel	304 167	300 000	300 000
Summa inkomster kr.	1 095 133	948 450	873 000

Utgifter.

Styrelse och revisorer	28 856	28 125	26 500
Tjänstemän	99 952	95 770	84 500
Skådespelare	324 380	299 405	269 500
Teaterbetjänte	38 950	32 170	27 000
Statister	56 952	24 000	20 000
Pensioner	1 560	1 560	1 560
Musik	33 947	14 145	10 500
Författare och översättare	49 751	39 000	39 000
Bibliotek	4 376	4 200	4 200
Elevskolan	20 782	16 300	16 000
Kostymavdelningen	42 787	40 055	35 500
Möbel- och attributavdelningen	38 171	31 500	29 000
Dekorationsavdelningen	75 261	74 300	70 000
Scenmaskineriavdelningen	78 926	57 720	54 000
Belysningsavdelningen	46 396	37 600	36 000
Uppvärmningsavdelningen	29 543	29 005	29 000
Renhållningsavdelningen	21 182	21 360	16 000
Byggnadsreparationer	3 584	5 000	5 000
Reklam och abonnemangspropaganda	34 359	31 000	33 500
Dörrvaktmästare och garderobiärer	32 060	29 500	29 000
Vattenavgifter	1 466	1 400	1 400
Eldsläckningsavdelningen	9 206	8 000	8 000
Inventarier ej tillhörande scenen	1 142	2 000	2 000
Expenser	5 761	3 500	3 500
Telefoner	2 660	3 000	3 000
Biljettförsäljningsprovision	1 623	1 500	1 500
Resor	2 332	2 000	2 000
Allmänna omkostnader	9 168	15 335	15 840
Summa utgifter kr.	1 095 133	948 450	873 000

teatern spelåret 1929—30 försågs med en vridscen. Styrelsens anhållan om 5 000 kr. för en byggnadsteknisk utredning avslogs av Kungl. Maj:t. Några effektiva åtgärder i fråga om organisation, indragningar och lönenedskärningar föreslogos knappast av sakkunniga förutom dem, som innefattas i den medsända normalstaten, vars olika poster dock ej i utlåtandet motiveras.

För att kunna konstnärligt och ekonomiskt utnyttja den alltför talrika personalen spelade Dramatiska teatern under nästföljande spelår 1928—29 jämväl å Konserthuset. Försöket medförde ej någon väsentlig förbättring av årsresultatet. För detta spelår uppgick förlusten till 463 000 kr. Konserthusuppförandena, vilka ju konstnärligt sett betytt ett tillskott till Dramatiska teaterns verksamhet, kunna knappast uteslutande tillskrivas skulden för teaterns dåliga årsresultat, vilket delvis var en följd av de under föregående regim avslutade engagemangen.

Spelåret 1929—30 minskades utgifterna i och med nedläggandet av driften i Konserthuset med 200 000 kr., och genom goda recetter kunde förlusten detta och följande spelår hållas vid omkring 300 000 kr. årligen (1929—30 303 000 kr., 1930—31 293 000 kr.). Under spelåret 1931—32 nedgingo recettmedlen med nära 200 000 kr., varför förlusten trots minskade utgifter på nytt steg till 437 000 kr. Under sistförflutna spelår ha tack vare rikligare flödande recettmedel förlusten kunnat begränsas till cirka 300 000 kr.

Då den nuvarande teaterchefen på grund av tidigare gjorda engagemang ej helt kan göras ansvarig för det första året av sin förvaltning, är det egentligen förlusten under spelåret 1931—32, som kan läggas honom till last. Såsom framgår av nedan anförda siffror hade emellertid landets två andra statsunderstödda talscener, Lorensbergsteatern och Hälsingborgsteatern, också under detta spelår en nedgång av recetterna på grund av allmänt bekanta tidsförhållanden.

En jämförelse mellan teaterns inkomst- och utgiftssida under 10-årsperioden ger dock tydligt vid handen, att utgiftskontot måste hållas lägre, om man ej vid varje oväntad nedgång i recetterna skall befara att förlustsiffran stiger över den av riksdagen för teatern såsom lämpligt maximibelopp av lotteri-anslag angivna summan av 300 000 kr.

I tablå 4 meddelas sistförflutna spelårs inkomst- och utgiftsstat sida vid sida med den för innevarande spelår uppgjorda staten samt förslagsstaten för spelåret 1934—1935.

Utgifter.

Lönekontot uppgår till 81 % av teaterns samtliga utgifter. En nedsättning över lag av alla löner med 5 % genomfördes av den nya styrelsen efter dess tillträde på nyåret 1933. Då den nya styrelsen vid denna tidpunkt ej haft tillfälle att närmare sätta sig in i de anställdas olika löneförmåner och arbetsåligganden, ansågs det riktigtast att börja med en dylik generell nedsättning, vilken redan betingades av penningvärdets stegring.

Sakkunniga vilja ej klandra åtgärden, så mycket mindre som de högre avlönade av skådespelarpersonalen frivilligt åtagit sig att genom särskilda årliga avdrag befria sina ekonomiskt svagast ställda kamrater från lönenedsättning. På samma gång uttala sakkunniga det önskemålet, att för kommande spelår nedsättningar måtte företagas individuellt, då Dramatiska teaterns lönestat är ganska ojämn.

Styrelse och revisorer. Teaterchefens lön bestämmes av Kungl. Maj:t och får givetvis höjas eller sänkas efter omständigheterna. Den utgår innevarande spelår med 23 750 kr. I förslaget för spelåret 1934—35 har den nedsatts till 22 000 kr. Ehuru den nyutnämnde teaterchefen vid sidan av sin chefsbefattning kommer att verka som regissör, finna sakkunniga nedsättningen befogad.

Styrelsearvodena äro efter nuvarande nedsättning påfallande små särskilt med tanke på det omorganisationsarbete, som för närvarande åligger styrelsemedlemmarna. Sakkunniga nöja sig med att påpeka, att för den händelse Kungl. Maj:t enligt deras förslag utser en styrelsemedlem, vilken tillika skall vara litterär rådgivare, denne ej kan anses få någon skälig ersättning genom det belopp, som nu utgår till teaterns litteräre rådgivare, 2 375 kr. Enligt sakkunnigas förslag skulle ju den nye litteräre rådgivaren granska hela den för teatern ifrågasatta repertoaren, ej blott den inhemska, och vara medlem av repertoarnämnden. Bäst vore om han därjämte kunde tillhandagå svenska författare, som så önska, med råd vid omarbetning av deras verk. I vissa fall kunde han giva anvisning på andra därför lämpade personer. Naturligtvis bör han erhålla en mot det ökade arbetet svarande ersättning.

Tjänstemän. *Kansliets* lönekostnader äro trots nedsättningen med 5 % lika stora som förra årets eller snarare något större, 22 995 kr. i stället för förra året 22 700 kr. Ett kanslibitråde har avskaffats men i stället ha tillkommit två skrivbiträden med tillsammans 3 400 kr. Den ej på denna post uppförda sceninspektören, villkens lön är 9 025 kr., gör dessutom en del kansliarbete.

Trots denna stora utgift är Dramatiska teaterns kansli ineffektivt i fråga om övervakandet av verkstädernas arbete, vilket före herr Molanders anställning såsom överregissör fortgick utan någon central tillsyn. Att fortsätta på den vägen innebär en verklig ekonomisk risk, och en reform måste anses trängande nödvändig. En dylik har också föreslagits av 1928 års kommitté men ej kommit till utförande. Man måste hos teaterchefen kräva kompetens och intresse att övervaka arbetet på teaterns alla avdelningar. Kamrerareplatsen synes böra utvecklas till en befattning motsvarande Kungl. teaterns ekonominspektörs.

Dramatiska teaterns nuvarande kansliarbete är onödigt tids- och arbetskrävande utan att giva för teaterns drift tillfredsställande resultat. Framför allt överodlas — delvis på grund av revisorernas krav — inom Dramatiska teaterns kansli det statistiska arbetet.

Det synes sakkunniga vara viktigare, att kansliets chef får befogenhet att granska förestående utgifter och vid behov förhindra onödiga sådana, än att hans tid till stor del upptages med att föra fortlöpande statistik över redan gjorda dylika inkomster och utgifter.

Om förkalkyleringen av uppsättningskostnaderna göres, så att den på alla punkter ger säkrast möjliga siffror, torde det också vara onödigt att efteråt göra utförliga driftskalkyler rörande material- och lönekostnaden för varje stycke, kalkyler, vilka dock ytterst vila på en ganska godtycklig uppdelning av personalens fasta löner på de olika styckenas repetitioner och föreställningar.

Det torde också för ett ändamålsenligt bedrivande av kansliarbetet vara nödvändigt, att kamreraren äger förtrogenhet med teaterskötsel och besitter de nödiga förutsättningarna för att fungera som personalchef. Sakkunniga hänvisa till den undersökning av Dramatiska teaterns kansliarbete, som på sakkunnigas initiativ gjorts av Kungl. teaterns ekonomiinspektör, och till de av honom föreslagna reformerna och gemensamhetsåtgärderna för de tvenne kungl. teatern (bilaga V).

Lönebeloppet för *förste regissörer* har stigit från 28 000 kr. förra spelåret till 30 520 kr. innevarande spelår. Ökningen förklaras därav, att en tredje regissör anställts, då det konstnärliga arbetet ökats i samband med större antal program och reservprogram och överregissör Molander dessutom fått ett krävande organisationsarbete både för moderscenen och för turnéverksamheten. Den nye förste regissören uppbär i denna egenskap 4 000 kr. och lika mycket såsom skådespelare. Arrangemanget är att betrakta som tillfälligt.

Teaterns två *inspicienter*, vid teatern benämnda andre regissörer, draga för innevarande år en sammanlagd lön av 12 825 kr. Lorensbergsteatern reder sig med en enda sådan med en lön av 4 035 kr. per 8 1/2 månaders tjänstgöring.

Att Dramatiska teatern har två inspicienter torde bero på att repetitioner på två à tre stycken där bedrivs jämsides och då repetitionsarbetet i samband med turnéverksamhet ytterligare kommer att ökas, torde man få räkna med att alltså två inspicienter behövas. Dessutom har emellertid Dramatiska teatern en vid Kungl. teatern och landets övriga scener ej känd befattning, sceninspektören, med en lön för detta år av 9 025 kr. Då dennes uppgifter torde kunna fördelas på andra befattningshavare vid teatern, bör han vid uppnådd pensionsålder ej utan vidare undersökning ersättas av någon ny innehavare av posten.

Genom indragningar av platser och lönesänkningar har styrelsen beräknat att kunna nedbringa kontot för tjänstemän med 11 270 kr., motsvarande 11.7 % av kontot.

Skådespelare. Skådespelarkontot är det största på Dramatiska teaterns utgiftssida och har under det sist förflutna decenniet genomgående överstigit det angivna maximibeloppet av lotterianslag, 300 000 kr. Både teaterns egna och riksdagens revisorer ha upprepade gånger påyrkat en minskning av skådespelarstabens och en nedsättning av lönerna. Det var tvivelsutan närmast med hänsyn därtill styrelsen gjorde sin 5 % nedsättning och samtidigt avskedade tre sujetter med ett sammanlagt lönebelopp av 18 000 kr.

Man skulle alltså ha väntat sig en minskning av över 30 000 kr. på in-

nevarande års skådespelarstat och en reducerad personal. Genom nyengagemang har emellertid skådespelarstaben för detta år höjts till 32 helårsengagerade samt fyra gästspelsengagerade (30 helårsengagerade och 5 gästspelsengagerade 1932—33). Delvis torde dessa nyengagemang ha berott på att teatern i kontrakten för innevarande spelår med ett par framstående skådespelare beviljat tjänstledighet.

Minskningen i den sammanlagda lönesumman är relativt obetydlig: 302 600 kr. detta år mot 306 400 kr. förra året. I någon mån torde denna uteblivna minskning bero på den turnéverksamhet, som under innevarande spelår åligger teatern. Såsom turnéstatens andel i kostnad för engagemang avdragas i staten 5 000 kr., varigenom skådespelarkontot för huvudscenen nedbringas till 297 600 kr.

Teaterchefen har i sitt svar på statsrevisorernas anmärkningar av den 10 jan. 1933 förfäktat, att skådespelarnumerären vid Dramatiska teatern ej är för hög, tvärtom »långt ifrån tillräcklig». Sakkunniga kunna knappast dela hans mening, som ej synes vinna ett tillräckligt stöd i de siffror, som givas angående de dock under delvis olikartade villkor arbetande nationalscenerna i Nordens andra huvudstäder.

En vida mer givande parallell utgör Lorensbergsteatern, vilken håller en i det närmaste lika omfattande repertoar och för detta år har en ensemble av ett 20-tal årsanställda i stället för de 32 vid Dramatiska teatern årsanställda. Med de möjligheter, som finnas till tillfälliga engagemang i Stockholm, skulle Dramatiska teatern kunna reda sig med en väsentligt minskad helårsanställd ensemble.

Om Dramatiska teatern fortsätter med att utan tvingande nödvändighet nyengagera krafter, blir emellertid denna ekonomiskt tyngande skådespelarensemble lamsläende för teaterns verksamhet.

Den turnéverksamhet, som Dramatiska teatern i höst försöksvis börjat, har som en av sina uppgifter att ge sysselsättning åt teaterns alltför stora ensemble. Den får ej föranleda, att en ännu större ensemble fastläses vid moder-scenen. Samtidigt erkänna sakkunniga, att ensemblen under senare år konstnärligt har förstärkts.

Medellönen för årsanställd skådespelare är svår att fastställa, då i en del av kontrakten undantagsbestämmelser finnas, vilka reducera de anställdas faktiska tjänstgöringstid. Om man sammanräknar två endast på halvt år anställda manliga skådespelare och avräknar en för kort tid engagerad kvinnlig skådespelare samt naturligtvis de fyra gästspelsengagerade, får man en medellön av cirka 8 400 kr. Vid Lorensbergsteatern, som emellertid ej förfogar över lika många med Dramatiska teaterns jämförliga förstarangskrafter, är medellönen per 8 månader 4 700 kr. Med helårsanställning skulle medellönen vid Lorensbergsteatern utgöra cirka 7 000 kr.

Visserligen är Stockholm dyrare i levnadskostnader än Göteborg, men detta motväges av de i Stockholm anställda skådespelarnas större möjligheter att genom uppträdande i radio eller film skaffa sig extra inkomster. Därtill kommer för Dramatiska teaterns skådespelare också pensionsrätten, som på grund

av pensionsinrättningens stora fonder ger goda pensioner i förhållande till de inbetalade premierna.

Dramatiska teaterns skådespelare måste därför sägas vara Sveriges bäst lottrade, något varom också en jämförelse med lönestandarden vid Stockholms privata teatrar vittnar.

Sakkunniga påyrka ej någon nedsättning över lag av Dramatiska teaterns skådespelarlöner. Däremot torde en individuell reglering av den ganska ojämna löneskalan vara att förorda. Endast tre av Dramatiska teaterns artister uppbära lön på över 15 000 kr.; den högsta lönen uppgår till 22 640 kr. Elva skådespelare ha löner till belopp mellan 10 000 och 15 000 kr., nio ha löner mellan 6 000 och 8 550 kr., de övriga därunder. Vad som genast faller i ögonen vid en genomgång av lönelistan är att så många skådespelare ha löner mellan 10 000 och 15 000 kr. Av dessa äro några utmärkta artister, vilka försvara sin avlöning, under det att andra måste betecknas såsom aktörer av melanklass, vilka väl kunna tåla vid en sänkning av sin lön. Av de skådespelare, som äro avlönade med 6 000 till 8 550 kr., finnas några, vilka knappast försvara sin plats inom Dramatiska teaterns ensemble. De ha dock i regel så länge tillhört densamma, att ett avskedande knappast kan ifrågasättas. Det samma gäller också för ett antal av de lägst avlönade.

Det är önskvärt, att teatern liksom förr genom gästspel vid sig tillfälligt knyter framstående krafter. Men skådespelare, vilka år för år taga engagemang vid Dramatiska teatern för större delen av dess spelsäsong, böra där betraktas såsom fast anställda och underkastas de vanliga sujetternas skyldigheter. Förhållandena äro så mycket mer i behov av ändring, som ej alla dessa gästspelsengagerades kontrakt upptaga den klausul, som medför skyldighet till deltagande i turnéverksamhet.

För att för framtiden kunna tillförsäkra Dramatiska teatern en förstklassig och tillika ej för stor skådespelarensemble, vilken vid behov kan utvidgas genom tillfälliga engagemang, måste man emellertid i möjligaste mån undanröja de faktorer, vilka för närvarande på ett olyckligt sätt snedvrider teaterns skådespelarrekrytering. De äro egentligen tre:

- 1) Chefens rätt att utan styrelsens hörande anställa skådespelare med upp till 6 000 kr. i årslön.
- 2) Elevskolans hopkoppling med Dramatiska teatern och
- 3) Bestämmelserna i Kungl. teatrarernas pensionsinrättnings reglemente.

Chefens anställningsrätt ha sakkunniga i sitt reglementsförslag avskaffat. Faktiskt ha samtliga teaterchefer begagnat sig av möjligheten att anställa skådespelare med lägre årslön än 6 000 kr. Dock har den nuvarande teaterchefen tagit initiativet till avskaffande av denna paragraf. Endast formellt torde styrelsen tidigare ha underrättats om dessa engagemang utan möjlighet att påverka dem. En del av teaterns mindre värdefulla skådespelarkrafter ha på detta sätt utan den ansvariga styrelsens hörande införlivats med ensemblen, där de senare stigit till högre löner.

Elevskolan förser teatern med sujetter, vilka mot ett synnerligen lågt arvode börja som premiärelever. Då de sedermera av elevskolans reglemente

äro bundna att kvarstanna en viss tid, komma de lätt att utan mer ingående granskning införlivas med den övriga personalen. Under senare år har här dock en större vaksamhet iakttagits. De från elevskolan utgångna ha under de första åren mera mot sina krafter svarande uppgifter vid andra teaterföretag, där de också lättare få verkligt bärande roller och alltså hastigare utvecklas.

För Kungl. teatrarnas pensionsinrättning ha sakkunniga föreslagit en del ändringar, vilka återfinnas i bilaga VI, utarbetad av aktuarien dr R. Palmquist.

Pensionsinrättningen är på en gång de kungl. teatrarnas styrka och svaghet. Den lockar sujetter dit och gör alltså anställning vid de kungl. teatrarna mera begärlig, men på samma gång binder den redan engagerade på ett sätt, som hindrar styrelserna från att verkställa behöfelig gallring.

Det måste redan betraktas som oriktigt, att en scenartist första året av sin anställning har rättighet att inträda i pensionsinrättningen och året därpå skyldighet därtill. De kungl. teatrarna torde i regel ha behov av att på prov anställa sujetter för ett par tre år framåt, utan att dessa genom att till pensionsinrättningen ha inbetalt bidrag kunna anse sig ha rätt att kvarhållas vid teatern. Om sujetter efter fem års engagemang avskedas, skola de, om pensionsinrättningen och resp. teaters styrelse gå med därpå, bibehållas vid sitt delägarskap, om de fortsätta att i ytterligare tio år erlägga avgifter. Detta gör, att styrelserna tveka att avskeda en klen sujett, som varit anställd i t. ex. fyra år. Efter tio års anställning erhålla sujetter pensionsrätt till högre belopp, om de fortsätta att i fem år betala avgifter. Här inträder alltså samma skäl emot avskedandet av en för teatern olämplig sujett efter åtta eller nio år.

Efter femton års anställning har sujett rätt att kvarstå och vid uppnådd pensionsålder erhålla pension, graderad efter den årsinkomst, som han varit garanterad vid teatern. Denna bestämmelse utgör det värsta hindret mot att gallra truppen och eventuellt mot att vägra återengagemang.

Det är nämligen att märka, att sujett, som själv uppsagt sin plats vid endera av de kungl. teatrarna, i och med detta mister sin pensionsrätt och sina inbetalda avgifter, för den händelse vederbörande ej i femton år tjänstgjort vid teatern. Endast genom återengagemang kan denna pensionsrätt återförvärfvas. Det har alltså upprepade gånger hänt, att artister återengagerats vid Dramatiska teatern ej på grund av teaterns behov av dem utan för att de skulle få tillfälle att intjäna sin pensionsrätt.

Likaså måste flera artister hållas vid en lön, som anses oberättigad, för att de skola ingå i den högre pensionsgrupp, som denna lön medför.

Pensionsinrättningen lockar alltså Dramatiska teatern att av humanitetsskäl behålla skådespelare, som den ej behöver, att eventuellt återengagera dem utan tvingande behov och att ge dem en lön, som ej anses motsvaras av deras duglighet.

Å andra sidan kommer Dramatiska teatern på detta sätt att genom sin löne-

politik onödigtvis belasta pensionsinrättningens tillgångar och påbördade densamma för skådespelarkonst föga skickade pensionstagare.

En annan olägenhet är, att de av de kungl. teaternas sujetter, som uppnått pensionsålder och äro pensionsberättigade, sedan de avskedats, genom pensionsinrättningens bestämmelser gå förlustiga sin pension för året, om de tjänstgöra vid någon av de kungl. teaternas. Däremot ha de rätt att taga tjänst vid privatteater. Det orimliga i detta stadgande ligger i öppen dag. Pensionsinrättningens fonder och inkomster härröra ju av medel överlämnade från de kungl. teaternas. Dess pensionärer ha i många fall vid denna ålder fått sin användbarhet ytterst begränsad men kunna inom vissa fack vara utmärkta och vid vissa tillfällen behövas i repertoaren. Då man tillerkänner dem rätt att utom sin pension förtjäna genom sceniskt uppträdande, böra de i första hand kunna erhålla denna extra inkomst vid de institutioner, där de intjänat sin pension.

Sakkunniga hänvisa här till Hovkapellets pensionsinrättning, som direkt medgiver pensionerad att kvarstå såsom extra anställd i hovkapellet efter inträdd pensionstid och med bibehållande av pension.

I sitt bifogade förslag till ändrad stadga för de kungl. teaternas pensionsinrättning ha sakkunniga avlägsnat flertalet av de ovan påtalade olägenheterna. De övriga torde ej kunna borttagas utan att man rubbar grunderna för nu utgående pensionsbidrag.

Då sakkunniga ej påyrkat ett generellt sänkande av lönestandarden för Dramatiska teaterns helårsanställda skådespelare, ha de utgått från, att dessa utöver sina i staten angivna löner för framtiden ej beviljas några särskilda i kontrakt eller muntligen utfästa favörer. Dylika ha under gångna år i rikt mått förekommit, särskilt tjänstledigheter, ibland en eller ett par månader i början eller i slutet av spelåren, ibland mitt under pågående spelår, varigenom repertoarplanens vidmakthållande ofta omöjliggjorts och vederbörandes faktiska lön blivit en annan än den i staten angivna. Även ha under teaterns namn arrangerats tvenne turnéer, vilkas inkomster till betydande del gått till den främste däri deltagande sujetten såsom en faktisk löneökning.

Sakkunniga fästa även uppmärksamheten vid, att i gällande kontrakt de flesta av teaterns skådespelare äro tillförsäkrade dagtraktamenten å 20 kr. vid turnéer, en mindre del 15 kr. Beloppen måste anses för höga. Vid Hälsingborgs stadsteater uppgå dagtraktamentena till 8 kr. och vid Göteborgs Lyriska teater till 10 kr. Även med Dramatiska teaterns skådespelare i löneavseende jämförliga statsanställda åtnjuta ej så höga dagtraktamenten. En nedsättning synes här befogad; den borde redan ha vidtagits i för innevarande spelår gällande kontrakt med hänsyn till den turnéverksamhet, som i ecklesiastikministerns direktiv anbefallts. En onödig utgift är den matinéersättning, som utgår till de skådespelare, vilka uppträda såväl vid matiné som kvällsföreställning samma dag. Denna ersättning borde endast utgå för skådespelare, om han därigenom får mer än trettio uppträdanden i månaden.

Radions och filmens förhållande till de kungl. teaternas behandlas på ett särskilt ställe. Det bör här endast betonas, att sakkunniga anse Dramatiska

teaterns skådespelarlöner så väl tillmätta, att skådespelarnas tjänstgöring obetingat i första hand bör komma teatern till godo. Alltså få under inga förhållanden teaterns intressen åsidosättas för att möjliggöra för skådespelare att deltaga i filminspelning eller radioutsändning.

Vidare utgå sakkunniga från att den i § 24 av nuvarande reglemente angivna skyldigheten för skådespelare att av egna medel anskaffa civila kläder verkligen tillfullo tillämpas, då ju f. n. Dramatiska teaterns repertoar övervägande spelar i modern nutidsmiljö. Skulle denna bestämmelse av styrelsen ändras, böra lönerna omläggas i överensstämmelse därmed.

Sakkunniga påpeka också, att, då denna anskaffningsskyldighet för skådespelerska kan innebära ett rätt stort belopp, vilket för en lön över 20 000 kr. uppgår till 4 000 kr. per år, det är viktigt att tillse, att denna summa fyller sin uppgift att bespara teatern kostymkostnader. I dylikt fall bör teaterchefen bestämma lämplig summa per program. Det kan annars förekomma, att skådespelerskor för sitt uppträdande i höstens första pjäs förbruka hela årsbeloppet och sedan låta teatern betala sina toaletter.

Förslagsstaten för 1934—35 förutsätter en besparing av 29 905 kr. på skådespelarstaten, alltså 10 % av det nuvarande skådespelarkontot. Sakkunniga betona, att även i fortsättningen genom ett successivt överförande till pensionsstaten av därtill berättigade möjlighet finnes, att kvalitativt stärka ensemblen utan att behöva bibehålla den vid samma omfattning som nu.

Teaterbetjante. Beträffande teaterbetjante fästa sig sakkunniga vid de höga kostnaderna för perukmakare, påklädare och påkläderskor. Staten upptager en utgift av 10 670 kr. för påklädare och påkläderskor, varjämte dessutom en skraddare tjänstgör som påklädare.

Sakkunniga påpeka, att privatteatrarna i Stockholm reda sig med en påklädare och en påkläderska med en sammanlagd lönesumma, som endast uppgår till en fjärdedel av Dramatiska teaterns belopp. Lorensbergsteaterns siffror äro ej på denna punkt specificerade, men det sammanlagda årsbeloppet för påkläderskor och sömmerskor uppgår där ej till mer än 4 500 kr.

Beträffande perukmakare har Dramatiska teatern en årsutgift av 11 700 kr., under det att privatteatrarna i Stockholm reda sig med en tredjedel av detta belopp. Därvid är dock att märka, att Dramatiska teaterns perukmakare har kontraktsenlig skyldighet att tillhandahålla crêpe, smink o. s. v. för statisterna samt att sminka dessa. Då samma firma utför arbetet vid de olika teatrar, där sakkunniga haft tillfälle undersöka förhållandena, är troligen avlöningen i och för sig ej för stor.

Beträffande bådaddera posterna torde förhållandet vara, att Dramatiska teaterns personal vant sig vid en alltför stor bekvämlighet, och en indragning torde här vara lämplig. De skådespelare, vilka även i fall, där kostymeringen ej kan anses kräva påklädare eller påkläderskor, önska sådana, och som ej själva kunna maskera sig, torde böra åläggas att själva bekosta dessa utgifter.

Förslagsstaten för 1934—35 förutsätter en minskning på detta konto av 5 000 kr. (16 %), huvudsakligen åstadkommen genom indragning av extra påklädare.

Statister. Statister beräknas i årets förslagsstat till en sammanlagd summa av 24 000 kr. Denna siffra är givetvis beroende av repertoaren. Under spelåret 1932—33 sprang kostnaden för statister upp till 57 000 kr. Ehuru flera av årets stycken voro mycket statistkrävande, synes summan dock väl hög. Styrelsens förslag för 1934—35 räknar med en nedsättning med 4 000 kr. till 20 000 kr.

Musik. Sistlidna spelårs siffror för musik, 33 900 kr., äro ej normala, då särskilt höga musikkostnader i samband med »Guds gröna ängar» tillkommit. Under spelåret 1931—32 utbetalade Dramatiska teatern 21 100 kr. i musikkostnader.

För innevarande spelår är en nedsättning planerad på detta konto, som i staten uppförts med 14 145 kr. Det måste i detta sammanhang betecknas såsom en olägenhet, att Dramatiska teaterns kapellmästare, vilken avlönas med 4 845 kr., ej behärskar något annat orkesterinstrument än piano. Alltså måste varje stråke eller blåsare särskilt engageras.

Sakkunniga ifrågasätta, huruvida ej en generell överenskommelse med Kungl. teatern om lån av musiker kunde nedsätta den höga posten för engagerade musiker. Styrelsen har också för kommande spelår räknat med ett dylikt samarbete och har i överensstämmelse härmed nedsatt musikkontot till 10 500 kr.

Författare, översättare och kompositörer. Tantiemer till författare, översättare och kompositörer uppgingo 1931—32 till 48 750 kr. och sistlidna spelår till 49 750 kr. Anmärkningsvärt är, att summan för översättningar för spelåret 1931—32 uppgick till 8 100 kr. Givetvis äro Dramatiska teaterns översättningar ofta de först gjorda och bli därför kostsammare än landsortsscenernas, vilka i andra hand inköpa rätten till översättningarna. Sakkunniga erinra här om sitt tidigare gjorda förslag om gemensamhet i fråga om de statsunderstödda teatrarnas översättningar. De översättningsarvoden, som utbetalats, ha naturligtvis ej gällt enbart under detta år utförda stycken. Går man tillbaka och granskar de föregående spelårens räkenskaper, skall man emellertid finna dessa årliga översättningskostnader tämligen konstanta och påträffa ett betydande antal översatta stycken, vilka aldrig kommit till användning och säkert i framtiden ej heller komma att spelas. Misstag äro naturligtvis oundvikliga, men alltför många stycken, som ej behövs för repertoaren, synas under de senaste åren ha översatts.

Det har även gång på gång till skada för repetitionsarbetet inträffat, att översättningar ej varit färdiga, då styckena bort upptagas till inövning. Översättningarna ha ofta anförtratts åt personer, vilka ej haft tillräcklig erfarenhet av scenspråket, varför de helt måst omarbetas under repetitionsarbetet av respektive regissörer.

Det slöseri, som visats i fråga om pjäsinköp, har påtalats av statsrevisorerna. Sakkunniga finna också, att pjäser inköpas i allt för stort antal utan klarhet, om de komma att användas. Av de 29 pjäser, för vilka uppföranderättigheter eller översättningar under spelåret 1931—32 inköptes till ett sam-

manlagt garantitantiem av 29 100 kr., ha endast 14 hittills kommit till uppförande. Av de övriga torde endast ett par komma att uppföras under innevarande spelår. För återstoden förfaller alltså uppföranderätten, såvida den ej redan gjort det. Därmed har ett avsevärt belopp utgivits till ingen nytta. Då sakkunnigas reglementsförslag åt teaterchefen inrymt en vidgad rätt till pjäsinköp för att förebygga tidsspillan, är det viktigt, att denna rätt utnyttjas med försiktighet. Innevarande års stat har liksom förslaget för 1934—35 räknat med en nedsättning av 10 000 kr. på detta konto till 39 000 kr.

Elevskolan. Beträffande elevskolan hänvisa sakkunniga till särskild utredning rörande dess framtida organisation och samband med Dramatiska teatern, vilken kommer att meddelas i betänkandets andra del. I styrelsens statförslag för 1934—35 har planerats en omorganisation i avsikt att höja undervisningens effektivitet och något minska utgifter för lärarkrafter.

Tekniska avdelningar. *Kostym-, möbel-, attribut- och dekorationsavdelningarna* ådrogo 1932—33 teatern en sammanlagd lönekostnad av 110 000 kr. (1931—32 108 600 kr.). Då Kungl. teatern har ännu större löneutgifter för alldeles samma slags verkstäder, uppstår onekligen den frågan, om ej dessa så nära varandra belägna teatrar skulle kunna spara åtskilligt genom att sammanslå sina verkstäder eller åtminstone ställa dem under gemensam ledning.

Genom inhämtade upplysningar från fackmän ha sakkunniga styrkts i sin övertygelse, att under nuvarande förhållanden ingen ekonomisk fördel är att vinna genom en sammanslagning av verkstäderna på Kungl. teatern och Dramatiska teatern. Dessa verkstäder stå i så intimt samband med själva scenarbetet, att man svårigen kan tänka sig någondera teater helt utan egna verkstäder. Då verkstadsföreståndarna på båda ställena äro anställda sedan rätt lång tid och först vid 60 år ha pensionsrätt, kan ej heller en gemensam ledning genomföras utan avskedanden. Det vore också tvivelaktigt, huruvida man därmed vunne något väsentligt, då en och samma verkstadsföreståndare givetvis skulle ha svårighet att effektivt övervaka arbetet på två skilda ställen.

För den händelse Kungl. teaterns spelsäsong i framtiden skulle komma att förkortas med någon månad på våren i samband med spelande på Göteborgs eller Malmös blivande stadsteatrar eller annorstädes och därvid verkstadspersonalen skulle bibehållas vid nuvarande årsanställning, funnes emellertid en möjlighet för Dramatiska teatern att sysselsätta denna personal med förfärdigande av uppsättningar för det stundande spelåret. Också under nuvarande förhållanden ha vid vissa tillfällen Kungl. teaterns verkstäder åtagit sig arbeten för Dramatiska teaterns räkning, då dess personal haft tid därtill.

De sammanlagda omkostnaderna för löner och material på dessa avdelningar beräknas i förslagsstaten 1934—35 till 134 500 kr. mot 145 800 i förslagsstaten för innevarande spelår.

För egen del måste sakkunniga nöja sig med några anmärkningar rörande de olika verkstäderna, vilkas arbete de ej haft möjlighet att personligen följa.

Kostymavdelningens samfälliga lönestat för 1932—33, 30 200 kr. (1931—32

31 100 kr.), synes proportionellt mycket hög också vid jämförelse med Kungl. teaterns, vilken med sitt oerhört stora kostymbehov reder sig med en lönestat av 67 600 kr. Materialkostnaderna ställa sig däremot relativt billiga delvis tack vare Dramatiska teaterns stora kostymförråd. De uppgå dock sistlidna spelår till mer än det dubbla av Lorensbergsteaterns (12 564 kr. mot 5 083 kr.).

Möbel- och attributavdelningens sammanlagda kostnad för löner och material synes sakkunniga mycket hög. Spelåret 1931—32 voro lönerna 29 300 kr. och materialkostnaderna 5 000 kr. och spelåret 1932—33 resp. 32 200 kr. och 5 900 kr. Det stora lönekontot torde delvis ha förorsakats genom ej organiserad arbetsfördelning, huvudsakligen vid repetitioner, samt delvis genom de synnerligen dåliga rangeringsutrymmena. Lorensbergsteaterns omkostnader för möbler uppgingo 1931—32 till 112 kr. 1932—33 synas inga utgifter ha gjorts på detta konto.

För innevarande spelår beräknas i Dramatiska teaterns stat för denna avdelning en sammanlagd summa av 31 500 kr., alltså en minskning av 7 000 kr. I förslagsstaten för 1934—35 har räknats med en ytterligare sänkning av 2 500 kr. De höga kostnaderna på denna avdelning synas sammanhänga med att Dramatiska teatern ej i vederbörlig utsträckning anlitat sitt äldre förråd av möbler. Även ifrågasättes, huruvida ej Dramatiska teatern i stället för att — ofta till högt pris — förhyra möblemang i större utsträckning än nu kan erhålla dylika till låns mot reklam.

På dekorationsavdelningen voro lönerna spelåret 1932—33 47 600 kr. (1931—32 48 100), under det att materialerna uppgingo till 27 600 kr. mot Lorensbergsteaterns 7 600 kr. i dekorationsmaterial för samma år. I förslagsstaten för 1934—35 räknas med en nedsättning av 5 000 kr. på detta konto.

Den oerhörda skillnaden kan till någon del förklaras av de gammalmodiga och därigenom mycket kostsamma scenförhållandena på Dramatiska teatern. En annan orsak torde dock vara, att äldre dekorationsmaterial tidigare ej tillräckligt tillvaratagits. Dessutom har Dramatiska teaterns dekorationsavdelning en väl stor personal. Utom hantlangare voro vid Dramatiska teatern 1931—32 och 1932—33 en ordinarie och tre biträdande dekorationsmålare anställda med en sammanlagd lön av 21 800 kr. för det sistnämnda spelåret, under det att Lorensbergsteatern redde sig med en dekorationsmålare med en årslön av 3 275 kr. Även om Lorensbergsteaterns utgift på denna post på grund av nedan anförda skäl är ovanligt låg, är dock Dramatiska teaterns i sin tur väl hög.

Det är självfallet en viktig sak för Dramatiska teatern, likaväl som för Kungl. teatern, att dess uppsättningar ej redan vid sin framkomst verka konstnärligt förlegade. Föreståndaren för dekorationsverkstaden, vilken ju också stundom tecknar skisser för kostymer och möbler, har en viktig uppgift och måste vid sidan om teknisk skicklighet besitta rent konstnärliga kvalifikationer. I fråga om teknikens framsteg kan han givetvis även vid framskriden ålder hålla takten med utvecklingen, under det att hans konstnärliga smak oundgängligen inom en viss tid kommer att förefalla gammalmodig.

Det synes därför sakkunniga betänkligt, att vid båda de kungl. teatrarne föreståndarna för dekorationsverkstaden äro tjänstemän med höga löner och vid 60 års ålder infallande pensionsrätt. Med den snabba takt, som utmärker smakskiftningarna i fråga om teateruppsättningar, kan man knappast förvänta annat än att en dylik föreständares konstnärliga smak vid högre ålder är rätt urmodig och att teatern därför riskerar att få uppsättningar, vilka knappast kunna verka tilldragande på publiken.

Dramatiska teatern har under senare år endast genom att tillkalla utomstående konstnärer eller anlita de båda regissörernas förmåga att utföra dekorationssskisser kunnat hålla en konstnärligt hög nivå.

Sakkunniga ifrågasätta, om ej den egentliga befattningen som verkstadschef med kännedom om den tekniska framställningen borde skiljas från platsen såsom dekorationskonstnär, och om ej den senast nämnda befattningssinnehavaren borde behållas endast för ett kortare antal år utan att frestas att kvarstanna genom tjänstemannabefattning och pensionsrätt.

På de ovan behandlade verkstäderna borde kostnader för övertidsarbeten och extra anställda i hög grad kunna undvikas genom ett i tid ordnat arbete för kommande repertoar.

Beträffande de tre ovan behandlade verkstäderna fästa sakkunniga uppmärksamheten på den paragraf i det med Kungl. Maj:t den 14 dec. 1907 upprättade kontraktet (§ 2:2), där det stadgas, att alla dekorationer, kostymer och övrig rekvisita av vad namn de vara må, vilka av teaterbolaget inom kontraktstiden anskaffas, genast tillfalla Kungl. Maj:t och Kronan. Bokstavligt fattad hindrar denna paragraf styrelsen från att försälja, utränga eller omändra en gång anskaffade inventarier eller material.

Då det gäller *scenmaskineri- och belysningsavdelningarna* synes det sakkunniga mycket svårt att få några fullt jämförliga siffror från andra teaterinstitutioner, då kostnaderna till väsentlig del bestämmas av lokalförhållandena. Att Dramatiska teaterns otjänliga utrymmen och bristfälliga belysningsanordningar måste göra dessa avdelningar synnerligen dyrbara är uppenbart. Men man frågar sig dock, om det är rimligt, att de såsom år 1932—33 skola draga över 107 000 kr. i lönekostnader och nära 18 000 kr. i material, tillsammans cirka 125 000 kr. Dessa båda avdelningar drogo 1923—24 en sammanlagd utgift av 59 000 kr. Alltså har under 10-årsperioden en ökning skett med över 100 %. Även med beaktande av de tekniska förändringarna inom scenmaskineriet och belysningen, som under denna period ägt rum, kunna sakkunniga ej undgå att finna ökningen oförklarlig. Den väsentliga stegringen ägde rum under spelåret 1927—28. För innevarande år har beräknats en nedsättning av inemot 30 000 kr. på dessa båda konton.

Uppvärmnings- och renhållningsavdelningarna drogo under spelåret 1932—33 en lönekostnad av 35 900 kr. och en materialkostnad av 14 700 kr., alltså sammanlagt en summa på över 50 000 kr. 1923—24 drogo dessa avdelningar en sammanlagd summa av 45 000 kr. Det synes sakkunniga, som om dessa poster skulle kunna minskas, då varken materialpris eller arbetslöner stigit under 10-årsperioden.

Sakkunniga ha också fäst sig vid de rätt höga förmanslöner, vilka utgå till avdelningsföreståndare. Så t. ex. avlönas med 7 000 kr. en övermaskinist, en befattning till vilken sakkunniga ej kunnat finna någon motsvarighet vid någon annan teater, ej ens vid Kungl. teatern.

Å andra sidan har vid dessa avdelningar, liksom på verkstäderna, saknats varje central övervakning av personalens arbete.

Det synes sakkunniga, som om man just i fråga om den tekniska personalen skulle kunna göra betydande reduktioner på teaterns utgiftssida. Denna tekniska personal inklusive teaterbetjante uppbär under spelåret 1932—33 över 292 000 kr. i löner, alltså nära nog lika mycket som skådespelarpersonalen. Uppdelas denna siffra på teaterns väsentliga inkomstkälla av egen rörelse, de 270 aftonföreställningarna, finner man, att mer än 1 000 kr. per spelkväll uppslukas av dessa löner, d. v. s. ungefär $\frac{2}{3}$ av medelrecetten.

Av dessa 292 000 kr. gå 209 000 kr. till fasta löner, 12 000 kr. till övertidsersättning och 71 000 kr. till avlöning för extra anställda.

Det är de två sistnämnda posterna, vilka i första hand böra reduceras. Båda ha de till icke ringa grad stegrats på grund av den bristfälliga organisationen av teaterns arbete samt frånvaron av en fast uppgjord spelplan och ett planmässigt ordnande och övervakande av verkstads- och repetitionsarbetet.

Styrelsen anser sig redan under nästkommande spelår kunna reducera utgifterna för de tekniska avdelningarnas personal och material med 22 040 kr. Genom samarbete i fråga om lönepolitik med Kungl. teatern och ytterligare inskränkning av övertidsarbete böra successivt ännu större nedsättningar kunna nås.

Timpenning för övertidsarbete överstiger naturligtvis den, som kan beräknas för ordinarie arbete vid fast anställning. Förvånande torde dock den omständigheten vara, att vid Dramatiska teatern de extra anställda arbetarna uppbära högre timavlöning än de fast anställda, även när de senare arbeta på övertid. Teaterchefen åberopar sig på detta förhållande vid bemötande av statsrevisorernas önskningsar om en minskning av den fast anställda tekniska personalen.

Sakkunniga hemställa, huruvida ej detta arrangemang i sig självt är olämpligt. Vid Kungl. teatern åtnjuta extra anställda lägre lön än de fast avlönade. I varje fall måste sakkunniga i första hand påyrka en minskning av utgifterna för övertidsarbete och extra anställda på grund av de förhållanden, som varit rådande vid Dramatiska teatern. Teaterns fast anställda arbetare, vilka i motsats till Kungl. teaterns ej genom kollektivavtal utan genom individuella kontrakt äro bundna vid teatern, ha i allmänhet bakom sig en tjänstgöring under ett långt antal år, ha hög medelålder och sakna i motsats till arbetarna vid Kungl. teatern pensionsrätt. Då dessa specialutbildade arbetare svårigen kunna få plats i något annat yrke, skulle det i de flesta fall vara obarmhärtigt att avskeda dem, ehuru tvivelsutan teaterns tekniska arbete vore bättre betjänt av en yngre och mer arbetsduglig personal. Sakkunniga framhålla den trängande önskvärdheten att Dramatiska teaterns fast anställda tekniska personal genom statsmedel förses med pensioner.

Dörrvaktmästare och garderobiärer. Posten för dörrvaktmästare och garderobiärer uppgick föregående spelår till 32 060 kr. Den upptages i förslagsstaten för 1934—35 till 29 000 kr. Denna besparing skall åstadkommas genom omläggning av dörrvaktmästarnas tjänstgöring. Tyvärr torde de nuvarande sällingsförhållandena knappast medgiva någon ytterligare reducering av antalet dörrvaktmästare, vilka erhålla kvällsarvode.

Reklam. Sakkunniga ha i en sistlidna vår till Dramatiska teatern inlämnad skrivelse anmärkt på vissa reklamkostnader, vilka ej syntts ge skälig valuta, såsom den dåvarande ljusskyltningen o. dyl. Under innevarande spelår har på dessa punkter ändring vidtagits. Sakkunniga konstatera, att också den av dem såsom mindre effektiv betecknade dagliga affischeringen inskränkts. Att de sammanlagda omkostnaderna för reklam ej i förslagsstaten för 1934—35 visa någon större minskning, beror på att styrelsen tänkt sig större kostnader för pressannonsering och abonnemangsreklam än hittills, något som sakkunniga anse riktigt.

Dramatiska teaterns reklamkonto är ej för högt för en institution av denna storlek. Felet är, att reklammedlen använts dels alltför slentrianmässigt, dels för mer representativa utgifter, vilka knappast kunnat beräknas giva ekonomiskt utbyte för de nedlagda kostnaderna.

Utgifterna ha under de senaste åren hållit sig kring en tämligen konstant summa, varierande mellan 1 000 000 och 1 200 000 kr. Staten för innevarande år slutar, fränsett den särskilt förda turnéstaten, på ett utgiftsbelopp av 948 000 kr. och för spelåret 1934—35 873 000 kr. Ehuru teaterns utgifter i jämförelse med sistförflutna spelårs sålunda nedbringats med ej mindre än 222 000 kr., anse dock sakkunniga ytterligare besparingar nödvändiga.

Föregående teaterchef lyckades på sin tid nedbringa teaterns utgiftssumma från nära 1 300 000 kr. spelåret 1921—22 till 859 000 kr. spelåret 1924—25 och 857 000 kr. spelåret 1925—26, ehuru kostnadsindex under dessa år var så mycket högre. Det var ej uteslutande genom lönenedskärningar eller dylika åtgärder, som teaterchefen Svennberg åstadkom så stora besparingar, utan också genom ett personligt övervakande i detalj av teaterarbetet och alla dess utgifter.

Emellertid förändrades ej heller under denna tid Dramatiska teaterns ytterst tungrodda och komplicerade organisation, och teaterns ekonomiska resultat blev i alltför hög grad beroende av teaterchefens personliga besparingsåtgärder. Följden har blivit, att från och med teaterchefen Svennbergs sista år utgifterna på de flesta poster gått i höjden.

Samtliga de tekniska avdelningarna inkl. uppvärmning och renhållning drogo sålunda under spelåret 1923—24 217 700 kr. mot 332 200 kr. under sistförflutna spelår och 306 000 kr. 1931—32. En dylik, i sig själv alltför stor utgiftsökning blir ytterligare betänkelig, då man får det intrycket, att en icke ringa del av dessa kostnader kunnat undvikas genom en i tid gjord omorganisation, som medfört en central övervakning av avdelningarnas arbete. Sakkunniga understryka starkt de yrkanden, som kamrer Hilton i sin under-

sökning av Dramatiska teaterns administrativa organisation gjort i fråga om nödvändigheten att från kansliet kontrollera allt verkstads- och scenarbete. Utan en dylik övervakning komma fullkomligt okontrollerade och okontrollerbara utgifter att göras.

Att de önskemål om en effektiv övervakning av verkstadsarbetena i samband med följandet av en fast spelplan, som sakkunniga under våren framfört till styrelsen, verkligen förmått nedbringa utgiftskontot har också visat sig. Efter herr Molanders tillsättande som överregissör har utgiftskontot för tiden från spelårets början till 30 november 1933 uppgått till 359 000 kr. Motsvarande siffra var 30 november 1931 397 000 kr. och 30 november 1932 418 000 kr. En granskning visar, att det i första rummet är verkstadskontot som sänkts.

Sakkunniga hänvisa såsom ett föredöme till det vid Kungl. teatern rådande rekvisitionssystemet, vilket förhindrar att utgifter göras utan medgivande av ekonomiinspektören och att varor accepteras utan att deras kvalitet konstateras. På Dramatiska teatern ha inköpen ej skett i någon bestämd ordning. Än den ene, än den andre befattningshavaren har på egen hand gjort rekvisitioner, och kamreraren har endast haft att för formens skull underteckna rekvisitionerna utan att alltså kunna anmärka på pris och kvalitet.

Likaså har den i styrelsen uttryckligen beslutade förkalkyleringen vid uppsättningar ofta förvandlats till en tom formalitet, då respektive regissörer på grund av frånvaron av spelplan alltför sent erhållit sina iscensättningsuppgifter och därför varit nödsakade att i likhet med respektive avdelningsföreståndare göra förkalkylerna på en höft.

I den skrivelse, som åtföljer den ovannämnda preliminära beräkningen av inkomster och utgifter spelåret 1934—35, har Dramatiska teaterns nya styrelse förklarat, att den, utom de nedsättningar med 75 450 kr. av utgifterna, för vilka ovan redovisats, även förbereder en omläggning av den administrativa organisationen, som delvis redan planerats men icke medhunnits till innevarande spelår. Denna omläggning skall omfatta kansli, verkstäder och övriga tekniska avdelningar. Därutöver anser sig styrelsen möjligen också på andra punkter kunna göra besparingar, bland annat genom avstående av en från och med 1928 förhyrd dekorationsateljé, vilken betingar en årshyra av 5 000 kr.

Däriigenom har styrelsen även med en så lågt beräknad medelrecett som 1 280 kr. mot 1 650 kr. för innevarande spelår ansett sig kunna balansera ett lotteribidrag av 300 000 kr. Möjligheten att kunna hålla lotteribidraget inom ramen av de angivna 300 000 kr. framgår emellertid först vid en detaljerad granskning av teaterns inkomstsida, till vilken sakkunniga nu övergå.

Inkomster.

Recettmedel. Recettmedlen äro naturligtvis teaterns viktigaste post på inkomstsidan. De ha under den sista 10-årsperioden uppgått till något över 500 000 kr. årligen och täckt omkring hälften av teaterns utgifter. För hö-

jande av recettmedlen ha både bolagets revisorer och statsrevisorerna upprepade gånger tillstyrkt höjning av biljettpriserna, och dylika vidtogos också från och med spelåret 1929—30, varjämte en ny prishöjning ägde rum från och med spelåret 1930—31.

Teaterns totala recetter, medelrecetter vid kvällsföreställningar, antal kvällsföreställningar samt medeltal besökare vid kvällsföreställningar (exkl. fribiljetter) under den sista 10-årsperioden framgå av följande tablå:

	Recetter	Medelrecetter	Antal förest.	Antal besökare
1923—24	513 422:—	1 740:—	245	478
1924—25	455 323:—	1 533:—	235	449
1925—26	496 148:—	1 689:—	242	480
1926—27	421 563:—	1 334:—	234	360
1927—28	479 918:—	1 533:—	262	453
1928—29	478 346:—	1 634:—	250	472
1929—30	595 495:—	1 920:—	281	521
1930—31	647 441:—	2 008:—	277	488
1931—32	449 096:—	1 455:—	279	406
1932—33	621 131:—	1 937:—	280	616

Skulle man döma efter de omedelbart uppnådda recettsiffrorna, voro de nyssnämnda prishöjningarna ekonomiskt befogade. Mellan 1928—29 och 1929—30 steg teaterns medelrecett med nära 300 kr. och spelåret 1930—31 gick medelrecetten ytterligare upp med bortåt 100 kr. Med spelåret 1931—32 kom emellertid ett våldsamt bakslag med en minskning av totalrecetten med cirka 200 000 kr. och medelrecetten med 550 kr. En höjning med inemot samma summa åstadkoms under sistlidna spelår tack vare en särskilt publikdragande repertoar.

Vid de av den nuvarande styrelsen under våren 1933 försöksvis gjorda prisnedsättningarna i form av populärföreställningar visade det sig, att såväl medelrecetterna som besöksfrekvensen i hög grad ökats. Ett par stycken, vilka tyckts dömda att inom kort avföras från spellistan, blevo efter dessa nedsättningar tämligen goda kassapjäser.

Man bör givetvis ej förbise, att dylika prisnedsättningar ha ett reklamvärde, som tillför teatern ett ökat antal åskådare men ej därför behöver medföra en varaktigt ökad besöksfrekvens. Av recetternas variationer under 10-årsperioden torde dock i varje fall kunna konstateras, att ett uppskrivande av biljettpriserna ej är något osvikligt medel för att i längden förskaffa teatern goda recettinkomster.

Sakkunnigas sekreterare har på grundval av statistik över biljettförsäljningen och publikfrekvensen för salongens olika platser gjort en utredning, som under våren tillställts Dramatiska teatern. Delvis i anslutning till denna utrednings resultat har styrelsen för Dramatiska teatern med innevarande spelår företagit en omläggning av teaterns biljettpriser. Härvid har i första rummet antalet priskategorier reducerats från tidigare 26 till 14, varigenom ett en-

hetligare, mer lätthanterligt och tilltalande prissystem har åstadkommits. Därjämte har en avsevärd sänkning av priserna på teaterns dyrare platser, parkett och 1:a raden, företagits på det att en utjämning av priserna och därmed också åskådarnas fördelning i salongen skulle komma till stånd.

De vidtagna åtgärderna ha åtminstone delvis lett till åsyftat resultat. Man har i viss mån lyckats åstadkomma en jämnare fördelning av åskådarna i salongen, så att de kvalitativt bättre platserna, vilka framför allt träffats av prisreduceringarna, blivit mer begärliga och i större utsträckning än tidigare komma till användning. En märkbar förskjutning från den tidigare i påfallande grad begärliga 2:a raden till förmån för 1:a raden har ägt rum. I detta sammanhang önska dock sakkunniga framhålla, att någon prisdifferens mellan platserna å 1:a och 2:a radernas fond lämpligen borde åstadkommas.

Bestämmandet av biljettpriser tillhör de ekonomiska åtgärder, vilka ej kunna dikteras utifrån, då det är helt beroende av teaterns repertoar, övriga teatrars biljettpriser och framför allt av rådande ekonomiska förhållanden och dylikt. Sakkunniga avstå alltså från alla definitiva yrkanden i fråga om höjning eller sänkning av biljettpriserna och ha blott överlämnat sekreterarens utredning såsom statistiskt vägledande.

Ett par allmänna reflexioner rörande den ordinarie prissättningen må göras. Det kan ej betraktas såsom likgiltigt, huruvida teatern uppnår samma medelrecett för året med högre eller lägre publikfrekvens. I samma mån som teatern kan samla en talrik publik kring sin verksamhet, får dess insats en ökad räckvidd. Det är därför lika viktigt att ej släppa kontakten med den gamla borgerliga publiken, som numera måst inskränka kostnaderna för sina teaterbesök, som att knyta nya förbindelser med de folklager, vilka hittills stått främmande för teatern.

Då å andra sidan teatern med sitt nuvarande begränsade salongsutrymme ej kan upptaga en effektiv konkurrens med filmen, få ej nedsättningarna för ordinarie föreställningar drivas alltför långt, om de ej skola äventyra teaterns ekonomi. Såsom regel för Dramatiska teatern torde gälla, att med nuvarande antal platser biljettinkomsterna för utsålt hus ej alltför mycket böra avlägsna sig från teaterns dagskostnad (f. n. cirka 3 300 kr.).

En alltför långt gående nedsättning av ordinarie biljettpriser kan också i nuvarande situation medföra, att teatern ställer huvudstadens privata tal-scener inför nödvändigheten att göra för dem förlustbringande prisnedsättningar, vilka till sist gå ut över deras skådespelare. En dylik på statsbidrag stödd konkurrens finna sakkunniga icke tilltalande.

De medborgargrupper och samhällslager, som eljest ej skulle kunna ha så goda möjligheter att besöka Dramatiska teatern, böra genom rabatter, abonnemang och särskilda specialföreställningar erbjudas billiga biljettpriser.

Sakkunniga ha redan i sin i våras till Kungl. Maj:t inlämnade underdåniga skrivelse framhållit såsom ett föredöme för Dramatiska teatern Kungl. teaterns framgångsrika arbete att genom en serie specialföreställningar av olika slag nyrekrytera sin publik.

Det synes egendomligt, att man från revisorernas håll genom upprepad kri-

tik av Dramatiska teaterns ansatser i denna riktning avskär dess styrelse möjligheten att övervinna den impopularitet, som man anser vara utmärkande för institutionen. Sakkunniga kunna sålunda ej godtaga statsrevisorernas kritik mot Dramatiska teaterns styrelse på denna punkt och ansluta sig till fullo till det försvar, som teaterchefen i sitt svar på statsrevisorernas anmärkningar framför för de av teatern åt studenter vid högskolor och därmed jämförliga läroanstalter beviljade rabatterna. Så länge ej teaterpriserna generellt kunna nedsättas så långt, att också den från landsorten komma ungdomen kan bevista teaterföreställningarna, är det givetvis Dramatiska teaterns plikt att genom nedsatta priser sätta den i stånd därtill.

Det har visat sig, att det intresse för de kungl. teatrarna från huvudstadsstudenternas sida, som rabatterna möjliggjort, haft en icke oväsentlig inverkan på opinionen och därmed också på de kungl. teatrarnas besöksfrekvens. De privata teatrarna ha också funnit sig lockade att tidvis tillämpa ett liknande rabattsystem för studerande, något som säkerligen ej skett, om det ej ansetts ekonomiskt vara lönande.

Likasa måste det betraktas såsom en förtjänst, ej såsom ett fel, att Dramatiska teatern från ett privat teaterföretag, som nu upphört, upptagit *samarbete med föreningen Skolteatern*.

Sakkunniga ha i sitt tidigare utlåtande framhållit, att dessa till exklusivt billiga priser givna föreställningar, ej få till någon del förläggas till ordinarie spelaftnar såsom skett under spelåret 1932—33. De ha därigenom kommit att med sin medelrecept av cirka 950 kr. menligt påverka teaterns receptinkomster. Med tillfredsställelse konstatera därför sakkunniga, att under innevarande spelsäsong samtliga skolföreställningar förlagts till eftermiddagarna såsom matinéer.

Dramatiska teaterns *abonnemangssystem* har under senare år tillvunnit sig en glädjande popularitet. Under teaterns nuvarande styrelse har med innevarande säsong abonnemangssystemet ytterligare utbyggt. Det synes sakkunniga i hög grad önskvärt, att teatern på denna väg fortsätter att till sin verksamhet knyta en fast publik av intresserade. Antalet abonnenter uppgick sistlidna spelår till 2 210, av vilka 1 908 abonnerade på åtta föreställningar och 302 på sex föreställningar under säsongen. Med innevarande spelår har antalet abonnenter stigit till ej mindre än 3 354, vilka mot $33\frac{1}{3}$ % rabatt på ordinarie priser förbinda sig att besöka åtta föreställningar under säsongen.

Såsom sakkunniga redan framhållit, har teaterns styrelse från och med förra spelåret med lyckligt resultat infört *föreställningar till populära priser*, varvid teaterns såväl medelrecept som besöksfrekvens avsevärt ökats. Då de företagna försöken slagit synnerligen väl ut och mottagits med stort intresse i vida publikkretsar, synes det sakkunniga önskvärt, att teatern bibehåller de populära föreställningarna. De böra framför allt anordnas, då litterärt värdefulla program av viss folklig karaktär stå på repertoaren, varvid lämpligen ett enhetligt parkettpris borde kunna införas. Det är i och för sig otvivelaktigt en riktig princip, att i viss utsträckning göra priserna fluktuerande alltefter programmets dragningskraft och karaktär.

Sakkunniga ha i sitt tidigare utlåtande framhållit önskvärdheten av, att antalet *folkföreställningar* vid Dramatiska teatern avsevärt utökas och att därvid samarbetet med Skådebanans publikorganisation i Stockholm sker under för publikorganisationen gynnsammare villkor. Teatern har också i anslutning till sakkunnigas skrivelse för innevarande spelår inrymt en mer gynnad plats i repertoaren för dessa föreställningar. Det synes sakkunniga önskvärt, att, samtidigt med att samarbetet ytterligare stärkes, publikorganisationen erhåller en sådan organisationsform, att teatern med publikföreningens förmedling kan komma i kontakt med en verkligt folklig publik. De åtgärder, som böra företagas från Dramatiska teaterns sida, böra sålunda kompletteras med en utbyggnad och en ombyggnad av Skådebanans publikorganisation, varigenom inträde i denna underlättas för en bred, obemedlad publik.

Den av bolagets och riksdagens revisorer så ofta påtalade *fribiljettsutdelningen* är naturligtvis en nödfallsåtgärd. Helt torde denna fribiljettsutdelning lika litet vid Dramatiska teatern som vid därmed jämförliga teater- och konsertföretag kunna undvikas. Man bör observera, att denna fribiljettsutdelning sker till ett pris av 1.50 kr. plus nöjesskatt, varför den tillför teatern en icke oväsentlig inkomst, som för innevarande spelår beräknas till 10 000 kr. samt cirka 5 000 kr. i nöjesskatt.

Då denna fribiljettsförsäljning sker först själva föreställningsdagen, sedan man fått visshet om att stora delar av teatern ej bli sålda, och då dessutom endast vissa bestämda personalgrupper, vilka i allmänhet ej torde ha råd till teaterbesök, få tillfälle att lösa fribiljetter, kunna sakkunniga ej finna Dramatiska teaterns fribiljettsystem så betänkligt i en stad av Stockholms storlek. Det bör naturligtvis tillämpas med stor urskiljning.

Inkomst från Radiotjänst. Såsom inkomst från Radiotjänst upptager innevarande spelårs stat ett belopp av 5 000 kr. Den summa, motsvarande 15 % av till teaterns personal av Radiotjänst utbetalade honorar, som enligt kontrakt av den 17 sept. 1931 mellan Dramatiska teatern och Radiotjänst skall utgå, har i regel rört sig kring detta belopp. Radiotjänst har garanterat Dramatiska teatern en minimiinkomst per år av 4 500 kr.

Om man önskar ett direkt samband mellan teatern och Radiotjänst, kan man i de av Dramatiska teaterns bolag med skådespelarna ingångna kontrakten jämväl inrymma skyldighet för dessa att utan extra ersättning uppträda vid Radiotjänst. Dylika kontraktsbestämmelser torde emellertid knappast för någongendera parten vara önskvärda. Det är ju endast ett visst antal av Dramatiska teaterns skådespelare, vilka på grund av sina röster anses lämpade för Radiotjänsts uppträdanden och den kontraherade skyldigheten skulle därför i praktiken komma att tillämpas rätt olika.

Naturligtvis kunna orättvisorna utjämnas genom den lönesättning, som teatern med kännedom om skådespelarnas radiotjänstgöring vidtog, men man finge härigenom besväret med ständiga lönejusteringar.

Teaterpersonalen torde också föredraga att fritt få förfoga över de belopp, som den på fritiden förtjänat genom radioinspelning. Ett arrangemang i antydd riktning, som gjorts vid Det kongelige teater i Köpenhamn, har där väckt åtskilligt missnöje.

Å andra sidan är man inom Radiotjänsts ledning angelägen om att direkt få engagera de skådespelare ur Dramatiska teaterns emsemble, som man anser sig behöva, utan att enbart vara bunden till dessa, och man håller före, att det kan påräknas större intresse för deras uppgifter inom Radiotjänst, om de direkt avlönas genom Radiotjänst.

Under sådana förhållanden torde det lämpligaste vara, att såsom nu ett bestämt belopp utgår från Radiotjänst till Dramatiska teatern såsom en ersättning för artisternas medverkan. Sakkunniga, som tagit kännedom om de belopp, vilka under de tre sista spelåren utgått såsom gager till Dramatiska teaterns skådespelare, ha den uppfattningen, att de ej äro för rikligt tillmätta, då dessa skådespelare före sitt framträdande i radio ha att deltaga i fem à sex repetitioner.

Emellertid synes det på grund av inhämtade uppgifter alldeles uppenbart, att detta arbete för radiodramat, även om det ordnas aldrig så friktionsfritt i förhållande till Dramatiska teaterns repetitioner och föreställningar, dock för arbetet vid Dramatiska teatern lägger så mycket beslag på de av Radiotjänst engagerade skådespelarna, att ett ersättningsbelopp av 5 000 kr. ej på något sätt kan anses vara tillfyllest.

Från Radiotjänsts sida har man framhållit olägenheten av att ej före varje spelsäsong bestämt veta, vilka dagar man kan påräkna de för radiodramatiken behövliga skådespelarna från Dramatiska teatern. Därigenom ha ständiga omläggningar i radioprogrammen framtvingats, och ibland har man nödgats att för huvudroller välja andra skådespelare än de ursprungligen avsedda. Även om Dramatiska teatern får den fasta spelplan, som av sakkunniga nedan påyrkas, torde det dock vara omöjligt att utan risk för förluster på förhand under vissa spelkvällar i terminen avstå från de av Radiotjänst önskade skådespelarna. Det kan under vissa förhållanden för Dramatiska teatern innebära allvarliga recettförluster och ibland avbrytande av succéer.

Sakkunniga ha därför i samförstånd med Rundradioutredningen och representanter för A.-B. Radiotjänst enats om att föreslå en uppgörelse för nästkommande spelår, utgående därpå, att Dramatiska teatern för att möjliggöra för Radiotjänst uppförandet av dess viktigaste program med de därför önskvärda skådespelarna senast vid varje spelsäongs början skulle garantera, att dessa vore fria för uppträdande i radiodramat under de av Radiotjänst önskade spelkvällarna. Man har överenskommit om, att dessa till en början kunde bestämmas till tio per spelår och att den lämpliga ersättningen för Dramatiska teaterns eventuella förluster borde uppgå till 1 500 kr. per spelkväll.

Dessutom skulle Radiotjänst ha rätt att tre à fyra veckor i förväg med Dramatiska teatern överenskomma om friläggande av ytterligare spelkvällar, varvid dock arvudet finge beräknas från fall till fall. Naturligtvis måste en dylik uppgörelse medföra, att Dramatiska teaterns skådespelare i sina kontrakt åläggas, att mot dem vanligen tillkommande gager från Radiotjänst uppträda vid de föreställningar, vilka sålunda direkt arrangeras genom överenskomelse mellan Dramatiska teatern och Radiotjänst.

Inkomst från filmbolagen. Någon inkomst från filmbolagen finnes ej upptagen på statens inkomstsida. Enligt styrelsebeslut av den 30 sept. 1931 skall emellertid från de filmbolag, vilka under pågående spelår begagna sig av teaterns sujetter, utgå en avgift motsvarande 25 % av de kontraherade gagerna. Sakkunniga finna denna avgift lämpligt avpassad under förutsättning att den i § 18 av sakkunnigas reglementsförslag införda ändringen kommer till stånd, enligt vilken sujetter även under den tid av året ferier åtnjutas ha skyldighet att inhämta teaterchefens skriftliga tillstånd för deltagande i filminspelning.

Det är av vikt att dessa bestämmelser tillämpas synnerligen strikt och att samtliga filmbolag erlægga den Dramatiska teatern tillkommande avgiften. Likaså torde det, då de av sakkunniga genomgångna kontrakten för innevarande år ofta innehålla klausuler, vilka äro av betydelse för vederbörandes tjänstgöring vid Dramatiska teatern, få betecknas såsom nödvändigt, att varje filmkontrakt gillas genom påskrift av teaterchefen.

Av stor vikt är också, att de med filmbolagen upprättade kontrakten ej göra intrång på skådespelarnas tjänstgöring vid teatern. Såsom anmärkningsvärt framhålla sakkunniga, att en av teaterns högst avlönade skådespelare med ett filmbolag ingått ett avtal, som under tiden 1 november 1932—31 oktober 1933 tillförsäkrar honom ett lika stort gage, som han erhåller från teatern. Därtill har ifrågavarande skådespelare i sitt kontrakt med filmbolaget av den 16 november 1932 försäkrat, att han »träffat sådant avtal med Kungl. Dramatiska teaterns ledning», att han erhållit tjänstledighet från sitt engagemang vid teatern under den tid han av bolaget engagerats. Då i denna tidrymd bland annat ingå halvannan månad av innevarande spelår, synes det påtagligt, att kontraktet träffats utan att styrelse och teaterchef underrättats härom, då ej i november 1932 kontrakt ingåtts med skådespelaren för spelåret 1933—34. Det synes sakkunniga av yttersta vikt, att teatern ej på detta sätt placeras i efterhand. Övriga kontrakt röra sig om betydligt mindre summor men innehålla här och där bestämmelser, vilka ej synts sakkunniga överensstämmande med teaterns intressen.

Garderobsavgifter. Då dessa givetvis variera med recetterna, ha sakkunniga härom ingen erinran att göra.

Program. Vid sidan av recetterna brukar i allmänhet vid teatrarna programförsäljningen upptagas bland de mer inbringande inkomstkällorna. På grund av höga tryckkostnader och opraktiska annonsarrangemang ha emellertid Dramatiska teaterns nettovinster av program uppgått till mycket låga belopp. Sålunda gav programförsäljningen under spelåret 1931—32 i nettovinst blott 1 368 kr. Visserligen var årsrecetten då synnerligen låg, men även föregående spelår, 1930—31, då recettmedlen voro ovanligt höga, var programinkomsten blott 1 723 kr. Sistlidna spelårs siffra 7 769 kr. är ej jämförlig, då däri ingår en synnerligen stor nettoinkomst av ett för Guds gröna ängar utgivet vishäfte.

Vid de i jämförelse med Dramatiska teatern mycket mindre besökta statsunderstödda scenerna i Göteborg förekomma högre nettovinster på programförsäljning, under 1931—32 vid Lorensbergsteatern 1 466 kr. och vid Lyriska teatern 2 379 kr.

Dramatiska teatern, som har gemensamt programtryck med Kungl. teatern, har fått vidkännas stora avbränningar på bruttointkomsten dels på grund av en onödigt luxuös utstyrsel, dels på grund av ett olämpligt placering av annonserna samt även därigenom att nya program tryckts för varje föreställning, oavsett om repertoar och rollbesättning äro identiska. Dessutom rymmer programmet ett onödigt stort antal textsidor, vilka ej på vederbörligt sätt gjorts inbringande genom annonser.

Sistlidna vår inlämnade sakkunniga till de båda kungl. teatrarna ett ingående förslag om fullständig omläggning av Dramatiska teaterns programtryck, åtföljt av kostnadsförslag från en boktryckarfirma. I anslutning till sakkunnigas utredning har ett nytt kontrakt om de för de kungl. teatrarna gällande programmen för innevarande spelår avslutats av Kungl. teaterns ekonominspektör. Det skulle enligt den beräknade staten höja nettovinsten av Dramatiska teaterns programförsäljning till 12 000 kr., alltså ungefär tiodubbla den 1931—32 erhållna bruttointkomsten. Om de sakkunnigas förslag om en bättre anordning av annonserna till nästkommande spelår följes och en mer energisk annonsanskaffning bedrivs, torde programinkomsterna ytterligare kunna höjas.

Hyror Att hyror uppgå till en så låg summa som 30 000 kr., förklaras därav att Dramatiska teaterns hyreslokaler äro ur reklamsynpunkt synnerligen ogynnsamt utrustade. Av denna orsak har man också måst nedlägga den forna restaurationsrörelsen, varvid spritträttheterna övergått till ett annat företag.

Möjligheten att utnyttja Dramatiska teaterns för butiker ytterst förmånliga läge för erhållande av höjda hyresinkomster sammanhänger med frågan om eventuell ombyggnad av teatern, varom sakkunniga i senare delen av sitt betänkande skola yttra sig.

Spelsäsongens längd.

På grund av det ökade behov av repetitioner för höstsäsongen, som det av Kungl. Maj:t på våren givna uppdraget att idka turnéverksamhet medfört, har Dramatiska teaterns spelsäsong sistlidna spelår slutat redan den sista maj.

Då den av styrelsen beslutade nya repetitionssalen hädanefter medger effektivt repetitionsarbete också då scenen ej kan disponeras om kvällarna, kan det stundom vara för teatern ekonomiskt att utsträcka spelåret till delar av sommaren under förutsättning av att teatern försett sig med därför lämpliga program.

Teaterns publik torde under senare år i allmänhet ha förkortat sina sommarferier, och konkurrensen med sommarteatrar och revyer är för närvarande ej så stark som förr. Det synes därför sakkunniga viktigt, att kontrakten — också med de främsta skådespelarna — uppgöras med tanke på en dylik utsträckt säsong.

Konstnärlig samverkan med Kungl. teatern.

Uppförandet av dramer med musikaliskt inslag på operascenen med Dramatiska teaterns skådespelarensemble och hovkapellet har ofta förordats och

är naturligtvis ur rent konstnärlig synpunkt önskvärt. Sakkunniga anse sig emellertid böra dryfta under vilka förhållanden en dylik samverkan för Dramatiska teaterns vidkommande är förenlig med god ekonomi.

Då operaföreställningar ej förekomma under veckans alla dagar och Dramatiska teaterns ensemble ofta endast till en del behöves i det på repertoaren stående stycket, kunna självfallet dylika gemensamma föreställningar för båda teaternna innebära fördelar. Särskilt inträffar detta, då programmet i fråga kräver relativt få skådespelare och det musikaliska elementet är starkt framträdande.

Gäller det emellertid stycken, som taga större delen av Dramatiska teaterns ensemble i anspråk, måste man räkna med att teatern genom ett dylikt samarbete ådrager sig vida drygare repetitionskostnader än Kungl. teatern och dessutom riskerar att under tiden för uppförandet ha svårigheter med att uppehålla verksamheten å egen scen. Särskilt förlustbringande för Dramatiska teatern blir ett sådant samarbete, om den därigenom nödgas avbryta en pågående succé på moderscenen.

Då riksdagen föreslagit en särskilt för Dramatiska teatern gällande maximering av lotterianslaget, torde det vara av vikt, att framtida samarbete med Kungl. teatern ej sker under för Dramatiska teatern oförmånliga förhållanden.

Repertoarplan och arbetsordning.

Vid granskning av recettinkomsternas variationer under olika år och under olika månader av samma spelår framträder som den viktigaste förklaringen till Dramatiska teaterns ytterst ojämna publikfrekvens frånvaron av fast arbetsordning och repertoarplan. Sakkunniga ha ägnat detta förhållande ett ingående intresse och undersökt repertoarlistor, styrelsebeslut om uppsättningar, repetitionslistor för de senare åren, recettinkomster å olika stycken o. s. v.

De missförhållanden, som av sakkunniga nedan påtalas, kunna därför beläggas med talrika exempel. Sakkunniga ha emellertid ansett det vara riktigt att ej i onödan ingå på detaljer utan rent principiellt diskutera frågan.

Frånvaron av fast repertoarplan är ej något för den nuvarande ledningen utmärkande. Så vitt sakkunniga veta, har ej någon fast repertoarplan uppgjorts för Dramatiska teatern, förrän en dylik på grund av departementsskrivelse den 15 mars 1933 inlämnades till ecklesiastikdepartementet. Då teatern endast för höstterminen erhållit rättighet att bedriva turnéverksamhet, omfattar den ej vårsäsongen.

Enligt § 7 i nuvarande reglemente åligger det teaterchefen att före maj månads utgång tillställa styrelsen dels spelplan för de tre första veckorna av det nästföljande spelåret, dels ock förberedelsevis uppgjord plan för teaterns arbete under hela det nya spelåret. Denna paragraf, som sakkunniga anse alldeles för oklar och därför vilja ersätta med mer utförliga bestämmelser,

synes av samtliga teaterchefer ha fattats så, att man före maj månads utgång endast inlämnat en lista å de stycken, som chefen ämnat uppföra under kommande spelår.

Det har ofta visat sig, att rätt få av de i denna lista upptagna verken sedermera kommit till utförande. Dock synas föregående chefer ofta i huvuddrag haft det kommande spelårets pjäsföljd och viktigaste program klara redan på våren. Emellertid har även under dessa perioder ofta frånvaron av en fast uppgjord spelplan framkallat långa tider av repertoarbrist.

Under senare år synes Dramatiska teatern ha drivits så gott som utan någon förut uppgjord plan, utan förhandsberäkningar om tider för verkstadsarbeten, repetitionsarbete, premiärer o. s. v. Det förefaller som om ledningen i miss-tröstan om att kunna få beräknade tider att stämma med de verkliga föredragit att ej alls vara bunden av någon repertoarplan.

Naturligtvis kan denna metod någon gång lyckas, då teatern får en stadigvarande framgång. Emellertid visar erfarenheten, att man då till följd av bristande förberedelser ej tillräckligt utnyttjar det andrum, som man fått. Ett exempel ger den förra året spelade Guds gröna ängar. Detta stycke borde ha givit tillfälle till inövandet av något huvudprogram, allra helst som ingen av ensemblens ordinarie förstarangskrafter där hade någon bärande roll. Men förutom två jubileumsprogram, för vilka man endast kunde beräkna en kort speltid, inövades blott en lättare engelsk pjäs under återstoden av höstterminen. Två olika större program började repeteras men nedlades efter någon tid, det ena därför att styrelsen fann uppsättningskostnaderna för höga, en undersökning, som lämpligen bort utföras långt förut. Då sedan teatern på nyåret 1933 kom med sitt första stora program, måste detta forceras fram och givas i icke färdigt skick till skada för styckets framgång.

De utmärkta pjäser, som spelades under vårterminen, kommo delvis fram för sent på säsongen för att ekonomiskt helt kunna utnyttjas och voro dessutom ej stödda av något lättare program.

Mot kravet på uppgörande och tillämpande av en fast repertoarplan har ofta anförts, att Dramatiska teatern därmed skulle beröva sig möjligheten att få med årets litterärt märkliga dramatiska nyheter, vilka alltså först skulle komma att presenteras för publiken, sedan den första nyfikenheten lagt sig, då de i viss mån förlorat aktualitet och attraktionskraft.

Emellertid är det ingalunda sakkunnigas åsikt, att repertoarplanen bör göras så stel, att den omöjliggör ett infogande vid senare tidpunkt av något framstående verk, vars omedelbara framförande anses särskilt önskvärt.

Då Dramatiska teaterns skådespelarensemble endast i undantagsfall torde medgiva dubbling av roller i händelse av sjukdom, är det givet, att en repertoarplan för teatern ej kan uppgöras som en sorts teateralmanacka med på förhand angivna fasta data för respektive föreställningar i stil med Kungl. teaterns generalplan. Så vitt sakkunniga kunna se, bör man redan tidigt på året fastställa nästa spelårs huvudprogram och ordningsföljden för deras framförande. På så sätt kunna skådespelare och regissörer redan mycket tidigt erhålla stycken, gästspelsengagemang träffas efter behov och såväl

slutet av vårterminen som början av höstterminen användas för repetitioner för kommande spelår. Ofta har teatern, sedan spelårets sista premiärer gått, ej omedelbart kunnat insätta ledig personal i repetitionsarbete, varigenom dyrbar tid gått förlorad. Till följd av ej i tid bestämd repertoarplan ha verkstäderna ej vederbörligen under sommaren kunnat utnyttjas, och teatern har i stället under brinnande säsong på grund av forcering åsamkats dyrbara kostnader för arbete på övertid eller av extra anställda.

Med hänsyn till det oberäkneliga i all teaterverksamhet är det ytterst viktigt, att teatern ständigt förfogar över ett eller ett par så gott som färdigrepeterade reservprogram, vilka på kort tid kunna insättas, om en premiär skulle misslyckas. De komma nästan alltid till användning och förebygga perioder av repertoarnöd.

Den ovan i korthet skisserade repertoarplan, vars uppgörande enligt sakkunnigas reglementsförslag skall åligga repertoarnämnden, bör alltså lämpligen utarbetas i olika etapper under våren, och det måste betraktas såsom önskvärt, att den likaså i olika repriser underställes styrelsen för godkännande.

Då ju de klassiska verken i allmänhet kräva de dyrbaraste uppsättningar, böra de redan i början av vårsäsongen för nästa spelår föreslås, kalkyleras och av styrelsen beslutas. Det är av yttersta vikt, att man vid planerande av dessa verks framförande också gör klart för sig, under vilken del av spelsäsongen de böra uppföras. Såsom ovan antytts och med en mängd ytterligare exempel skulle kunna bestyrkas, har teaterns ekonomiska drift lidit mycken skada av, att de för högsäsongen avsedda styckena antingen för sent upptagits till repetition eller också mot beräkning så fördröjts, att de först kommit upp, sedan den för dem lämpliga speltiden förgått.

Genom att man ej på förhand sökt bestämma och vidmakthålla en ungefärlig tid för respektive premiärer, ha ofta även repetitionsarbetena kommit att draga ut alltför mycket på längden.

Man kan också med en på förhand uppgjord repertoarplan på ett bättre sätt än nu sker tillgodogöra sig de framstående och populära skådespelare, som Dramatiska teatern äger i sin ensemble. Det är ett ofta både från kritik, publik och skådespelare själva framfört klagomål, att just en del av Dramatiska teaterns förstarangskrafter ej tillräckligt få framträda i originella och för dem lämpade program, under det att andra skådespelare vissa säsonger förlora sin attraktionskraft genom att oavlåtligt uppträda i huvudrollerna. Endast en på förhand väl genomtänkt repertoarplan, som på lämpligaste sätt utnyttjar skådespelarna, då de stå till moderscenens disposition, kan erbjuda den omväxling, som publiken kräver.

Den av sakkunniga föreslagna turnéverksamheten måste naturligtvis för vissa perioder från moderscenen avlägsna förstarangskrafter i ensemblen, vilka först efter hemvändande från turnén och därefter genomgångna repetitioner på nytt kunna framträda för huvudstadspubliken.

Givet är emellertid, att en vid sidan om moderscenens arbete fortlöpande turnéverksamhet ställer ytterligare krav på en fast vidhållen repertoarplan.

Då en del av Dramatiska teaterns trupp är ute i landsorten, kan brist på precision vid genomförande av repertoarplanen medföra ödesdigra följder, såväl för turnéverksamheten som för huvudscenens föreställningar.

Stående eller växlande repertoar.

Principiellt sett borde man naturligtvis på en nationalscen som Dramatiska teatern kunna ställa den fordran, att den skulle hålla en stående repertoar, där både den klassiska och den moderna dramatikers mästerverk hade sin givna plats och där särskilt det inhemska dramat ständigt vore företrätt av några av sina främsta representanter. Denna fasta repertoar skulle naturligtvis ej år för år uppvisa exakt samma verk i samma uppsättningar och rollbesättningar utan förete naturlig växling, samtidigt som det borde vara en självklar sak, att ett värdefullt drama ej utan vidare avfördes från spel-listan utan hölles levande, så att det vid lämpliga tillfällen kunde upptagas.

Med en dylik fast repertoar såsom stomme i spelårets verksamhet skulle nyuppsättningarna, vilka numera uppgå till cirka 14 à 15 per år, kunna i väsentlig mån reduceras. På detta sätt skulle också teatern fastare knyta publiken till sig än med sitt nuvarande system att i tämligen oavbruten följd spela ut en succépjäs till dess att den förlorat sin attraktionsförmåga.

Det skulle även med en dylik fast repertoar ställa sig vida lättare att anordna abonnemangsserier eller genom publikorganisation garanterade föreställningar.

Svårigheterna för upprätthållandet av en stående repertoar ligga framför allt i de dåliga scenutrymmena. I teaterns egna magasin kunna för närvarande blott ett fåtal uppsättningar samtidigt rymmas. De övriga måste forslas bort till långt ifrån teatern belägna lokaler. Kostnaderna för att för enstaka föreställningar forsla dem fram och tillbaka bli så stora, att de menligt inverka på recetterna.

Redan för att kunna upprätthålla den nuvarande växlingen i repertoaren torde förbättrade scenutrymmen erfordras. Sakkunniga hänvisa här till den utredning rörande Dramatiska teaterns byggnadsfråga, som kommer att meddelas i senare delen av betänkandet. Först genom ett modernt inrett scenhus torde Dramatiska teatern bli i stånd att hålla en stående repertoar.

Också ekonomiska skäl försvåra införandet av en stående repertoar under nuvarande situation. En dylik fordrar en större ensemble än eljest, allra helst om den skall förenas med turnéverksamhet. Sakkunniga våga därför ej för närvarande föreslå en övergång till stående repertoar för Dramatiska teaterns vidkommande.

Då Dramatiska teatern alltså av praktiska och ekonomiska skäl är hänvisad till att hålla en s. k. konjunkturrepertoar men samtidigt har åliggande att göra denna repertoar något växlande, kämpar teatern med vissa ofrånkomliga svårigheter. Både publik och kritik äro vana vid att privatscenerna giva samma stycke så länge det bär sig, och då Dramatiska teatern omväx-

lar med andra pjäser, uppfattas detta såsom ett svaghetstecken och kan lätt medföra recettminskning.

Repriser av stycken från föregående spelår ha också klandrats av publik och kritik och i allmänhet ej visat sig inkomstbringande, något som också påpekats av revisorerna. Resultatet blir därför, att i de flesta fall även ypperliga konstnärliga stycken måste nedläggas med det spelår, under vilket de haft premiär. Förlusten är så mycket större, som den lätt lockar ledningen att i alltför stor utsträckning hålla sådan repertoar, som ej har annat berättigande än dagsintressets.

Även om man medger, att teatern ej med sina nuvarande resurser kan hålla stående repertoar och till och med i någon mån är hindrad att samtidigt bibehålla ett större antal pjäser på spellistan, frågar man sig, om den ej borde — även med risk att i början få minskade recetter — vänja sin publik vid att också stycken, som haft påtaglig framgång, ej en tid framåt så gott som dagligen stå på spellistan. Dels kan man därigenom bättre skydda sig mot att råka i repertoarnöd, dels blir samspelet bättre, om det ej förslöas genom daglig upprepning, och personalen blir mer kontinuerligt sysselsatt. Också med en samtidigt pågående turnéverksamhet torde i någon mån en dylik omväxling kunna bibehållas.

Repertoarval.

Under förutsättning av att man erkänner Dramatiska teaterns rätt till stöd av allmänna medel, kan man göra anspråk på att den skall hålla en repertoar av annan halt än privatteatrarna. Man får dock ej gå så långt, att man fränkänner Dramatiska teatern rätt att vid sidan av sin tyngre repertoar också giva förströelsestycken, vilka naturligtvis ej få vara rent värdelösa eller smakfördärvande. Om Dramatiska teatern skall kunna locka till sig också den breda publiken och därigenom fylla sin plats såsom folkbildande institution, får den ej ha ett skimmer av tråkig värdighet över sin repertoar.

Anmärkningar torde kunna riktas mot repertoarvalet under en längre tid, men sakkunniga ha av praktiska skäl begränsat sin granskning till de sista fem åren. Av dessa torde det första årets repertoar 1928—29 böra betecknas såsom den konstnärligt bästa. Teatern hade då också Konserthuset till sitt förfogande, och tillika med en del av föregående teaterchef planerade program uppfördes också flera värdefulla stycken, vilka få sättas på den dåvarande styrelsens och den nuvarande chefs kreditsida.

Under detta spelår förekommo på repertoaren två Strindbergsprogram, två antika dramer, en Molière-komedi, O'Neill's Sällsamt mellanspel samt svenska original av Tor Hedberg och Pär Lagerkvist.

Under de följande tre åren sjönk repertoaren i värde. Det gavs under dessa år tre Shakespeare-program, varav ett, En midsommarnattsdröm, var en repris från spelåret 1926—27. Utom två mindre väl valda dramer av Schiller och Goethe spelades ingen klassisk dramatik, om man undantager

de Molière-stycken, vilka framfördes i samband med ett danskt gästspel och redan tidigare stått på Dramatiska teaterns repertoar. Av svenska nyheter framfördes sex verk, av vilka två fullödiga, Bergmans Markurells och Värnlunds Den heliga familjen. Av utländska moderna nyheter märkas huvudsakligen Pagnols Topaze, Shaw's Karusellen och stycken av J. J. Bernard och Raynal. Strindberg, som under den nuvarande teaterchefens första år representerades med Erik XIV och Pelikanen, var under tre år borta från Dramatiska teaterns repertoar.

Sistlidna spelår visade åter en höjning av repertoaren med verk såsom Strindbergs Mäster Olof, Björnsons Över förmåga och O'Neill's Kliga mån-de Elektra samt Hauptmanns Före solnedgången. Dock var det klassiska dramat under detta spelår ej representerat, om man ej dit räknar Gogols Revisorn.

Den bristande omsorgen om den klassiska repertoaren under den sista fyra-årsperioden visar sig även däri, att den framförts på olämpliga tider och därför endast upplevat ett fåtal föreställningar. Kung Lear (i december) gick 14 gånger, Macbeth (i september) 13 gånger, Fiesco (i april) 11 gånger, En midsommarnattsdröm 6 gånger och Clavigo 3 gånger.

På detta sätt ha i verkligheten de fyra spelåren blott kommit att inrymma ett antal av 47 föreställningar av klassiska tragedier. Om man undantager de av Poul Reumerts gästspel föranledda Molière-föreställningarna, ha ej heller några verk ur den klassiska komedin upptagits. Spaniens 1500- och 1600-talsdramatik, Italiens 1700-talsdramatik och Englands och Frankrikes dramatik från 1600- och 1700-talen överflöda av ypperliga komedier, vilka i uppsättning ej ställa sig dyrbara och utomordentligt väl passa för Dramatiska teaterns ensemble. Under föregående regim gjordes försök med stycken av Gozzi, Goldoni och Goldsmith, vilka visade sig vara publikdragande.

Det klassiska elementet i repertoaren, som redan under föregående regimer varit alltför svagt företrätt, har alltså ytterligare tillbakaträngts.

Det synes sakkunniga vara en livssak för Dramatiska teatern, att den klassiska repertoaren återfår sin rätta plats på nationalscenens spellistor. Man kan måhända ej i ett slag locka publiken att besöka klassiska föreställningar, men man kan, genom att placera dem som huvudprogram och ge dem en förstklassig besättning, så småningom framkalla en växande smak för dem.

Den konstnärliga seger, som vanns med Agamemnon, gav en fingervisning, som tyvärr ej följts. I sitt svar till statsrevisorerna har teaterchefen försvarat sig med att klassisk repertoar mötts av kallsinnighet hos publiken, men detta torde ej få anses såsom fullt bevisat. Att t. ex. Goethes Clavigo drog »tre glest besatta hus» visar endast, att detta stycke ej äger några sceniska möjligheter, vilket kunde förutsägas.

Vad kostnaderna för klassiska verk beträffar, torde de ej vara större än de, vilka krävts av moderna kostymstycken av ringa litterärt värde och med ävenså växlande framgång framförda av Dramatiska teatern under senaste år, såsom Bruckners Drottning Elisabeth av England och Kaj Muncks Cant.

Den svenska dramatiken har varit rikhaltigare företräd, men urvalet sy-

nes ej lyckligt. Strindbergs bortovaro från Dramatiska teaterns repertoar under tre spelår har redan omnämnts. Man beklagar, med tanke på den väl-förtjänta konstnärliga framgång, som Värnlunds Den heliga familjen rönt, att ej flera prov på det numera av den unga författargenerationen med så mycket intresse odlade sociala dramat framförts.

De reglementsförändringar, som föreslagits, avse att ge den svenska dramatiken en mer gynnad plats. En litterär rådgivare med mera makt och ansvar, vilken därtill äger frihet att välja bland hela den moderna inhemska dramatiken, oavsett om dramerna inskickats till teatern eller ej, bör bättre kunna tillgodose det svenska dramas krav på en hedersplats i Dramatiska teaterns repertoar. Då denna litteräre rådgivare på samma gång skulle granska den utländska dramatiken, borde han på ett bättre sätt än hittills skett kunna upprätthålla proportionen mellan inhemskt och främmande i Dramatiska teaterns repertoar.

Under senare år har den utländska aktuella dramatiken dominerat, ett förhållande, som för övrigt går mycket långt tillbaka i Dramatiska teaterns historia. Det har i ett halvsekel varit en trossats, att de pjäser, som gjort lycka utomlands, också här skola slå an. Under långa tider har därför Dramatiska teaterns repertoar till stor del kommit att bestå av franska, engelska och amerikanska underhållningsstycken. Dock synes hos publiken en reaktion mot dessa börjat inträda. Bland annat kan påpekas, att de två litterärt undermåliga societetspjäser, Film och Kvinnans list, vilka teatern hösten 1932 uppförde, icke hade framgång.

Också urvalet av den värdefullare moderna repertoar, som teatern hämtar från utlandet, lider enligt sakkunnigas mening av det felet, att man synes sätta likhetstecken mellan »modern» och »tryckt i år».

Utan att vilja bestrida det förtjänstfulla i att ledningen på nationalscenen introducerar märkliga noviteter såsom O'Neills Klagomånde Elektra, påpeka sakkunniga, att en del av de på Dramatiska teaterns repertoar upptagna författarna ännu ej fått sina mästerverk uppförda vid teatern, då de presenterats med dramer, vilka ej ha någon annan rangplats i deras produktion än att vara sist utgivna. Ännu betänkligare är, att hela områden av den moderna tidens starkaste dramatiska litteratur under nuvarande regim förbigåtts i repertoaren. Så t. ex. det ryska dramat med sådana namn som Tolstoj, Gorkij, Tjechov och Andrejev eller det över hela världen berömda irländska dramat. Ytterst viktiga företrädare för modern engelsk och fransk dramatik äro ännu vid Dramatiska teatern orepresenterade, under det att värdelösa pjäsfabrikörer allt för ofta skylta på repertoarlistan.

Repertoarvalet är Dramatiska teaterns viktigaste uppgift och måste hos ledningen förutsätta djupgående förtrogenhet med klassisk likaväl som modern dramatik.

Naturligtvis är det tänkbart, att den publik, som under senare år lockats till Dramatiska teatern genom stycken av dagsaktuellt eller sensationellt innehåll, till att börja med uteblir från program av lödigare halt. Detta bör dock ej avskräcka ledningen från att upprätthålla den värdefulla repertoar, som ut-

gör den oundgängliga förutsättningen för Dramatiska teaterns ställning som nationalscen. Kungl. teaterns repertoaromläggning under dess nuvarande chef kan i viss mån anföras som exempel på att en förut med sensationer bortskämd publik inom få år vänjer sig vid klassisk repertoar, och att det finnes möjlighet att med en dylik repertoar nyrekrytera en publik, som förut ej besökt teaterns föreställningar.

Rätt skött blir repertoarvalet förutsättningen för Dramatiska teaterns kulturgärning. Det stimulerar de inhemska dramatikerna, det ger skådespelarna uppgifter, som tillåta dem att utveckla sin konst, det blir till sist också den fasta grundvalen för teaterns anseende och därmed för dess ekonomi.

Anslagsbehovet.

Av alla landets teaterinstitutioner synes Dramatiska teatern vara den oundgängligaste. Svensk opera har haft sin glanstid under Gustav III och kan sedermera uppvisa enstaka lysande epoker. Numera uppfattas flerstädes operan som en döende konstart. De svenska operaverk, som framförts på Kungl. teatern, ha i regel begränsats till ett om året och ha ofta ej lyckats bibehålla sin plats på repertoaren.

Kungl. teatern har sin betydelse genom sitt konstnärliga framförande av hela den skatt av klassiska operor, som de gångna seklerna ha lämnat efter sig. För svensk tonkonst är dess roll på långt när ej så väsentlig som Dramatiska teaterns borde vara för svensk dramatik. Ehuru det naturligtvis funnits perioder, då det svenska dramat utvecklats sig oberoende av Dramatiska teatern, är det svårt att i nuvarande stund se, hur det skulle kunna fortleva utan stödet av en nationell talscen.

Även om elevskolan lösgöres från Dramatiska teatern, torde dock hela landets skådespelarutbildning lida obotlig skada, om ej en nationell talscen upprätthålles. Rätt ledd kan en dylik också få en avgörande betydelse för utvecklingen och fastställandet av ett formskönt svenskt talspråk.

Det synes därför sakkunniga vara statsmakternas oavvisliga plikt att uppehålla en nationell talscen. Att man på enstaka håll ställt sig tvekande härtill, torde bero på att man förmenat, att Dramatiska teatern, som åtnjuter hyresfri byggnad, hyresinkomster, nöjesskatt och en del andra förmåner, borde kunna bära sig utan statsunderstöd. Ett dylikt förmodande kunde vara riktigt, om det i nuvarande stund gällde att upprätta en dramatisk talscen och man därvid fritt kunde engagera skådespelare och övrig personal samt hade en modern scenbyggnad och en rymlig teatersalong till sitt förfogande.

Då man utgår från de av sakkunniga ovan nämnda förhållandena, blir det omöjligt att, även med iakttagande av den mest skrupulösa sparsamhet, utan förlust sköta Dramatiska teatern på ett sådant sätt, att den fyller sin uppgift som nationalscen. Riksdagens båda kamrar ha också under sistlidna vår av-

slagit motioner om ett avvecklande av statens intresse i Dramatiska teaterns verksamhet. Samtidigt har emellertid på förslag av statsutskottet riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att statsbidraget av lotterimedel till Dramatiska teatern hädanefter begränsas till 300 000 kr. per år.

Sakkunniga, som tidigare haft tillfälle att på grund av nådig remiss yttra sig över denna skrivelse, vilja här endast påpeka följande:

De i skrivelsen anbefallda åtgärderna kunna väl endast vara av förebyggande art. Om trots dessa åtgärder Dramatiska teatern något år skulle gå med större förlust än 300 000 kr., torde Kungl. Maj:t, som tillsätter bolagets verkställande direktör och styrelsemajoritet, göras ansvarig för teaterns skulder.

I sin utredning ha sakkunniga angivit sådana ekonomiska åtgärder, som enligt deras åsikt skulle kunna hålla teaterns årliga förlustsumma för löpande utgifter under det angivna beloppet av 300 000 kr., naturligtvis under förutsättning av samma prisförhållanden som nu.

Det är dock nödvändigt, att detta anslag av Kungl. Maj:t betraktas såsom ett reservationsanslag, så att en besparing, som eventuellt gjorts ett år, i fall av behov kan för teaterns drift användas under ett följande år. Att denna uppfattning av den angivna maximeringen till 300 000 kr. var statsutskottets, medgavs vid riksdagsdebatten av dess talesman i första kammaren. Detta medgivande synes sakkunniga vara av den yttersta vikt, om teaterns drift skall kunna hållas inom det av Kungl. Maj:t angivna förlustbeloppet.

Förra spelåret hade Dramatiska teatern en utgiftsstat, som var mer än tre gånger så stor som det angivna anslagsbeloppet av 300 000 kr. Även om denna utgiftsstat väsentligen nedskäres, kvarstår dock nödvändigheten för teatern att ernå en årlig recettsumma, som betydligt överstiger det föreslagna lotteri-anslaget. Av orsaker, som teaterledningen ej alltid kan behärska, förete ju recettmedlen högst betydande växlingar år från år — de föllo sålunda mellan spelåret 1930—31 och 1931—32 med 200 000 kr. och stego på nytt mellan spelåren 1931—32 och 1932—33 med 170 000 kr. Man har alltså ingen garanti för att teaterns årliga förlust ständigt skall kunna hållas inom ett maximibelopp, som satts så nära den aktuella genomsnittliga förlustsiffran under gångna år.

Dessutom tillåta sig sakkunniga att påpeka det för Dramatiska teatern prekära i att den ej såsom Kungl. teatern vid sin tillkomst försetts med en reservfond av lotterimedel av en mot dess årsbudget svarande storlek. Kungl. teaterns reservfond uppgick vid utgången av budgetåret 1932—33 till nära 4 000 000 kr., under det att Dramatiska teaterns vid samma tidpunkt uppgick till 290 000 kr.

Även om Kungl. teaterns utgiftsstat under det sista årtiondet i medeltal varit mer än dubbelt så stor som Dramatiska teaterns, är det dock ej rimligt, att den senare skall stödjas av en reservfond, som ej uppgår till en tiondedel av Kungl. teaterns. Kungl. teaterns reservfond har till stor del vuxit genom successiva tillskott av lotterimedel. Det synes rimligt, att Dramatiska teaterns styrelse till stärkande av reservfonden kunde få tillföra den sådana

genom besparingar på lotterianslag frigjorda medel, vilka ej anses behöfliga för tryggande av det nästa årets drift.

Sakkunniga erinra om, att denna reservfond förvaltas av Statskontoret och ej är att förväxla med någon bolagets egen reservfond. Dess räntor ingå i teaterns drift och bidraga alltså till minskande av de från det allmänna utgående anslagen. Kapitalet får ej röras utan att Kungl. Maj:t för varje gång giver sitt medgivande därtill.

Till sist fästa sakkunniga uppmärksamheten vid det faktum, att Dramatiska teatern, i motsats till samtliga andra statsunderstödda teatrar i landet, ej åtnjuter kommunalt anslag i annan form än av till teatern återgående nöjesskattemedel.

Detta förhållande är så mycket mer påfallande, som Kungl. teatern alltsedan år 1925 åtnjuter ett årsanslag av 100 000 kr. från Stockholms stad. Det torde kunna påstås, att Dramatiska teaterns kulturella betydelse för Stockholm är lika stor och att ett upphörande av dess verksamhet för Stockholms invånare med all säkerhet skulle innebära en kännbar förlust.

Kungl. teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet.

Kungl. teatern (Operan) måste betecknas såsom ett både administrativt, ekonomiskt och konstnärligt väl skött teaterföretag. Efter det regimombyte, som följde efter 1924 års teaterkommittés grundliga utredning, har Kungl. teatern, särskilt genom uppodlandet av det musikaliska elementet, uppnått en erkänd rangplats bland operorna i Europas huvudstäder.

Den av 1924 års kommitté uppgjorda normalstaten har emellertid under alla år överskridits, i innevarande spelårs förslagsstat med 276 000 kr. Att nedbringa Kungl. teaterns stat till normalstatens utgiftsbelopp skulle enligt sakkunnigas mening ur konstnärlig synpunkt innebära en så betänklig åtgärd, att de ej kunna tillstyrka den. Om Kungl. teatern skall bibehålla sin konstnärliga nivå, allmänhetens uppskattning och därmed också sina recettmedel, måste företaget försträckas med rikligare bidrag än 1924 års kommitterade förutsågo. Det torde också redan nu böra påpekas, att lotteribidragen kontinuerligt sjunkit sedan år 1920—21, då de utgjorde 1 479 000 kr., till innevarande år, då de beräknats till 795 000 kr.

Å andra sidan är det tydligt, att nuvarande ekonomiska trångmål nödgär till hårda besparingsåtgärder. Kungl. teaterns styrelse har själv behjärtat detta och i en för nästkommande spelår, 1934—35, upprättad plan för inkomster och utgifter, vilken tillställts sakkunniga, ytterligare sänkt sina anspråk på lotterimedel till 725 000 kr.

Sakkunniga anse ytterligare besparingar önskvärda men måste från början betona, att operaverksamhet i den omfattning, som Kungl. teatern bedriver, måste ställa sig relativt dyr, och att väsentliga nedskärningar under de i styrelsens förslag angivna knappast för tillfället kunna ernås.

Ingen kulturintresserad torde vara villig att på grund av nuvarande depressionsperiod nedlägga en institution, som alltsedan Gustav III:s tid även under svåra ekonomiska hemsökelse alltid uppehållits såsom lyrisk nationalscen.

Då Kungl. teaterns drift redan är rationaliserad, torde på denna väg endast små besparingar stå att vinna. Lönestaten utgör liksom vid Dramatiska teatern huvudposten på utgiftssidan och uppgår till 86 % av samtliga utgifter. Här kunna de största besparingarna göras. Vidare föreslå sakkunniga en del utvidgningar av Kungl. teaterns verksamhetskrets, vilka avse att öka dess inkomster och göra den till central för lyrisk scenkonst och vokalmusik i vårt land.

Teaterns inkomster och utgifter meddelas för de tio sista åren i vidstående tablåer 5, 6 och 7. Det har varit omöjligt att åstadkomma en så detaljerad

Tablå 6.

**Kungl. teatern.
Utgifter 1923—1928.**

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928
Författarehonorar	11 227	15 761	14 448	28 392	20 916
Bibliotek	12 749	16 860	15 408	16 364	13 249
Avlöning	1 708 418	1 617 248	1 635 935	1 656 133	1 661 763
Tjänstgöringsarvoden	81 981	81 052	102 878	107 382	126 179
Dyrtdistillägg	73 316	70 683	72 905	69 892	64 392
Tillfälliga engagemang	80 409	25 865	42 239	84 154	83 843
Övriga omkostnader (belysning, uppvärmning, materiel, annonser, byggnadens underhåll m. m.)	304 691	321 579	383 421	353 960	269 401
Summa utgifter kr.	2 272 791	2 149 048	2 267 234	2 316 277	2 239 743

uppställning av teaterns utgifter åren 1923—1928, då den tidigare bokföringen var lagd efter helt andra principer.

Man ser av tablå 5, att under 10-årsperioden inkomsterna å rörelsen motsvara 34 % av samtliga inkomster, under det att tillskott av allmänna medel utgjort 66 %.

På inkomstsidan visa recettmedlen samma variationer, som man kan iakttaga vid andra statsunderstödda scener. Sålunda inträdde år 1931—32 en vågdal med en recettsumma av 646 000 kr. under det att det sista året uppvisar ett 52 000 kr. bättre resultat. Utgifterna (tablå 7) ha under den sista 5-årsperioden i det hela taget hållit sig konstanta. De voro spelåret 1928—29 2 280 000 kr. och under sistlidna spelår 2 303 000 kr. Om man ej räknar med penningvärdets stigande begränsas alltså ökningen till 1 %.

För att ge en åskådlig föreställning om de av styrelsen genomförda och planerade besparingarna återges i tablå 8 dels teaterns verkliga inkomster och utgifter under spelåret 1932—33, dels den för innevarande spelår uppgjorda staten, dels styrelsens förslag för kommande spelår 1934—35. Beträffande det sistnämnda har styrelsen i en till sakkunniga ställd skrivelse påpekat svårigheten av att så långt i förväg kunna förutsäga de inflytande recettmedlen, vilka dock, som synes, beräknats särdeles lågt. Att bland utgifterna det i 1933—34 års stat upptagna beloppet för landsortsturnéer ej medtagits, beror därpå, att styrelsen blott räknat med sådana turnéer, vilka kunna försiggå samtidigt med föreställningar å Kungl. teatern, och därför ej behöver upptaga någon förlustsiffra för dem. Styrelsen har vidare framhållit, att den framlagda planen ej kan anses såsom någon sorts normalplan för framtiden, då en del däri ingående faktorer äro synnerligen varierande. Särskilt påpekar styrelsen, att teaterns kostymförråd inom en snar framtid behöver en genomgripande komplettering.

Styrelsen har i denna plan ej räknat med det utökade samarbete med A.-B. Radiotjänst, som av sakkunniga nedan föreslås, men förklarar sig villig där-

Tablå 7.

Kungl. teatern.
Utgifter 1928—1933.

	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
<i>1. Administrationen.</i>					
Kanslikostnader	13 543	8 294	7 676	7 865	6 344
Reklamkostnader	46 513	37 080	47 730	35 757	38 051
Programkostnader	17 520	24 530	24 912	26 716	22 817
Tantiem	41 193	36 098	21 964	24 113	46 623
Bibliotek	10 691	11 191	17 078	12 664	9 421
<i>2. Tekniska avdelningen.</i>					
Möbel, attribut- och rekvisitamaterial	2 012	2 524	4 288	4 288	5 870
Kostymmaterial	42 449	44 360	40 592	38 126	27 576
Dekorationsmaterial	48 350	70 856	49 989	35 123	52 344
Belysningskostnader ¹	29 568	33 409	21 080	23 633	23 763
<i>3. Fastighetens konto.</i>					
Renhållningskostnader	1 423	1 543	1 421	1 544	1 416
Uppvärmningskostnader	43 144	35 042	43 368	35 907	41 051
Bevakningskostnader	16 142	13 793	14 131	13 561	14 786
Diverse utgifter för fastigheten	24 631	34 034	25 077	13 799	11 036
<i>4. Turnéutgifter.</i>					
Rese- och dagskostnader	—	—	—	1 596	—
Hyra och övriga omkostnader	—	—	—	317	—
<i>5. Gästspel</i>	87 498	71 540	76 336	44 458	39 468
<i>6. Diverse utgifter</i>	17 165	19 447	12 653	14 213	18 356
<i>7. Löner.</i>					
Styrelse, chef och revisorer	32 157	31 920	33 917	33 860	33 476
Tjänstemän	121 626	117 608	118 792	128 012	131 618
Solister	324 250	355 985	385 772	372 936	383 178
Kör (inkl. kormästare)	221 704	230 337	235 499	236 829	237 266
Balet (inkl. balettmästare)	130 932	128 382	124 712	118 312	119 225
Orkester (inkl. kapellmästare)	504 891	502 578	505 537	511 133	502 343
Statister	26 407	22 889	27 084	24 797	21 465
Teaterbetjänte	55 233	65 123	66 990	64 285	62 302
Teknisk personal: ²					
Kostymavdelningen	85 617	67 868	66 875	66 690	67 646
Möbel- och attributavdelningen	10 113	10 179	9 712	12 218	13 189
Dekorationsavdelningen	73 408	73 598	81 174	81 252	95 583
Scenmaskineriavdelningen	140 901	156 005	159 150	147 754	164 906
Belysningsavdelningen	39 013	40 004	40 711	39 554	41 408
Uppvärmningsavdelningen	28 412	27 538	28 863	29 146	28 353
Renhållningsavdelningen	14 260	14 042	14 942	14 630	15 028
Dörrvaktmästare	29 310	31 659	29 092	27 575	27 281
Summa löner kr.	1 838 234	1 875 715	1 928 822	1 908 983	1 944 267
Summa utgifter kr.	2 280 076	2 319 456	2 337 117	2 242 663	2 303 189

¹ Inkl. belysning för fastigheten.² Häri ingå arbetare och verkstadsföreståndare.

Tablå 8.

**Kungl. teatern.
Inkomster.**

	1932—1933 års resultat	1933—1934 års stat	1934—1935 års förslag
Riksdagens anslag	150 000	150 000	150 000
Stockholms stads anslag	100 000	100 000	100 000
Hyror	175 705	168 000	165 000
Räntor	192 179	160 000	160 000
Recettmedel	670 979	602 000	600 000
Nöjesskatt	71 553	63 000	60 000
Garderob, program och diverse inkomster	75 771	70 000	70 000
Radio	28 000	28 000	28 000
	1 464 187	1 341 000	1 333 000
Brist att täckas av lotterimedel	839 003	795 000	725 000
Summa inkomster kr.	2 303 190	2 136 000	2 058 000

Utgifter.

Administrationskostnader, reklam, program	67 211	58 000	58 000
Materialhyra, instrument	56 044	30 000	30 000
Kostymmaterial	27 576	35 000	35 000
Dekorationsmaterial	52 344	45 000	45 000
Scenbelysning och attribut	20 391	16 000	16 000
Belysning och uppvärmning	50 294	45 000	45 000
Fastigheten och inventarierna	19 487	17 000	17 000
Tillfälliga engagemang	39 468	35 000	35 000
Landsortsturnéer		13 000	
Diverse utgifter	19 556	16 000	16 000
Löner till fast engagerade:			
Styrelse och chef	32 196	30 000	30 000
Tjänstemän ¹	270 028	263 000	260 000
Solister	295 838	290 000	263 000
Orkester	476 839	456 000	456 000
Balett	91 735	83 000	80 000
Kör	195 544	190 000	166 000
Arbetare	207 848	175 000	175 000
	1 570 028	1 487 000	1 430 000
Löner till extra personal:			
Orkester	37 504	32 000	26 000
Salongsvaktmästare	27 281	30 000	30 000
Påklädare	23 319	24 000	24 000
Statister	21 465	24 000	24 000
Arbetare	136 869	105 000	105 000
	246 438	215 000	209 000
Tjänstgöringspenningar:			
Solister	87 340	80 000	80 000
Balett	16 492	16 000	16 000
Kör	30 521	28 000	26 000
	134 353	124 000	122 000
Summa utgifter kr.	2 303 190	2 136 000	2 058 000

¹ Här ingå även kapellmästare, balettmästare, kormästare och verkstadsföreståndare.

till. Om detta genomfördes enligt sakkunnigas förslag, skulle teaterns behov av lotterimedel sänkas till 673 000 kr. Ytterligare inkomster torde teatern kunna påräkna genom det av sakkunniga föreslagna och av styrelsen gillade förslaget om samarbete med statsunderstödda lyriska scener och musikinstitutioner, men då dessa inkomster på förhand äro svåra att beräkna, ha varken styrelsen eller sakkunniga ansett sig böra uppgiva någon siffra för dem.

Vid sakkunnigas genomgång av de olika lönestaterna medräknas i dessa tjänstgöringspenningarna, vilka för solister utgöra 15 kr. per spelkväll, för kör och balett 2 kr. per spelkväll. För solisterna ha dessa ursprungligen avsetts såsom ersättning för påklädare och påkläderskor, för kör och balett såsom gottgörelse för bekostande av vissa klädespersedlar. Ett borttagande av dessa kvällspenningar skulle nödvändiggöra en omläggning av lönerna och har därför ej av sakkunniga föreslagits. Med det ojämna utnyttjande av artiststärkerna, som operarepertoaren medför, torde bibehållandet av kvällspenningarna vara att anbefalla.

Utgifter.

En nedskärning över lag av alla löner genomfördes av den nya styrelsen efter dess tillträde på nyåret 1933. Sakkunniga uttala — liksom i fråga om Dramatiska teatern — det önskemålet, att kommande lönenedsättningar, där icke kollektivavtal finnas, måtte vidtagas individuellt, vilket också planerats i ovan återgivna förslag för 1934—35.

Styrelse, chef och revisorer. Den sammanlagda summan för styrelse, chef och revisorer, som under 5-årsperioden stigit från 32 157 kr. till 33 476 kr., har i innevarande års stat sänkts till 30 000 kr., alltså en minskning på 10 %. Denna minskning har åstadkommits därigenom, att styrelsen själv nedsatt sina redan förut ingalunda höga arvoden.

Tjänstemän. *Kansliets* lönekostnader äro i innevarande års stat och förslaget för 1934—35 angivna till ungefär samma belopp som för spelåret 1932—33 eller 30 000 kr. Denna kostnad måste anses såsom rimlig, särskilt om man tager i betraktande att däri ingår avlöning för ekonomiinspektören, vilken har hela Kungl. teaterns synnerligen vidlyftiga och svåra administration om hand. En närmare redogörelse för kansliets organisation gives i kamrer Hiltons bifogade bilaga (bilaga V).

Bibliotek. Sakkunniga påpeka, att Kungl. teaterns ytterst värdefulla musiksbibliotek är anförtrött åt en i hovkapellet anställd musiker, som därför uppbär ett mindre arvode. Med nuvarande förvaring är detta bibliotek faktiskt obrukbart för forskare och torde behöva biblioteksmässig vård. Då Kungl. teatern givetvis ej kan åläggas att ur sina för operaverksamhet avsedda medel bestrida de med detta biblioteks skötsel förenade kostnaderna, tillåta sig sakkunniga hemställa, att biblioteket, i den mån det ej innehåller för operarepertoaren aktuella verk, måtte överflyttas antingen till Kungl. Biblioteket eller till Musikaliska Akademien. Dess arkivaliska värde gör en dylik åtgärd syn-

nerligen befogad, så mycket mer som biblioteket ej blott innehåller musikverk utan också litterärt viktiga manuskript till taldramer från den tid, då de båda kungl. teatrarne voro förenade under samma tak.

Regissörer. Sammanlagda lönebeloppet för Kungl. teaterns två regissörer utgör 30 400 kr. mot Dramatiska teaterns 30 520 kr. för tre regissörer under innevarande spelår. De individuella lönebeloppen äro alltså vid Kungl. teatern högre. Operaregissörer torde dock utomlands i allmänhet vara högre avlönade än talscenernas. Dessutom ha Kungl. teaterns regissörer utom sitt uppsättnings- och repetitionsarbete skyldighet att bevista alla av dem inscenerade föreställningar, varför deras dagliga tjänstgöringstid genomgående är längre.

Inspicient och inspicientbiträde. Kungl. teatern har en inspicient med en lön av 7 125 kr. och ett inspicientbiträde med 4 275 kr., vilken tillika tjänstgör såsom attributförvaltare. I betraktande av de krav, som den ständigt omväxlande repertoaren och de talrika repetitionerna ställa, kan denna summa för inspicienterna ej betraktas såsom hög.

Kapellmästare och repetitörer. De två kapellmästarna vid Kungl. teatern draga ett samfällt lönebelopp av 27 900 kr. i innevarande spelårs stat, under det att föregående år blott en kapellmästare med 18 000 kr. var anställd. Ökningen är emellertid blott skenbar, då 900 kr. avdragits å sistnämnda kapellmästares lön samtidigt som en av de förra året såsom repetitörer upptagna tjänstemännen uppflyttats till kapellmästare med 700 kr. löneökning. Då repetitörernas antal ej utfyllts och styrelsen i sitt förslag för 1934—35 förutsätter en minskning av utgifterna för repetitörer, finna sakkunniga ej här någon anledning till anmärkning. Såsom ett allmänt önskemål framhålla dock sakkunniga vikten av att Kungl. teatern i tid tillser, att lämpliga yngre svenska krafter få försöka sig såsom orkester- och körledare.

På tjänstemannastaten uppgå besparingarna enligt 1934—35 års förslag till 3 000 kr.

Solister. I fråga om solisterna föreligger den största ökningen under 5-årsperioden från 324 000 kr. under spelåret 1928—29 till 383 000 kr. 1932—33, alltså en ökning på 60 000 kr. Även med den av styrelsen redan vidtagna nedläggningen med 5 % och den i förslaget för spelåret 1934—35 föreslagna ytterligare minskningen med 27 000 kr. kommer man ej längre ned än till 343 000 kr., och soliststaten kommer alltså fortfarande att vara högre än den för spelåret 1928—29. Orsaken till denna ökning har man att finna däri, att just under denna 5-årsperiod yngre krafter inträtt och på grund av sitt ökade deltagande i repertoaren kunnat göra anspråk på högre löner, under det att de äldre sångarna ej i samma utsträckning avgått eller fått sina löner minskade. Detta sammanhänger med Kungl. teaterns omfattande stående repertoar. Ny-engagerade krafter kunna först efter ett antal år beräknas ha övat in de partier, som förut uppburits av de äldre. Den här iakttagna ökningen av solisternas löner motväges dock i någon mån därav att utgifterna för gästspel sänkts med 48 000 kr. från 87 400 kr. till 39 400 kr. Dessa gästspelsutgifter bestå till största delen i engagemang av vokala artister.

Medellönen för solist vid Kungl. teatern överstiger för innevarande spelår

11 000 kr. och är alltså betydligt högre än för andra scenkonstnärer gällande medellöner. Sakkunniga erinra om, att medellön för skådespelare vid Dramatiska teatern utgör 8 400 kr. Om man från soliststaten borträknade några lågt avlönade solister, vilka tillika tjänstgöra såsom korister, skulle medellönen bli ännu högre. De största årsinkomsterna ha de fyra solister, vilka utom fast lön ha extra kvällsarvode för varje uppträdande, varierande mellan 285 kr. och 165 kr. Den högst avlönade av dessa solister uppbar under förra spelåret från teatern en sammanlagd inkomst av inemot 40 000 kr., visserligen på grund av särskilda omständigheter i repertoaren, vilka ej torde kunna förväntas återkomma.

Vid diskuterandet av denna lönenivå önska sakkunniga från början betona, att operasolister ha en mer dyrbar utbildning att genomgå än andra scenartister och därför ej helt kunna jämföras med dessa. De måste också ofta för att kunna hålla sig kvar på en hög konstnärlig nivå även under sin anställningstid vid Kungl. teatern fortsätta sin utbildning. Därtill kommer, att den tid, under vilken de kunna komma i åtnjutande av höga löner, är förvånande kort, ofta ett fåtal år. Relativt snart komma de att överträffas av yngre krafter med friskare röster. Ehuru den utländska konkurrensen om operastjärnorna ej för tillfället synes vara så hotande som för några år sedan, torde den dock vara att räkna med. Upplysningar, som sakkunniga under hand erhållit om topplöner vid ett par av utlandets största operascener, ge vid handen, att Kungl. teaterns löner ej kunna betraktas som exceptionellt höga.

Beträffande medelgruppen av äldre solister föreligger ej faran av utländsk konkurrens. En del av dessa sångare ha till icke ringa grad blivit sysslolösa genom att yngre krafter fått övertaga deras roller. Genom förslag, vilka nedan framläggas, ha sakkunniga framhållit olika utvägar att skaffa Kungl. teaterns solister tillfälle att vid andra statsunderstödda musikinstitutioner tillföra Kungl. teatern ersättning för till dem utgående löner och på samma gång skänka Kungl. teatern dess centrala plats i landets lyriska teaterverksamhet.

Endast i den mån styrelsen går vidare på den i dess förslag påbörjade nedskärningen av solistlönerna och samtidigt genom klausuler i vederbörandes kontrakt ålägger dem skyldighet att uppträda vid andra statsunderstödda musikinstitutioner, anse sakkunniga de föreslagna besparingarna å soliststaten tillfredsställande. Det torde böra erinras om att 1924 års kommitté föreslog ett solistantal av 28 personer och en lönestat av 275 000 kr. Även med vidtagna besparingar torde alltså Kungl. teaterns soliststat fortfarande vara alltför hög. På samma gång önska sakkunniga betona den stora betydelse, som Kungl. teaterns förträffliga solister fått för institutionens popularitet och framför allt de värdefulla nyrekryteringar, som vidtagits under de senare åren.

Orkester. Orkestern representerar den största posten bland Kungl. teaterns olika lönestater. Under de sista åren ha utgifterna för orkestern varit ganska konstanta. De fasta lönerna utgöra, efter den nedsättning med 5 %, som vidtagits för innevarande spelår, 456 000 kr., vartill komma utgifter för extra orkester, vilka i innevarande års stat beräknats till 32 000 kr. I sitt förslag för spelåret 1934—35 har styrelsen upptagit ett med 6 000 kr. minskat anslag

för extra medverkande men ej föreslagit någon nedsättning av de fast anställdas löner.

1924 års kommitté föreslog en nedsättning av antalet fast anställda orkestermedlemmar till 60 man. Ehuru man tvivelsutan med detta antal och extra anställda på ett tillfredsställande sätt skulle kunna giva samma operor som nu, har det dock från styrelsens sida framhållits, att man knappast därigenom kan ernå någon effektiv besparing, då ju utgifterna för extra anställda musiker äro fackligt bestämda. För att en dylik åtgärd skulle löna sig fordras även, att de verk, som kräva särskilt stor orkesterstyrka, sammanföras till särskilda tidpunkter på året. Ett dylikt arrangemang göres ju också med huvudparten av Wagners verk, särskilt Ringen, Parsifal och Tristan. En ytterligare sammanträngning skulle emellertid knappast giva publiken den omväxling och kontrastverkan, som den önskar, och man kunde befara, att den skulle visa sig skadlig för recetterna.

Ett annat skäl mot minskandet av antalet fast anställda orkestermedlemmar är, att utvecklingen skärpt kraven på orkestermusik och att det därför knappast torde vara rådligt att giva operorna med en genomgående mindre besättning än den nu brukade. Sakkunniga anse därför, att orkestern bör bibehållas ungefärligen vid sitt nuvarande antal.

I medellön har orkestermedlem 6 700 kr., varvid dock är att märka, att ordinarie engagerade ha en högre medellön, 7 300 kr., än de s. k. extra. 1924 års kommitté, som ägnade en ingående utredning åt orkesterens arbete, räknade med löner mellan 5 000 kr. och 7 000 kr. Man ansåg en orkesterstyrka på 60 man och en arbetstid av 3 t. 16 min. per man och dag vara tillräcklig. Totalkostnaden för orkestern, inkl. kapellmästare (cirka 27 000 kr.), beräknades till 442 000 kr. Den verkliga kostnaden är som nämnt 488 000 kr., exkl. kapellmästare.

Emellertid har sedan 1924 orkesterens arbete ökats och uppgick enligt de beräkningar, som sakkunniga verkställt på grundval av orkesterens arbetstidsjournal, till 3 t. 30 min. per man och dag för en styrka av 67 man. Ökningen i arbetstid understiger 10 % och torde av ovan anförda skäl vara ofrånkomlig. En nedskärning av orkesterstaten med 73 000 kr. till det i 1924 års normalstat uppgivna beloppet, anse sakkunniga betänklig, om hovkapellet skall hävda sitt gamla anseende.

Å andra sidan torde den nuvarande medellönen vara för hög i jämförelse med de löner, som för närvarande i vårt land betalas för yrkesmusici, och sakkunniga påyrka här en nedsättning. Samtidigt påtala sakkunniga de synnerligen dåliga pensionsförhållandena. Orkestermedlemmarna ha endast rätt till pension i den mån pensionsrum bli lediga och det till dem utgående pensionsbeloppet uppgår ej till mer än 1 900 kr. per år, varvid ett årligt bidrag av 10 000 kr. i lotterimedel för detta syfte måste tagas i anspråk. Det synes emellertid sakkunniga, som om det för staten vore ekonomiskt förmånligare att genom ett engångsanslag av lotterimedel förskaffa orkestern de drägliga pensionsvillkor, som äro oundgängliga för att bibehålla hovkapellet vid dess nuvarande konstnärliga nivå.

Ballett. Balletten har under 5-årsperioden fått sin lönestat minskad med 11 000 kr. från 130 900 kr. till 119 200 kr., alltså med inemot 10 %. Då därtill genom 5 %-nedsänkningen ytterligare minskningar vidtagits, synes det sakkunniga omöjligt att här kunna uppnå någon besparing genom nedsänkande av lönerna. Enda vägen torde vara att genom pensionerande av ett par överåriga balettmedlemmar minska kostnaderna med 3 000 kr., såsom beräknats i förslaget för 1934—35.

Vid övervägandet av balettkårens löner måste man taga i betraktande den oerhört tidiga pensionsåldern för dessa anställda. Enligt det av sakkunniga utarbetade förslaget till ändrade pensionsstadgar har pensionsåldern för kvinnlig balettartist bestämts till 38 år och för manlig till 41 år. Ehuru dessa anställdas utbildning är billigare, bli de alltså vid en relativt tidig ålder oanvändbara för scenisk tjänst och ha sedan mycket svårt att komma in på andra levnadsbanor.

Kör. Av körpersonalen uppbära efter den vidtagna lönenedsättningen de manliga en lön av 4 085 kr. och de kvinnliga i regel en lön av 3 040 kr., vartill komma tjänstgöringspenningar, vilka kunna beräknas till ungefär 500 kr. per år. Koristerna ha visserligen kort utbildningstid och uppträda vid Kungl. teatern genomgående i teaterns dräkter. Å andra sidan bör man beakta den utsträckta arbetstid, som dessa körmedlemmar ha. Efter en timmes daglig körrepetition ha de att delta i scenrepetitionerna, vanligtvis upptagande fyra timmar, varjämte de så gott som alltid måste närvara vid kvällsföreställningarna, i egenskap av korister och statister.

Utgifterna för kören ha under 5-årsperioden stigit från 221 700 kr. till 237 200 kr., alltså 15 500 kr., men på nytt nedsatts i innevarande års stat och uppgå nu med tjänstgöringspenningarna och kormästarens lön inräknade till 227 500 kr. Man torde kunna minska antalet korister genom avskedande av överåriga pensionsberättigade dylika. Styrelsen har på denna väg tänkt sig att kunna nedbringa körens fasta löner från nu utgående 190 000 kr. till 166 000 kr. Härmed ha kostnaderna för kören kommit i nivå med det i 1924 års normalstat beräknade beloppet av 175 000 kr. (inkl. kormästare).

Tekniska avdelningar. Lönerna för den tekniska personalen uppgå till över 426 000 kr. för spelåret 1932—33. Av dessa utgjorde arbetarlönerna för fast anställda 207 800 kr. och för extra personal 136 800 kr. Näst orkestern har alltså den tekniska personalen den största lönestaten och drager en kostnad av inemot 2 000 kr. per föreställning. Enligt den för innevarande år uppgjorda staten beräknas omkostnader för fast anställda arbetare till 175 000 kr. samt kostnaden för extra anställda, vari även övertidskostnaden för fast anställda ingår, till 105 000 kr. Styrelsen har i sitt förslag för 1934—35 räknat med samma belopp. Alla till den tekniska personalen hörande arbetare äro sammanslutna i Stockholms Teaterarbetarefackförening och ha ett sedan flera år med teaterns styrelse gällande kollektivavtal. Den generella lönesänkningen av 5 % genomfördes också för arbetarna.

Dramatiska teatern, som har individuella löneavtal och ej förfogar över några pensioner för sina arbetare, har lägre löner för scenarbetarna, ehuru

andra arbetarkategorier tvärtom vid Dramatiska teatern äro högre avlönade.

1924 års kommitté beräknade i sin normalstat ett belopp av 330 000 kr. för den tekniska personalen, varav 200 000 kr. för arbetare. Då arbetarlönerna under sistlidna spelår överstigit 300 000 kr., är det påtagligt, att det är denna post, som höjt lönestaten. Endast en detaljundersökning torde kunna klarlägga, huruvida de fast anställda arbetarnas antal kan minskas. Sakkunniga vilja emellertid understryka vikten av besparingar och anbefalla gemensam lönepolitik från de båda kungl. teatrarnas sida. Oberoende härav torde emellertid Kungl. teatern böra ytterligare söka inkränka kostnaden för övertidsarbeten och extra anställda.

För sistlidna spelår beräknades i staten posten för extra anställda arbetare till 100 000 kr. men steg i verkligheten till 136 800 kr. Då Kungl. teaterns ledning ytterst noga övervakar och disponerar arbetet för att undvika alla onödiga övertidskostnader, är orsaken att söka dels i repertoararrangemang, som måst vidtagas med hänsyn till solisternas röster, dels i extra anställningar, vilka måst ske på grund av sjukdomsfall bland de ordinarie arbetarna. Genom personalförändring inom den fast anställda arbetarstaben beräknar styrelsen att för nästkommande spelår med säkerhet kunna hålla utgifterna inom den i staten upptagna summan.

Sakkunniga genomgå nu de olika posterna för den tekniska personalen och diskutera samtidigt respektive avdelningars materialkostnader.

Kostymavdelningen drog spelåret 1932—33 i löner 67 600 kr. och i materialkostnader 27 500 kr. I jämförelse med talscenernas omkostnader för kostymavdelningen kunna dessa poster förefalla höga. Man måste dock betänka, att Kungl. teatern i motsats till talscenerna genomgående uppför kostymverk och att varje ny operauppsättning på grund av personalens storlek i medeltal kräver ett hundratal kostymer. Om ej Kungl. teatern i stor utsträckning anlitade sitt synnerligen välförsedda kostymförråd, skulle säkerligen summan ha sprungit upp till betydligt högre belopp.

I själva verket visar kostymavdelningen en genomgående minskning under den sista 5-årsperioden, i löner från spelåret 1928—29 med 18 000 kr. och i material med 15 000 kr. Denna minskning har endast kunnat ske genom att en del äldre kostymmaterial förbrukats ända till slitningsgränsen. Därför har också kostymavdelningen — i motsats till övriga poster — ökats med 8 000 kr. för innevarande spelår, en ökning, som även bibehållits för nästkommande spelår 1934—35. Denna ökning kommer naturligtvis automatiskt också att medföra en ökning av avdelningens lönestat.

För övrigt anmärka sakkunniga, att kostymförvaltarens lön, 8 500 kr., förefaller hög i jämförelse med motsvarande befattningshavares vid talscenerna. Han tjänstgör emellertid dels såsom tillskärare, dels såsom föreståndare för hela Kungl. teaterns kostymförråd. En del kostymer äro av så stort historiskt värde — några från gustaviansk tid — att de helst borde överföras till museal vård.

Dekorationsavdelningen drog under förra spelåret 95 500 kr. i löner och 52 300 kr. i materialkostnader. Här kan man iakttaga en kontinuerlig steg-

ring av lönerna sedan 1928—29 med 22 000 kr. och en mindre stegring i fråga om material från 48 300 kr. 1928—29. Föregående spelår, 1931—32, drog emellertid avdelningen blott 35 100 kr. i dekorationsmaterial. De höga kostnaderna under sistförflutna spelår torde delvis förklaras av de för Kungl. teaterns turné till södra Sverige och Danmark i våras tillverkade dekorationserna å 12 000 kr. Dessa komma givetvis dess landsortsverksamhet till godo även under innevarande spelår och kommande.

För innevarande spelår liksom för nästkommande ha för dekorationsmaterial beräknats 45 000 kr. Inom denna ram torde också kostnaden kunna hålla sig. Vid bedömandet av denna avdelning bör man lägga märke till teaterns skyldighet att uppehålla en omfattande, stående repertoar. En dylik fordrar, utom nyuppsättningar, ej blott ständiga lappningar och lagningar av äldre dekorationer utan också av tidens estetiska krav betingade nydekoreringar av hela stycken. Med teaterns stora scenutrymme komma dessa att ställa sig relativt dyra. I regel torde Kungl. teatern ej med större dekorationskostnader än som fordras bestå operaverken, vilka ju alltid mera vädja till ögat och kräva en större scenisk ståt än de flesta vid talscenerna framförda pjäser. En del av de på repertoaren förekommande operorna ha också av sparsamhetsskäl ej kunnat nydekorerats och te sig ofta trots musikalisk nyinstudering tämligen urmodiga.

Dekorationsverkstadens nuvarande föreståndare är i lönehänseende jämställd med den första av hovkapellmästarna. Då han förutom sin kända konstnärliga kapacitet, som även tages i anspråk för tecknandet av kostymer och attribut, visat sig vara en ytterst skicklig verkstadschef, kan hans lön anses försvarlig. Under hans anställningstid ha kostnaderna för dekorationsmaterialet nedbragts från i medeltal 118 300 kr. under perioden 1922—27 till i medeltal 51 300 kr. under åren 1928—33, alltså en minskning med över hälften. Emellertid tillåta sig sakkunniga att hänvisa till de allmänna reflexioner, som gjorts i samband med frågan om anlitande av konstnärer vid Dramatiska teaterns dekorationsavdelning.

Möbel- och attributavdelningen. I motsats till kostymavdelningen ställer sig däremot vid Kungl. teatern möbel- och attributavdelningen relativt billig, naturligtvis därför att flertalet av operans scenerier äro förlagda utomhus. Denna avdelning drog i löner under sistlidna spelår 13 100 kr. och i material inemot 5 900 kr.

Scenmaskineriavdelningen. En synnerligen dyr avdelning blir vid Kungl. teatern scenmaskineriavdelningen med en lönekostnad av 165 000 kr. Då scenarbetarna huvudsakligen ingå i denna avdelning, ha sakkunniga endast att hänvisa till vad om dem sagts förut. Självfallet är att Kungl. teatern på grund av operarepertoarens krav måste draga ytterst höga arbetskostnader, så mycket mer som man så gott som varje spelkväll måste dekorera för nya program, och dessutom scenen dagligen är upptagen av repetitioner, som fordra scenarbetares närvaro. Operabyggnadens dåliga lokalutrymmen göra att dekorationerna till stor del måste förvaras å annan plats och draga dryga arbetskostnader vid transport.

Belysningsavdelningens löner uppgingo sista spelåret till 41 400 kr. och materialkostnaderna till inemot 24 000 kr., en summa som överstiger Dramatiska teaterns kostnader för samma avdelning, men som också torde förklaras av operarepertoarens krav och av byggnadens storlek.

Renhållnings- och uppvärmningsavdelningarna. Beträffande de poster, som uppförts på fastighetens konto för renhållning, uppvärmning och bevakning konstaterar man, att beloppen hållit sig konstanta under 5-årsperioden. Utgifterna för fastigheten ha under senare år varit lägre än tidigare, delvis beroende på att Kungl. teatern haft en särskilt avsatt fond av reserverade medel för förbättringar av fastigheten, av vilken för innevarande spelår återstår inemot 23 000 kr.

Teaterbetjante. Av de under rubriken teaterbetjante upptagna lönerna förefaller måhända lönen för perukmakare väl hög, och man ifrågasätter också, huruvida ej omkostnaden för påklädare kunde nedbringas under det för föregående år utgående beloppet av 23 000 kr.

Statister. Statisterna ha vid Kungl. teatern dragit en relativt liten kostnad, under sistlidna spelår 21 400 kr. Såväl Dramatiska teatern som Lorensbergsteatern uppvisa högre statistkostnader. Detta beror på att Kungl. teatern tack vare sin korist- och balettstab har tillgång till statister. Att nedbringandet av summan för statister dock är resultatet av en genomgående sparsamhetssträvan bevisas av att den minskats med 5 000 kr. sedan spelåret 1928—29.

I förslaget för 1934—35 har Kungl. teaterns utgiftsstat minskats med 245 000 kr. i jämförelse med sistförflutna spelårs resultat.

Inkomster.

Recettmedel. Recettmedlen visa i medeltal per spelår för den sista 10-årsperioden 678 900 kr. Såsom statsrevisorerna framhållit, är det svårt att utläsa någon bestämd tendens till stigande eller sjunkande ur de årliga siffrorna, vilka naturligtvis äro beroende av samma faktorer, som reglera övriga teaterföretags recettinkomster men vid Kungl. teatern dessutom av det olika antal föreställningar, som gives per år.

Det är ingalunda säkert, att Kungl. teatern med sina stora kvällsutgifter skördar en större ekonomisk vinst ett år, då den givit flera föreställningar. Så t. ex. har teatern sista spelåret haft ett utöver föregående spelårs med sjutton föreställningar ökat antal, varigenom teatern erhållit 53 000 kr. i ökade recettmedel men samtidigt fått sina utgifter ökade med 60 000 kr. Visserligen utjämnas skillnaden mellan dessa belopp genom ökningen av inbetald nöjesskatt, men någon direkt vinst av det ökade antalet föreställningar torde ej kunna påvisas. Sakkunniga återkomma till detta spörsmål vid diskussion av frågan om minskat antal speldagar eller förkortad spelsäsong och uppehålla sig här uteslutande vid själva de med recetterna sammanhängande siffrorna.

Man konstaterar, att Kungl. teaterns recettinkomster ej uppgå ens till 30 % av dess samtliga utgifter. I betraktande av all operadrifts dyrbarhet torde emellertid ej någon genomgripande omvälvning i detta förhållande stå att uppnå, om man vill, att Kungl. teatern skall hålla en dess traditioner värdig repertoar och konstnärlig standard. Man konstaterar emellertid med tillfredsställelse, att medelrecetten under det sista spelåret stigit från 2 816 kr. till 2 960 kr. d. v. s. 63 % av utsålt hus (med normala priser utan förköp 4 712 kr.).

En icke mindre viktig faktor är, att besöksfrekvensen under 10-årsperioden visat en tydlig tendens till stegring. Under spelåret 1923—24 var besöksfrekvensen 641 i medeltal per föreställning men steg under de närmast följande fem åren till mellan 700 å 800 personer och uppnådde förra året sin hittills högsta siffra med 858 personer i medeltal per föreställning. Då teatern rymmer 1 160 platser och några av dessa ur åskådarsynpunkt äro synnerligen oförmånliga, måste denna besöksiffra betecknas såsom glädjande.

Vid undersökningen av Dramatiska teaterns recettmedel har det betonats såsom önskvärt, att en statsunderstödd teater vidmakthåller sin medelrecett med ökad publikfrekvens, då dess kulturella insats får större räckvidd i samma mån, som den lyckas samla en talrik publik kring sin verksamhet.

Teatern har smidigt anpassat sin prispolitik vid ordinarie föreställningar efter tidsförhållandena. Sakkunniga ha intet att erinra mot den sedan flera år av teatern tillämpade prissättningen vid vanliga aftenföreställningar. I jämförelse med de priser, som råda vid utländska operascener, torde Kungl. teaterns böra betecknas såsom synnerligen moderata, och då de billiga platserna musikaliskt sett äro likvärdiga med de dyrare, har man ej behövt göra alltför stora differenser vid prissättningen. Dessa ordinarie kvällsföreställningar ha givit en medelrecett av 3 340 kr., d. v. s. cirka 70 % av utsålt hus.

Det är emellertid främst genom sina abonnerade eller till särskilt billiga priser hållna s. k. specialföreställningar, som teatern lyckats fastare knyta till sig sin gamla publik och rekrytera en ny dylik. Den har därigenom intagit en föregångsställning och, ehuru operakonsten i vida högre grad än taldramat saknat tillopp från modern produktion, har Kungl. teatern lyckats göra sin repertoar omtyckt också bland åldersklasser och befolkningsskikt, som förut ej alls brukat räkna operabesökare.

Det väl genomtänkta och med stor energi genomförda systemet av specialföreställningar har tillkommit under den nuvarande operachefens tid och torde utgöra en av dennes största insatser för sin institution. Dessa föreställningars antal har ökat år från år i samma mån som det visat sig, att teaterns besöksfrekvens och recettmedel i längden gynnats därav. För innevarande spelår äro redan i generalplanen angivna 60 specialföreställningar av olika slag. Därtill kommer emellertid ett antal s. k. populärföreställningar, för vilka ej på förhand program och data fixerats. Under antagande av att detta antal ej kommer att understiga det förra spelårets — 13 — skulle man komma upp till cirka 75 på olika sätt anordnade specialföreställningar, vilka tillsammans utgöra en tredjedel av teaterns i Stockholm givna föreställningar.

Huru dessa specialföreställningar under spelåret 1932—33 fördelade sig på

olika slag av föreställningar och medelrecetten för desamma, framgår av nedanstående tabell:

	Antal förest.	Recett	Medelrecett	Vid fullt hus
Abonnemangsföreställningar	15	55 665	3 711	—
Populära föreställningar	13	29 658	2 281	3 030
Resematinéer	4	8 929	2 232	3 030
Folkföreställningar	12	24 634	2 052	2 188
Skolföreställningar	12	18 164	1 513	1 702
Skolmatinéer för Stockholms grannstäder	3	4 901	1 633	1 702
Populära söndagsmatinéer	8	12 904	1 613	1 799
Barnföreställningar	4	8 784	2 196	3 030

Äldst av dessa äro *abonnemangsföreställningarna* till ett antal av 15, vilka förut placerats på tisdagarna men numera nått en sådan popularitet, att de med ofta utsålt hus kunna givas på veckans sämsta speldag, måndagen. De tillföra teatern en medelrecett, som med 400 kr. överstiger de ordinarie föreställningarnas, och knyta en fast publik vid den. Genom att låta denna publik redan kort efter premiärerna få del av säsongens nyheter har ledningen gjort dessa föreställningar lockande.

Till dessa föreställningar kommer också en särskild abonnemangsserie å Wagners »Nibelungen-Ring», förlagd till slutet av februari och början av mars 1934, samt ett abonnemang å fyra föreställningar för »Svenska veckan», förlagt till början av april.

Populärföreställningarna förläggas i allmänhet till söndagskvällarna, vilka, med avseende på den vanliga parkettpubliken, tillhöra veckans sämre speldagar. Under de två sista spelåren har medelrecetten vid dessa populärföreställningar legat resp. 475 kr och 675 kr. under medelrecetten vid samtliga föreställningar.

Till dessa populärföreställningar ansluta sig de s. k. *resematinéerna*, vilka avse att locka grannstädernas publik till Kungl. teatern. Biljettförsäljningen sker genom Statens Järnvägars försorg, varvid inköp av teaterbiljett förbilligat järnvägsbiljetten till och från Stockholm. Dessa resematinéer ha haft så god anslutning, att man i år utökat dem till fyra. En fortsatt ökning av dessa matinéer är att anbefalla, då därigenom Kungl. teaterns konst också kommer delar av landet till godo.

Då *folkföreställningarna* särskilt sammanhånga med stadsfullmäktiges anslag till Kungl. teatern, har ledningen ej ansett sig kunna förbehålla dem för Skådebanans publikorganisation, vars medlemmar dock ha rätt att mot uppvisande av medlemskort i Kungl. teaterns biljettkontor i förväg köpa biljett. Det vore lyckligt, om någon förmån kunde införas för denna publikorganisations medlemmar. Särskilt vore det önskvärt, att de kunde köpa sina biljetter också annorstädes, t. ex. i förstäderna, då de till stor del bestå av kroppsarbetare, vilka ofta ej ha tillfälle att infinna sig å Kungl. teaterns biljettkontor.

Den övriga delen av biljettförsäljningen är förlagd till Folkets hus och för eventuellt överblivna biljetter till Kungl. teaterns eget biljettkontor.

Folkföreställningarna givas praktiskt taget för fullsatta hus och inbringa 900 kr. under medelrecett för samtliga teaterns föreställningar.

På samma sätt äro de populära *söndagsmatinéerna* anordnade.

Om Skådebanans publikorganisation omdanas till att bli mer omfattande och allsidig, kunde man tänka sig att sammanslå några av de nuvarande populärföreställningarna, vilka ej ge avsevärt högre recett än folkföreställningarna, med dessa och sälja samtliga dessa föreställningar till nuvarande folkföreställningspriser. I så fall borde en del av dessa föreställningar försälas genom publikorganisationen. Genom att fördela biljettförsäljningen på olika arbetsplatser, kontor o. dyl., finge man en garanti för att de besöktes av den breda publik, för vilken de avsetts.

Den viktigaste formen av Kungl. teaterns specialföreställningar synas *skolföreställningarna* vara, då de i längden torde i hög grad befördra teaterns konstnärliga och kulturella uppgift. De ha nu pågått ett tiotal år och hade till att börja med en mer blandad form med en konsertavdelning och en mindre opera. Numera ha de formen av vanliga operaföreställningar. Fyra olika program givas årligen med tre föreställningar av varje program, vilket alltså kommer att ses av 3 480 skolbarn. De äro ej anordnade med abonnemang. En beklaglig omständighet är, att de mindre bemedlade från folkskolorna hänvisas till 3:e raden, under det att läroverkens barn intaga de nedre delarna av salongen. Men en ändring häruti kan f. n. ej ske, om ej teatern skall tvingas höja sina priser till ett gemensamt medelpris.

Förlusten vid skolföreställningarna, vilka också sammanhånga med stadsfullmäktiges anslag, belöper sig per kväll till 1 450 kr., med vilken summa recetten understiger medelrecetten vid samtliga föreställningar. Att Kungl. teatern kan giva dem såsom aftonföreställningar beror på att den därtill utnyttjar sina fria spelkvällar.

Ett särskilt värde få dessa skolföreställningar genom det föredrag av operachefen, som inleder dem, varvid redogöres såväl för libretton och dess litterära förutsättningar som för operaverkets musikaliska innehåll. Såväl föredrag som föreställningar sammanknytas till ett system, och inom ett par år har skolpubliken fått en viss överblick över operarepertoarens olika verk.

Den goda publikfrekvens, som Kungl. teatern numera äger, och den popularitet, som den åtnjuter inom alla samhällsklasser, beror säkerligen ej minst därpå, att den åt sig på detta sätt direkt uppfostrat en publik, av vilken de äldre för länge sedan lämnat skolbänken.

Till dessa skolföreställningar ansluta sig för skolungdom från Stockholms grannstäder arrangerade skolmatinéer. Besöken ställa sig synnerligen billiga genom användande av truppbiljett på järnvägen, och intresset för dessa föreställningar har visat sig vara mycket stort. Det är att hoppas, att Kungl. teatern ytterligare kan utvidga just dessa skolmatinéer, genom vilka den bedriver en art av riksverksamhet.

Att dessa specialföreställningar på lång sikt befördra teaterns ekonomi

och kulturuppgift är påtagligt. Däremot torde en annan gruppering av dem i teaterns generalplan vara tänkbar. Denna generalplan har till stor del kommit att behäskas av de till datum och program fixerade specialföreställningarna. Mellan dem måste de ordinarie föreställningarna inplaceras, och en oväntad framgång för ett stycke kan därför lätt avbrytas av tvånget att framföra de i generalplanen angivna specialföreställningarna. Då teatern stundom för inrepeterande av ett personkrävande operaverk måste minska antalet föreställningar, kommer denna minskning att drabba de ordinarie. Därvid inträder ofta det olämpliga förhållandet, att den publik, som är van att besöka teaterns ordinarie föreställningar, rent av tvingas att gå på populär- eller folkföreställningar för att få se de program, den önskar.

Abonnemangsföreställningarna måste naturligtvis jämnt fördelas över måndagsaftnarna under spelåret. Däremot synes det ej oundgängligt att på samma sätt åstadkomma en fullt likformig fördelning av folk- och skolföreställningarna. Om dessa på annat sätt fördelades i repertoaren skulle man kunna i högre grad än nu utvidga antalet ordinarie föreställningar under högsäsongmånaderna, då teatern kan påräkna fullsatta hus.

Genom en anordning av detta slag skulle teatern sättas i stånd att med större effektivitet spela fram sina nyheter för säsongen.

Inkomster från Radiotjänst. Enligt kontrakt mellan Kungl. teatern och A.-B. Radiotjänst har Radiotjänst rätt att mot ett arvode av 3 500 kr. rundradiera åtta föreställningar om året, vilka kunna uttagas såsom halva föreställningar, samt dessutom rätt att gratis erhålla två s. k. evenemangsföreställningar. Alltså erhåller Kungl. teatern av Radiotjänst en inkomst av 28 000 kr. för utsändningar, vilka kunna beröra 18 kvällar per spelår.

Under tidigare år var det från Radiotjänst till teatern utgående beloppet betydligt större, 1926—27 38 000 kr. och 1927—28 40 500 kr. Statsrevisorerna ha påyrkat, att antalet radioutsändningar från Kungl. teatern ökas, varjämte de också föreslå annat samarbete mellan Kungl. teatern och Radiotjänst. De framhålla, att detta skulle öka Kungl. teaterns intäkter, förbättra Radiotjänsts program och på samma gång bereda hela befolkningen tillfälle att i större utsträckning avlyssna Kungl. teaterns föreställningar. Också i ecklesiastikministerns direktiv förutsattes en sådan form av verksamhet från Kungl. teaterns sida för att den med sina föreställningar skall kunna nå den stora allmänheten över hela landet.

Sakkunniga ha ägnat denna fråga en ingående prövning och samrått därom såväl med Radiotjänst som med Rundradioutredningen.

Det råder i själva verket en egendomlig disproportion mellan taldramats och musikdramats förekomst i radioprogrammen. Under det att under spelåret 1932—33 140 radiodramer givits från studion, har framförandet av musikdramatiska verk, utom de nämnda utsändningarna från Kungl. teatern, inskränkt sig till 7 från annat håll hämtade operettföreställningar, alltså tillsammans högst 25 musikdramatiska utsändningar, vilka i regel blott omfattat halva föreställningar.

Det ofta hörda talet om att radiopubliken ej skulle vara road av att lyssna

till opera och operett synes mindre troligt, då ju erfarenheten visat, att överallt såväl i Stockholm som i det övriga landet det lyriska dramat alltmera vinner terräng. Däremot förefaller det påtagligt, att den nuvarande utsändningsmetoden ej är ägnad att fullt tillfredsställa sådana lyssnare, vilka ej förut känna till det utsända operaverket eller kanske ej ens någonsin hört en verklig opera. Genom akustiska svårigheter uppstå för radiolyssnarna oförklarliga pauser i handlingen, så mycket mer som de ofta ej kunna uppfatta de sjungna orden. Vidare är solisternas sångsätt ej så väl lämpat för direkt upptagning i mikrofon. Det synes därför sakkunniga, som om man vid sidan av dessa föreställningar, vilka böra bibehållas, då de giva den mera initierade publiken tillfälle att följa Kungl. teaterns verksamhet, borde försöka direkt för radio avsedda utsändningar av operor. Man kan i anslutning till ett uppslag av riksprogramchefen Rabe tänka sig att upptaga särskilda operaverk, vilka ej förekomma på Kungl. teaterns vanliga repertoar och då naturligtvis särskilt sådana äldre verk, vilka på grund av sin scenhandling ej kunna inträffa annat än genom sina musikaliska värden. Dylika verk kan naturligtvis Kungl. teatern ej utan särskilda kostnader inöva, men ledningen anser det möjligt att årligen giva två direkt för radio nyinstuderade verk.

En annan väg synes vara att giva till repertoaren hörande operor i för radioutsändning avsedda bearbetningar, i sammandragen form. Det torde för en publik, som endast har att njuta av en operas akustiska värden, ofta vara svårt att vidmakthålla uppmärksamheten så lång tid, som en hel operaföreställning kräver, och även musikaliskt högtstående verk kunna tvivelsutan givas i förkortad form vid radiouppförande, om man ersätter de felande partierna med kompletterande upplysningar. Denna utväg att göra operakonsten populär genom radioutsändning, som flitigt praktiserats i andra länder, anse sakkunniga särskilt värd beaktande.

Man kan också upptaga sådana verk ur den äldre operalitteraturen, där taldialogen intager en framträdande plats. Denna kan dels förkortas, dels förändras, så att handlingen kan bli begriplig för åhöraren. Här skulle alltså omarbetningen äga rum i ungefär samma utsträckning, vilken numera inom taldramat tillämpas vid radioutsändningar.

Dylika för radio utsända operor kunde, utan att Kungl. teaterns arbetstid alltför mycket toges i beslag, uppgå till ett antal av cirka fyra, då de endast fordra ett mindre antal repetitioner för att kunna uppföras. Om publiken fattar smak för denna art av radioframföranden av operor, är det ju möjligt, att det i framtiden visar sig förmånligt att inskränka antalet direkta utsändningar.

Dessutom skulle Kungl. teatern kunna åtaga sig att på vissa av sina spelfria kvällar utsända operakonsert, varvid man finge tillfälle att utom operamusik av hovkapellet höra Kungl. teaterns högtstående och populära operasolist i några av deras glanspartier och dessutom, då så lämpade sig, även körpartier. Naturligtvis vore det lättast att åtminstone till att börja med hålla sig till operarepertoaren och exempelvis anordna en Verdi-afton, en Mozart-afton o. s. v., men dessutom torde väl även romans- och balladaftnar kunna

anordnas. Dylika konserter borde kunna förekomma åtminstone en gång i månaden under Kungl. teaterns tio spelmånader. Då Kungl. teatern ej samtidigt kan giva dessa föreställningar för sin vanliga publik, måste man naturligtvis beräkna ett relativt högt gage för dem. Å andra sidan skulle de helt säkert komma att av radiolyssnarna betraktas såsom ett viktigt tillskott till de musikaliska programmen.

Om de sex operautsändningarna av Radiotjänst betalades med 3 500 kr. per gång — ett synnerligen lågt gage, då Kungl. teaterns ordinarie kvällsföreställningar under förra året gävo en medelrecett av 3 340 kr., och dessa radioutsändningar fordra särskilda repetitioner — och om såsom arvode för de tio operakonserterna betalades 2 200 kr. per gång, skulle Kungl. teaterns inkomst från Radiotjänst höjas från 28 000 kr. till 70 000 kr. Det är sakkunniga bekant, att Radiotjänsts nuvarande programmedel ej torde tillåta en dylik utgift, men sakkunniga ha framlagt frågan för Rundradioutredningen, vilken ju har att yttra sig om de genom radiolicenserna influtna medlens användning.

En ytterligare inkomst av Radiotjänst erhåller Kungl. teatern därigenom att den vid varje uppträdande av dess solister för Radiotjänsts räkning betingar sig, att ett belopp av 100 kr. betalas till Kungl. teatern. Denna anordning har hittills verkat i prohibitiv riktning, och de operasolister, vilka engagerats för uppträdande i Radiotjänsts program, ha oftast anlitats under ferierna, varigenom man undvikit att inbetala ovannämnda belopp till teatern. Genom de nya, av sakkunniga föreslagna reglementsbestämmelserna äger visserligen Kungl. teaterns chef numera rätt att också under ferierna vägra tillåtelse till uppträdande i Radiotjänsts program, varigenom man också skulle kunna fastslå, att de teatern tillkommande 100 kr. även komme att utgå under ferierna. Då medelgaget för operasolister för uppträdande i radio för närvarande är cirka 200 kr., ifrågasätta emellertid sakkunniga, huruvida ej beloppet i och för sig är för högt och om det ej vore lämpligare att fastställa att en summa, motsvarande viss procent av det till den anställda utgående gaget, i stället borde av Radiotjänst utbetalas till Kungl. teatern. Man kunde förslagsvis tänka sig 25 %, varigenom Radiotjänsts utgifter till teatern i de flesta fall skulle nedsättas till hälften. Till gengäld borde Radiotjänst garantera Kungl. teatern en årlig minimisumma för den generella tillåtelsen att begagna dess solister i överensstämmelse med vad som nu är fallet beträffande Dramatiska teaterns skådespelare.

Inkomst av grammofoninspelningar. Kungl. teaterns artister anlitas endast i sällsynta fall för filmuppträdanden. Däremot förekommer ju mycket ofta att de engageras för att insjunga grammofonplattor. Det kunde anses billigt, att grammofonbolagen också ersatte Kungl. teatern för att de på detta sätt toge dess solisters arbetskraft i anspråk. Emellertid synes det sakkunniga mera ändamålsenligt, att teatern själv ombestyr insjungandet av grammofonskivor för sina solister. Försäljningen av dylika skulle tvivelsutan inbringa en icke föraktlig summa åt teatern och dess artister och dessutom sätta Kungl.

teatern i stånd att med detta medel göra sina bästa solister populära. På sakkunnigas föranstaltande förbereder man vid Kungl. teatern ett dylikt arrangemang.

Engagemang av solister vid statsunderstödda lyriska teatrar och orkesterföreningar. Enligt en från auktoritativt håll framkastad tanke borde Kungl. teaterns utmärkta solistensemble vara en sorts central för såväl lyrisk scenkonst som vokalmusik i hela landet. Kungl. teatern skulle ställa sina solister till förfogande såväl vid orkesterföreningarnas konserter som vid Göteborgs Lyriska teaters operauppföranden och även, i den mån så ske kan, vid de mera tillfälliga operauppföranden, som under de sista åren brukat arrangeras i Malmö och av de statsunderstödda orkestrarna i Norrköping och Gävle. Redan förut ha operasolister med chefens tillstånd fått biträda vid dylika företag, men det synes önskvärt, att denna verksamhet på ett mera generellt sätt regleras.

Då ju Kungl. teatern under senare år genom nybesättningar av unga krafter i äldre verk lyckats skapa popularitet kring dessa, ha en del äldre sångare och sångerskor kommit att bli rätt litet sysselsatta och i förhållande till sin arbetsprestation per år uppbära en väl hög lön. En del av de äldre solisterna äro också på grund av sin ålder mindre lämpade för sceniskt uppträdande. Dessutom gör teaterns repertoar, att arbetsfördelningen under alla förhållanden lätt blir ojämn och att en del krafter under vissa tider på året kunna undvaras.

Det torde därför vara motiverat, att de solister, vilka vid en viss tidpunkt kunna avvaras vid Kungl. teatern, i stället åläggas att tjänstgöra vid andra statsunderstödda musikinstitutioner. Man kunde i så fall tänka sig, att i samtliga operasolisters kontrakt inrycka den bestämmelsen, att de, därest de av Kungl. teaterns styrelse åläggas att uppträda utanför Kungl. teatern i samband med genom allmänna medel understödda orkesterföreningar eller statsunderstödda lyriska scener, skola göra det mot viss, i kontraktet fastställd summa. I själva verket skulle man genom ett dylikt reglerande av Kungl. teaterns samarbete med orkesterföreningarna och de lyriska scenerna uppnå, att dessa i högre grad än hittills begagnade sig av Kungl. teaterns utomordentliga solistmaterial. Från orkesterföreningarna har man uttryckt en livlig önskan om dylikt samarbete med Kungl. teaterns ledning och framhållit, att man genom dylika bestämmelser skulle se sig i stånd att kunna mottaga gästspel av ett större antal operaartister än nu.

Om Lyriska teaterns operaverksamhet kommer närmare att avhandlas i sakkunnigas betänkande. För att den utan onödigt stora utgifter för staten skall kunna fortsättas, torde det vara nödvändigt, att den, i den mån så ske kan, förbindes med lån av solister från Kungl. teatern. Givetvis fordrar detta, att Kungl. teatern redan tidigt på året, då kontrakten göras upp, får kännedom om vilka solister Lyriska teatern anser sig behöva och för vilka tider den önskar att disponera dem.

Av en skrivelse, som Malmö teaterförening tillställt sakkunniga, framgår, att man där från och med den nya teaterbyggnadens tillkomst räknar med att uppehålla en såväl lyrisk som dramatisk ensemble. Vid närmare förfrågan

ha sakkunniga erfarit, att man skulle anse det lyckligt, om man för att tillfredsställa sitt behov av solister finge anlita Kungl. teaterns soliststab.

I vilken mån dessa gemensamhetsåtgärder kunna tillföra Kungl. teatern ökade inkomster torde väl vara svårt att på förhand säga. Den förnämsta fördelen är dels att Kungl. teatern också på detta sätt kommer att sträcka sin verksamhet över hela landet och gagna dess musikliv, dels att den under vissa tider ej behöver utbetala löner till de solister, vilka äro engagerade vid andra statsunderstödda musikföretag.

Program. Då detta är gemensamt med Dramatiska teaterns hänvisas till vad som förut yttrats i betänkandet om Dramatiska teatern.

Konstnärlig samverkan med Dramatiska teatern.

Vad som ovan sagts om Dramatiska teatern s. 47 gäller delvis även för Kungl. teaterns vidkommande. Långt ifrån att vara för Kungl. teatern inbringande, ha de av Dramatiska teaterns ensemble å dess scen givna programmen med undantag av Per Gynt medfört förluster, då man haft att dela recetterna mellan de båda teatrarne.

Spelsäsongens längd och föreställningarnas antal.

Man har ofta diskuterat frågan om en så lång operasäsong som den vid Kungl. teatern gällande, inemot tio månader, kan anses behövlig. Det har framhållits, att denna endast har motsvarighet i de tyska storstäderna under det att exempelvis New York och Chicago nöja sig med fyra à fem, London med två och en halv à tre och Scala i Milano med fem månaders spelsäsong. Teoretiskt sett skulle man vid Kungl. teatern kunna uppnå nuvarande ekonomiska resultat, om man under en fem månaders säsong kunde påräkna utsålda hus och giva flera föreställningar per vecka än nu. Det skulle emellertid i varje fall förutsätta en större solistensemble än den nuvarande.

Jämförelsen med storstäder som New York, London och Milano kan emellertid ej bliva riktigt bevisande. Just på grund av sin storlek förfoga de över en mycket bredare och köpkraftigare operapublik och kunna därför utan risk räkna med fullsatta hus vid varje föreställning under en koncentrerad spelsäsong. I fråga om Kungl. teatern måste man emellertid ifrågasätta, huruvida en dylik koncentring av spelsäsongen skulle göra föreställningarna fullsatta. Kungl. teatern hade under spelåret 1932—33 med frånräknande av den företagna turnén inemot 193 000 besökare (utom fribiljetter), i och för sig ett stort antal i en stad med Stockholms befolkningsmängd. Man måste naturligtvis förutsätta, att av dessa flertalet upprepade gånger under säsongen besökt Kungl. teatern. Om man nu tänker sig, att de 150 ordinarie kvällsföreställningar, vilka Kungl. teatern under sistförflutna spelår gav med en recettsumma av 506 600 kr., hade givits med fullsatta hus, skulle man endast ha behövt giva 110 föreställningar. Fördelade på sex månader av året skulle dessa ha upptagit 18 spelkvällar i månaden. Då under sistlidna spelår cirka 23 föreställningar per månad givits, skulle man utan att öka antalet föreställningar per månad utöver det nuvarande under en sex måna-

ders säsong ytterligare kunna inlägga 30 specialföreställningar per år. Dessa 110 föreställningar skulle med fullsatt hus lämna plats åt 132 000 besökare, varjämte de 30 specialföreställningarna, ävenså under förutsättning av fullsatta hus, skulle lämna plats för 36 000 besökare. Man skulle alltså icke komma upp till den nuvarande publikfrekvensen, om man reducerade den nuvarande spelsäsongen till sex månader. Dessutom måste man räkna med, att långt ifrån alla besökare på Kungl. teatern bestå av Stockholms egna innevånare. Den på senare år särskilt odlade säsongen under augusti månad är avsedd för utländska turister. Efter juldagarna erhåller Kungl. teatern besökare från det övriga landet, vilka begagna julferierna för huvudstadsuppehåll.

Därtill kommer, att en sex månader lång spelsäsong aldrig kan göras så attraktiv, att ständigt fullsatta hus förekomma. Man måste alltid, särskilt vid uppförandet av nya verk, riskera, att ett eller annat ej utövar beräknad dragningskraft. Om Kungl. teaterns spelsäsong minskades till sex månader, komme den alltså ej ens tillnärmelsevis att ge samma recettinkomst som den nuvarande, även om man kan emotse ökad recett per föreställning.

Man bör då tillse, i vilken mån en dylik säsongförkortning kan medföra besparingar för Kungl. teatern. Naturligtvis skulle dessa besparingar bli mycket stora, om man i motsvarande grad kunde reducera lönestaten. Lönerna till helårsengagerad personal uppgå under nuvarande förhållanden till över 1 600 000 kr. Det är självklart, att man ej kan räkna med en reducering till hälften av detta belopp, om vederbörande anställes för halvår. För de främsta solisterna finnes ju möjlighet till engagemang vid utländska operascener under de återstående månaderna, men för den övriga personalen torde det vara svårt att i någon högre grad erhålla sysselsättning. Särskilt gäller detta kören och arbetarna. De sistnämnda skulle liksom orkesterpersonalen genom sin fackliga organisation åtminstone i viss grad komma att genomdriva en förhöjd lönenivå i och med det att deras arbete blott varade under en del av året. Till denna fast engagerade personal kommer emellertid ytterligare extra personal, vilken kan minskas men ej helt undvaras under en till sex månader förkortad speltid. Extra orkester komme att behövas liksom salongsvaktmästare, påklädare och statister om också i mindre utsträckning än nu. Utgifterna för extra arbetare torde kunna minskas liksom en del materialkostnader, särskilt för belysning, uppvärmning och rengöring.

Man har också tänkt sig, att Kungl. teatern med bibehållande av årskontrakten för större delen av sin personal skulle kunna utnyttja såväl sin scen som sin personal på annat sätt än nu med en minskad spelsäsong. Sålunda har ju ofta tanken varit uppe, att låta Dramatiska teatern förfoga över operascenen under ett par av de månader, då där ej spelades opera. Emellertid torde det knappast för Dramatiska teatern vara någon fördel att överflytta sin verksamhet till Kungl. teatern under viss tid av spelåret, i varje fall ej om samtidigt verksamheten på den egna scenen skulle uppehållas. Sakkunniga hänvisa till vad som tidigare sagts på tal om Dramatiska teaterns ekonomi rörande dylikt samarbete med Kungl. teatern.

Mera möjlig synes utvägen att avdela ett par månader av Kungl. teaterns nuvarande säsong för att med Göteborgs Lyriska teaters ensemble uppföra operetter. Dock ifrågasättes, huruvida Lyriska teatern skulle vara i stånd att under ett så långt gästspel samla goda hus.

Tanken att upplåta operascenen under den tid, då operaverk ej uppföras, åt Dramatiska teaterns eller Lyriska teaterns ensembler sammanhänger emellertid med möjligheterna för Kungl. teatern att med framgång kunna ha årlig spelsäsong i Sveriges andra större städer, främst Göteborg och Malmö. I betraktande av att operapubliken i Göteborg är mycket mindre än Stockholms — den har under senare år vid Lyriska teaterns egna operaframföranden varierat mellan 12 000 och 15 000 besökare per år — torde man emellertid knappast kunna tänka sig några längre gästspel än under ett par veckors tid i någon av dessa städer, förutsatt att de ej understödjas genom särskilda anslag.

Det synes därför sakkunniga, som om man under nuvarande förhållanden, då den ojämförligt största delen av personalen måste bindas genom årskontrakt, knappast kan anbefalla en starkare förkortning av Kungl. teaterns spelsäsong.

Naturligtvis finns det något större möjlighet för att Kungl. teatern med endast 110 föreställningar till fullsatta hus skulle kunna uppnå samma recettsumma som för närvarande, om man finge fördela dessa föreställningar på de lämpligaste månaderna och dagarna under hela den nuvarande spelsäsongen. För att detta skulle innebära någon ekonomisk fördel för Kungl. teatern måste man emellertid tänka sig, att Dramatiska teatern inflyttade i Kungl. teaterns byggnad, en utväg som stundom påyrkats av enstaka röster i riksdag och press. Ehuru sakkunniga på det bestämdaste avråda från en dylik åtgärd, anse de sig dock skyldiga att diskutera de omständigheter, under vilka en dylik sammanslagning teoretiskt vore tänkbar.

Den för föreställningar möjliga säsongen sträcker sig ungefär från den 1 augusti till den 15 juni och omfattar i runt tal 315 spelkvällar. Om av dessa 110 begagnades för ordinarie operaföreställningar, skulle det återstå något över 200 för taldramer.

I sin förslagsstat för innevarande spelår beräknar Dramatiska teatern att kunna giva 270 aftonföreställningar. Vid fullsatta hus skulle dessa 270 föreställningar på Dramatiska teatern på grund av operasalongens större antal platser där motsvaras av cirka 210 föreställningar. Något skäl att antaga, att Dramatiska teatern till följd av en dylik minskning av antalet föreställningar skulle uppnå ständigt fullsatta hus finns emellertid ej. I bästa fall kan man hoppas, att den i staten beräknade medelrecetten skulle stiga i proportion med det ökade platsantalet, alltså från 1 650 kr. till 2 100 kr. Man skulle härigenom för dessa 210 aftonföreställningar uppnå en sammanlagd recett på 440 000 kr., något understigande den i förslagsstaten beräknade av 445 000 kr.

Genom det antal spelfria kvällar, som vid en dylik sammanflyttning uppstod för båda institutionerna, skulle de lättare än nu kunna idka teaterverksamhet i det övriga landet.

Det är ju vidare påtagligt, att Kungl. teatern genom sin stående repertoar vid en dylik samverkan hade tillfälle att träda emellan med ett ökat antal föreställningar, då Dramatiska teatern till följd av felslagna premiärer befunno sig i repertoarnöd. Å andra sidan kunde Dramatiska teatern genom ökat antal föreställningar skänka Kungl. teatern andrum, då den förberedde någon stor sak och behövde alla sina yppersta krafter för repetitioner.

Även om man ej räknar med några direkta indragningar inom de båda teatrarnas fast anställda konstnärliga staber, skulle givetvis åtskilliga besparingar ske. Dramatiska teatern skulle alltså till stor del bli kvitt sina dryga statistikkostnader genom att utnyttja operakören och helt frigöras från kostnader för musik. Den tekniska personalen måste givetvis bli större än Kungl. teaterns nuvarande men knappast så stor som de båda teatrarnas sammanslagna nu engagerade personal. Särskilt kunde chefs- och förmansplatser göras gemensamma. Självfallet är, att sådana utgifter som värme, lyse, renhållning o. s. v. skulle förbilligas, om man ej samtidigt behövde hålla två scener i gång, ännu mer om man funne något lämpligt bruk för Dramatiska teaterns nuvarande byggnad.

Det skulle emellertid snart visa sig synnerligen oekonomiskt att ha två teaterföretag med årsengagerade artiststaber, spelande på samma scen. För att tillbörligt kunna utnyttjas bör Dramatiska teaterns ensemble spela praktiskt taget varje kväll under säsongen, och även Kungl. teaterns ensemble kan utan att överansträngas uppbära fyra å fem spelkvällar i veckan.

Det nuvarande operahuset är för operaverksamhet synnerligen lämpligt, men dess scenförhållanden och akustik passa endast för en del av den dramatiska konsten, för de stora skådespelen. För större delen av den repertoar, till vilken en nationell talscen är hänvisad, är det olämpligt, att ej säga tillintetgörande. Särskilt all intim dramatik blir där omöjliggjord.

Ett annat hinder för en dylik sammanslagning är lokalutrymmena. Kungl. teatern byggdes betydligt mer spatiöst än Dramatiska teatern, men den är dock redan nu i flera avseenden otillräcklig. Förrådsmagasinen äro överfyllda och teatern måste, som förut påpekats, ha en del av sitt dekorationsförråd förvarat på annat håll. Redan för nuvarande personal äro lokalerna otillräckliga och omoderna och repetitionssalarna fullt upptagna för teaterns egen verksamhet, varjämte scenen, som en dramatisk teater ständigt behöver för repetitionsändamål, alla dagar är upptagen för operarepeterande. Om en ny institution inflyttade i operahuset, skulle förhållandena bli fullkomligt olidliga. Vidare skulle, om denna sammanslagning ägde rum, ingendera teatern kunna i någon större utsträckning giva folkföreställningar och andra specialföreställningar till billiga priser utan att riskera recettbeloppen.

Redan nu är salongen i viss mån för liten för en del operaverk, vilka endast kunna påräkna publik en gång om året, och den skulle ytterligare komma att visa sig otillräcklig vid varje publikrusning. Om Dramatiska teatern finge en stor succé, komme detta antagligen av ekonomiska skäl att tvinga till nedläggande av operaföreställningar en tid framåt. Även om Dramatiska teaterns nuvarande byggnad komme att ersättas av en ny i folkteaterstil, skulle en dylik sammanslagning vara olämplig.

Det har visat sig, att lyrisk och dramatisk växeldrift på samma scen överallt, där den praktiserats, haft menliga följder. Två skilda institutioner, som arbeta inom samma lokal komma lätt att hindra och beskära varandras verksamhet, och särskilt har den lyriska scenverksamheten blivit lidande på de platser, där den sammanslagits med dramatisk. De större kostnaderna göra, att man ogärna upprätthåller dess konstnärliga standard, och operan får vid en dylik sammanslagning lätt en undanskjuten plats. Att besparingarna ej komma att motsvara de uppostringar man gör i fråga om det konstnärliga, kan man se vid en jämförelse med förhållandena i Köpenhamn.

Med nuvarande lokaler kunna sakkunniga i varje fall ej anse någon sammanslagning av de två kungliga teatrarna möjlig.

Däremot torde det vara av intresse att åtminstone försöksvis pröva, huruvida vid Kungl. teatern en förkortad operasäsong kunde medföra större publikfrekvens vid de givna föreställningarna och därmed tillföra teatern samma recettmedel som nu. Att omedelbart förkorta säsongen till sex månader, synes emellertid riskabelt, då publiken lätt kan vänja sig av med att besöka Kungl. teatern under det halvår, då föreställningar ej äga rum.

Däremot kunde man utan större risk försöka att nedlägga föreställningarna under de för operadrift mest otacksamma tidpunkterna, december månad fram till annandagen och maj månad fram till de första dagarna av juni. En dylik nedskärning skulle alltså omfatta en tid av två månader.

Då man vid ett dylikt försök får förutsätta, att den fast anställda personalens löner ej i samma mån nedsätts, uppstår frågan, huru denna personal skall sysselsättas under de perioder, då föreställningar ej givas. För december månad kunde den konstnärliga personalen sysselsättas genom repetitionsarbete för den stundande vårsäsongen och dessutom genom inövning av de speciellt för radio avsedda utsändningar av föreställningar och konserter, vilka tidigare föreslagits. Då även Konsertföreningen gör en paus i december, torde just denna tidpunkt vara lämpad för att genom radioutsändningar av Kungl. teatern tillfredsställa musikbehovet. Maj månad finge begagnas för turnéändamål. Särskilt torde få anses önskvärt, att Kungl. teatern någon tid gästspelade i Göteborg, då den nya stadsteatern där tagits i bruk. Då Malmö nya teater står färdig, torde där finnas möjlighet för ett ungefär lika långt gästspel som det i Göteborg.

Den tekniska personalen borde kunna användas både för att förbereda Kungl. teaterns egna nyheter och särskilt under maj månad för tillverkning av uppsättningar för Dramatiska teatern under kommande spelår.

Det ekonomiska resultatet av ett dylikt försök kan knappast förutsägas. Den hyresersättning för teaterlokalen under maj månad, som Kungl. teatern kan betinga sig, är i förhållande till dess fasta kostnader mycket liten. Lika så kan den erhålla täckning för den tekniska personalens löner i den mån denna användes för andra teaterföretag. Att de utanför Stockholm givna föreställningarna skola giva bättre recetter än de på huvudstadsscenen framförda är knappast att förvänta. Emellertid förverkligar Kungl. teatern därmed på

ett mycket effektivt sätt sin strävan att vara en teater för hela landet, ej blott för Stockholm.

Man har svårt att av det tillgängliga statistiska materialet få någon uppfattning om i vilken mån ett ökat eller minskat antal föreställningar per år vid Kungl. teatern inverkar på det ekonomiska resultatet. Spelåret 1928—29 gav teatern 234 föreställningar och följande spelår 253 föreställningar. Resultatet blev emellertid, att inkomsterna föllo med 55 000 kr., ehuru teatern under spelåret 1929—30 erhöll 30 000 kr. mer i hyresinkomster. Utgifterna ökades under samma tid med 39 000 kr. Det kunde alltså tyckas som om här det ökade antalet föreställningar skulle ha medfört förlust för teatern.

År 1930—31 minskades antalet föreställningar med tio, varvid teatern erhöll en ökning av 26 000 kr. i recetter men samtidigt ökade utgifter av 18 000 kr. Här synes sålunda en minskning av antalet föreställningar verkat i ekonomiskt gynnsam riktning. Då emellertid teatern nästa spelår, 1931—32, ytterligare vidtog en minskning med 21 föreställningar, nedgingo recettmedlen med 74 000 kr. och nöjesskatten med 6 000 kr., alltså summa 80 000 kr. 1932—33 ökades teaterns föreställningar med 17 utan att det ekonomiska resultatet förbättrades.

Tydligen spela oberäknliga faktorer in trots teaterns stående repertoar och endast genom ett experiment med en säsongförkortning av ovan anført slag, torde man kunna få någon exaktare föreställning om i vad mån spelsäsongen ekonomiskt vinner på att förkortas.

Repertoaren.

På uppdrag av sakkunniga har docent Gunnar Jeanson företagit en undersökning av Kungl. teaterns repertoar, vilken meddelas i bilaga VII. Sakkunniga ansluta sig till de synpunkter, som här framföras, och betona särskilt önskvärdheten av en successiv förnyelse av repertoaren, vilken också på längre sikt ur ekonomisk synpunkt torde vara gagnelig.

Anslagsbehovet.

Utom de bidrag av lotterimedel, som Kungl. teatern erhåller, har den att räkna med hyror för 175 000 kr., utgående räntor från reservfonden av 180 000 kr., kommunalt bidrag av 100 000 kr. samt riksdagens anslag å 150 000 kr. Om man härtill lägger 839 000 kr. i lotterimedel och 70 000 kr. i nöjesskatt, visar det sig, att teatern i tillskott av allmänna medel det sista året dragit över 1 500 000 kr. I själva verket har denna summa hållit sig ungefär konstant under hela 10-årsperioden efter den nye chefsens tillträde.

Före denna tid uppgingo under spelåren 1920—21, 1921—22, 1922—23 tillskotten av allmänna medel till ej mindre än resp. 1 832 000, 2 256 000, 1 762 000 kr., varav 1 261 000, 1 732 000 och 1 263 000 kr. influtit av lotterimedel och lån ur reservfonden. Härvid är dock att märka, att Stockholms stads anslag ännu ej tillkommit liksom ej heller restitutionen av nöjesskatt.

I varje fall har teatern under de sista sju åren lyckats hålla sitt behov av lotterimedel till cirka 810 000 kr., och från och med innevarande spelår sänktes anslagsbehovet till 795 000 kr. En ytterligare sänkning torde krävas, och utom den i styrelsens förslag beräknade sänkningen av lotterianslaget till 725 000 kr. ha sakkunniga räknat på att man genom ytterligare besparingsåtgärder och inkomstökningar successivt skall kunna sänka anslagsbehovet till cirka 650 000 kr. Denna ytterligare nedsättning måste emellertid ske successivt både med hänsyn till personalen och med tanke på teaterns popularitet. Operaverksamheten bygger ju i ej ringa grad på yttre effekter. Vackra röster, fulltonig orkesterklang och praktfull utstyrsel spela där en omisskännlig roll. Då den nuvarande chefen under spelåret 1924—25 höll sitt inträde, medförde den energiska sparsamhetsregim, som påyrkats av 1924 års kommitté, en nedgång i recettmedlen på över 100 000 kr. I nuvarande depressionstid skulle en alltför kraftig reduktion av Kungl. teaterns lönestat måhända visa sig ännu mer riskabel.

Ehuru sakkunniga erkänna riktigheten av statsrevisorernas anmärkning vid granskning av Kungl. teaterns verksamhet 1931—32, att lönerna, särskilt i betraktande av det nuvarande tidsläget och Kungl. teaterns ekonomiska ställning, äro väl höga, våga de dock hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta bero vid den av styrelsen genomförda lönesänkningen och de av sakkunniga i anslutning till Kungl. teaterns förslag för kommande spelår föreslagna ytterligare reduktionerna.

Överallt fordrar en operaverksamhet av den art Kungl. teatern bedriver rikligt tillskott av statliga och kommunala medel. Vill man nöja sig med en ytterligt reducerad operaverksamhet som den i Köpenhamn, minskas kostnaderna men i ännu högre grad den konstnärliga behållningen. Det har ej ingått i sakkunnigas direktiv att undersöka möjligheterna för en dylik nedskruvning av Kungl. teaterns verksamhet, en utveckling, som de både ur historisk och konstnärlig synpunkt skulle finna beklaglig.

GÖTEBORGS LYRISKA TEATER.

A.-B. Göteborgs Lyriska teater stiftades i juni 1920 med ett kapital av 80 000 kr. För att stödja bolaget ställdes av intressenterna dessutom ett belopp av 120 000 kr. till förfogande. Sedermera har teatern erhållit ett statsbidrag av lotterimedel, som de senare åren uppgått till 225 000 kr. per år, men detta år nedsatts till 200 000 kr. Från Göteborgs stad erhåller teatern såsom hyresbidrag 45 000 kr. Då nöjesskatten 1931—32 uppgick till 39 500 kr. och 1932—33 till 36 200 kr., finna sakkunniga detta anslag vara påfallande knappt tillmätt.

Teatern var från början avsedd att spela såväl opera som operett. Enligt en sammanställning, som av styrelsen tillställts sakkunniga, intog under de tidigare åren operan en större plats i repertoaren än nu. Sålunda gävos spelåren 1922—23 och 1923—24 sex operor med ungefär 70 föreställningar varje år. Under de senare åren har en förskjutning ägt rum på operans bekostnad i riktning mot den klassiska och moderna operetten. Spelåren 1930—31 och 1931—32 gävos sålunda fyra operor per år med cirka 35 föreställningar. Under det sist förflutna spelåret har operaföreställningarnas antal sjunkit till 27.

Teaterns inkomster och utgifter framgå av vidstående tabläer 9 och 10. Härav ses, att av teaterns inkomster cirka 55 % komma av själva rörelsen och 45 % bestå av kommunalt och statligt tillskott. Utgifterna ha under den senaste 5-årsperioden hållit sig mellan 625 000 kr. och 675 000 kr. Vid granskningen av de olika kontona observerar man, att solistpersonalens löner från spelåret 1928—29 till spelåret 1932—33 stigit med cirka 20 000 kr. från 81 400 kr. till 102 300 kr. samt att utgifterna för gästspel stigit från 5 600 kr. till 22 800 kr. under samma period. Andra konton ha hållit sig konstanta eller sänkts, varför den samfällda höjningen av lönekontot under 5-årsperioden stannar vid 21 600 kr. Övriga kostnader ha varit tämligen oförändrade under 5-årsperioden. Det är emellertid tydligt, att teaterns totala utgiftsbelopp varit för stort i förhållande till inkomsten av rörelsen och de allmänna anslagen. Under spelåret 1929—30 uppstod en förlust på 30 000 kr. på grund av oförutsett låga recetter. Den hade vid bokslutet den ³⁰/₁₀₀ 1932 nedbragts till 24 400 kr., men ökades under sistlidna spelår med ytterligare 15 500 kr., varför teatern innevarande spelår balanserar en förlust av inemot 40 000 kr.

En närmare granskning av utgiftsposterna 1932—33 visar följande:

Tablå 9.

Göteborgs Lyriska teater.

Inkomster 1923—1933.

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
A. Å rörelsen.										
Recetimedel (inkl. garderobs- inkomster)	354 200	314 600	289 800	325 200	328 400	358 000	310 200	382 200	349 900	329 200
Ljusridån	6 500	3 400	6 800	6 800	8 500	7 300	7 600	8 200	8 100	8 000
Diverse inkomster	5 800	2 400	9 000	12 100	10 900	15 400	14 400	23 700	6 300	5 900
	366 500	320 400	305 600	344 100	347 800	380 700	332 200	414 100	364 300	343 100
B. Tillskott.										
Kommunalt bidrag	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Statligt lotteribidrag	100 000	227 800	188 500	221 500	190 200	249 400	225 000	225 000	225 000	225 000
Bidrag från privata intres- senter	322 700	31 300	20 100	—	—	—	—	—	—	—
	467 700	304 100	253 600	266 500	235 200	294 400	270 000	270 000	270 000	270 000
	834 200	624 500	559 200	610 600	583 000	675 100	602 200	684 100	634 300	613 100
Summa inkomster kr.										
Inkomster å rörelse i % av samtliga inkomster	44 %	51 %	55 %	56 %	60 %	56 %	55 %	61 %	58 %	56 %

Tablå 10.

Göteborgs

Utgifter

	1923—1924	1924—1925	1925—1926
1. Administrationen.			
Kanslikostnader	1	1	1
Reklamkostnader	23 600	16 000	14 800
Tantiem och översättningar	29 500	21 000	18 900
Bibliotek	2 900	—	—
2. Tekniska avdelningen.			
Attributmaterial	2	2	2
Kostymmaterial	4 900	31 500	30 200
Dekorationsmaterial			
3. Fastighetens konto.			
Belysningskostnader	28 400	15 200	15 400
Uppvärmningskostnader			
Bevakningskostnader	8 600	8 000	7 200
Hyror	50 000	65 000	53 700
Reparationer	—	—	—
4. Gästspel			
	3	3	3
5. Diverse utgifter			
	88 900	71 200	35 200
6. Löner.			
Teaterchef ⁴ }	389 100	246 500	236 700
Tjänstemän }			
Solister			
Kör			
Orkester	114 000	100 200	86 800
Statister och extra sångare	44 500	52 700	57 700
Påklädare och påkläderskor			
Vaktmästare och garderobiärer			
Teknisk personal:			
Skräddare och sömmerskor	44 500	52 700	57 700
Scenarbetare			
Städerskor			
Diverse arbeten			
Summa löner kr.	547 600	399 400	381 200
Summa utgifter kr.	784 400	627 300	556 600

¹ Ingår i »diverse utgifter». — ² Ingår i »diverse utgifter». — ³ Ingår i »löner». — ⁴ Här ingår

Lyriska teater.

1923—1933.

1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
1	3 100	4 500	2 700	2 100	1 300	3 200
14 300	15 800	16 800	16 600	17 300	14 500	15 100
22 500	12 600	22 800	17 600	30 000	22 200	22 600
—	—	6 200	4 300	6 200	4 400	4 300
2	1 000	1 500	2 000	2 200	1 700	1 400
40 200	52 300	46 600	54 000	48 000	40 300	35 200
16 100	12 900	13 600	11 900	13 200	11 600	10 300
	3 000	2 700	2 600	3 000	2 200	2 000
7 400	5 400	6 500	6 800	5 100	5 000	4 600
55 000	56 200	61 500	61 500	61 500	61 500	62 000
—	—	14 800	—	—	—	—
3	9 000	5 600	6 100	7 800	21 800	22 800
39 900	40 000	53 500	22 600	36 200	23 600	22 200
254 500	91 600	97 000	97 600	98 900	103 200	95 700
	80 300	81 400	80 300	99 800	89 500	102 300
	51 600	52 800	56 100	56 100	59 100	50 100
92 800	84 300	105 200	105 000	98 300	90 300	91 600
	6 900	23 200	17 700	17 700	10 200	15 100
	3 600	3 700	3 600	3 900	2 800	3 400
	12 800	12 800	13 000	14 000	13 700	12 600
67 800	9 000	9 400	10 000	11 700	10 900	11 000
	30 500	31 100	35 600	40 600	38 000	35 500
	—	—	3 900	4 700	4 300	4 700
	300	2 000	1 300	1 400	900	1 000
415 100	370 900	418 600	424 100	447 100	422 900	423 000
610 500	582 200	675 200	632 800	679 700	633 000	628 700

även avdelningsföreståndare samt teaterbetjante.

Lönekontot. Man observerar, att teatern har en chef med 18 000 kr. i års-lön och en konstnärlig rådgivare och regissör med 16 800 kr. Detta arrangemang sammanhänger med en viss dualism inom ledningen, i det att chefen blott ansvarar för operetrepertoaren, under det att operarepertoaren anför-trots åt den konstnärlige rådgivaren. Sakkunniga tillåta sig anmärka, att en dylik klyvning av teaterns konstnärliga ledning i längden kan bli ödesdiger också för det ekonomiska resultatet.

Solisterna voro till antalet 15 under spelåret 1932—33 med en sammanlagd lönesumma av 102 300 kr. Med hänsyn till personalens kvalitet kunna lönerna ej betraktas såsom höga. Med undantag för de två främsta krafterna samt teaterchefen, som utom sin egentliga befattning även tjänstgör såsom solist, hade ingen lön över 10 000 kr., de flesta långt därunder. Om en för fyra månaders gästspel engagerad solist avräknas samt av teaterchefens lön en tredjedel beräknas falla på hans verksamhet som solist, blir medellönen för solisterna 6 200 kr. för åtta månaders speltid.

Körpersonalen utgöres av 24 man. De manliga medlemmarna ha cirka 2 500 kr. och de kvinnliga 1 800 kr.

Orkestern består av 20 man med en medellön av 3 200 kr.

I skrivelse till sakkunniga har styrelsen förklarat, att den gjort besparingar och nedskärningar för innevarande spelår.

Tjänstemän och teknisk personal äro få till antalet med lämpligt avpassade löner.

Övriga kostnader. Bland materialkostnaderna intager uppsättningskontot en framträdande plats med 40 000—50 000 kr. per år. Repertoaren måste dock betecknas såsom utstyrselkrävande. Då teatern årligen framför 12 à 13 program, komma ungefär 4 000 kr. på varje program i uppsättningskostnader. I det hela taget äro Lyriska teaterns uppsättningar smakfulla utan att vara överdrivet dyra. Dock torde böra anmärkas, att stundom på moderna operetter nedlagts väl stora uppsättningskostnader, exempelvis 7 700 kr. för »Här kommer bruden».

I det hela taget synes teaterns organisation något brista i planmässighet. Sakkunniga ha konstaterat en del onödiga utgifter, vilka under en mer enhetlig ledning borde kunna undvikas.

Omläggning av repertoaren. Då man ju knappast kan förvänta någon väsentlig höjning av lotterianslaget under närmaste år, ha sakkunniga tagit i övervägan-de, huruvida teaterns drift ej kunde förbättras genom omläggning av reper-toaren. Det råder intet tvivel om, att teatern under de gångna åren gjort en konstnärlig insats genom sitt operaspelande. Lyriska teaterns operarepertoar har ej blott upptagit vanliga operaverk utan också verk ur den klassiska reper-toaren, vilka hittills ej framförts i Sverige samt moderna operor, vilka ännu ej kommit till uppförande vid Kungl. teatern. Operaföreställningarna måste erkännas vara ytterst ambitiösa, väl iscensatta och i betraktande av de begrän-sade orkester- och körkrafter, som stått teatern till buds samt svårigheten att erhålla solister, framförda på ett musikaliskt tilltalande sätt. De ha också

fyllt ett lokalt behov, då Göteborg ej haft någon annan tillgång till operakonst.

Naturligtvis kan man ställa sig tveksam, om ett så litet land som Sverige har råd att hålla sig med två operaföretag, så mycket mer som Danmark nöjer sig med en mycket begränsad operaverksamhet och Norge praktiskt taget ej har någon egen opera. Å andra sidan har det både för solisternas, körens och orkestrernas upprätthållande på nuvarande standard visat sig nyttigt med operadrift, och det har tvivelsutan varit denna operaverksamhet, som motiverat lotterianslaget. Operetteatrar bruka ej vara statsunderstödda.

För att få en uppfattning om vilken roll dessa operaföreställningar spela i Lyriska teaterns repertoar och ekonomi ha sakkunniga undersökt förhållandet mellan medelrecetterna under de sista två åren för operor och övrig på Lyriska teatern spelad repertoar. Det visar sig, att för spelåret 1931—32 de fyra operor, som givits, upplevat 37 föreställningar av ett sammanlagt antal av 266 årliga föreställningar. Medelrecetten per operaföreställning var 1 280 kr. mot 1 533 kr. i medelrecett för kvällsföreställningar under spelåret. Om man borträknar operarecetterna blir medelrecetten per kvällsföreställning 1 580 kr. Spelåret 1932—33 ställer sig ännu mera ogynnsamt beträffande operaföreställningarna. Av de fyra operor, som detta år gävos med 27 föreställningar av 256 årliga, erhöles en medelrecett av 915 kr. under det att medelrecetten på samtliga kvällsföreställningar var 1 518 kr. och för samtliga föreställningar med undantag av operakvällarna 1 600 kr. Detta sista spelår uppgick alltså medelrecetten för operaföreställningarna till endast något över hälften av medelrecetten för de andra kvällsföreställningarna.

Frekvensen vid dessa operaföreställningar har varit synnerligen låg och de senare åren uppgått till c:a 13 000 personer per år, alltså i medeltal 400 personer per föreställning.

Enligt av teatern lämnade uppgifter, vilka av sakkunniga sammanställts, uppgå extra omkostnader för operaföreställningarna under spelåren 1930—31 och 1931—32 till över 50 000 kr. per år. Dessa extraomkostnader inbegripa särskilt med tanke på operaframförandena fast engagerade solister, gästsolister, extra kör- och orkestermedlemmar, statister samt uppsättningskostnader. Läger man härtill skillnaden under dessa år mellan operarecett och vanlig recett vid Lyriska teatern får man en summa, som för båda dessa år uppgår till mellan 60 000 kr. och 70 000 kr. per år. Detta betyder alltså en extrakostnad på cirka 2 000 kr. per föreställning. För spelåret 1932—33 skulle denna siffra bli ännu högre.

Skall Lyriska teaterns operaverksamhet fortsättas, torde det vara nödvändigt, att den drives med mindre kostnader än hittills. Från styrelsens sida har i en skrivelse till sakkunniga framhållits önskvärdheten av att dels få låna solister från Kungl. teatern i stället för de från olika håll tillfälligt engagerade solister, med vilka teatern hittills för operaföreställningarna måst utöka sin ensemble, dels erhålla en sådan överenskommelse med Göteborgs Orkesterförening, att de höga kostnaderna för engagerande av extra orkester för

operaföreställningarna kunde nedbringas. Sakkunniga ha genom underhandlingar såväl med Kungl. teaterns styrelse som med styrelsen för Göteborgs Orkesterförening sökt realisera dessa teaterns önskemål. På båda hållen har man ställt sig synnerligen förstående till ett dylikt samarbete.

Såsom tidigare i utredningen om Kungl. teatern framhållits räknar denna med att för nästkommande spelår med sina solister ingå sådana kontrakt, att de vid anfordran från operastyrelsen mot särskilt angiven ersättning skola vara skyldiga att inträda i Lyriska teaterns ensemble. Naturligtvis måste i så fall Lyriska teatern i god tid före kommande spelår underrätta Kungl. teaterns ledning om sina önskemål och följa en genomförd repertoarplan i sin verksamhet, så att ej samarbetet inverkar störande på Kungl. teaterns spelplan. Vidare måste man välja verk ur den gångbara operarepertoaren för att i möjligaste mån förkorta repetitionsarbetet för de lånade solisterna. En dylik omläggning av repertoaren är redan ur Lyriska teaterns synpunkt önskvärd. Teaterns budget är alldeles för ansträngd för att kunna tillåta ett fortsatt experimenterande med verk, som ej ha utsikt till publikframgång.

Genom ett dylikt arrangemang kan man också bättre än nu möjliggöra återupptagandet av förut spelade verk. Då Lyriska teatern hittills för varje gång träffat tillfälliga solistengagemang och därför alltså varje opera behövt särskilt instuderas med därtill engagerade gäster, har ledningen ansett det ekonomiskt oförmånligt att reprisera tidigare givna verk. På så sätt ha i regel de publikdragande operor, som med framgång spelats av Lyriska teaterns ensemble, försvunnit från repertoaren samma år som de uppförts, varvid deras uppsättningar också till större delen tillspilogivits. Det torde vara på hög tid, att Lyriska teatern försäkrar sig om några stående operaverk på sin repertoar, vilka med fördel kunna återupptagas och särskilt vid perioder av repertoarbrist draga åskådare till teatern. Endast på detta sätt torde operaspelandet i Göteborg få den kulturella betydelse för större samhällslager, som det bör ha.

Vissheten om att kunna påräkna solister från Kungl. teatern bör underlätta en dylik omläggning av teaterns repertoarpolitik. Till samma mål skulle det medverka, om teatern i överensstämmelse med sakkunnigas förslag, inginge en generell överenskommelse med Göteborgs Orkesterförening om begagnande av dess musiker för sina operaföreställningar. För närvarande har man dels förhyrt musiker därifrån, dels i den fria marknaden.

Orkesterföreningens styrelse har förklarat sig villig att utan särskild ersättning ställa så stor styrka av sin orkester till förfogande, som Lyriska teatern önskar för sina repetitioner för de fyra operaframförandena. Enligt från teatern lämnad uppgift torde varje operaframförande draga ett antal av cirka 20 repetitionstimmar för den extra engagerade orkestern. Villkoret för detta medgivande vore dels att Lyriska teatern förbunde sig att i möjligaste grad begagna Orkesterföreningens musiker vid varje förstärkning av orkestern, dels att Orkesterföreningen kunde inställa fyra av sina onsdagskonserter under året genom att förskaffa sina onsdagsabonnenter tillträde till ett av vardera

av de under året av Göteborgs Lyriska teater framförda fyra operaverken. Härigenom skulle det belopp, som för närvarande utgår i repetitionsarvode för den extra anställda orkesterstyrkan, och som fördelat på själva operaföreställningarna kan beräknas till 150—200 kr. per spelkväll, besparas mot tillhållande av fyra biljetter per år till en var av Orkesterföreningens onsdagsabonnenter. Orkesterföreningens styrelse har också förklarat sig villig att medverka till en gemensam överenskommelse rörande arvoden för själva spelkvällarna, vilket skulle medföra en nedsättning av dessa. De uppgå för närvarande för den extra orkestern till 300—350 kr. per spelkväll.

Sakkunniga betona, att dylikt samarbete med statsunderstödda institutioner som Kungl. teatern och Göteborgs Orkesterförening måste anses synnerligen viktigt, om nödig sparsamhet med statens medel skall iakttagas, och att det för Lyriska teaterns del torde komma att medföra betydligt mindre kostnader för operaframförandena än de nu utgående och bättre konstnärligt resultat.

Det är emellertid ej blott Lyriska teaterns operaverksamhet som kan berättiga till erhållande av statligt understöd utan också dess förtjänster om den klassiska operetten. Man har vid Lyriska teatern med stor framgång inriktat sig på ett konstnärligt återgivande av klassiska operetter, vilka ju under senare tid tillerkänts artistiskt berättigande och vunnit fast fot också i de stora operornas repertoar. Lyriska teatern har ej blott upptagit allmänt kända och uppskattade operetter, utan också sådana, vilka råkat i glömska under tidernas lopp. Under det sista spelåret har sålunda Lyriska teatern med stor framgång uppfört Offenbachs *Madame Favart*. Dessa klassiska operetter ha också på teatern samlat lika goda hus som de moderna. Under spelåret 1932—33 visar Läderlappen 53 föreställningar, det största antalet av alla givna program. Först därefter kommer Csardasfurstinnan med 43 föreställningar och Leendets land med 37 samt *Madame Favart* med 34 föreställningar.

Turnéverksamhet. För att ett så stort anslag som det hittills till Lyriska teatern utgångna skall anses rimligt, måste man ovillkorligen av Lyriska teatern liksom av övriga statsunderstödda scener fordra, att dess verksamhet ej blott kommer Göteborg utan även det övriga landet till godo. Detta är så mycket viktigare som Kungl. teatern med sin relativt stora apparat blott kan giva föreställningar å större landsortsscener med goda orkesterutrymmen. Lyriska teaterns repertoar lämpar sig både genom sin lättare beskaffenhet och sina mindre stora iscensättningskostnader för spelande också på mindre scener i landsortsstäderna. Om teatern begagnar de perioder, då dess solistpersonal delvis ersatts av Kungl. teaterns solister och dess orkester till någon del suppleras av Orkesterföreningens musiker, torde det ej heller erbjuda några oöverstigliga svårigheter att företaga dylika turnéer med därför lämpade, mindre personkrävande program. I samråd med representanter för styrelsen ha sakkunniga räknat med, att Lyriska teatern skulle kunna gå ut på en turné av cirka två veckor under höstterminen och en något längre av inemot tre veckor under vårterminen samt under den övriga tiden göra ett antal stick-

turnéer till Göteborgs grannstäder. Då personalen för närvarande blott är engagerad för åtta månader, kunna ju dessa turnéer till någon del utsträckas utöver nuvarande engagemangsperiod. Genom överenskommelse med Folkets Parkers Centralstyrelse kunde åtminstone en del av personalen erhålla årskontrakt i stället för de nuvarande för åtta månader gällande.

Teaterns styrelse, som principiellt förklarat sig villig till dylik turnéverksamhet och i vår kommer att företaga en försöksturné i förbindelse med Riksteaterns publikorganisation samt under sommaren antagit engagemang för en månad i Folkets Parker, har i en skrivelse till sakkunniga starkt framhållit teaterns ekonomiskt trängda läge. I själva verket har Lyriska teaterns ekonomi blivit rätt prekär genom den beskärning av dess anslag med 25 000 kr., som gjordes vid sista tilldelningen av lotterimedel. I senare delen av sitt betänkande återkomma sakkunniga till den frågan, huruvida ett uppehållande av riksverksamheten i ovan ungefär angiven omfattning kan motivera särskilda ekonomiska åtgärder.

De turnéer, som teatern givit under åren 1928, 1929 och 1931, ha skänkt en behållning utöver de med turnéerna förknippade utgifterna av för 1928 580 kr. per dag, för 1929 75 kr. per dag och för 1931 430 kr. per dag. Naturligtvis äro dessa turnéer så tillvida förlustbringande, som man kan beräkna en medelrecett av 1 500 kr. per dag vid spelande i Göteborg. Det är emellertid att märka, att turnéerna i allmänhet företagits i slutet av april, då dagsrecepterna i Göteborg varit betydligt lägre. Enligt sakkunnigas förslag skulle också kommande turnéer ej förläggas under högsäsongerna i Göteborg.

Även om man måste räkna med, att teatern på turnéföreställningar gör större dagsförluster till följd av mindre recettinkomster, än om den vid samma tidpunkt spelat i Göteborg, anse dock sakkunniga, att dylik riksverksamhet är ett bättre utnyttjande av statsanslaget än teaterns nuvarande spelande av delvis värdelösa moderna operetter i Göteborg. Då Malmö stad utan kostnader för det allmänna uppbär ett operettföretag skulle Göteborg kunna göra detsamma. I Sveriges största städer florerar den moderna operetten ofta till förfång för opera och taldrama. I landsortsstäderna är däremot operetten det lyriska drama, som lättast och med de minsta kostnaderna kan uppföras och överhuvud den dramatiska konststart, som bäst konkurrerar med sämre, smakfördärvande revyer och väcker intresse för teater och musik.

Till någon grad torde de merutgifter, som kunna vållas genom landsorts-turnéer, kunna uppvägas genom en bättre och mer ändamålsenlig organisation i Göteborg. Vidare torde den av sakkunniga antydda möjligheten av teaterns gästspelande på Kungl. teatern kunna bli inkomstbringande och i någon mån täcka de av landsortsturnéerna eventuellt vållade förlusterna i recettinkomster.

Göteborgs Lyriska teaters möjlighet att vid sidan av sin göteborgsverksamhet bidra till fyllandet av behovet av lyrisk scenkonst ute i landet bör enligt sakkunnigas mening redan bli utslagsgivande vid Kungl. Maj:ts prövning av teaterns anhållan om lotterianslag för nästkommande spelår.

Till sist tillåta sig sakkunniga att framhålla lämpligheten av att Kungl. Maj:t vid eventuellt tilldelande av lotterianslag till Lyriska teatern såsom villkor ställer, att lämpligt avpassat kommunalt bidrag erhålles från Göteborgs stad. Då Göteborg även under vidgad landsortsverksamhet drager den ojämförligt största valutan av Lyriska teaterns verksamhet bör ej dess bidrag till teatern begränsas till ett belopp, som stundom ej ens uppgått till vad ett restituerande av nöjesskatten skulle ha inbragt.

LORENSBERGSTEATERN.

Aktiebolaget Göteborgs teater (Lorensbergsteatern) bildades i början av år 1918 med uppgift att vårda och trygga den dramatiska konsten till dess att denna kunde inflytta i den kort förut av stadsfullmäktige beslutade nya stadsteatern.

Aktiekapitalet var 28 000 kr., men av teaterintresserade, »Lorensbergsteaterns intressenter», sammansköts småningom en fond av 700 000 kr., som ställdes till förfogande för teaterns drift utan anspråk på återbetalning.

Teaterns verksamhet började med spelåret 1919—20. Från Göteborgs stad erhöles från och med samma spelår ett anslag, som numera uppgår till 45 000 kr. per år. Från och med spelåret 1921—22 erhöles bidrag av lotterimedel till varierande belopp, de sista åren 175 000 kr. per år.

Då de av stat och kommun beviljade anslagen ej ha varit tillräckliga för att täcka teaterdriftens förlust, har under de gångna 15 åren det ursprungligen skänkta driftskapitalet av 700 000 kr. måst tagas i anspråk. Det torde numera vara så gott som konsumerat. Det har dock icke förbrukats endast för driften utan även delvis för ombyggnader av teaterlokalen och till stor del för anskaffandet av ett grundförråd av kostymer och dekorationselement, avsett att komma jämväl driften på den blivande stadsteatern till godo.

Emellertid hade i oktober 1916 tio mecenater i Göteborg i syfte att för all framtid trygga verksamheten vid Göteborgs stadsteater överlämnat en gåva å 1 000 000 kr. såsom en teaterfond, med vars räntor teaterdriften skulle stödjas. Denna driftsfond, som nu ökats till inemot 2 000 000 kr., får enligt bestämmelserna tagas i anspråk i fråga om räntorna från och med Lorensbergsteaterns överflyttande till den nya teaterbyggnaden.

Lorensbergsteaterns inkomster och utgifter framgå av tabläerna 11 och 12. Inkomst å rörelsen har under sista tioårsperioden utgjort cirka 45 % av samtliga inkomster.

Recetterna, som under åren 1929—32 visat en fallande tendens och under spelåret 1931—32 nedgingo till en medelrecett per kvällsföreställning av 723 kr., ha under det sistlidna spelåret visat stegring. Medelrecetten för 1932—33 uppgick till 1 025 kr., utan att man kan säga, att repertoaren behövt sänkas; dock har teatern detta spelår ej uppfört något klassiskt drama.

En granskning av utgiftsposterna visar följande:

Personal. Skådespelarantalet uppgick sistlidna spelår till 23 personer. För innevarande spelår ha engagerats 13 herrar och 7 damer.

Tablå 11.

Lorensbergsteatern.

Inkomster 1923—1933.

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
A. Inkomst å rörelse.										
Recettmedel	105 633	137 964	153 940	154 006	151 937	166 409	216 915	179 755	147 274	207 518
Programinkomster	656	752	966	1 044	1 044	1 188	1 318	1 116	1 467	1 833
Hyror	1 070	16 701	15 192	11 168	28 700	28 045	28 662	26 920	29 452	25 973
Diverse inkomster	3 858	1 252	500	529	500	500	509	1 563	500	500
	111 217	156 669	172 598	166 747	182 181	196 142	247 404	209 354	178 693	235 824
B. Tillskott.										
Kommunalt bidrag	95 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Lotterimedel	260 232	107 808	190 616	153 629	306 600	193 992	175 000	175 000	175 000	175 000
	355 232	152 808	235 616	198 629	351 600	238 992	220 000	220 000	220 000	220 000
Summa inkomster kr.	466 449	309 477	408 214	365 376	533 751	435 134	467 404	429 354	398 693	455 824
Inkomsterna å rörelsen i % av samtliga inkomster	24 %	51 %	42 %	46 %	34 %	45 %	53 %	49 %	45 %	54 %

Tablå 12.

Lorensbergs-

Utgifter

	1923—1924	1924—1925	1925—1926
<i>1. Administrationen.</i>			
Kanslikostnader ¹	33 947	36 366	28 330
Reklamkostnader	12 316	12 308	12 735
Tantiem och översättningar	10 093	13 160	12 186
Bibliotek	2 103	2 138	2 998
<i>2. Tekniska avdelningen.</i>			
Attributmaterial	385	1 030	1 929
Kostymmaterial	4 813	9 991	12 135
Dekorationsmaterial	5 035	7 762	11 941
<i>3. Fastighetens konto.</i>			
Belysningskostnader	11 659	13 425	14 071
Uppvärmningskostnader	15 945	10 959	12 244
Hyra och diverse utgifter för fastigheten	45 514	50 765	50 511
<i>4. Utgifter för turnéer</i>			
	—	—	—
<i>5. Gästspel</i>			
	6 412	10 060	16 897
<i>6. Löner.</i>			
Teaterchef	24 420	12 480	14 400
Tjänstemän	26 080	27 580	36 460
Skådespelare	64 277	73 576	74 743
Statister	2	2	2
Musikpersonal	9 557	7 061	4 251
Teaterbetjänte	2 400	2 400	2 500
Teknisk personal:			
Kostymavdelningen	8 700	8 700	8 700
Dekorationsavdelningen	3 080	3 080	3 080
Scenmaskineriavdelningen	5 400	5 400	6 000
Belysningsavdelningen	7 500	7 500	8 000
Renhållningsavdelningen	2	2	2
Dörrvaktmästare och garderobiärer	2	2	2
Extra personal (statister, scenarbetare, städerskor, påkläderskor och övrig extra personal)	47 148	54 898	64 002
Summa löner kr.	198 562	202 675	222 136
Summa utgifter kr.	346 784	370 639	398 113

¹ här ingår även »diverse utgifter.» — ² ingår i »extra personal»

teatern.

1923—1933.

1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
26 967	32 423	25 609	27 055	28 047	20 011	25 901
10 098	9 744	12 964	12 829	13 760	12 777	14 480
16 334	12 734	12 751	15 690	12 050	14 719	19 446
1 535	1 856	2 016	1 218	1 643	1 535	1 769
1 446	969	695	11 727	133	112	—
6 005	7 416	6 349	12 395	7 325	8 646	5 083
6 451	15 905	12 656	12 938	6 906	8 962	7 681
11 227	11 578	13 775	13 163	13 266	13 188	13 451
13 982	11 573	11 309	8 945	9 732	7 709	7 727
50 784	54 416	58 047	62 381	57 586	55 976	55 196
—	—	—	—	33 805	—	—
17 094	—	—	—	3 549	—	17 927
12 000	12 000	15 200	15 200	15 200	15 200	15 200
28 600	37 925	42 118	42 093	44 180	47 025	46 325
83 379	86 385	93 258	94 563	104 395	105 809	118 446
2	11 284	24 734	22 760	42 904	31 051	31 055
4 531	13 110	17 639	10 390	13 454	7 788	14 000
3 600	9 964	11 955	11 331	11 901	12 258	11 802
8 700	8 820	8 820	8 820	8 820	8 820	8 820
3 080	3 272	3 272	3 272	3 272	3 272	3 272
6 000	22 249	31 741	28 355	32 543	32 213	31 243
8 000	7 860	7 860	8 760	8 760	8 100	8 100
2	3 582	3 819	4 147	4 280	4 275	4 463
2	7 614	7 750	9 863	7 857	8 064	8 213
44 172	—	—	—	—	—	—
202 062	224 065	268 166	259 554	297 566	283 875	300 939
363 985	382 679	424 337	437 895	485 368	427 510	469 600

Lönerna ha genomgående minskats från förra spelåret i samband med att speltiden förkortats från åtta och en halv till åtta månader. Sammanlagda lönebeloppen utgöra för skådespelarna 94 800 kr., vilket betyder en medellön av 4 700 kr. Den högsta lönen för vid teatern under hela säsongen anställd skådespelare utgör 8 000 kr. per åtta månader.

Ensemblen är god, även om den under senare år något försvagats på grund av att en del skådespelare sökt sig till Stockholm.

Man fäster sig vid, att teatern utom teaterchefen, vilken även fungerar som regissör, ansett sig böra hålla ytterligare två regissörer med ett sammanlagt lönebelopp av 25 800 kr.

Saken vinner emellertid delvis sin förklaring, om man vet, att den ena av regissörerna samtidigt tjänstgör som chef för dekorationsavdelningen, varför teaterns dekorationspersonal är förvånande liten. Han är dessutom en ytterst framstående scentekniker och utnyttjas i denna sin egenskap på många sätt av teatern.

Material. Materialkontot är också, i betraktande av att teatern håller en repertoar av motsvarande storlek som Dramatiska teatern i Stockholm, lågt, något som delvis sammanhänger med Lorensbergsteaterns modernare inredning. Vid överflyttningen till Göteborgs stadsteater kunna på detta håll måhända ytterligare besparingar ske.

Anslagsbehov. Alltifrån sin begynnelse har Lorensbergsteatern genom sitt repertoarval och det utmärkta sätt, varpå de upptagna pjäserna i regel framförs, förstått att väl hävda sin ställning.

Om de helt nya förhållanden, vilka komma att inträda i och med verksamhetens överflyttande till den nya teaterbyggnaden, är det ännu för tidigt att döma. Givetvis kommer teatern att där kunna påräkna större dagsrecetter. Å andra sidan är det påtagligt, att en stor byggnad i underhåll, uppvärmning och dylikt kräver betydligt mera än teaterns nuvarande lokal. Den omständigheten, att teatern får den nya lokalen kostnadsfritt, bör därför ej tillmätas allt för stort ekonomiskt värde vid bedömande av teaterns behov av lotterianslag, allrahelst som den hyra å cirka 18 000 kr. per år, vilken teatern uppbär från Göteborgs orkesterförening, kommer att bortfalla då det nya konserthuset blir färdigt.

I och med inflyttningen i det nya teaterhuset kommer teaterverksamheten i åtnjutande av den ovan nämnda driftsfondens avkastning, cirka 90 000 kr. Å andra sidan bör man observera, att teatern under tidigare år haft tillfälle att konsumera det ursprungligen sammanskjutna kapitalet av 700 000 kr. samt även att de nya scenförhållandena ställa vissa krav på engångskostnader för dekorationer.

Under inga omständigheter kan därför lotterianslaget för kommande år minskas med ett belopp motsvarande det som driftsfonden väntas avkasta. Det torde få betecknas som ett kulturintresse att upprätthålla Lorensbergsteatern på dess nuvarande konstnärliga nivå.

Turnéverksamhet. En turnéverksamhet från Lorensbergsteaterns sida vore högst önskvärd. En sådan turnéverksamhet försvåras emellertid därigenom, att

Lorensbergsteaterns ensemble har en numerär, som ej i regel kan tillåta utsändandet av turnéer samtidigt med spelande på moderscenen. Teatern är i första hand hänvisad att utsända turnéer på dagar, då föreställningar ej ges i Göteborg, eller vid tidpunkter, då teaterns recetter i Göteborg äro så låga, att de, förutom de extra turnékostnaderna, kunna tänkas bli täckta med inkomster av turnéföreställningarna. För turnéändamål äro givetvis teaterns fria onsdagskvällar särskilt lämpade. Lokalen i Göteborg användes dessa kvällar för konsertbruk, och teatern går sålunda vid utsändandet av en stickturné ej förlustig någon recett på moderscenen. Den inspelade recetten behöver under sådana omständigheter endast täcka turnékostnaderna. Teaterns fasta kostnader behöva däremot ej beräknas bli täckta av turnéinkomsterna.

Det synes sakkunniga som om Lorensbergsteatern utan att äventyra sin konstnärliga verksamhet på moderscenen genom användande av de fria onsdagskvällarna skulle kunna ge åtminstone ett 25-tal stickföreställningar i Göteborgs omnejd. Redan härigenom skulle teatern tillmötesgå ett länge närt önskemål hos den intresserade teaterpubliken i Göteborgs grannstäder.

Teatern torde emellertid förutom nämnda onsdagsföreställningar även kunna företaga kortare tredagarsturnéer på torsdagar, fredagar jämte onsdagar, då teaterns repetitionsarbete ej lägger hinder i vägen. Teaterlokalen i Göteborg upplåtes för abonnemangskonserter fem fredagskvällar per spelår, vilka i främsta rummet kunna ifrågakomma för turnéändamål. Vid dessa tillfällen skulle teatern sålunda endast behöva inställa en föreställning på moderscenen, torsdagskvällens. Den förlust, som teatern gör härigenom, kompenseras emellertid av att resorna för dessa turnéföreställningar ställa sig avsevärt billigare än då enstaka stickföreställningar företagas till olika platser. Om man räknar med att Lorensbergsteatern kunde företaga åtminstone fem sådana korta tredagarsturnéer per spelår, skulle, inberäknat stickföreställningarna på onsdagarna, minst ett 40-tal föreställningar kunna ges i landsorten.

De städer, som närmast komma ifråga för föreställningar av ovannämnda slag, torde vara: Uddevalla, Lysekil, Trollhättan, Vänersborg, Åmål, Skövde, Skara, Borås, Falkenberg och Varberg. Varje plats skulle i genomsnitt kunna erhålla fyra à fem föreställningar per spelår av Lorensbergsteatern. Teatern skulle med denna begränsade turnéverksamhet kunna fungera som en krets-teater för västra Sverige och under samverkan med de lokala publikorganisationerna bereda mark för en framtida kretsateaters verksamhet, direkt knuten till städerna i Bohuslän, Västergötland och Halland.

Teaterpubliken i Göteborgs grannstäder torde även på andra sätt kunna knytas till göteborgsscenernas verksamhet. Så kan t. ex. ske därigenom att särskilda resematinéer anordnas en eller ett par söndagar varje speltermin, då större, publikdragande och för turnéändamål mindre lämpade program stå på repertoaren. Under samarbete med publikföreningarna i olika städer och under utnyttjande av de moderna kommunikationsmöjligheterna bör teatern vid sådana speciella tillfällen kunna tillföras publik från landsorten. Särskilt torde detta kunna bli fallet med skolungdomen. Naturligtvis låta sig dessa resematinéer för skolungdom och vuxna betydligt lättare organiseras, om förbindelse även på

andra sätt genom ovannämnda turnéföreställningar knytes mellan teatern och grannstädernas publik. En naturlig växelverkan mellan teater och publik enligt dessa linjer torde kunna åvägabringas utan större svårighet.

En mer riksomfattande turnéverksamhet har Lorensbergsteatern med nuvarande ensemble tillfälle att bedriva endast under sommarmånaderna. Lämpligast sker detta under samarbete med Folkets Parkers Centralstyrelse. Denna sommarverksamhet kommer ej att förorsaka teatern några ekonomiska förluster, då föreställningarna ges under garanti av Centralstyrelsen. Därigenom föres också teaterns konstnärliga resultat ut till vida publikkretsar utanför den begränsade krets, som nås av teaterns verksamhet under vintersäsongen.

Sakkunniga se med tillfredsställelse, att Lorensbergsteatern förbereder en rad stickturnéer till Göteborgs grannstäder redan till vårsäsongen och under sakkunnigas förmedling kontraherat en två månaders turné i folkparkerna för instundande sommar. En förutsättning för att det till Lorensbergsteatern utgående statsbidraget skall kunna bibehållas, synes sakkunniga vara, att teatern i viss grad låter sin konst komma en stor och bred publik till godo jämväl utanför Göteborg, samt att Göteborgs stad, vars bidrag för närvarande formellt har formen av hyresersättning, jämväl i fortsättningen i minst lika stor utsträckning bidrager till teaterns verksamhet.

Beträffande göteborgsteatrarna vilja sakkunniga också påpeka önskvärdheten av ett mer intimt samarbete mellan de två scenerna, än vad nu förekommer. I varje fall borde programtrycket för båda vara gemensamt.

Den publikorganisation, som för närvarande är under bildande i Göteborg, torde också komma att ytterligare befordra samarbetet teatrarna emellan.

HÄLSINGBORGS STADSTEATER.

Hälsingborgs stadsteater började sin verksamhet år 1921. År 1923 konstituerades den såsom en förening u. p. a. med ett andelskapital av 27 765 kr. Av Hälsingborgs stad har teatern alltsedan sin tillkomst haft 25 000 kr. i årligt anslag, varjämte staden dessutom lämnat teaterbyggnad och repetitionslokal på synnerligen förmånliga villkor.

Från och med spelåret 1924—25 har teatern uppburit ett anslag från Malmö teaterförening varierande mellan 12 000 kr. och 16 000 kr. per år. Lotteri-bidrag ha utgått till teatern från och med spelåret 1925—26 med växlande belopp. De sista tre åren har teatern i lotterianslag erhållit 125 000 kr. per år.

Teatern har varit av kretsteatertyp. Med huvudort i Hälsingborg har den spelat i de övriga skånska städerna, varvid ett särskilt stort antal föreställningar ägnats Malmö.

Teaterns inkomster och utgifter framgå av tabläerna 13 och 14.

Recettmedlen, vilka under de första fem åren höllo sig över 100 000 kr., ha som synes, sedermera sjunkit, och utgjorde sistlidna år 1932—33 något över hälften av detta belopp, 64 000 kr.

Förhållandet mellan teaterns inkomster av rörelsen och dess tillskott av allmänna medel har därigenom förbytt. Under spelåret 1924—25, då teaterns inkomst var högst, utgjorde teaterns inkomst av rörelsen ungefär tre fjärdedelar av dess inkomststat, under det att tillskottet av allmänna medel blott uppgick till en fjärdedel. Under sistlidna år bestred teatern med inkomst av rörelsen något mindre än en tredjedel av sin budget. Härvid är dock att räkna med på senaste år nedsatta biljettpriser, isynnerhet på parkett.

Avlöningskontot har undergått en betydande stegring mellan spelåret 1923—24 och 1924—25, men har sedermera undergått mindre variationer till dess under sista spelåret en nedskärning skett, framför allt å artistpersonalen, vars löner minskats med över 10 %. Nedsättningarna under detta år äro för övrigt genomgående på alla konton. Den verkliga utgiftssumman för sistlidna spelår kom därigenom att understiga fjolårets med 18 000 kr., och trots en nedgång av recettinkomster av 8 000 kr., kan därför årets bokslut uppvisa ett gentemot fjolårets med 10 500 kr. förbättrat resultat.

En närmare granskning av de särskilda utgiftsposterna 1932—33 visar följande:

Personal. Skådespelarna voro till antalet 12, varav en elev, med en sammanlagd lönesumma av 52 800 kr. Medellönen per skådespelare utgör alltså

Tablå 13.

Hälsingborgs stadsteater u. p. a.

Inkomster 1923—1933.

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
A. Å rörelsen.										
Recettmedel i Hälsingborg . .	73 529	65 642	48 230	59 356	46 754	46 617	48 312	43 512	36 203	29 257
Programinkomster	2 181	1 784	1 509	1 599	1 701	1 263	1 306	1 229	1 322	1 211
Turnéinkomster	26 953	55 114	54 972	52 690	66 401	43 549	44 179	40 964	35 622	34 997
Diverse inkomster	399	432	1 064	347	376	—	—	—	—	—
	103 062	122 972	105 775	113 992	115 232	91 429	98 797	85 705	73 147	65 465
B. Tillskott.										
Kommunalt bidrag	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Statligt lotteribidrag	—	—	126 667	69 976	162 000	95 000	145 000	125 000	125 000	125 000
Anslag från Malmö teaterförening	—	14 603	14 250	14 799	16 032	15 296	16 062	14 510	12 150	12 059
	25 000	39 603	165 917	109 775	203 032	135 296	186 062	164 510	162 150	162 059
Summa inkomster kr.	128 062	162 575	271 692	223 767	318 264	226 725	279 859	250 215	235 297	227 524
Inkomst å rörelsen i % av samtliga inkomster	80 %	76 %	39 %	51 %	36 %	41 %	34 %	34 %	31 %	29 %

Tablå 14.

**Hälsingborgs stadsteater u. p. a.
Utgifter 1923—1933.**

	1923—1924	1924—1925	1925—1926	1926—1927	1927—1928	1928—1929	1929—1930	1930—1931	1931—1932	1932—1933
Kanslikostnader	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5 737
Reklamkostnader	8 808	10 779	9 785	10 249	9 787	10 556	9 458	10 235	10 368	7 363
Tantien och översättningar . .	7 874	8 313	10 235	9 976	10 662	9 833	13 055	14 111	8 148	7 488
Bibliotek	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1 715
Attributmaterial	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4 063
Dekorationsmaterial	1 434	14 411	9 144	7 763	13 727	10 363	14 805	12 284	9 736	8 435
Belysningskostnader Uppvärmningskostnader } . .	4 053	5 792	5 494	5 506	5 972	11 000	11 538	10 171	10 323	8 595
Bevakningskostnader	2 303	2 835	2 668	2 797	2 943	2 877	2 795	2 729	2 493	2 589
Hyror	8 996	16 452	18 355	15 810	18 265	18 140	19 956	16 250	16 200	16 700
Rese- och dagtraktamenten . .	7 875	11 849	21 473	17 794	18 136	17 395	20 316	18 788	15 354	14 464
Bilens omkostnader	—	—	—	—	—	1 198	2 323	1 291	2 294	2 657
Diverse omkostnader	25 614	25 291	27 542	25 543	27 749	13 699	18 107	19 958	17 938	10 844
Löner:										
Teaterchef										
Tjänstemän	89 630	116 450	95 297	99 954	104 912	100 186	107 150	108 691	117 932	108 535
Artister										
Musikpersonal	8 579	17 151	13 112	10 375	8 368	3 453	7 101	10 431	4 730	5 375
Maskinpersonal	9 940	11 009	11 448	11 895	11 927	12 766	13 446	13 238	13 350	10 416
Vaktmästare	4 804	5 148	4 479	4 967	4 859	4 825	4 825	4 717	4 426	4 332
Statister	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1 033
Summa löner kr.	112 953	149 758	124 836	127 191	130 066	121 230	132 522	137 077	140 438	124 691
Summa utgifter kr.	179 910	245 480	229 032	222 629	237 307	216 291	244 875	242 894	233 292	215 291

1 ingår i »diverse omkostnader.»

för åtta månaders speltid 4 400 kr., och är alltså något lägre än Lorensbergsteaterns medellön. Två manliga skådespelare ha 6 400 kr. i lön, två kvinnliga 6 000 kr., de övriga därunder. För uppehåll å annan ort än Hälsingborg tillkommer 8 kr. i dagtraktamente. Genom att chef, regissör, kamrerare, sekreterare, inspicient och dekorationsmålare också äro anställda som skådespelare, uppgår teaterns ensemble till 18 personer. Några större lönenedsättningar synas sakkunniga knappast möjliga med de vid teatern tillämpade skådespelarlönerna. Även övriga löner äro blygsamma och befattningsinnehavarna ej för talrika.

Utom chefen, vilken tillika tjänstgör såsom regissör och skådespelare, har teatern ytterligare en regissör, även han verksam såsom skådespelare. Kamrerarens och sekreterarens löner äro i främsta rummet beräknade som skådespelarlöner.

Den tekniska personalen är mycket liten och avlöningarna ej för högt tilltagna.

Det relativt höga musikkontot för 1932—33 torde förklaras av att även sångspel förekommit i repertoaren.

Material. Också här äro kostnaderna rätt små i betraktande av att teaterns ambulerande verksamhet på många punkter verkar fördyrande, medför kostnader för resor, bilar, lokalhyror samt även fördyrar pjäsarvodena, vilka måst beräknas för hela Skåne.

Recettinkomster. Hälsingborgs stadsteaters ekonomiska problem är att söka i de låga recettinkomsterna. Skulden torde ej kunna läggas på valet av repertoar, vilken i varje fall ur litterär synpunkt måste betecknas såsom god och under de senaste åren snarast höjts i kvalitet.

I och för sig måste för de 180 föreställningar, som teatern ger, de sista årens programantal anses vara tillräckligt, ehuru litenheten av publiken i de två städer, dit Hälsingborgsteatern förlagt sin huvudsakliga verksamhet, synes medföra att många program måste spelas, även sedan de ej längre ge några nämnvärda hus.

Orsakerna till de låga recetterna få sökas i lokala förhållanden. Då initiativet till stadsteatern togs i Hälsingborg och medlen där insamlades, och då denna stad dessutom äger en vida bättre teaterbyggnad än Malmö, kom teaterns huvudort att förläggas till den mindre av de två största skånestäderna.

Hälsingborg har 55 000 invånare. Trots ett livligt kulturintresse och de låga biljettpiserna torde det för staden vara omöjligt att åstadkomma en tillräcklig frekvens för cirka 100 årliga föreställningar i stadsteatern.

Å andra sidan har stadsteatern aldrig fått riktig hemortsrätt i Malmö, där den dessutom haft konkurrens att bestå med ett annat där förlagt teaterföretag. Då Malmö nya teaterbyggnad blir färdig, torde problemet om lämplig huvudort för en skånsk kretsteater på nytt bli aktuellt. Under nuvarande förhållanden äro malmöföreställningarna givetvis mer förlustbringande än hälsingborgsföreställningarna på grund av de därmed förknippade lokala kostnaderna.

1931—32 gav teatern 182 föreställningar med en medelkostnad per föreställning av 1 280 kr. Av denna kostnad täckes 400 kr. genom inkomster per föreställning, under det att 880 kr. utgjorde tillskott av allmänna medel.

Spelåret 1932—33 gåvos 177 föreställningar med en medelutgift per föreställning av 1 215 kr., varav 370 kr. täcktes genom recett- och programinkomster och 845 kr. genom tillskott av allmänna medel. Av dessa föreställningar gåvos spelåret 1931—32 98 föreställningar i Hälsingborg och 68 i Malmö. Påföljande år ökades föreställningarna i Malmö till 75 under det att hälsingborgsföreställningarna minskades till 88. Medelrecetten i Malmö minskades från spelåret 1931—32, då den var 423 kr., till 388 kr. 1932—33. Det är att märka, att dessa malmöföreställningar tyngas av vida större kostnader än hälsingborgsföreställningarna. Varje föreställning betingar en dagskostnad av 700 kr., varav för hyra och scenpersonal 450 kr. och i dagtraktamenten 180 kr.

Föreställningarna i Hälsingborg, vilkas medelrecett också från spelåret 1931—32 till spelåret 1932—33 gått ned från 370 kr. till 332 kr., alltså i ungefär samma proportion som malmöföreställningarnas medelrecett, ha däremot endast att räkna med en extra dagskostnad av 174 kr., varför alltså hälsingborgsverksamheten är relativt mindre förlustbringande.

Utvidgning av verksamhetsområdet. Det torde vara lämpligt att avsevärt inskränka antalet starkt förlustbringande föreställningar i Malmö, varigenom teatern med bibehållande av det nuvarande antalet föreställningar i Hälsingborg skulle sättas i stånd att som ersättning bedriva en viss riksomfattande turnéverksamhet. Stadsteatern har också under hösten med minskande av föreställningarna i Malmö sänt ut en turné med Mäster Olof på programmet till ett 10-tal städer i östra Sverige. Denna turné har på flertalet platser mottagits med största intresse och samlat goda hus. Turnéföreställningarna ha ställt sig för teatern ekonomiskt billigare än föreställningarna i Malmö, dels tack vare minskade dagskostnader, dels tack vare bättre recetter. Dagsförlusten uppgick vid dessa föreställningar i genomsnitt till 135 kr. mot cirka 300 kr. vid föreställningarna i Malmö. Det synes sakkunniga under sådana omständigheter önskvärt, att stadsteatern tills vidare får tjäna riksverksamheten, i den mån en sådan utsträckt verksamhet låter sig förenas med uppehållet av teaterdrift i Hälsingborg. Teatern har i Hälsingborg en för repetitionsarbetet lämplig lokal, över vilken teatern förfogar på synnerligen fördelaktiga villkor. Om man tänker sig att teatern skulle framföra åtta à nio program per spelår för att tillfredsställa alla krav på en omväxlande repertoar på moderscenen, drager en sådan drift en repetitionstid av cirka 125 dagar. Under denna tid måste teatern vara förlagd till Hälsingborg, där repetitionsarbetet kan bedrivas under konstnärligt fullt betryggande former. Något egentligt repetitionsarbete kan däremot ej förekomma under själva turnéerna.

Enligt en av teaterns styrelse uppgjord plan skulle tre turnéperioder kunna förläggas till respektive 1 november—1 december, 15 februari—15 mars, 1 april—15 april. Härmed skulle sålunda erhållas 75 landsortsföreställningar. Nämnade siffra inbegriper även föreställningar i Skåne med undantag för

Malmö och Lund, som lätt kunna besökas med stickföreställningar utanför de egentliga, större turnéerna. Till Malmö och Lund kunna förläggas åtminstone tolv föreställningar. Verksamheten utanför centralorten skulle under sådana omständigheter komma att omfatta sammanlagt 87 föreställningar. Det synes dock sakkunniga, som om antalet turnéföreställningar så småningom skulle kunna ytterligare utökas i och med att teatern vuxit in i de nya formerna för sin verksamhet. Man borde kunna räkna med sammanlagt ett hundratal föreställningar utanför Hälsingborg.

En begränsning av antalet program per spelår från nuvarande elva till åtta å nio torde kunna medföra någon minskning av dekorations- och uppsättningskontot. Å andra sidan måste man räkna med någon höjning av skådespelarnas dagtraktamenten. Skådespelarna ha hittills under spelande i Malmö eller andra städer utanför Hälsingborg åtnjutit ett dagtraktamente av 8 kr. Vid genomförandet av de riksomfattande turnéerna torde detta traktamente behöva höjas till 10 kr. per dag.

Teaterns svårighet har bestått i att den ej haft ett för den lämpat verksamhetsområde. Utan att nu taga ställning till Hälsingborgs stadsteaters framtida roll i riksverksamheten vilja sakkunniga understryka önskvärdheten av att Hälsingborgs stadsteater omlägger driften med tanke på en utvidgning av spelkretsen. Härigenom skulle antalet föreställningar erhålla en för teatern mera gynnsam fördelning över ett större antal platser på samma gång som en viktig del av den önskade riksverksamheten omedelbart tillgodoses.

Särskilt yttrande av hr Lindberg.

Beträffande Riksteatern och de subventionerade teatrarnas turnéverksamhet.

Redan i det inledande förordet till de sakkunnigas uttalande och sedermera vid behandlingen av vart och ett av de särskilda subventionerade teaterföretagen (Dramatiska teatern, Kungl. teatern, Lyriska teatern i Göteborg, Lorensbergsteatern och Hälsingborgs stadsteater) föreslå de sakkunniga turnéverksamhet av dessa teatrar i större eller mindre utsträckning.

I inledningen heter det att Dramatiska teaterns höstturné icke givit tillräcklig erfarenhet för bedömning av möjligheten för en utbyggnad av denna teaters verksamhet över hela landet. Och senare erinras om att de sakkunniga önska avvakta resultatet av den andra försöksturné, som på grund av deras förslag och Kungl. Maj:ts bemyndigande utgår i mars.

Jag anser för min del att redan tillräckliga erfarenheter föreligga både beträffande Dramatiska teaterns turnéverksamhet och övriga preliminära försök till utrönandet av hur en Riksteater kan organiseras.

Statsrådet Engbergs direktiv innebar, att de kungl. huvudstadsteatrarna skulle bedriva turnéverksamhet för att utnyttja disponibla krafter och få rättighet att betraktas som riksteater samt därvid göra riksdagen mer benägen för subventioner. Resultatet blev, att nya engagemang gjordes vid Dramatiska teatern, att gamla anslag konsumerades och nya äskades och att Sveriges mellanstora städer fingó se »En fågel i handen». Vidare att både Kungl. teaterns och Dramatiska teaterns styrelser i skrivelser till Teaterutredningen deklarerat, att om regelbunden turnéverksamhet påfordras, kommer utgiftsstaten att utökas utöver den för verksamhet enbart vid moder-scenen planlagda. Såsom av sakkunnigas betänkande framgår, anföra sakkunniga själva turnéverksamheten som skäl för dels ökade utgifter, dels minskade inkomster vid de subventionerade teaterföretagen.

Slutsatsen synes mig därför redan nu kunna och böra dragas så: Det skapas icke en riksteater genom några turnéer från teatrar, vilka ha svårt att reda sig själva. En dylik s. k. riksteater skapar endast nya anslagskrav och ineffektivitet i driften vid de nuvarande understödda företagen. Det går icke att, utan stora ekonomiska offer och största konstnärliga olägenheter, flytta ut vare sig de kungl. huvudstadsteatrarna eller de övriga subventionerade teatrarna till det övriga landet.

Det går däremot att på naturligare sätt söka tillvarataga och mata landets teaterintresse.

Det kan skapas en teater för hela landet, en teater, till vilken landets alla subventionerade teatrar lämna sin medverkan, och som ledes genom de organ,

som kunna tillkomma under direkt medverkan av publiken själv landet runt.

För att hålla möjligheten för en dylik riksteater öppen, synes det mig nödvändigt att redan nu fastslå, att de befintliga subventionerade teatrarna icke vare sig binda statsanslag eller få formerna för sin verksamhet upplinjerade genom i förtid givna direktiv.

Beträffande de kungl. teatrarnas organisation.

Sakkunniga formulera sin ståndpunkt sålunda (s. 13):

»Med full vetskap om den nuvarande bolagsformens brister ha de sakkunniga ej funnit någon bättre utväg för teatrarnas skötsel.»

Med detta uttalande är frågan givetvis icke löst.

Operaverksamhet kan icke uppehållas utan kraftiga subventioner. För en operaverksamhet synes därför den nuvarande organisationen av Kungl. teatern kunna gå an. Jag hade emellertid helst sett, att de sakkunniga föreslagit en mer ingående revidering av bolagsformen:

Staten betalar lejonparten av Kungl. teaterns anslag (d. v. s. omkring 800,000 kr. i lotterimedel jämte ungefär 200,000 kr. i avkastning av reservfonden), och kan därför anses böra tillsätta fyra av de fem styrelsemedlemmarna. Varför ett bolag, som enligt gängse bolagsbegrepp för länge sedan skulle ha upphört att existera, skall tillsätta den femte ledamoten, är däremot oförklarligt. Naturligare vore, att denne tillsattes av Stockholms stadfullmäktige, som ju bidraga till Kungl. teaterns drift med såväl 100,000 kr. i direkt anslag som med restituerad nöjesskatt (cirka 70 000 kr.).

Kan alltså en dylik revidering av den nuvarande organisationsformen möjligen anses vara antaglig för Kungl. teatern, är den det däremot *icke* för Dramatiska teatern:

Enbart dramatisk konst har långt mer än den lyrisk-dramatiska konsten sin grundval i publiken själv.

Under olika tidevarv har den dramatiska teatern varit antingen en statens angelägenhet, till allmänhetens uppfostran och förströelse, eller en angelägenhet för enskilda mecenater, eller ekonomiskt bärkraftiga enskilda företag, baserade helt på publikens biljettköp.

En organisationsform som Dramatiska teaterns underlättar icke för teatern att komma i direkt kontakt med sin publik. Att Kungl. Maj:t skall tillsätta $\frac{4}{5}$ av teaterns styrelse, däribland teaterchef och litterär rådgivare, är givetvis icke att befordra dess samband med publiken.

Statsrådet Engberg förklarar i sitt direktiv:

»Det är min övertygelse, att den konstnärliga fostrargärning, som i alla skiften måste vara nationalscenernas ledstjärna, kan på ett helt annat och bättre sätt utföras, därest det sker på de vägar, som folkteateridén utstakar.»

En dylik utveckling kan *icke* genomföras med den organisationsform, som sakkunniga stanna vid för Dramatiska teatern.

En organisationsplan för en på folkteateridéns grund byggd svensk teater förelåg emellertid fullt färdig redan i den stund då statsrådet meddelade sina

direktiv. Här är dock ej platsen att offentliggöra denna på privat initiativ tillkomna organisationsplan.

Beträffande Kungl. Dramatiska teaterns ekonomi och konstnärliga verksamhet.

I samband med Teaterutredningens undersökningar (våren 1933) av Dramatiska teaterns inre förhållanden, framlade jag för de sakkunniga dels en ingående kritik av Dramatiska teaterns arbetssätt under de senaste åren (dess brist på arbetsordning och repertoarplan) dels en rationell plan för teaterdrift. Denna senare var givetvis icke avsedd för Dramatiska teatern i dess nuvarande organisationsform. Den var endast avsedd att upplysa teaterutredningens ledamöter om rent fackmässiga förhållanden och siffror, för vilka flertalet av de sakkunniga inom utredningen måste anses stå främmande.

Det är på grund av de erfarenheter som meddelats i dessa tvenne inlagor som jag skulle önskat att sakkunniges betänkande på flera punkter fått en annan formulering och speciellt att det löpt ut i ett mera positivt förslag än det som nu föreligger.

En efter ekonomiska linjer skött teater skulle kunna hålla samma konstnärliga standard som Dramatiska teatern utan denna teaters stora utgiftsposter. Den skulle icke behöva en så omfattande stab av kansli- och andra tjänstemän, den skulle kunna nöja sig med vida mindre artistpersonal — lönerna behövde därför icke genomsnittligt sättas lägre. Den skulle vara nödsakad att utnyttja sin kostym-, möbel-, attribut- och dekorationsavdelning på ett helt annat sätt än vad som sker vid Dramatiska teatern.

Den ökning i Dramatiska teaterns budget av 100 % för scenmaskineri och belysning under tioårsperioden 1923—33, vilken sakkunniga finna oförklarlig, finner jag mycket förklarlig.

En omläggning av hela scentekniken har ägt rum inom teaterväsendet under de senaste decennierna. Men de ansvariga inom Dramatiska teatern (styrelse, chef och regissörer) ha i alltför hög grad saknat antingen kompetens, vilja eller makt att genomföra den nödvändiga omläggningen av teaterns tekniska underlag efter modernt rationella principer.

Sakkunniga göra gällande att dekorationsavdelningens dyrbarhet till någon del förklaras av de gammalmodiga scenförhållandena vid Dramatiska teatern. Men de beröra icke att dyrbarheten främst förklaras genom fråvaron av planmässighet och enhetlighet i såväl arbetet som anskaffningen av användbar fundus.

Typiska för Dramatiska teatern äro kostnaderna på scenmaskineri- och belysningsavdelningarna. (Sista året över 100 000 kr. i arbetskostnader för belysning.) I stället för successiv nyanskaffning och en genom fruktbärande engångsutgift gjord planmässig omgestaltning, i enlighet med utvecklingens krav, har teaterledningen låtit de största summor gå ut som ökade lönekonton för tillfälliga arbeten utan varaktiga resultat.

Sviterna av dylik planlöshet och diletterantism kan givetvis inte nu botas genom omedelbar nedskärning av alla utgiftsposter. Men driftens rationalisering kunde varit gjord för de överflödiga utgifter, som hittills utgått på dessa avdelningar.

Dyrhet i det dagliga tekniska arbetet är icke minst en följd av liknande planlöshet. Därigenom att verkstadsarbetet icke satts i naturligt samband med scenarbetet, bli de tekniska repetitionerna ofullständiga, deras antal måste ökas och tiden för dem förlängas.

En efter ekonomiska linjer skött teater skulle också på annat sätt än vad som skett vid Dramatiska teatern ha sökt stärka sin popularitet genom bättre förbindelser med publiken; och därmed också ökat sina inkomster.

Ett naturligt sätt att öka inkomsterna är att öka antalet föreställningar. En dramatisk teater har icke i samma grad som en operateater att räkna med en tämligen begränsad publik. Ett ökat antal föreställningar kan därför skapa ökade recetter. Nationaltheatret i Oslo gav säsongen 1931—32 inte mindre än 414 föreställningar, medan Dramatiska teatern i Stockholm gav omkring 300.

Dramatiska teaterns abonnemangssystem visar en liknande brist på intresse för rationell kamp om publiken.

Meningen med teaterabonnemang anses vara att skapa jämvikt i teaterns drift genom att på förhand säkra en viss publikfrekvens åt program, vilka kan sakna spontan dragningskraft, samt att för just detta ändamål vända sig till en publik, för vilken en prisnedsättning är av avgörande betydelse. Alltså: dels att trygga vissa teatern värdiga program, dels att värva en ny stampublik.

I stället är Dramatiska teaterns abonnemangssystem så inrättat, att det endast verkar som biljettrealisation på just de pjäser, vilka äro mest publikdragande, och alltså mest kommer den publik till godo, vilken är beredd att betala fulla priser. Ingendera av ett abonnemangssystems bägge uppgifter är alltså tillvaratagen: att skaffa publik för samtliga stycken och att skaffa teatern ny publik.

Lika otillfredsställande förefaller mig det arrangemang vara, vilket sakkunniga föreslå beträffande samarbete mellan Dramatiska teatern och Radiotjänst.

Att Dramatiska teatern vid säsongens början skulle förbinda sig att lämna skådespelare lediga under tio spridda spelkvällar och alltså under dessa kvällar avstå från ett löpande program, mot det att Radiotjänst betalade teatern 1 500 kr. för var och en av dessa kvällar vore ett lika stort lättsinne från Dramatiska teaterns sida som slöseri från Radiotjänsts. För Dramatiska teatern, vars dagsutgift är 3 300 kr. och vars möjliga dagsinkomst är cirka 4 000 kr., vore det dålig ekonomi att förbinda sig att avstå från en spelkväll med ett löpande program mot en ersättning av 1 500 kr. Och Radiotjänst borde vara angelägen att icke betala extra 1 500 kr. för att få disponera den eller den skådespelaren på en viss bestämd tid, då en smula smidighet från bägge

ledningarna lätt skulle kunna lösa sammanstötningar utan dylika ekonomiska extravaganser.

Av de möjligheter till inkomstökning som en affärsteater räknar med, ha sakkunniga med speciell iver omhuldat programtrycket. En annan extra inkomstkälla, som t. ex. Nationalteatret i Oslo förtjänar nästan lika mycket på som på programtrycket, är *telefonbeställningsavgiften*.

Beträffande frågan om huruvida Dramatiska teatern kan hålla en stående repertoar eller ej, kommer jag till motsatt resultat mot de sakkunniga. Visserligen har Dramatiska teatern plats för endast ett fåtal uppsättningar. Men för uppehållandet av ett sunt abonnemangs- och specialföreställningssystem, behöves endast att ett fåtal uppsättningar finnas tillgängliga — och så långt räcker teaterns nuvarande utrymmen och personal. Om nämligen turnéverksamheten lägges på en principiellt annan linje och Dramatiska teatern befrias från att sköta Riksteatern och i stället får sköta sig själv.

Jag skall icke här ingå på alla de punkter, där jag helst sett att de sakkunnigas utlåtande fått en annan formulering. Jag skall endast uttala min önskan att sakkunniga mera klart fastslagit, att de statsbidrag som Dramatiska teatern åtnjutit och åtnjuter, varken sporrat denna teater till den för varje teater nödvändiga kampen för tillvaron, eller gjort den till en verklig nationalscen.

Beträffande Kungl. teatern.

Det är riktigt att Kungl. teatern under sin nuvarande ledare dels utvidgat sin publikkrets och vunnit all den popularitet som är tänkbar för en museal operaverksamhet, dels fått sin drift rationaliserad.

Men inför Kungl. teaterns många specialföreställningar hyser jag en större tvekan än de sakkunniga.

Det är icke endast dessa specialföreställningars inplacering i repertoaren som har sina ekonomiska risker. De innebära i sig själva en dyrbar realisation.

De förlustsummor, som sakkunniga uppge för dessa specialföreställningar, hänföra sig endast till medelrecetter, icke dagsförluster, de äro alltså icke de slutgiltiga.

Varje föreställning på Operan till medelrecett kostar stat och kommun över 6 600 kr. Kostnaderna per *specialföreställning* gå alltså upp till inemot 8 000 kr.

Det är givet att teatern, för att motväga dessa stora förluster vid specialföreställningarna, tvingas att pressa utgifterna för nyanskaffningar och utnyttja sin fundus till bristningsgränsen.

Det kan alltså vara skäl i att eftertänka, om icke Operan kan nå effekten ökad kontakt med nya folklager också på andra, mindre dyrbara vägar än enbart dessa specialföreställningar.

Behöver en operaverksamhet vara så helt museal?

Operan som konstform utbildades under intryck av barocktidens stora utomhusfester, turnéspel, gatuprocessioner o. d. Det skulle alltså långt ifrån vara

främmande för operakonstens art om Kungl. teatern sökte skaffa sig ökade inkomster genom att ytterligare popularisera sin verksamhet medelst föranstaltande av stora attraktiva folkfester. Med sina resurser i sångare, orkester, kör, balett, kostymer och rekvisita, skulle Kungl. teatern utan nämnvärda extrakostnader kunna bli en *Maitre de plaisir* även för folkmassorna utanför operahusets murar. Folkliga utomhusfester bruka ge inkomster mångdubbla dem som vinnas på en operaafon.

De kungl. teatrarna i Stockholm behöva befrias från den air av statsunderstödd tråkighet som nu i alltför hög grad vilar över dem, av brist på levande och direkt samband mellan dem och publiken. Ett sätt att öka denna kontakt och samtidigt öka kassorna vore givetvis att direkt träda ut bland folket.

Kungl. teatern kunde måhända dessutom i ännu högre grad än hittills tagas i anspråk som festarrangör vid kommunala högtidligheter, kongresser och möten av olika slag.

Teatersakkunniga antyda andra sätt att vidga Kungl. teaterns verksamhet för att möjliggöra inkomstökning: förutom ökat samarbete med Radiotjänst och egna grammofoninspelningar också teaterns utbyggnad till en slags central för rikets vokala behov. Avsikten med dylik centralisation är: 1) att bereda teatern extra inkomster från olika delar av landet, 2) att lätta dess utgiftsstat genom utlånande av personal, 3) att utbreda dess popularitet över hela landet och att därmed göra riksdagen mer benägen för subventioner. Men för att avyttringen av Kungl. teaterns program och konstnärliga krafter ute i landet skall kunna bli något så när ekonomiskt effektiv, fordras en helt annan mottagningskapacitet än den nuvarande. För min del hade jag önskat att teaterutredningen mera ingående undersökt möjligheterna att samla och öka denna kapacitet utan att förkväva de självständiga initiativ som finnas här och var i landet.

Beträffande anslagsbehoven.

Svenska staten betalar i närvarande stund till teaterverksamhet följande direkta subventioner ur lotterimedlen:

Till Kungl. teatern 839 000 kr.

Till Dramatiska teatern 300 000 kr.

Till Göteborgs Lyriska teater 200 000 kr.

Till Lorensbergsteatern 175 000 kr.

Till Hälsingborgs stadsteater 125 000 kr.

Till Skådebanan 90 000 kr.

Till Folkets parkers centralorganisation 50 000 kr.

(Till denna summa om 1 779 000 kr. komma en del favörer från såväl stat som kommun.)

Denna summa till stöd för landets teaterverksamhet måste anses vara endast rimlig, alldeles icke för hög.

Liksom sakkunniga anser också jag att det är statsmakternas oavvisliga plikt att uppehålla en nationell talscen. Men jag skulle önskat att sakkunniga

redan nu givit begreppet »nationell talscen» en annan räckvidd än vad som sker i föreliggande utlåtande.

Situationen f. n. i Sverige måste erkännas vara den, att staten kan ha det allra största gagn av ett rikligt understödjande av en teaterverksamhet, som står i tillbörlig kontakt med publiken och därför kan påverka och utveckla den uppväxande publikens smak.

Men hur skola de summor som utbetalas till detta ändamål göras mest effektiva? Vilken teaterverksamhet är svenska staten f. n. bäst betjänt med att subventionera?

Att Kungl. teatern måste ha stora anslag är redan tillräckligt utsagt. Men för den nuvarande fördelningen av anslagsmedlen till de övriga scenerna äro enligt min åsikt icke tillräckligt bindande bevis angivna. Sakkunniga säga, s. 54, på tal om tanken att Dramatiska teatern, som åtnjuter hyresfri byggnad, hyresinkomster, nöjesskatt och en del andra förmåner, torde kunna bära sig utan statsunderstöd: »Ett dylikt förmodande kunde vara riktigt, om det i nuvarande stund gällde att upprätta en dramatisk talscen och man därvid fritt kunde engagera skådespelare och övrig personal samt hade en modern scenbyggnad och en rymlig teatersalong till sitt förfogande.» Ur detta medgivande kunde ha dragits en annan slutsats än den, att Dramatiska teatern skall ha ett automatiskt statsanslag av 300 000 kr. per år, vars eventuella överskott skall fonderas för denna teaters räkning.

Det är skäl i att redan nu hävda att ett prövande av teaternas anslagsbehov må lämnas öppet, alldenstund ett bindande av automatiska statsanslag vid speciella scener icke är ändamålsenligt för en fortsatt sundare utveckling av Sveriges teaterförhållanden under en nyttigare och friare fördelning av det anslag, som från svenska statens sida utgår och bör utgå till teaterverksamhet i landet.

En teater måste, för att kunna fylla sin uppgift, kämpa med och om publiken. Kampen för livet är ingen dålig stimulans för en teater. Teaterns viktigaste bas måste vara publikens intresse, icke subventionerna. Att en dramatisk teater i vår tid skall vara *organiserad* på grundvalen av ett automatiskt statsbidrag är en osund förutsättning för teaterdrift, vilket lätt hämnar sig, såsom det också skett vid Dramatiska teatern, i ineffektivitet i arbete och organisation. Dramatiska teaterns statsbidrag, 300 000 kr., motsvarar nästan jämnt upp den summa som teatern utbetalar till sin tekniska personal och teaterbetjante. Det är dock icke för sådana sidor av en teaters verksamhet som anslag till en nationalscen utgå.

Det kan vara skäl i att överväga, huruvida icke statens anslag bör utgå efter andra grunder än hittills.

T. ex. denna:

De talscener, vilka dokumenterat sig såsom kulturellt önskvärda, böra tilldelas tillräckliga anslag för att kunna göra engagemang och inköp som sätta dem i stånd att lägga upp en teatern värdig arbetsplan. Men dessa anslag böra icke läggas så att de locka teatern till överorganisation, till anhopande av personal, till överaccentueringar av mekaniskt arbete och annan okonstnärlighet.

De böra endast sätta teatern i stånd att göra värdiga kraftansträngningar på basen av en tryggad organisation, men icke locka den att förlora fotfästet i publiken. Resten av de årliga statsanslagen, utökade med andra tänkbara medel, bör betraktas som reservmedel att utgå som pris eller extra anslag till de företag, som genom sina handlingar visa sig vara förtjänta därav. Samt för möjliggörandet av driftbesparande nybyggnader och moderniseringar och eventuellt bildandet av nya och modernare teaterformer.

Så länge de sakkunniga icke tagit definitiv ställning till så viktiga frågor som Riksteaterns ordnande, Dramatiska teaterns slutliga omorganisation, Kungl. teaterns verksamhet utanför huvudstaden samt de övriga subventionerade teatrarnas framtida öden, synes det mig nödvändigt att fastslå, att jag för min del icke anser föreliggande betänkande böra i fortsättningen binda sakkunnigas fria prövning.

*Bilaga I.***Förslag till bolagsordning för Kungl. Dramatiska teaterns aktiebolag.****§ 1.**

Detta bolag, som benämnes Kungl. Dramatiska teaterns aktiebolag, är grundat på aktier med begränsad ansvarighet i överensstämmelse med lagen om aktiebolag den 12 aug. 1910.

§ 2.

Föremålet för bolagets verksamhet skall vara att bedriva teaterverksamhet, ordnad enligt de närmare bestämmelser, som varda av Kungl. Maj:t genom utfärdat reglemente eller annorledes i nåder givna.

§ 3.

Styrelsen skall hava sitt säte i Stockholm.

§ 4.

Aktiekapitalet skall utgöra minst tvåhundratusen kronor och högst sexhundratusen kronor samt fördelas i lika berättigade aktier å ettusen kronor.

§ 5.

Aktiebrev skall ställas till viss man.

§ 6.

Den, som genom laga fång förvärvar aktie i bolaget, må, sedan han sådant styrkt inför styrelsen, inträda i bolaget. Har aktie övergått till annan än aktieägare, skall dock aktien hembjudas förutvarande aktieägare till inlösen genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse. När aktie sålunda till inlösen hembjudits, skall styrelsen därom underrätta bolagets delägare på sätt om meddelanden till aktieägare är föreskrivet, med anmodan till den, som önskar av lösningsrätten sig begagna, att skriftligen anmäla sig hos styrelsen inom nittio dagar, räknat från det anmälan om akties övergång gjordes hos styrelsen. Anmäla sig därvid flera, skall företrädesrätten dem emellan bestämmas genom lottnings, dock att, därest samtidigt flera aktier hembjudits, aktierna först, så långt ske kan, skola jämnt fördelas bland dem, som vilja lösa. Lösepriset skall utgöras av ett belopp motsvarande å aktien belöpande del av det behållna aktiekapitalet och bolagets reservfond enligt senaste bokslut.

§ 7.

Förkommer aktiebrev, skall, då ägaren sådant hos styrelsen anmält, styrelsen låta på ägarens bekostnad tre gånger i Post- och Inrikes tidningar efterlysa samma aktiebrev. Sedan ett år förflutit från det kungörelsen varit tredje gången införd i tidningarna, äger styrelsen besluta, om och på vilka villkor nytt aktiebrev må utfärdas; skolande sådant aktiebrev betecknas såsom duplettaktiebrev och förses med samma nummer, som det förkomna samt ställas till den person, som enligt registerboken var ägare av aktien, då det förra brevet förlorades.

På enahanda sätt förfares, om kupong eller talong till aktie förloras.

§ 8.

Styrelsen skall bestå av fem personer, därav Kungl. Maj:t utser vare sig inom eller utom bolaget fyra och av dessa en till ordförande, en till vice ordförande, en till verkställande direktör och en till litterär rådgivare. Den återstående styrelseledamoten väljes av bolaget, jämte suppleant för honom. Samtliga de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter skola av bolaget åtnjuta arvoden till de belopp, som av Kungl. Maj:t, efter bolagets hörande, bestämmas. I avseende å styrelsens beslutförhet skola gälla stadgandena i §§ 61 och 62 av lagen om aktiebolag den 12 aug. 1910, dock att beslut av styrelsen icke kan fattas, därest ej minst tre ledamöter äro vid sammanträdet tillstädes.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden.

Förvaltningen utövas av styrelsen genom dess verkställande direktör, teaterchefen.

Följande frågor skola alltid av teaterchefen underställas styrelsen för dess beslut:

- plan för kommande spelår;
- teaterns inkomst- och utgiftsstat;
- anställande och entledigande av skådespelare, tjänstemän och kanslipersonal;
- fastställande av löner och löneavtal;
- utfärdande av instruktioner för de vid teatern anställda;
- beviljande av längre tjänstledighet, särskilt om denna är förenad med gästspelsuppträdande annorstädes;
- uppsättning av nytt eller nyuppsättning av gammalt teaterstycke;
- avtal om gästspel, samt
- fastställande av biljettpriser och bestämmande om upplåtelse av teatern i sådana fall, då recetterna icke tillkomma teaterkassan, och fastställande av ersättning vid dylik upplåtelse.

Skulle teaterns chef av sjukdom eller annan anledning bliva för någon tid förhindrad att uppehålla sin befattning, åligger det bolagets styrelse att där- om göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i sådant fall utser en t. f. chef, vilken i denna sin egenskap skall för den tid teaterchefens förfall fortfar vara bolagets verkställande direktör och ledamot i styrelsen.

§ 9.

Bolagets firma: Kungl. Dramatiska teaterns aktiebolag, tecknas på sätt styrelsen bestämmer.

§ 10.

Bolagets räkenskaper skola för varje räkenskapsår, omfattande tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår, avslutas före utgången av näst därpå följande september månad.

§ 11.

För granskning av bolagets räkenskaper och förvaltning utses två revisorer, därav en av Kungl. Maj:t och en av bolaget, vilka före utgången av oktober månad skola avsluta granskningen och däröver avgiva berättelse, som skall till trycket befordras. Ett exemplar av berättelsen skall genom styrelsens försorg till Kungl. Maj:t insändas. Bolaget äger jämväl att utse en suppleant för den av bolaget utsedda revisorn. Den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn skall av bolaget åtnjuta arvode till det belopp, som av Kungl. Maj:t efter bolagets hörande bestämmes.

§ 12.

Bolagsstämma skall hållas i Stockholm, en ordinarie årligen före utgången av november månad.

Kallelse till bolagsstämma skall införas i Post- och Inrikes tidningar tre gånger, i fråga om ordinarie stämma sista gången minst två veckor och i fråga om extra stämma sista gången minst en vecka före stämman. Andra meddelanden bringas till aktieägarnes kännedom antingen genom nyss nämnda tidning eller ock i brev.

§ 13.

Bolagsstämma öppnas av ordföranden i styrelsen, varefter närvarande aktieägare och ombud för aktieägare medelst omröstning efter huvudtalet utse ordförande vid stämman. Såsom ombud för frånvarande aktieägare må endast den, som själv är aktieägare, föra talan och utöva rösträtt.

§ 14.

Vid ordinarie bolagsstämma skola följande ärenden behandlas:

- a) styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna räkenskapsåret;
- b) revisionens utlåtande angående granskning av samma års räkenskaper och förvaltning jämte det yttrande styrelsen kan hava i anledning av det samma avgivit;
- c) fråga om ansvarsfrihet för styrelsen;
- d) fråga om utdelning till aktieägarna av ränta å aktiekapitalet, jämlikt bestämmelserna i § 15 här nedan;

- e) framställningar, som gjorts i behörig tid av styrelsen, revisionen eller enskild aktieägare;
- f) fråga om arvode för styrelsen och revisionen;
- g) val i enlighet med § 8 av ledamot i styrelsen;
- h) val av revisor enligt § 11;
- i) val av suppleanter för den av bolaget utsedda styrelseledamoten och revisorn.

§ 15.

Den årsvinst, som av bolagets verksamhet uppstår, skall sålunda användas: att, därest bolagets verksamhet under ett eller flera år visat förlust, så att aktiekapitalet till större eller mindre del gått förlorat, detta skall i främsta rummet med vinsten till sitt ursprungliga belopp fyllas;

att, sedan därefter, i enlighet med § 53 av lagen om aktiebolag den 12 aug. 1910 avsättning till bolagets reservfond ägt rum med tio procent av överskottet, utav återstoden skola till aktieägarne utdelas fem procent å aktiekapitalet;

och att vad som därefter å årsvinsten ytterligare återstår skall avsättas till en dispositionsfond, vilken skall vara avsedd att i första hand täcka eventuella förluster å bolagets verksamhet och från vilken fond för den skall någon utdelning icke må under kontraktstiden äga rum i vidsträcktare mån, än att, därest för något år bolagets bokslut icke skulle utvisa så stor vinst, att den ovan stadgade ränteutdelningen till aktieägarne kan äga rum, men vid tiden för bokslutet å berörda dispositionsfond finnas tillgångar, vilka icke äro erforderliga för täckande av redan uppkomna förluster å bolagets verksamhet, sagda tillgångar må få användas för fullgörande av den ränteutdelning, som icke kunnat med årsvinsten bestridas.

Skulle vid kontraktstidens utgång verksamheten finnas hava lämnat vinst, som ej blivit på grund av här ovan meddelade bestämmelser redan använd, skall denna vinst, däri jämväl inberäknat vad av dispositionsfonden finnes kvar, utdelas på så sätt, att två tredjedelar skola avsättas till en fond för pensionering av personal vid Kungl. Dramatiska teatern, varemot i avseende å återstående tredjedelen skall sålunda förfaras, att, i händelse prolongation av kontraktet kommer att äga rum, denna tredjedel skall bilda en dispositionsfond, till vilken bolaget dock icke må äga vidsträcktare rätt än den, bolaget äger till den dispositionsfond, vilken kan komma att bildas under den tid detta äger rum, skall sistberörda tredjedel tilläggas Kungl. Dramatiska teaterns reservfond.

§ 16.

I allt, vari denna bolagsordning ej annorledes bestämmer, skall gälla vad stadgas i lagen om aktiebolag den 12 aug. 1910.

*Bilaga II.***Förslag till bolagsordning för Kungl. teaterns aktiebolag.**

§ 1.

Detta bolag, vars firma är Kungl. teaterns aktiebolag, är grundat på aktier med begränsad ansvarighet i överensstämmelse med lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910.

§ 2.

Föremålet för bolagets verksamhet skall vara att, i första hand å den Kungl. teatern bedriva teaterverksamhet, ordnad enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t genom utfärdat reglemente eller annorledes i nåder givits.

§ 3.

Styrelsen skall hava sitt säte i Stockholm.

§ 4.

Aktiekapitalet skall utgöra minst tvåhundratusen kronor och högst sexhundratusen kronor.

§ 5.

Aktie skall lyda å ettusen kronor.

§ 6.

Aktiebrev skall ställas till viss man.

§ 7.

Den, som genom laga fång förvärvar aktie i bolaget, må, sedan han sådant styrkt inför styrelsen, inträda i bolaget, dock att, därest aktie övergått till annan än aktieägare, aktien skall hembjudas förutvarande aktieägare till inlösen genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse. När aktie sålunda till inlösen hembjudits, skall styrelsen därom underrätta bolagets delägare på sätt om meddelanden till aktieägarna är föreskrivet, med anmodan till den, som önskar av lösningsrätten sig begagna, att skriftligen anmäla sig hos styrelsen inom nittio dagar, räknat från det anmälan om aktiens övergång gjordes hos styrelsen. Anmäla sig därvid flera, skall företrädesrätten dem emellan bestämmas genom lottning, dock att, därest samtidigt flera aktier hembjudits, aktierna först, så långt ske kan, skola jämnt fördelas bland dem, som vilja lösa. Lösepriset skall utgöras av ett belopp motsvarande å aktien belö-

pande del av det behållna aktiekapitalet och bolagets behållna reservfond enligt senaste fastställda bokslut vid tiden för hembudet, och skall lösebeloppet erläggas inom trettio dagar efter anmälningstidens utgång.

§ 8.

Förkommer aktiebrev, skall, då ägaren sådant hos styrelsen anmält, styrelsen låta på ägarens bekostnad tre gånger i Post- och Inrikes tidningar efterlysa samma aktiebrev. Sedan ett år förflutit från det kungörelsen varit tredje gången införd i tidningarna, äger styrelsen besluta, om och på vilka villkor nytt aktiebrev må utfärdas; skolande sådant aktiebrev betecknas som duplettaktiebrev och förses med samma nummer som det förkomna, samt ställas till den person, som enligt aktieboken var ägare av aktien, då det förra brevet förlorades.

På enahanda sätt förfares, om kupong eller talong till aktie förlorats.

§ 9.

Styrelsen skall bestå av fem ledamöter, därav Kungl. Maj:t utser vare sig inom eller utom bolaget fyra och av dessa en till ordförande, en till vice ordförande och en till verkställande direktör. Den återstående styrelseledamoten jämte suppleant för denne väljes av bolaget. Samtliga de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter skola av bolaget åtnjuta arvoden till de belopp, som av Kungl. Maj:t efter bolagets hörande bestämmas. Styrelsen är beslutförför, därest minst tre äro vid sammanträdet tillstädes. I övrigt gäller beträffande fattande av beslut vad som stadgas i aktiebolagslagens §§ 61 och 62.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden.

Förvaltningen av Kungl. teatern utövas av styrelsen genom dess verkställande direktör, teaterchefen.

Följande frågor skola alltid av teaterchefen underställas styrelsen för dess beslut:

- plan för kommande spelår;
- teaterns inkomst- och utgiftsstat;
- anställande och entledigande av tjänstemän, solister, orkestermedlemmar, premiärdansörer- och dansöser, stipendiater och kanslipersonal;
- fastställande av löner och löneavtal;
- utfärdande av instruktioner för de vid teatern anställda;
- beviljande av längre tjänstledighet, särskilt om denna är förenad med gästspelsuppträdande annorstädes;
- antagande av sceniskt musikverk;
- uppsättning av nytt eller nyuppsättning av gammalt teaterstycke;
- avtal om gästspel;
- fastställande av biljett- och abonnemangspris ävensom bestämmande om ersättning vid upplåtelse av teatern i sådana fall, då recetten icke tillkommer teaterkassan.

Skulle teaterns chef av sjukdom eller annan anledning bliva för någon tid för-

hindrad att uppehålla sin befattning, åligger det bolagets styrelse att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i sådant fall utser en tillfällig chef, vilken skall för den tid teaterchefens förfall fortfar vara bolagets verkställande direktör och ledamot i styrelsen.

§ 10.

Bolagets firma tecknas av den eller dem, styrelsen inom eller utom sig därtill utser.

§ 11.

Bolagets räkenskaper skola för varje spelår, omfattande tiden från och med den 1 juli ena året till och med den 30 juni det följande, avslutas före utgången av näst därpå följande september månad.

§ 12.

För granskning av bolagets räkenskaper och förvaltning utses två revisorer, därav en av Kungl. Maj:t och en av bolaget, vilka före utgången av oktober månad skola avsluta granskningen och däröver avgiva berättelse, som skall till trycket befordras. Ett exemplar av berättelsen skall genom styrelsens försorg till Kungl. Maj:t insändas. Bolaget äger jämväl att utse en suppleant för den av bolaget utsedde revisorn. Den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn skall av bolaget åtnjuta arvode till det belopp som av Kungl. Maj:t efter bolagets hörande, bestämmes.

§ 13.

Bolagsstämma skall hållas i Stockholm, en ordinarie årligen före utgången av november månad.

Kallelse till bolagsstämma skall införas i Post- och Inrikes tidningar tre gånger, i fråga om ordinarie stämma sista gången minst två veckor och i fråga om extra stämma sista gången minst en vecka före stämman. Andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom antingen genom nyssnämnda tidning eller ock i brev.

§ 14.

Bolagsstämma öppnas av ordföranden i styrelsen, varefter närvarande aktieägare och ombud för aktieägare medelst omröstning efter huvudtalet utse ordförande vid stämman. Såsom ombud för frånvarande aktieägare må endast den, som själv är aktieägare, föra talan och utöva rösträtt.

§ 15.

Vid ordinarie bolagsstämma skola följande ärenden behandlas:

- a) styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna spelåret;
- b) revisionens utlåtande angående granskning av samma års räkenskaper

och förvaltning jämte det yttrande styrelsen kan hava i anledning av detsamma avgivit;

- e) fråga om ansvarsfrihet för styrelsen;
- d) fråga om utdelning till aktieägarna av ränta å aktiekapitalet, jämlikt bestämmelserna i § 16 här nedan;
- e) framställningar som gjorts i behörig tid av styrelsen, revisionen eller enskild aktieägare;
- f) fråga om arvode för styrelsen och revisionen;
- g) val i enlighet med § 9 av ledamot i styrelsen;
- h) val av revisor och revisorssuppleant enligt § 12;
- i) val av suppleant för den av bolaget utsedde styrelseledamoten.

§ 16.

Av bolagets, efter föreskriven avsättning till reservfonden, för utdelning disponibla årsvinst skola till aktieägarna utdelas fem procent å aktiekapitalet samt återstoden avsättas till en dispositionsfond, vilken skall vara avsedd att i första hand täcka eventuella förluster å bolagets verksamhet och från vilken fond för den skull någon utdelning under den tid, det med Kungl. Maj:t och Kronan upprättade kontraktet omfattar, icke må äga rum i vidsträcktare mån, än att, därest för något år bolagets bokslut icke skulle utvisa så stor vinst, att den ovan stadgade ränteutdelningen till aktieägarna kan äga rum, men vid tiden för bokslutet å berörda dispositionsfond finnas tillgångar, vilka icke äro erforderliga för täckande av redan uppkomna förluster å bolagets verksamhet, sagda tillgångar må få användas för fullgörande av den ränteutdelning, som icke kunnat med årsvinsten bestridas.

Skulle vid kontraktstidens utgång verksamheten finnas hava lämnat vinst, som ej blivit på grund av här ovan meddelade bestämmelser redan använd, skall denna vinst, däri jämväl inberäknat vad av dispositionsfonden finnes kvar, utdelas på så sätt, att en tredjedel skall tillfalla Kungl. teatrarnas pensionsinrättning och en tredjedel Kungl. hovkapellet pensionsinrättning, var emot i avseende å återstående tredjedelen skall sålunda förfaras att, i händelse prolongation av kontraktet kommer att äga rum, denna tredjedel skall bilda en dispositionsfond, till vilken bolaget dock icke må äga vidsträcktare rätt än den bolaget äger till den dispositionsfond, vilken kan komma att bildas under den tioårsperiod kontraktet avser; men därest prolongation icke äger rum, skall sistberörda tredjedel tilläggas Kungl. teaterns reservfond.

§ 17.

I allt, vari denna bolagsordning ej annorledes bestämmer, skall gälla vad stadgas i lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910.

*Bilaga III.***Förslag till reglemente för Kungl. Dramatiska teatern.****§ 1.****Uppgift.**

Kungl. Dramatiska teaterns uppgift är att främja svensk scenkonst genom att på ett förebildligt sätt uppföra dramatiska verk av konstnärligt värde med särskild hänsyn till den inhemska och klassiska dramatiken.

§ 2.**Styrelsen.**

Förvaltningen av Kungl. Dramatiska teatern utövas av styrelsen för Kungl. Dramatiska teaterns aktiebolag genom dess verkställande direktör, teaterchefen.

Följande frågor skola alltid av teaterchefen underställas styrelsen för dess beslut:

- plan för kommande spelår;
- teaterns inkomst- och utgiftsstat;
- anställande och entledigande av skådespelare, tjänstemän och kanslipersonal;
- fastställande av löner och löneavtal;
- utfärdande av instruktioner för de vid teatern anställda;
- beviljande av längre tjänstledighet, särskilt om denna är förenad med gästspelsuppträdande annorstädes;
- uppsättning av nytt eller nyuppsättning av gammalt teaterstycke;
- avtal om gästspel, samt
- fastställande av biljettpriser och bestämmande om upplåtelse av teatern i sådana fall, då recetterna icke tillkomma teaterkassan, och fastställande av ersättning vid dylik upplåtelse.

§ 3.**Styrelsens sammanträden.**

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden minst en gång varje månad under speltermin och dessutom så ofta teaterchefen finner anledning påkalla sammanträde.

Ärendena föredragas i styrelsen av teaterchefen, som jämväl skall för styrelsen anmäla de beslut i viktigare ärenden, som av honom fattats efter näst

föregående styrelsesammanträde. Ekonomiärenden föredragas av ekonomiinspektören, som äger att närvara vid sammanträdena.

Vid styrelsens sammanträden skall protokoll föras.

§ 4.

Inkomst- och utgiftsstat.

Det åligger styrelsen att, sedan inkomst- och utgiftsstat för det kommande spelåret blivit i vederbörlig ordning fastställd, därom före maj månads utgång göra anmälan hos chefen för ecklesiastikdepartementet samt att, därest under löpande spelår utgiftsstatens slutsumma överskrides eller väsentligt underskott uppstår å beräknad recettinkomst, omedelbart bringa detta till departementschefens kännedom.

§ 5.

Spelår.

Teaterns spelår räknas från och med den 1 juli det ena året till och med den 30 juni det följande.

Teaterns räkenskaper för varje spelår skola vara avslutade före utgången av den efter spelårets slut nästföljande september månad.

§ 6.

Teaterchefen.

Under spelterminen skall teaterchefen dagligen å viss bestämd tid, som kungöres genom anslag å dörren till teaterchefens tjänsterum inom teatern, vara tillstädes å detta rum.

Det åligger teaterchefen att årligen före april månads utgång underställa styrelsen förslag till stat för det kommande spelåret samt att före april månads utgång uppgöra och underställa styrelsen spelplan för nästföljande speltermin och före augusti månads utgång för vårens speltermin.

Det åligger vidare teaterchefen att efter samråd med förste regissörerna på viss bestämd dag under varje vecka tillkännage repetitions- och spelplan för följande vecka med angivande av klockslag för varje repetition och föreställning.

Skulle teaterchefen av sjukdom eller annan anledning bliva för någon tid förhindrad att uppehålla sin befattning, åligger det styrelsen att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i sådant fall utser en t. f. chef, vilken i denna sin egenskap skall för den tid teaterchefens förfall fortfar vara bolagets verkställande direktör och ledamot i styrelsen.

§ 7.

Teaterns litteräre rådgivare.

Teaterns litteräre rådgivare har till uppgift att granska de inhemska och utländska stycken, som ifrågasättas för teaterns repertoar samt över dem av-

giva utlåtande. Han skall även giva inhemsk författare, som så önskar, råd och anvisningar rörande till uppförande avsett stycke.

§ 8.

Repertoarnämnd.

Spelplan skall uppgöras av teaterchefen i samråd med en repertoarnämnd, bestående av teaterns litteräre rådgivare, förste regissörerna, ekonomiinspektören samt, då styrelsen så finner lämpligt, en av densamma utsedd representant för landets publikorganisationer. Denna repertoarnämnd bör jämväl sammanträda så ofta fråga uppstår om ändringar i spelplanen.

§ 9.

Inträde i pensionsinrättning.

Skådespelare eller vid teatern mot viss årlig lön anställd tjänsteman är pliktig att inträda såsom delägare i de kungl. teatrarnas pensionsinrättning i enlighet med det reglemente, som för denna inrättning är fastställt.

§ 10.

Uppsägning av kontrakt.

Därest till följd av brand, explosion eller andra liknande orsaker teaterverksamheten måste upphöra för längre tid än en månad, eller därest i anledning av krig, politiska oroligheter, epidemier eller andra dylika allmänna olyckor teatern skulle på offentlig myndighets bud varda stängd för obestämd tid, är styrelsen berättigad uppsäga de med vederbörande anställningshavare upprättade avtal att genast efter uppsägningen upphöra.

Begagnar styrelsen denna uppsägningsrätt, vare dock anställningshavare berättigad att under sex månader från uppsägningen räknat uppbära hälften av honom eljest tillkommande avlöningsförmåner.

§ 11.

Sjukbetyg.

Vid teatern anställd person, som genom sjukdom eller opasslighet eller annat laga förfall varder från tjänstgöring hindrad, skall därom genast göra anmälan. Sjukdom eller opasslighet skall styrkas med betyg av teaterläkaren.

§ 12.

Avlöning vid sjukdom.

Den, som till följd av behörigen styrkt sjukdom eller annan otjänstbarhet blivit hindrad att bestrida sin tjänstgöring vid teatern, åtnjuter sin lön oavkortad, försåvitt sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet icke omfattar sammanlagt längre tid än en månad av spelåret. Därest sjukdoms- eller otjänstbar-

hetstillståndet omfattar sammanlagt längre tid, än nyss är sagt, avdrages å lönen för den överskjutande tiden hälften, därest vederbörandes årliga avlöningsförmåner äro kontraktsenligt bestämda till belopp av minst fyratusen kronor, eljest endast en tredjedel. Om av styrelsen anställd avlöningstagares otjänstbarhet skulle räcka sammanlagt längre tid än sex månader av spelåret, utgår ingen lön för den överskjutande tiden.

Vid teatern anställd person, vilken i och för tjänsten utan eget förvållande ådrager sig sjukdom eller annat otjänstbarhetstillstånd, bibehåller samtliga de honom eller henne tillförsäkrade avlöningsförmånerna för hela den del av kontraktstiden, varunder otjänstbarheten varar.

Vid fall av havandeskap avdrages en tredjedel av lönen för den tid, då vederbörande ej är i tjänstgöring. Beträffande skådespelerska bestämmer teaterchefen, när tjänstgöringen på grund av berörda förhållande bör avbrytas och tidpunkt då tjänstbarhet åter anses kunna inträda.

Bestämmelserna i denna paragraf hava icke avseende på de personer, vilka vid teatern vinna anställning mot allenast dagpenning.

§ 13.

Spellista.

Det åligger varje vid teatern anställd person att dagligen göra sig underlättad om och iakttaga spellistans bestämmelser med däri intagna förändringar.

Ändring, som föranleder tjänstgöring samma dag ändringen anslagits eller nästföljande dag, skall genom särskild kallelse delgivas vederbörande.

§ 14.

Tillstånd att lämna hemorten.

Utan teaterchefens samtycke må ingen vid teatern anställd person å annan tid av året än då ferier eller särskild tjänstledighet åtnjutes, lämna hemorten.

§ 15.

Tillstånd för mottagande av befattning.

Utan styrelsens särskilda tillstånd äger ingen av styrelsen vid teatern anställd person rättighet att åtaga sig annan befattning eller tjänst. Med avseende å de av teaterchefen anställda personerna ankommer det på honom att lämna dylikt tillstånd. Styrelsen är berättigad att ur teatertjänsten skilja den som icke vid anmodan omedelbart frånträder dylik annan syssla.

§ 16.

Skyldighet att uppträda utan repetition.

Varje skådespelare vare skyldig att utan repetition uppträda i sådan roll, som han utfört under någon av de sista trettio dagarna.

§ 17.

Skyldighet att anmäla vistelseort.

Då skådespelare avlägsnar sig från sitt hem, åligger det honom ombesörja att upplysning där kan erhållas, varest han kan med kallelse anträffas.

§ 18.

Förbud mot uppträdande utom teatern.

Det är skådespelare förbjudet att utan teaterchefens tillstånd vare sig inom eller utom huvudstaden annorledes än i tjänsten uppträda å dramatiska, deklamatoriska, plastiska eller andra liknande föreställningar, vid vilka inträdesavgift betalas eller vilkas ändamål eljest går ut på att bereda någon inkomst, antingen för de uppträdande eller för andra. Detta förbud gäller jämväl för det fall, att föreställningen benämnas privat och icke kungöres genom tidningarna.

För skådespelares deltagande i filminspelning fordras styrelsens tillstånd och för deltagande i radioutsändning teaterchefens tillstånd.

Jämväl under den tid av året ferier åtnjutas skall styrelsens, resp. teaterchefens tillstånd inhämtas, för att skådespelare må medverka vid ovannämnda slag av föreställningar.

§ 19.

Brott mot reglementet.

Bryter vid teatern anställd person mot föreskrifterna i detta reglemente eller eljest i vederbörlig ordning utfärdade skall han vara skyldig ersätta all därav uppkommen skada och därjämte — om icke anledning föreligger att tillämpa § 20 nedan — vara förfallen till plikt, som skall utmätas i relation till den felandes månadslön och ej må överstiga full sådan lön. Såsom månadslön anses därvid

- I. om avlöning utgår endast i form av fast lön, en tolfedel av den fastställda årslönen;
- II. om avlöning utgår dels i form av fast lön och dels i form av tjänstgöringspenningar;
 - a) för det fall att tjänstgöringspenningar garanterats för ett visst minimiantal föreställningar under spelåret, en tolfedel av den fastställda årslönen jämte en tiondel av garanterade tjänstgöringspenningar;
 - b) för annat fall en tolfedel av den fastställda årslönen jämte de tjänstgöringspenningar som belöpa på den månad, under vilken felet eller försummelsen begåtts;
- III. om avlöning utgår i form av dagavlöning, den avlöning, som belöper å den månad, under vilken felet eller försummelsen begåtts.

Beslutanderätt i fråga om skyldighet att gälda plikt på grund av bestämmelserna i detta reglemente tillkommer teaterchefen, om han finner plikt

böra åläggas till belopp ej överstigande 10 % av månadslön. Om åläggande av plikt överstigande sagda procentsats ävensom av skadeersättning beslutar styrelsen.

Alla såväl plikter som ersättningsbelopp skola, efter det vederbörande därom fattat beslut, i regel innehållas å den felandes först utfallande avlöningsförmåner, men må, därest styrelsen eller teaterchefen med avseende å förefallande omständigheter skulle anse sådant lämpligt, utgå genom avdrag å vederbörandes avlöningsförmåner för ytterligare en eller två månader, och skola plikterna och ersättningsbeloppen tillfalla teatern.

§ 20.

Avskedande vid grövre förseelse.

Vid grövre förseelser må vid teatern anställd person av styrelsen genast avskedas och skiljas från sin befattning vid teatern, och skall sådant beslut gå i omedelbar verkställighet.

§ 21.

Utfärdande av nya bestämmelser och ordningsregler.

Det åligger personalen att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser rörande tjänsten och ordningen inom teatern, vilka, utöver de i detta reglemente intagna stadganden, styrelsen eller teaterchefen kunna finna skäligt meddela för teaterpersonalen. När teaterchefen utfärdar dylika bestämmelser, skola de underställas styrelsen för godkännande vid nästkommande sammanträde.

§ 22.

Heders- eller understödsföreställning.

Styrelsen äger rätt medgiva hedersföreställning åt synnerligen framstående skådespelare eller skådespelerska, som uppnått hög ålder. Dessutom äger styrelsen rätt medgiva understödsföreställning för person, som varit i teaterns tjänst och som på grund av långvarig sjukdom blivit i behov av understöd. Vid första sammanträdet under varje spelår bestämmer styrelsen ett visst belopp, varmed för nu avsedda fall ersättning för dagskostnaden skall gäldas till teaterkassan.

§ 23.

Inlämnande av dramatiskt arbete.

Svenskspråkig författare, som hembjudit dramatiskt arbete åt Kungl. Dramatiska teatern, har rätt att inom tre månader från teaterchefen erhålla skriftligt svar, huruvida arbetet inköpts eller ej.

§ 24.

Ersättning till författare.

Därest icke annorlunda avtalats, är författare av svenskt dramatiskt arbete berättigad till ersättning,

om arbetet upptager hela speltiden, med åtta procent av bruttoinkomsten för varje föreställning;

om arbetet upptager endast en del av speltiden, dock minst hälften, med fem procent av bruttoinkomsten för varje föreställning; samt

om arbetet upptager mindre än halva speltiden, med tre procent av bruttoinkomsten för varje föreställning.

§ 25.

Ang. återopande av reglementet m. m.

Detta reglemente skall såsom gällande till efterrättelse återopas i de kontrakt och andra avtal, vilka upprättas mellan teatern och dess personal. Ett exemplar av reglementet eller transumt därav bör överlämnas till varje person, som vinner anställning vid teatern, samt emottagandet därav skriftligen erkännas.

På samma sätt bör förfaras med de instruktioner, som meddelas av styrelse eller teaterchef.

Förslag till reglemente för Kungl. teatern.

§ 1.

Uppgift.

Kungl. teaterns uppgift är att på ett konstnärligt sätt utöva musikalisk scenisk verksamhet ävensom bringa till utförande konsertverk samt ballettverk. Särskilt bör Kungl. teatern främja svensk musikedratik och tonkonst. När omständigheterna därtill föranleda, må jämväl skådespel och talpjäser komma till utförande.

§ 2.

Styrelsen.

Förvaltningen av Kungl. teatern utövas av styrelsen för Kungl. teaterns aktiebolag genom dess verkställande direktör, teaterchefen.

Följande frågor skola alltid av teaterchefen underställas styrelsen för dess beslut:

- plan för kommande spelår;
- teaterns inkomst- och utgiftsstat;
- anställande och entledigande av tjänstemän, solister, orkestermedlemmar, premiärdansörer och -dansöser, stipendiater och kanslipersonal;
- fastställande av löner och löneavtal;
- utfärdande av instruktioner för de vid teatern anställda;
- beviljande av längre tjänstledighet, särskilt om denna är förenad med gästspelsuppträdande annorstädes;
- antagande av sceniskt musikverk;
- uppsättning av nytt eller nyuppsättning av gammalt teaterstycke;
- avtal om gästspel;
- fastställande av biljett- och abonnemangspris ävensom bestämmande om ersättning vid upplåtelse av teatern i sådana fall, då recetten icke tillkommer teaterkassan.

§ 3.

Styrelsens sammanträden.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden minst en gång varje månad under speltermin och dessutom så ofta teaterchefen finner anledning påkalla sammanträde.

Ärendena föredragas i styrelsen av teaterchefen, som jämväl skall för styrelsen anmäla de beslut i viktigare ärenden, som av honom fattats efter näst

föregående styrelsesammanträde. Ekonomiärenden föredragas av ekonomiinspektören, som äger att närvara vid sammanträdena.

Vid styrelsens sammanträden skall protokoll föras.

§ 4.

Inkomst- och utgiftsstat.

Det åligger styrelsen att, sedan inkomst- och utgiftsstat för det kommande spelåret blivit i vederbörlig ordning fastställd, därom före maj månads utgång göra anmälan hos chefen för ecklesiastikdepartementet samt att, därest under löpande spelår utgiftsstatens slutsumma överskrider eller väsentligt underskott uppstår å beräknad recettinkomst, omedelbart bringa detta till departementschefens kännedom.

§ 5.

Spelår.

Spelåret räknas från och med den 1 juli det ena året till och med den 30 juni det följande.

Teaterns räkenskaper för varje spelår skola vara avslutade före utgången av den efter spelårets slut nästföljande september månad.

§ 6.

Teaterchefen.

Under spelterminen skall teaterchefen dagligen å viss bestämd tid, som kungöres genom anslag å dörren till teaterchefens tjänsterum inom teatern, vara att träffa å detta rum.

Det åligger teaterchefen att årligen senast före april månads utgång upprätta och styrelsens prövning underställa stat för det kommande spelåret samt att före april månads utgång uppgöra och underställa styrelsen spelplan för nästföljande speltermin och före augusti månads utgång för vårens speltermin.

Det åligger vidare teaterchefen att efter samråd med förste regissörerna på viss bestämd dag under varje vecka tillkännage repetitions- och spelplan för följande vecka med angivande av klockslag för varje repetition och föreställning.

Skulle teaterchefen av sjukdom eller annan anledning bliva för någon tid förhindrad att uppehålla sin befattning, åligger det styrelsen att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i sådant fall utser en tillfällig chef, vilken för denna tid skall vara bolagets verkställande direktör och ledamot av styrelsen.

§ 7.

Repertoarkommitté.

Vid uppgörande av spelplan skall teaterchefen samråda med en repertoarkommitté, bestående av förutom teaterchefen ekonomiinspektören, kapellmä-

starna och förste regissörerna. Denna repertoarkommitté bör jämväl sammanträda så ofta fråga uppstår om ändringar i spelplanen.

Under spelterminen sammanträder repertoarkommittén varje vecka å viss bestämd dag under teaterchefens ledning.

§ 8.

Teaterns upplåtande.

Teaterns upplåtande för konsert eller annan föreställning till förmån för annan än teaterkassan må ankomma på teaterchefens prövning, dock att därvid hyresbeloppet ej får understiga dagskostnaden.

Vid första sammanträdet under varje spelår bestämmer styrelsen ett visst belopp, varmed för varje tillfälle teatern under spelåret upplåtes ersättning för dagskostnaden skall gäldas till teaterkassan. För konsert må detta belopp kunna utgå med två tredjedelar av den summa, som fastställles för annan föreställning.

§ 9.

Inträde i pensionsinrättning.

Samtliga vid teatern anställda personer, vilka på grund av gällande bestämmelser för Kungl. teatrarnas pensionsinrättning och Kungl. Hovkapellet pensionsinrättning äro pliktiga och berättigade till delägarskap i någon av dessa pensionsinrättningar, äro underkastade nämnda bestämmelser jämte de tillägg till och ändringar däri, som kunna bliva meddelade.

§ 10.

Rollförteckning.

En var som söker anställning å teaterns aktör- eller körstater skall ingiva en s. k. rollförteckning, innefattande uppgift på av den sökande redan å scen framställda eller fullkomligt instuderade roller och partier.

§ 11.

Aktörs anställning. Debut.

Person, som icke förut varit anställd vid teatern men önskar vinna inträde å sångscenens aktörstat, skall skriftligen anmäla sig hos teaterchefen med bifogande av åldersbetyg och intyg av läkare samt uppgift å studiekurs och tre roller, dem sökanden fullständigt inlärt. Sedan sökanden därefter avlagt prov å sångrummet inför kapellmästarna och, för den händelse nämnda prov utfallit gynnsamt, å scenen inför kapellmästarna och regissören, bestämmer teaterchefen vid sammanträde med repertoarkommittén, huruvida sökanden må tillåtas offentlig uppträda å scenen, och åligger det i sådan händelse sökanden att debutera i tre olika roller. Därest sökandens artistiska förmåga är före debuten allmänt känd och erkänd, må debutrollernas antal inskränkas till en.

Sökande, som blivit förklarad mogen för debut å teatern, skall äga att under loppet av närmast därpå följande sex månader debutera i tre roller, och böra debuterna helst ske i pjäser, som finnas å den löpande repertoaren eller med lätthet kunna upptagas å densamma.

För debutroller må ingen ersättning äskas, där ej utförande av samma roll ifrågakommer utöver två gånger.

I händelse anställningssökande av kapellmästarna efter anställd provning vitsordas äga omissskännliga ehuru ännu ej för debut tillräckligt utbildade anlag, skall det stå styrelsen öppet att på förslag av teaterchefen med sökanden träffa avtal om dennes anställande som stipendiat med tjänstgöringsskyldighet på sätt teaterchefen bestämmer.

Stipendiat, som förklarats mogen för debut, äger icke påfordra särskild ersättning för uppträdande i debutroll.

§ 12.

Operaskolan.

Utöver vad i § 11 stadgats skall, därest operaskolan står under musikkonservatoriets överinseende, för debut och anställning av elev från nämnda skola gälla de bestämmelser, som må finnas angivna i särskilt därom mellan Musikaliska akademien och teatern upprättat kontrakt.

§ 13.

Musikers anställning.

Uppstår ledighet bland orkestrernas fast anställda medlemmar, kungöres tid, inom vilken sökande äger anmäla sig. Ansökan bör vara åtföljd av åldersbetyg och intyg av läkare samt uppgift å studiekurs ävensom å föregående anställning i orkester, därest sökanden innehaft sådan.

Sökanden åligger att vid kallelse avlägga prov medelst utförande av såväl ett självvalt stycke som a vista spelning och transposition ävensom vad som för övrigt för bedömande av sökandes kompetens kan finnas lämpligt, och böra kapellmästarna avgiva yttrande beträffande sökandes sålunda ådagalagda förmåga. Där allmänt kända förhållanden därtill giva anledning, må dessa prov kunna eftergivas.

§ 14.

Uppsägning på grund av force majeure.

Därest till följd av brand, explosion eller andra liknande orsaker teaterverksamheten måste upphöra för längre tid än en månad eller därest med anledning av krig, politiska oroligheter, epidemier eller andra dylika allmänna olyckor teatern skulle på offentlig myndighets bud bliva stängd för obestämd tid, är styrelsen berättigad uppsäga med vederbörande anställningshavare upprättade avtal att upphöra genast efter uppsägningen.

Begagnar styrelsen denna uppsägningsrätt, vare dock anställningshavare berättigad att under sex månader från uppsägningen räknat uppbära hälften av honom eljest tillkommande avlöningsförmåner.

§ 15.

Sjukbetyg.

Vid teatern anställd person, som genom sjukdom, opasslighet eller annat laga förfall är hindrad tjänstgöra, skall därom genast göra anmälan. Sjukdom eller opasslighet skall styrkas med betyg av teaterläkaren.

§ 16.

Avlöning under sjukdom.

Den som till följd av behörigen styrkt sjukdom eller annan otjänstbarhet är hindrad att bestrida sin tjänstgöring vid teatern åtnjuter sin lön oavkortad, för så vitt sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet icke omfattar sammanlagt längre tid än en månad av spelåret. Omfattar sjukdoms- eller otjänstbarhetstillståndet sammanlagt längre tid än nyss är sagt, avdrages å lönen för den överskjutande tiden hälften, därest vederbörandes årliga avlöningsförmåner äro kontraktsenligt tillförsäkrade å belopp av minst fyra tusen kronor, men i annat fall endast en tredjedel. Skulle avlöningstagaresh otjänstbarhet räcka tillhoppa längre tid än sex månader av spelåret, utgår ingen lön för den överskjutande tiden.

Vid teatern anställd person, vilken i och för tjänsten utan eget förvållande ådrager sig sjukdom eller annat otjänstbarhetstillstånd, bibehåller samtliga de honom eller henne tillförsäkrade avlöningsförmånerna för hela den del av kontraktstiden, varunder otjänstbarheten varar.

Vid fall av havandeskap avdrages en tredjedel av lönen för den tid, då vederbörande ej är i tjänstgöring. Beträffande sujett bestämmer teaterchefen, när tjänstgöringen på grund av berörda förhållande bör avbrytas och tidpunkt då tjänstbarhet åter anses kunna inträda.

Bestämmelserna i denna paragraf hava icke avseende på de personer, vilka vid teatern vinna anställning mot allenast dagpenning.

§ 17.

Skyldighet att iakttaga repertoarens bestämmelser.

Det åligger vid teatern anställd person att å anslagstavlorna dagligen göra sig underrättad om och noggrant iakttaga repertoarens bestämmelser, jämväl vad angår i densamma vidtagna ändringar.

Ändring, som föranleder tjänstgöring samma dag ändringen anslagits eller nästföljande dag, skall genom särskild kallelse delgivas vederbörande.

§ 18.

Tillstånd att lämna hemorten.

Utan teaterchefens samtycke må ingen vid teatern anställd person å annan tid av året, än då särskild tjänstledighet eller ferier åtnjutas, lämna hemorten.

§ 19.

Tillstånd för mottagande av befattning.

Utan styrelsens särskilda tillstånd äger ingen av styrelsen vid teatern anställd person rättighet att åtaga sig annan befattning eller tjänst. Med avseende å de av teaterchefen anställda personerna ankommer det på honom att lämna dylikt tillstånd. Styrelsen är berättigad att ur teatertjänsten skilja den som icke vid anmodan omedelbart frånträder dylik annan syssla.

§ 20.

Sujett.

Med sujett förstås i detta reglemente medlem av aktör-, orkester-, balett- eller körstaten jämte till dessa stater hörande tjänstemän, stipendiater och elever.

§ 21.

Skyldighet att uppträda i instuderade roller.

Sujett är skyldig att utan repetition uppträda i roll eller parti, som han utfört under någon av de sista trettio dagarna, samt efter en repetition i roller eller partier, vilka av honom utförts under någon av de närmast föregående nittio dagarna.

§ 22.

Skyldighet att anmäla vistelseort.

Då sujett avlägsnar sig från sitt hem, åligger det honom ombesörja att upplysning där kan erhållas, varest han kan med kallelse anträffas.

§ 23.

Förbud mot uppträdande utom teatern.

Det är sujett å aktör-, balett-, orkester- och körstaterna förbjudet att utan teaterchefens tillstånd inom eller utom huvudstaden annat än i tjänsten uppträda å dramatiska, musikaliska, deklamatoriska och plastiska föreställningar, vid vilka inträdesavgift betalas eller vilkas ändamål eljest går ut på att bereda inkomst för de uppträdande eller för andra. Detta förbud gäller jämväl för det fall, att föreställningen benämnes privat och ej kungöres genom tidningarna.

För sujetts deltagande i filminspelning fordras styrelsens tillstånd och för

deltagande i radioutsändning eller grammofoninsjuningning teaterchefens tillstånd.

Jämväl under den tid av året ferier åtnjutas skall styrelsens resp. teaterchefens tillstånd inhämtas, för att sujett må medverka vid ovannämnda slag av föreställningar.

§ 24.

Brott mot reglementet.

Bryter vid teatern anställd person mot föreskrifterna i detta reglemente eller eljest i vederbörlig ordning utfärdade, skall han vara skyldig ersätta all därav uppkommen skada och därjämte — om icke anledning föreligger att tillämpa § 25 nedan — vara förfallen till plikt, som skall utmätas i relation till den felandes månadslön och ej må överstiga full sådan lön. Såsom månadslön anses därvid

- I. om avlöning utgår endast i form av fast lön, en tolfedel av den fastställda årslönen;
- II. om avlöning utgår dels i form av fast lön och dels i form av tjänstgöringspenningar,
 - a) för det fall att tjänstgöringspenningar garanterats för ett visst minimiantal föreställningar under spelåret, en tolfedel av den fastställda årslönen jämte en tiondel av garanterade tjänstgöringspenningar;
 - b) för annat fall en tolfedel av den fastställda årslönen jämte de tjänstgöringspenningar, som belöpa på den månad, under vilken felet eller försummelsen begåtts;
- III. om avlöning utgår i form av dagavlöning den avlöning, som belöper å den månad, under vilken felet eller försummelsen begåtts.

Beslutanderätt i fråga om skyldighet att gälda plikt på grund av bestämmelserna i detta reglemente tillkommer teaterchefen, om han finner plikt böra åläggas till belopp ej överstigande 10 % av månadslön. Om åläggande av plikt överstigande sagda procentsats ävensom av skadeersättning beslutar styrelsen.

Alla såväl plikter som ersättningsbelopp skola, efter det vederbörande därom fattat beslut, i regel innehållas å den felandes först utfallande avlöningsförmåner, men må, därest styrelsen eller teaterchefen med avseende å förefallande omständigheter skulle anse sådant lämpligt, utgå genom avdrag å vederbörandes avlöningsförmåner för ytterligare en eller två månader och skola plikterna och ersättningsbeloppen tillfalla teatern.

§ 25.

Avskedande vid grövre förseelse.

Vid grövre förseelser må vid teatern anställd person av styrelsen genast avskedas och skiljas från sin befattning vid teatern och skall sådant beslut gå i omedelbar verkställighet.

§ 26.

Särskilda föreskrifter.

Det åligger teaterpersonalen att ställa sig till efterrättelse de bestämmelser rörande teatertjänsten och ordningen inom teatern, vilka styrelsen eller teaterchefen utöver de i detta reglemente intagna stadgandena kunna finna skäligt meddela. När teaterchefen utfärdar dylika bestämmelser, skola de underställas styrelsen för godkännande vid nästkommande sammanträde.

§ 27.

Beneficeföreställning.

Därest subjett, som uppnått hög ålder, under en långvarig verksamhet i teaterns tjänst genom synnerligen framstående konstutövning i väsentlig mån främjat teaterns intressen, äger styrelsen medgiva sådan subjett beneficeföreställning. Ävenså äger teatern rätt att ge beneficeföreställning för person, som varit i teaterns tjänst och som på grund av långvarig sjukdom blivit i behov av understöd.

Vid beneficeföreställning skola för teaterkassans räkning å recettmedlen avdragas ej blott för föreställningen utgående tjänstgöringspenningar utan jämväl gottgörelse för övriga dagskostnader, vilken gottgörelse skall gäldas med enahanda belopp, som av styrelsen fastställts såsom ersättning för dagskostnaden i de i § 8 omförmälda fall.

§ 28.

Inhemsk tonsättares sceniska musikverk.

Inhemsk tonsättare, som önskar få av honom komponerat sceniskt musikverk antaget till uppförande å teatern, skall ingiva detsamma i fullständigt partitur och klaverutdrag med underlagd text, där sådan hör till verket, eller med fullständigt utarbetat program, därest verket faller inom det koreografiska området, samt äger att inom fyra månader efter ingivandet erhålla skriftligt besked, huruvida verket antages till uppförande eller icke.

§ 29.

Klassificering av sceniska musikverk. Tonsättarhonorar.

I fråga om tonsättarhonorar för de inhemska sceniska musikverk, vilka antagas till uppförande å teatern, skola dessa musikverk enligt styrelsens bestämmande hänföras till tre klasser.

Antages inhemskt svenskt musikverk till uppförande å teatern skall, där annat avtal ej träffats mellan vederbörande om honoraret, detta utgå sålunda:

för musikverk, vilka ensamma utfylla hela tiden för en föreställning, ettusen kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel sex procent å den del, som överskjuter halva bruttoinkomsten vid fullt hus till vanliga pris, och tio procent å övriga inkomsten;

för musikverk, vilka utfylla halva tiden för en föreställning eller mera, men mindre än som åtgår för hel föreställning, sjuhundra kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel fyra procent å den del, som ej överskjuter halva inkomsten vid fullt hus till vanliga pris, och sju procent å övriga recettinkomsten; samt

för musikverk, vilka utfylla mindre än halva tiden för en föreställning, fyrahundra kronor i antagningshonorar samt av recettinkomsten vid varje föreställning av verket som tonsättarandel två procent å den del, som ej överskjuter halva inkomsten vid fullt hus till vanligt pris, och tre procent å övriga recettinkomsten.

Tonsättarandel utgår icke för första föreställningen av verket.

Antagningshonorar är förfallet till betalning genast efter det verket antagits till uppförande. Tonsättarandelar skola till vederbörande tonsättare eller dennes rättsinnehavare utbetalas i mån recettinkomsterna influtit.

§ 30.

Skyldighet att uppföra sceniskt musikverk samt rätt att återtaga detsamma.

Kan ej verk upptagas under spelåret näst efter det, under vilket verket blivit antaget, äger tonsättaren, om han så önskar, rätt att återbekomma detsamma mot återbärande av halva antagningshonoraret.

Hava två år förflutit efter antagandet utan att verket blivit uppfört, äger tonsättaren rätt att återbekomma detsamma utan skyldighet att återbära någon del av antagningshonoraret.

§ 31.

Ang. återopande av reglementet m. m.

Detta reglemente skall såsom gällande till efterrättelse återopas i de kontrakt och andra avtal, vilka upprättas mellan teatern och dess personal. Ett exemplar av reglementet eller transsumt därav bör överlämnas till varje person, som vinner anställning vid teatern, samt emottagandet därav skriftligen erkännas.

På samma sätt bör förfaras med de instruktioner, som meddelas av styrelse eller teaterchef.

*Bilaga V.***Utredning om Dramatiska teaterns administrativa organisation i jämförelse med Kungl. teaterns.****Allmän översikt.**

Operans fast anställda personal uppgår till 316 personer, säsong 1 aug.—31 maj, antal föreställningar omkring 250, varav 50 olika verk. Dramatiska teaterns fast anställda personal uppgår till 110, säsong 16 aug.—6 juni, antal föreställningar 300 (förutom turnéer), varav 20 olika verk. Operans omslutning är 2 250 000 kr., Dramatiska teaterns 1 100 000 kr. Operans administration skötes av en kamrerare (tillika ekonomiinspektör) jämte 3 tjänstemän (vartill kommer 1 presskommissarie med 4 timmars tjänstgöring). Dramatiska teaterns av en kamrerare jämte 4 tjänstemän (varav en yngre maskinskriverska), vartill kommer en skådespelare med delad tjänstgöringsskyldighet.

Redogörelse för och jämförelse av kanslichefernas åligganden.

Operan. Ansvaret under operachefen och styrelsen för det ekonomiska vilar på ekonomiinspektören, som skall övervaka och godkänna alla utgifter, se till att kostnadsförslag över nyuppsättningar icke överskridas, besluta alla inköp, träffa övriga ekonomiska avtal, ansvara för all kontroll inom teatern, ansvara för bokföring och kassakontroll, sköta löpande ärenden, låta upprätta nödvändig statistik samt deltaga vid uppgörande av veckospelplan, verkställa de beslut, som gälla det ekonomiska, vara teaterchefens närmaste medhjälpare och stå i daglig rapport med denne, vartill komma de åligganden reglementet stadgar. För att kunna sköta allt detta erfordras att stå i ständig kontakt med alla avdelningsföreståndare, vilka icke få företaga utgifter utan att underrätta ekonomiinspektören. Att med ett ord i vad det gäller det ekonomiska ha alla trådar i sin hand. Ekonomiinspektören kan sålunda vägra inköp av varor samt tillsammans med regissören överenskomma om ändringar i en utstyrsel, om det skulle visa sig att den uppgjorda kalkylen icke skulle kunna hållas. Allt givetvis med operachefens godkännande. — Då det icke utan vidare kan förutsättas att samtliga avdelningschefer äro goda inköpare, har undertecknad med operachefens och styrelsens medgivande koncentrerat inköpen till kansliet. I början av varje säsong utsändas till 4 à 5 olika firmor i olika branscher prisförfrågningar, där den för hela spelåret beräknade åtgången av olika standardvaror anges. Med den lägsta offertgivaren träffas sedan avtal om inköp med successiva leveranser. För att gardera sig mot ev. sänkningar av marknadspriset under säsongen överenskommes om att samma marginal mellan det avtalade priset och marknadspriset, som gäller vid kontraktets ingående, även kommer att gälla vid prissänkningar, detta såvitt fasta

priser äro avtalade och ej rabatter. Några marknadsundersökningar få därvid göras under säsongen. Avdelningscheferna få lämna rekvisitioner till kansliet å de varor de behöva, kansliet beordrar inköpen, varan anländer till rekvisirenten, varvid denne okunnig om det pris, som skall betalas, skall skriva rapport om varans emottagande, upptagande leverantörens namn, varumängd samt att varans kvalitet är godkänd. Alla räkningar sändas direkt till kansliet, där de kollationernas med rekvisitioner och rapporterna. För sådana fall där speciell färg eller dylikt erfordras i exempelvis tyg, kan ekonomiinspektören uppdraga åt vederbörande att i exempelvis tre affärer, med vilka rabatter äro överenskomna, söka ut lämpligt tyg, varefter han får inhämta ekonomiinspektörens samtycke till priset. — Det har i praktiken visat sig, sedan väl miss-tron från avdelningsföreståndarna försvunnit, att icke oväsentliga belopp sparsats, varjämte *kontrollen* över inköpen storlek blivit effektiv, så att även varumängderna kunnat nedbringas. Genom detta system är det lätt för ekonomiinspektören att följa med och övervaka t. ex. nyuppsättningen av en pjäs. Noggrann efterkalkyl är onödig, då man i förväg vet att kostnadsförslaget hålles.

Dramatiska teatern. Dramatiska teaterns kamrerare har icke tillnärmelsevis den ställning som Operans ekonomiinspektör äger. Sålunda har kamreraren icke rätt att verkställa några inköp, har ingenting med övervakandet av kostnadskalkylerna att göra, — detta åligger regissören — har ingen vetorätt beträffande inköp och saknar möjlighet att påverka teaterns ekonomi. Hela kontrollen vid inköpen inskränker sig till att passivt underteckna de rekvisitioner, som avdelningscheferna inlämna — alltså endast för att firmorna skola utleverera varorna. Räkningarna attesteras sedan av den inköpande, som skall kontrollera att räkningen är riktig. Denna attest av räkningarna är givetvis icke effektiv, då det ju ligger nära till hands att då man har räkningen i sin hand utan alltför noggrann kontroll förse den med sitt namn, vartill kommer att då räkningarna i många fall komma längre tid efter varans beställande, det kan erbjuda svårigheter att erinra sig priset och kvaliteten. Därjämte kan den i de flesta fall ringa tid beställaren har till sitt förfogande, då han inköper varan, göra att han icke förvissar sig om att teatern erhållit det fördelaktigaste priset.

Då uppsättningskostnaderna för nya pjäser äro de största utgifterna i en teaters budget näst lönerna, inses utan vidare att kontrollen häröver måste göras effektiv, d. v. s. centraliseras. Härigenom blir det onödigt för teaterchefen att offra tid på själva räkenskaperna. Om kamreraren göres ansvarig för inköpen och kontrollen av räkningarna samt bokföringen, är teaterchefens skriftliga anteckning om godkännande av räkningarna, vilket nu göres, onödig.

Kamrerarens mesta tid åtgår till de löpande göromålen.

Kansliorganisationen.

En genomgående tendens i Dramatiska teaterns arbetsorganisation är att en strikt uppdelning av de olika göromålen mellan kansliets anställda icke är

genomförd. Så t. ex. skötes rollbiblioteket av såväl kamreraren, sekreteraren som av en av kanslivaktmästarna. Kontrollen av recettlistorna skötes ibland av kassörskan, ibland av en tjänsteman, reklamen av såväl sceninspektören som av sekreteraren, statistiken av fyra olika personer o. s. v. Om samma organisation, som är genomförd å Operan, genomföres å Dramatiska teatern kunna två befattningar sammanslås till en.

Operans kansli. *Kvinnlig tjänsteman*, språkkunnig, skrivmaskinskunnig, steno-grafikunnig och kunnig i statistikföring. Hennes arbete består av skötande av korrespondensen, vilken underlättas av olika på tre språk avfattade formulär, vilka kunna användas vid de flesta förekommande engagemangsförfrågningar, gästspelsförfrågningar och dylikt. Hon kan även självständigt besvara brev. Hon ordnar inkommande och utgående korrespondens, för diarium, jämför rapporter med räkningarna, utlämnar fribiljetter m. m. Hon för all statistik, vilken är alldeles avkopplad från bokföringen. Statistiken består av: 1) Recettbok, upptagande föreställningarna dag efter dag med angivande av deras recett. Uträkning av medelrecett sker för månad. 2) Statistisk journal, vari inkomster och utgifter införes. I kassaboken äro utgifterna fördelade på tio olika titlar, och i statistiska journalen är varje titel uppdelad i c:a fyra underavdelningar. Denna journal ligger till grund för månadsrapporterna till styrelsen, och vid sammanräkningen varje månad erhålles ett månadsbokslut. Samtidigt tjänstgör denna journal som kontroll på kassabokföringen. 3) Kort över varje verk, upptagande uppsättningskostnader, spelkostnader samt recetterna. Då vid repertoarkommitténs sammanträden fråga är om vilket verk som är fördelaktigast att giva av exempelvis tre, som med hänsyn till rollbesättningar kunna komma ifråga, finnas jämförelsetal här. 4) Kort över tantiemavräkningar, vilka uträknas och beordras till utbetalning. 5) Statistik över antal uppträdanden för solisterna. 6) Kortsystem över personalen, upptagande även roller, avlöningsförmåner, året då de bli pensionsberättigade etc.

Kassören sköter förutom kassa och bokföring, sifferkontroll av räkningar, utskrivande av postgiroanvisningar (den 20 i varje månad), kontroll av recettlistorna, emottager redovisningar för programförsäljningen och garderobsinkomster.

En manlig tjänsteman sköter reklam och program tillsammans med presskommissarien och verkställer daglig avräkning i biljettkontoret. Han biträder vid organiserandet av skol- och folkföreställningar, utför specialuppdrag, samlar tidningsurklipp och sköter deklara-tionsuppgifter.

Dramatiska teaterns kansli. *En sekreterare*, vilken sköter teaterchefens korrespondens, programmet, notiser (dylika redigeras även av sceninspektören) och annonser, tidningsurklipp, läser inlämnade pjäser, sköter samarbetet med Radiotjänst beträffande utlåning av artister, och tager emot telefonsamtalen till teaterchefen, vilket tager stor del av arbetstiden i anspråk.

Kassörskan, som handhar kassa och bokföring (utom huvudboken), verk-

ställer statistik, kontroll av recettlistorna, tantiemavräkningar, specialuppdrag. Statistiken består av: 1) Kortsystem över leverantörer (upptagande namn och adresser). 2) Kortsystem av artiklar som ha inköpts jämte leverantörens namn. 3) Programbok över beställda artiklar till programmet jämte uppgift om betalning. 4) Författarbok (tantiemavräkningar). 5) Repertoarkort, upptagande verkens namn, författare, antal uppföranden jämte angivande av data härför, men ej recetterna. 6) Kort över de anställda, namn och adress och tjänstgöringstid. 7) Kort över repetitionskostnaderna och uppsättningskostnaderna (varje sak noggrant specificerad). 8) Frekvensbok (antal besökande per föreställning). 9) Recettbok. 10) Antal uppträdanden av olika artister. 11) Reskontra. 12) Arbetarjournaler. 13) Arbetstidsstatistik för ordinarie och extra arbetare. 14) Kortsystem över antalet speldagar för varje pjäs. 15) Avlöningsstatistik för hela personalen (med hänsyn till deklara-tionsuppgifterna). 16) Turnéstatistik. 17) Statistik över abonnenterna (jämte namn och adresser).

Här uppräknad statistik är fördelad mellan hela kanslipersonalen men huvudparten föres av kassörskan med biträde av

En tjänsteman, som dessutom kontrollerar biljettförsäljningen och sköter en del smärre löpande ärenden.

Ett kvinnligt biträde, som maskinskriver korrespondens samt sysslar med statistiken.

En skådespelare, som några timmar dagligen hjälper till med statistikarbete.

Allt detta överflöd av statistik har endast teoretisk men icke någon praktisk betydelse och kan utan vidare skäras ned. Att dagligen föra statistiska kort, som kanske komma till användning en eller annan gång under spelåret, är slöseri med arbetskraft. Om uppgifter någon gång erfordras, som icke äro direkt statistikförda, är det lätt att göra en specialundersökning, även om den önskade uppgiften kanske icke kan lämnas fullt lika hastigt som nu.

Reskontrans förande lär, har det upplysts mig, bero på fordran från teaterns revisorer. Enär teatrarna ju icke driva någon affärsrörelse i egentlig mening, och då alla inkommande räkningar från leverantörer betalas kontant (kredit varken av teatrarna begäres eller lämnas till de få personer teatrarna ev. ha några fordringar av), synes det onödigt att föra reskontra. Dylik föres ej heller å Operan.

I statistiken över uppsättningskostnaderna inräknas även de fasta kostnaderna, de rörliga kostnaderna äro alltför noggrant specificerade. Det kan näp-peligen, sedan nyuppsättningen är gjord, vara av något större intresse att få veta att i exempelvis en summa av 20,000 kr. ingår band av viss färg för 0:50 kr. Om denna statistik över huvud skall behållas, vilket torde vara onö-digt, kan specificeringen av de rörliga kostnaderna lämpligen uppdelas i: kostymmaterial, dekorationsmaterial, attributmaterial, belysningsmaterial, extra arbetslöner etc. — Att lägga in de fasta kostnaderna har förmodligen ett myc-ket stort teoretiskt intresse, men knappast någon praktisk betydelse, enär bil-jettprisen till föreställningarna äro fixa och icke variera i förhållande till de to-tala kostnaderna för ett verk.

Diverse. Kassörskan utbetalar alla avlöningar två gånger i månaden. Enligt reglementet skall avlöning utbetalas månadsvis i efterskott. Det skulle givetvis underlätta kassörskans arbete, om hon endast hade en avlöning per månad att sköta. Dessutom erhålles en extra ränteinkomst härigenom. — Förskott böra ej utlämnas annat än med teaterchefens eller kamrerarens tillstånd och provas fall för fall.

Det synes mig, som om kontrollen av kassan är effektivare å Operan. Samtliga inkomster och utgifter noteras av två personer. Kassören erhåller inga kontanter annat än genom uttag från bank och vid redovisningen av garderobsavgifterna. Utbetalningar till leverantörerna ske genom postgiro. Recetterna insättas varje kväll å bank (nattfack), varvid kassören erhåller bankkvitto såsom redovisning från biljettförsäljerskan. Jämförelse med den statistiska kontrolljournalen sker en gång i månaden. — Dessutom inventeras kassan och kassaboken siffergranskas av särskild revisor.

Föreståndarna för de olika avdelningarna borde åläggas att föra journaler dag för dag med angivande av personalens sysselsättning samt kostnad (löne-kostnad) för varje särskilt arbete. Dylika journaler föras å Operan och kontrolleras var fjortonde dag av ekonomiinspektören, som även allt emellan besöker avdelningarna i och för kontroll. Extra arbetare få icke anställas annat än med ekonomiinspektörens godkännande. Ekonomiinspektören har också möjlighet att genom inkallande av extra personal undvika nattarbete på övertid i möjligaste grad.

Avlöningslistorna för arbetarna uppgöras å Dramatiska teaterns kansli. Detta göromål borde överflyttas till föreståndarna, som alltså samtidigt som de förete sin journal avlämna avlöningslistor, vilka kontrolleras. Detta skulle bli en god lättnad för kansliarbetet.

Sammanfattning av förslag till omändringar.

1. Införande av samma inköpsorganisation som vid Operan, alla inköp genom kansliet. Rekvisitioner från avdelningsföreståndarna samt rapporter, då varan anlänt.
2. Kamreraren övervakar att kostnadsförslagen för nyuppsättningar följas. Deltager i uppgörandet av desamma.
3. Kamreraren ansvarar inför teaterchefen och styrelsen för att teaterns ekonomi skötes i enlighet med förslagsstaten.
4. Kamreraren bör vara verkställare av alla styrelsebeslut i avseende å ekonomiska ting.
5. Alla ekonomiska kontrakt och uppgörelser skola kontrasigneras av kamreraren.
6. Följande statistikföring kan slopas:
 - Kortsystem över leverantörer.
 - Kortsystem över inköpta varor.
 - Programbok.
 - Kortsystem över uppsättningskostnaderna.

Reskontra.

Arbetarejournaler.

Arbetsstidsstatistik.

Avlöningsstatistik.

7. All statistik bör föras av sekreteraren.
8. All reklam skötes av sekreteraren.
9. Sammandragning av två tjänstemannaposter till en, varvid anställs en språkkunnig stenograf och maskinskriverska(-are) för att sköta korrespondens.
10. All bokföring (även huvudbok) och sifferkontroll av räkningar, redovisningar av recetter etc. av kassörskan, som även uppgör månadsrapporter.
11. Avlöningar en gång per månad.
12. Avdelningsföreståndarna åläggas att föra journaler och uppgöra lönelistor.

Om de av mig här föreslagna förändringarna komma till stånd är jag övertygad om, att en del andra detaljer, som jag här icke tagit upp till behandling, komma att automatiskt rättas, samt att det nu tillämpade kvällsarbetet å kansliet kommer att försvinna.

Stockholm den 20 juni 1933.

Arthur Hilton.

Bilaga VI.

Förslag till reglemente för De kungl. teatrarnas pensionsinrättning.

§ 1.

Mom. 1. Denna pensionsinrättnings firma är De kungl. teatrarnas pensionsinrättning (understödsförening).

Mom. 2. Pensionsinrättningen har till ändamål att i enlighet med dessa stadgar meddela pension.

Mom. 3. Pensionsinrättningens styrelse har sitt säte i Stockholm.

Mom. 4. Pensionsinrättningens inkomster utgöras av:

- 1) räntan å dess fonder;
- 2) pensionsavgifter, erlagda av inrättningens delägare i enlighet med dess stadgar;
- 3) anslag eller annat understöd av stat, kommun eller enskilda.

§ 2.

Mom. 1. En var, som vid någondera av de kungl. teatrarna innehar fast anställning å aktörs-, balett- eller korstaten eller å tjänstemannastaten har fast anställning av den beskaffenhet, varom här nedan i denna § närmare förmäles, är efter tid och under förutsättning, som i mom. 2 sägs, skyldig att såsom delägare ingå i pensionsinrättningen.

I avseende till *avgifter* och *huvudpensioner* äro delägarna indelade i följande grupper. De angivna summorna äro de av teatern garanterade årliga inkomsterna.

Grupp 1.

a) manliga, tillh. aktörsstaten, med minst	8,000 kr.
b) » » » » mindre än	» »

Grupp 2.

a) kvinnliga, tillh. aktörsstaten, med minst	7,000 kr.
b) » » » » mindre än	» »

Grupp 3.

a) manliga, tillh. tjänstem.-staten, med minst	6,800 kr.
b) » » » » mindre än	» »

Grupp 4.

a) kvinnliga, tillh. tjänstem.-staten, med minst	4,200 kr.
b) » » » » mindre än	» »

Grupp 5. Manliga, tillh. korstaten.

Grupp 6. Kvinnliga, tillh. korstaten.

Grupp 7.

a) manliga, tillh. balettstaten, med minst 5,000 kr.

b) » » » » mindre än » »

Grupp 8.

a) kvinnliga, tillh. balettstaten, med minst 4,200 kr.

b) » » » » mindre än » »

Delägare må icke samtidigt tillhöra mer än en sådan grupp.

I anseende till *tilläggs pensioner* äro delägarna indelade i följande klasser:

Inom aktörsstaten tillhöra: medlemmar med fast lön av 5 000 kr. eller därutöver pensionsklass I; medlemmar med fast lön understigande 5 000 kr. pensionsklass II.

Inom balettstaten tillhöra: balettmästare och premiärdansörer pensionsklass I; sekonddansörer pensionsklass II; samt figuranter pensionsklass III.

Inom korstaten tillhöra medlemmarna en och samma pensionsklass.

Inom tjänstemannastaten tillhöra: ekonomiinspektörer, kamrerare, kassörer, sekreterare, sceninstruktörer, förste regissörer, föreståndare för dekorationsmålareverkstad och sceninspektörer pensionsklass I; kanslibiträden med fast lön av 3 600 kr. eller därutöver, andre regissörer, inspicienter, repetitörer, kormästare, kostymförvaltare, maskinmästare och belysningsmästare pensionsklass II; samt kanslibiträden med fast lön understigande 3 600 kr., biljettförsäljare, sufflörer, dekorationsmålare, attributmålare, perukmakare, övriga verkstadsföreståndare, scenverkmästare, möbel- och attributförvaltare samt brandmästare och maskinister pensionsklass III.

Delägare kan icke samtidigt tillhöra mer än en pensionsklass.

Mom. 2. Rättighet och skyldighet att ingå som delägare i pensionsinrättningen inträder först tre år efter vunnen anställning (d. v. s. tre år efter det anställningskontraktet trätt i kraft), varom ock föreskrift bör lämnas i de med befattningshavarna upprättade kontrakt, dock att den, som vinner anställning först sedan han uppnått så hög ålder, att icke 15 år återstå, till dess han uppnår den för rätt till pension enligt § 6 stadgade levnadsålder, ej är berättigad att som delägare ingå i pensionsinrättningen.

Delägarår enligt dessa stadgar räknas från och med inträdesdagen till motsvarande dag följande år.

Mom. 3. Delägare är skyldig att vid inträdet retroaktivt erlägga pensionsavgift enligt § 8 för de tre första anställningsåren jämte fem procent årlig ränta från början av resp. anställningsår. Inbetalningen av dessa retroaktivavgifter må kunna fördelas på fem år efter inträdet i pensionsinrättningen, varvid beräknas fem procent årlig ränta å oguldet belopp.

Då avgift för i detta mom. omförmälda år jämte föreskriven ränta till fullo erlagts, räknas åren delägaren till godo, såsom om han inträtt i pensionsinrättningen vid treårsperiodens början. Har sådan avgift endast delvis erlagts, räknas honom så många år till godo, som motsvarar gjorda inbetalningar.

§ 3.

Delägare är skyldig att till pensionsinrättningen erlägga viss årlig avgift att, med början för inträdesmånaden, utgå med en tolfteedel för var månad i efterskott intill början av den månad, från och med vilken han är pensionsberättigad, dock att av delägare, som efter uppnådd pensionsmässighet innehar fast anställning vid någondera av de kungl. teatrarna av beskaffenhet, som i § 2 sägs, avgift skall erläggas jämväl under denna anställningstid intill utgången av den månad, då anställningen upphör.

Då berörda avgift första gången erlägges, skall delägare avlämna prästbevis om sin ålder.

Avgift inbetalas av delägare, som från någondera av de kungl. teatrarna uppbär lön, genom avdrag å denna, men av annan delägare kontant under den månad, å vilken avgiften belöper.

§ 4.

Den, som i minst 15 år varit delägare i pensionsinrättningen, äger, om han därefter lämnar sin tjänst, rätt att emot fortfarande inbetalning av stadgade avgifter såsom delägare kvarstå i den gruppavdelning och den klass, han vid avgäendet tillhörde, så framt han tillhört gruppavdelningen och klassen i minst 3 år, men eljest i den gruppavdelning och den klass, till vilken han 3 år före avgäendet hörde.

Sådan delägare förlorar dock sin rätt till delaktighet i pensionsinrättningen, därest han under ett helt år uraktlåter sin skyldighet i avseende å avgifternas inbetalande, inrättningens styrelse dock obetaget att i ömmande fall bevilja honom reducerad pension motsvarande gjorda inbetalningar.

§ 5.

Mom. 1. Delägare, som på grund av förändrade anställningsvillkor skulle ingå i lägre grupp eller gruppavdelning och/eller lägre klass än han förut tillhört, vare berättigad att kvarstå i den högre gruppen eller gruppavdelningen och den högre klassen, därest han tillhört densamma i minst 3 år omedelbart före anställningsvillkorens ändrande, mot fortsatt erläggande av de för den högre gruppavdelningen stadgade avgifter.

Mom. 2. För erhållande av den högre pensionen inom grupp med två avdelningar erfordras i övrigt att minst 3 år omedelbart före pensionsålderns inträdande hava tillhört den högre avdelningen.

Mom. 3. Stadgandet i mom. 2 äger ej tillämpning på den, som den 1 januari 1931 haft garanterad årsinkomst, som gäller för den högre avdelningen, och vars pensionsfall inträffar före den 1 januari 1934.

§ 6.

En var delägare i pensionsinrättningen är efter avgång ur tjänst med den inskränkning, varom förmäles i § 9, berättigad till årlig huvudpension under förutsättning, att han

1) tillhört pensionsinrättningen i minst 15 år samt erlagt alla föreskrivna avgifter och

2) uppnått viss levnadsålder, nämligen

inom Kungl. Operans aktörsstat för manlig delägare 50 år och för kvinnlig delägare 47 år;

inom Kungl. Dramatiska teaterns aktörsstat för manlig delägare 58 år och för kvinnlig delägare 55 år;

inom balettstaten för balettmästare 50 år, för annan manlig delägare 41 år och för kvinnlig delägare 38 år;

inom korstaten för både manlig och kvinnlig delägare 50 år;

inom tjänstemannastaten för både manlig och kvinnlig delägare 60 år.

§ 7.

Mom. 1. Har delägare efter inträde i pensionsinrättningen haft fast anställning vid de kungl. teatrarna av beskaffenhet, som i § 2 sägs, i sammanlagt mer än 15 år, utgår till honom årligen i förening med huvudpensionen en tilläggs-pension till beloppet motsvarande i § 8 mom. 2 för resp. fall angivet årsbelopp, taget så många gånger som antalet tjänsteår utöver sagda 15 år.

Mom. 2. Delägare, som avgår ur tjänst efter att hava tillhört pensionsinrättningen väl i 5 år, men ännu ej i 15 år, är likväl berättigad kvarstå såsom delägare i pensionsinrättningen mot fortsatt fullgörande av därmed förenade skyldigheter, på sätt i § 3 sista stycket sägs, intill dess han tillhört pensionsinrättningen i minst 15 år och uppnått den i § 6, 2) för erhållande av pension stadgade levnadsålder. Pensionen minskas dock i detta fall med en femtondedel för varje år, varmed det antal år delägaren vid sin avgång från tjänsten tillhört pensionsinrättningen understiger 15.

Om uraktlåtenhet av sådan delägare att inbetala avgift gäller vad för sådant fall är föreskrivet i § 4 andra stycket.

Mom. 3. Delägare, som avgår ur tjänst utan rätt att kvarstå i pensionsinrättningen, är berättigad att återfå de avgifter, han guldit till inrättningen, men får ej vid förnyad anställning räkna sig tillgodo de år, för vilka han återfått avgifterna.

§ 8.

Mom. 1. Med de inskränkningar, som må föranledas av bestämmelserna i §§ 26—31, skall i fråga om pensionsavgifter och pensionsbelopp gälla följande:

G r u p p	Garanterad årsinkomst	Årlig avgift	Huvudpension
1. Manlig aktör	minst 8 000 kr. mindre än » »	264 kr. 232 »	3 300 kr. 2 900 »
2. Kvinnlig aktör	minst 7 000 » mindre än » »	232 » 200 »	2 900 » 2 500 »
3. Manlig tjänsteman	minst 6 800 » mindre än » »	224 » 184 »	2 800 » 2 300 »
4. Kvinnlig tjänsteman	minst 4 200 » mindre än » »	144 » 104 »	1 800 » 1 300 »
5. Manlig korist		160 »	2 000 »
6. Kvinnlig korist		128 »	1 600 »
7. Manlig balett	minst 5 000 » mindre än » »	160 » 136 »	2 000 » 1 700 »
8. Kvinnlig balett	minst 4 200 » mindre än » »	128 » 104 »	1 600 » 1 300 »

Mom. 2. De tilläggs pensioner, varom förmåles i § 7 mom. 1, framgå av följande tabell:

K l a s s	Årligt höjn.-belopp för tilläggs pension
Aktörsstatens klass I	130 kronor
» » II	110 »
Tjänstemannastatens klass I	130 »
» » II	100 »
» » III	75 »
Korstatens klass	60 »
Ballettstatens klass I	80 »
» » II	60 »
» » III	45 »

§ 9.

Delägare är icke berättigad uppbära honom eljest tillkommande pension från pensionsinrättningen under tid då han utövar tjänst vid någondera av de kungl. teatrarna eller vid annan teater; dock att pensionsinrättningens styrelse må kunna, efter hörande av styrelsen för den av de kungl. teatrarna, där delägaren senast var anställd, medgiva undantag från vad sålunda stadgats, där särskilt skäl därtill föreligger.

§ 10.

Delägare, som på grund av obotlig sjukdom blivit fullständigt oförmögen att utöva sin tjänst, vare, därest han i minst 10 år efter inträde i pensionsinrättningen varit fast anställd vid de kungl. teatrarna, berättigad att, intill dess han kommer i åtnjutande av pension, uppbära årligt understöd med belopp, vilket den sålunda oförmögne är berättigad uppbära i pension; dock att, om anställningstiden understiger 15 år, understödet skall minskas med en femtondel för varje år, varmed antalet anställningsår understiger 15.

För vinnande av sådant understöd erfordras intyg av läkare, som pensionsinrättningens styrelse godkänt, om sjukdomstillståndet, dess orsaker och obotlighet.

§ 11.

Delägare, som drabbats av sådan sjuklighet, varom förmåles i nästförestående §, men icke enligt samma § är till understöd berättigad, kan dock, därest pensionsinrättningens styrelse prövar omständigheterna därtill föranleda, tilldelas ett visst årligt understöd, ehuru till lägre belopp än i samma § sägs.

§ 12.

Ansökan om pension skall skriftligen ingivas till pensionsinrättningens styrelse.

Styrelsen prövar ansökningsen, fastställer pensionsberättigad tillkommande pensionsbelopp samt utfärdar pensionsbrev, däri sagda belopp finnes angivet. Pensionsbrevet skall omedelbart tillställas den pensionsberättigade.

Pensionstagare kvarstår såsom delägare i pensionsinrättningen.

§ 13.

Pension utbetalas kvartalsvis i efterskott samt utgår från och med månaden näst efter den, varunder anställningen upphör, eller, där anställningen upphört, innan delägaren är jämlikt § 6 pensionsberättigad eller sådant medgivande lämnats, varom i senare delen av § 9 förmåles, från och med månaden näst efter den, varunder förutsättningarna för pensions utfående eljest inträtt, till och med den månad, varunder rättigheten till pension upphör; dock att, där pensionstagare avlider under någon av de två första månaderna av ett kvartal, pensionen utgår oavkortad för detta kvartal.

§ 14.

Pension eller understöd må jämlikt § 15 i det av Kungl. Maj:t den 13 augusti 1909 för pensionsinrättningen fastställda reglementet icke för gäld utmätas.

§ 15.

Pensionsinrättningens angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av fem ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t, efter därom av styrelsen gjord hem-

ställan, utser tre och av dessa en till ordförande, samtliga för en tid av tre år i sänder, en utses av delägare, anställda vid Kungl. Operan, samt en utses av delägare, anställda vid Kungl. Dramatiska teatern, en var av de utav delägarna utsedda för en tid av ett år. Vid förfall för ordföranden företrädes hans ställe av den såsom styrelseledamot äldste av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten. Av delägarna utses på enahanda sätt och för samma tid, som om ledamöterna gäller, två suppleanter för dessa.

Ej må delägare, som av delägarna väljes till styrelseledamot eller suppleant, utan laga förfall undandraga sig denna befattning. Delägare, som i fyra år oavbrutet varit ledamot av styrelsen, vare dock, om detta förhållande anmäles före valet, berättigad att därvid icke komma under omröstning.

Styrelsen äger att till biträde vid förvaltningen utse en sekreterare och en kamrerare.

§ 16.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutsmässig om tre ledamöter äro tillstädes, dock att giltigt beslut ej kan komma till stånd endast genom röster av ledamöter, som blivit valda av pensionsinrättningens delägare. Varje ledamot tillkommer en röst.

Vid lika röstetal gälle den mening, ordföranden biträtt.

Endast de ledamöter, som deltagit i beslut, äro för detsamma ansvariga.

§ 17.

Pensionsinrättningens tillgångar skola redovisas:

- 1) i obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;
- 2) i allmänna hypoteksbankens obligationer;
- 3) i fordringsbevis, utfärdade av riksbanken eller av annan bank, vars reglemente blivit av Konungen fastställt;
- 4) i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som erhållit Konungens tillstånd till lånets upptagande eller garanterande;
- 5) i skuldförbindelser, för vilka fordringsägaren har säkerhet genom inteckning i fast egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, med villkor att åbyggnad å egendomen skall vara brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket; och
- 6) i sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet, de anses erbjuda, kunna anses jämförliga med några av de under 1)–5) nämnda.

§ 18.

Inrättningens värde- och övriga säkerhetshandlingar förvaras i Sveriges riksbank under öppet förvar.

§ 19.

Inrättningens räkenskaper och förvaltning granskas varje år av tre revisorer, utsedda en av tillsynsmyndigheten, en av delägare, anställda vid Kungl. operan, och en av delägare, anställda vid Kungl. Dramatiska teatern; skolande dessa två valkorporationer utse var för sig jämväl en suppleant att, vid förfall för den ordinarie revisorn, i hans ställe inträda i revisionen.

§ 20.

Varje års räkenskaper skola vara avslutade och tillgängliga för revisionen inom utgången av nästpåföljande mars månad; skolande revisorerna före april månads utgång avlämna sin berättelse till styrelsen, som bör ofördröjligen befordra densamma till tryckning för att på begäran hållas delägarna tillhanda.

§ 21.

Mom. 1. Delägarna sammanträda till ordinarie stämma årligen inom utgången av maj månad och till extra stämma, när styrelsen så finner nödigt, eller eljest enligt i understödsföreningslagen givna föreskrifter; skolande kallelse till stämma genom styrelsens försorg utfärdas senast fjorton dagar därefter genom minst tre i Stockholm utkommande dagliga tidningar.

Överläggningarna vid stämma ledas av styrelsens ordförande.

Vid lika röstetal avgöras val genom lottning men andra frågor i enlighet med den mening, som biträdas av ordföranden.

Två delägare utses att jämte ordföranden justera stämmoprotokollet.

Mom. 2. Andra meddelanden bringas till delägarnas kännedom på enahanda sätt som kallelse till stämma.

§ 22.

Vid ordinarie stämma föredrages först revisorernas berättelse över verkställd granskning av nästföregående års räkenskaper och förvaltning ävensom vad styrelsen i anledning av revisorernas berättelse må hava skriftligen andragit samt fattas beslut beträffande ansvarsfrihet för styrelsen.

Därefter företagas till behandling förslag av styrelsen ävensom framställningar, som röra pensionsinrättningen och minst 8 dagar före stämman blivit av delägare skriftligen hos styrelsen anmälda.

Slutligen verkställas val av styrelseledamöter och revisorer samt suppleanter i enlighet med §§ 15 och 19.

Vid extra stämma företagas endast de ärenden, som i kallelsen till stämman angivits.

§ 23.

Jämlikt stadgande i 80 § understödsföreningslagen skola inom två månader från ordinarie stämman till tillsynsmyndigheten ingivas:

1) styrkt avskrift av styrelsens och revisorernas berättelser samt av protokoll, upptagande de å stämman i anledning av nämnda berättelser fattade beslut;

2) en i enlighet med fastställt formulär upprättad och av styrelsen underskriven statistisk redogörelse rörande inrättningen och dess verksamhet för året.

§ 24.

Den, som är missnöjd med styrelsens beslut i fråga, som honom rör, kan hos tillsynsmyndigheten göra framställning om ändring i beslutet (jfr 82 och 83 §§ understödsföreningslagen).

§ 25.

För giltighet av beslut om ändring av dessa stadgar eller pensionsinrättningens trädande i likvidation fordras utöver i 44 och 45 §§ understödsföreningslagen givna föreskrifter, att beslutet tillstyrkes av styrelsen, dock att fråga om likvidation icke må upptagas till prövning, så länge någon av de kungl. teatrarna är i verksamhet.

Tilläggs- och övergångsbestämmelser.

§ 26.

Mom. 1. Delägare, som den 1 januari 1910 innehade sådan anställning vid någon av de kungl. teatrarna, varom förmäles i § 2, och före nämnda dag vunnit inträde i pensionsinrättningen, skall, därest han före utgången av mars månad 1910 skriftligen hos styrelsen för pensionsinrättningen förbehållit sig sådan rätt, bibehållas vid den honom enligt reglementet den 15 oktober 1880 med däri gjorda ändringar och tillägg tillförsäkrade pensionsrätt mot fullgörande av den honom enligt samma bestämmelser åliggande avgiftsskyldighet.

Mom. 2. Den, som den — — — (den dag, då de ändrade stadgarna träda i kraft) innehar sådan anställning vid någon av de kungl. teatrarna, varom förmäles i § 2, är berättigad att såsom delägare ingå i pensionsinrättningen även om ännu icke tre år förflutit efter vunnen anställning.

§ 27.

För delägare, som den 1 januari 1910 innehade sådan anställning, varom förmäles i § 2, och före den 1 april 1910 vunnit delägarskap i pensionsinrättningen samt icke gjort förbehåll jämlikt § 26, gälla följande särskilda bestämmelser, utgörande ändring av och tillägg till föreskrifterna i §§ 6—8.

Mom. 1. Pensionen är sammansatt av delar enligt följande grunder:

a) För varje fullt år, under vilket delägare före den 1 januari 1910 tillhört pensionsinrättningen eller varit fast anställd vid någon av de kungl. teatrarna eller vid förutvarande Dramatiska teatern, beräknas en årlig pension av

kr. 30: —	inom	aktörsstaten;	
» 22: 50	»	balettstatens pensionsklass	I;
» 15: —	»	»	II;
» 10: —	»	»	III;
» 15: —	»	korstaten;	
» 30: —	»	tjänstemannastatens pensionsklass	I;
» 20: —	»	»	II;
» 15: —	»	»	III.

Härvid iakttages dock:

1) delägare, som före den 1 juli 1920 kommit i åtnjutande av pension, skall bibehållas vid honom enligt då gällande bestämmelser tillförsäkrad pensionsrätt, varjämte sådan pensionstagare skall äga, utöver den till honom utgående pensionen, åtnjuta ett årligt tillägg av etthundrafemtio kronor jämte trettio procent av pensionsbeloppet, tillsammans dock högst sexhundra kronor;

2) delägare, som vid utgången av juni 1920 tillhörde aktörsstatens pensionsklass I eller vid nyssnämnda tidpunkt ännu icke kommit i åtnjutande av pension från pensionsinrättningen, skall, därest den fasta lönen icke uppgår till 5 000 kronor och han före den 1 oktober 1920 skriftligen hos styrelsen för pensionsinrättningen förbehållit sig sådan rätt, bibehållas vid pensionsrätt med det belopp, som enligt vid utgången av juni 1920 gällande bestämmelser tillkom honom såsom delägare i nämnda klass, mot erläggande av i § 8 enligt dess vid sistnämnda tidpunkt gällande lydelse stadgad avgift.

b) För varje fullt år, för vilket delägaren före den 1 januari 1910 inbetalat föreskrivna avgifter till pensionsinrättningen, beräknas en årlig pension, lika med den under punkt a) angivna.

e) För varje fullt år, under vilket delägaren efter den 1 januari 1910 haft anställning vid någon av de kungl. teatrarna, beräknas en årlig pension lika med den tilläggspension, varom förmåles i § 7 mom. 1 och § 8.

Mom. 2. Skulle beträffande någon enskild delägare totalbeloppet av den enligt ovan angivna grunder sammansatta pensionen komma att understiga beloppet av den pension, som tillförsäkrats honom enligt reglementet den 15 oktober 1880, skall pensionen utgå med det i samma reglemente stadgade beloppet eller, där detta understiger 300 kronor, med sistnämnda belopp. Pensionen för delägare, på vilken berörda reglemente icke varit tillämpligt, skall utgå med minst 300 kronor.

Mom. 3. Pensionen tillträdes, då delägaren uppnått den i § 6, 2) stadgade levnadsåldern, vare sig han då tillhört pensionsinrättningen 15 år eller ej.

§ 28.

Mom. 1. Delägare, som vunnit inträde i pensionsinrättningen före den 1 januari 1910 och som icke längre vid någon av de kungl. teatrarna innehar sådan anställning, som omförmåles i § 2, är icke berättigad till pension i enlighet med §§ 6—8, men äger att i pensionsinrättningen kvarstå med bibehållande såväl av

den pensionsrätt som ock av den avgiftsskyldighet, som tillförsäkrats eller pålagts honom genom reglementet den 15 oktober 1880 med däri gjorda ändringar och tillägg, därvid den i § 11 av samma reglemente gjorda begränsningen av antalet pensionsrum likväl icke må utgöra hinder för erhållande av pension.

Har delägare, varom nu nämnts, erhållit Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd att kvarstå i pensionsinrättningen, oaktat han vid avgång från tjänst vid de kungl. teatrarna icke under 15 år varit delägare i pensionsinrättningen, och har därvid stadgats skyldighet för delägaren att vara underkastad tillämpning av de ändringar i pensionsinrättningens reglemente, som kunde av Kungl. Maj:t varda fastställda, skall å sådan delägare tillämpas vad i § 9 ovan föreskrives beträffande delägare, som efter uppnådd pensionsmässighet utövar tjänst vid annan teater än de kungl. teatrarna.

Mom. 2. Delägare, som före den 1 januari 1910 frånträtt sin anställning vid någondera av de kungl. teatrarna, men därefter vinner förnyad anställning, vare beträffande såväl avgiftsskyldighet, räknat från den dag, då hans förnyade anställning tager sin början, som ock pensionsrätt likställd med sådan delägare, varom i § 27 förmäles.

§ 29.

Delägare, å vilka §§ 26, 27 och 28 i stadgarna äro tillämpliga eller för vilka pensionsfallet eljest inträffat, innan delägarna sist å stämma den 6 oktober 1930 fattat beslut om ändring av §§ 2 och 8 m. fl. i stadgarna, äga med de inskränkningar, som må föranledas av bestämmelserna i §§ 30 och 31, i förening med dem tillerkända pensioner årligen uppbära:

dels ett belopp, motsvarande 20 % av sagda pensioner,

dels ytterligare ett belopp, utgörande:

för manliga, som tillhört aktörsstaten	650 kronor
» kvinnliga, » » »	450 »
» manliga, » » tjänstemannastaten	650 »
» kvinnliga, » » » »	150 »
» manliga, » » korstaten	550 »
» kvinnliga, » » »	350 »
» manliga, » » balettstaten	550 »
» kvinnliga, » » »	350 »

§ 30.

Intill dess annorlunda stadgas, skall vad pensionstagare tillkommer minskas med en tiondel av sitt belopp; dock att sådant avdrag icke må i det i § 29 ömförmälda fallet göras med högre belopp än som svarar mot resp. i sista punkten av sagda § angivet krontal.

§ 31.

Om av försäkringsteknisk undersökning framgår, att pensionsinrättningen ej förmår bära de utfästa pensionerna, skola uppskjutna pensioner minskas i förhållande till storleken inbördes med så stort belopp, som erfordras för att tillgångarna skola motsvara skulderna.

Motivering.

§ 1.

Sakkunniga hava föreslagit, *dels* att plikter och ersättningsbelopp skola tillfalla teaterkassan, ej resp. pensionsinrättningar, *dels* att nuvarande bestämmelser om särskilda föreställningar för de kungl. teatrarnas pensionsinrättning och Hovkapellet's pensionsinrättning upphävas och ersättas med direkta anslag för det fall att Kungl. Maj:t önskar stödja dessa kassor, *dels ock* att den nu för gästspel föreskrivna avgiften av 5 % till pensionsinrättningen avskaffas. Med anledning härav utgå nuvarande punkterna 3)—5) i mom. 4.

§ 2.

Det har av sakkunniga påtalats som oriktigt, att en scenartist första året av sin anställning har rättighet att inträda i pensionsinrättningen och redan året därpå skyldighet därtill. Sakkunniga föreslå i stället, att såväl skyldighet som rättighet till delaktighet i pensionsinrättningen skall inträda först efter tre års anställning. Detta har föranlett ändring av mom. 1 och mom. 2.

Bland till tjänstemannastaten hörande befattningar har befattningen »dekorationsmålare» (samtidigt föreståndare för dekorationsmålarverkstaden och med ersättning övervägande i form av fast lön) i enlighet med sakkunnigas förslag om skiljande av platsen som dekorationskonstnär från den egentliga befattningen som verkstadschef med pensionsrätt allenast för den senare ersatts med beteckningen »föreståndare för dekorationsmålareverkstad». Vidare har inom pensionsklass III tillagts »dekorationsmålare».

Enligt sakkunnigas förslag skall vid inträde i pensionsinrättningen pensionsavgift retroaktivt erläggas för de tre första anställningsåren, vilket föranlett ändring av mom. 3. Erläggandet av dessa avgifter föreslås kunna fördelas på fem år efter inträdet. I andra stycket av detta mom. föreslås, att de tre första anställningsåren skola räknas delägaren till godo, i den mån retroaktivavgifter för dem erlagts.

§ 4.

Föreskriften i andra stycket av denna § föreslås mildrad, så att pensionsinrättningens styrelse i ömmande fall må kunna bevilja reducerad pension, där delägare, som här avses, brustit i sin skyldighet att erlägga pensionsavgifter.

§ 6.

Första stycket har erhållit sådan avfattning, att däri direkt utsäges, att pensionsrätt inträder först efter avgång ur tjänst. På grund av bestämmelserna i § 9 bör detta dock icke utgöra hinder för teatern att, där så för teatern befinnes önskvärt, giva pensionstagare tillfälligt uppdrag eller låta honom utföra annat arbete för teatern än det, som tillhörde den tjänst, från vilken han avgått.

För kvinnlig delägare tillhörande balettstaten föreslås pensionsåldern sänkt från 41 till 38 år.

§ 7.

Enligt nuvarande bestämmelser är delägare, som tillhört pensionsinrättningen i 5 men ej i 15 år, vid avgång berättigad att kvarstå i pensionsinrättningen endast om han avskedas eller avgår på grund av av teaterstyrelsen beslutad lönenedsättning. Då sakkunniga anse denna bestämmelse utgöra ett allvarligt hinder för teaterledningen att verkställa önskvärd gallring av truppen, föreslås sådan ändring av mom. 2, att varje delägare, som avgår efter att hava tillhört pensionsinrättningen i 5 år, oavsett formen för avgången äger rätt kvarstå i pensionsinrättningen.

Även nuvarande bestämmelse rörande pensionens belopp vid avgång inom 15 år efter inträdet i pensionsinrättningen kan enligt sakkunnigas förmenande utgöra hinder för avskedande av olämplig sugett. För den skull föreslås en mera kontinuerlig nedsättning av pensionen vid avgång mellan 5 och 15 års delägarskap. Den nya bestämmelsen ger samma pension som den gamla efter 5, 10 och 15 års delaktighet i pensionsinrättningen; för mellanliggande år blir pensionen enligt den föreslagna regeln något ökad, utan att dock höjningen spelar någon större ekonomisk roll för pensionsinrättningen.

På grund av ändringen av mom. 2 har jämväl mom. 3 måst underkastas en formell omarbetning.

§ 9.

Sakkunniga anse det nuvarande stadgandet, att pensionerad delägare går förlustig sin pension vid tjänstgöring vid någon av de kungl. teatrarna, orimligt, då så icke behöver bli fallet vid tjänstgöring vid annan teater. Denna § har därför ändrats så att pensionsinrättningens styrelse kan medgiva undantag från stadgandet om pensionens indragning jämväl vid tjänstgöring vid de kungl. teatrarna.

§ 10.

Då det ofta torde vara vanskligt att avgöra om en obotlig sjukdom ådragits i tjänsten, föreslås, att rätten till understöd utsträcker till varje fall av obotlig sjukdom, där delägaren varit anställd i minst 10 år. En sådan utvidgning av pensionsinrättningens förpliktelser torde, med hänsyn till det fåtal fall, då bestämmelsen i fråga kommer att tillämpas, icke behöva ingiva några

betänkligheter, så mycket mindre, som pensionsinrättningens styrelse redan nu enligt § 11 äger rätt bevilja understöd i fall av obotlig sjukdom, som icke ådragits i tjänsten.

I analogi med vad som föreslagits i § 7 föreslås även här kontinuerlig reduktion av pensionen, då antalet anställningsår understiger 15.

§ 26.

Den, som enligt nu gällande stadgar äger rätt att inträda som delägare i pensionsinrättningen, bör icke genom de ändrade bestämmelserna i § 2 för-lora denna rättighet. Föreskrift härom lämnas i det till denna § tillagda mom. 2.

*Bilaga VII.***Kungl. teaterns repertoar.**

En statlig operainstitutions uppgift kan, såsom framhållits av Paul Bekker — den kände tyske musikkritikern, f. d. operaintendenten i Kassel och Wiesbaden — väsentligen sammanfattas i begreppet »lebendiges Museum», d. v. s. ett levande museum för den stora repertoar, som sträcker sig ifrån Gluck och Mozart fram till vår egen tid. Det är nödvändigt, att publiken, likaväl som den på ett tavelgalleri har tillfälle att konfronteras med målarkonstens mästare från skilda epoker, får uppleva vad operans mästare under halvtannat århundrade skapat och lämnat till eftervärlden. Man får för övrigt icke förbise, att operan är konservativ icke bara med hänsyn till sin stora, tungrodda apparat utan även såsom konstskapelse, såsom form.

Kungl. teatern har under nuvarande regim i allmänhet med gott resultat fyllt ifrågavarande uppgift. Det är uppenbart, att praktiskt taget i samma stund den nuvarande ledningen avlöste den föregående lades repertoaren på en ur ovan anförda synpunkter till stor del sund och riktig bog. Tillbörlig plats uppläts nämligen åt de verk, som böra utgöra den absolut givna grundstommen i Kungl. teaterns repertoar — antingen varje spelår eller med vissa större mellanrum (verk av Mozart, Wagner, Verdi, Beethovens »Fidelio», Rossinis »Barberaren i Sevilla», Bizets »Carmen» etc.).

Med hänvisning till vad som tidigare nämnts om de som sådana mycket berömvärda specialföreställningarnas tendens att i alltför hög grad inkräkta på de ordinarie föreställningarna må emellertid påpekas den avsevärda plats, som väl främst av ekonomiska skäl upplåtits åt operetter. Dylika lade under sistlidna spelår beslag på 54 av teaterns föreställningar. Skulle den tanken realiseras, att Göteborgs Lyriska teater, vars ensemble är i hög grad lämpad för operettens speciella spelstil, under maj eller senare delen av april gasterade på Kungl. teatern, kunde ju denna institutions solister till gagn för sin egentliga konstnärliga uppgift i viss utsträckning befrias från operettspel, för vilket flera operaartister sakna förutsättningar, och i stället mera koncentrera sig på den verkliga operarepertoaren.

Det torde vara tvivelaktigt, huruvida överhuvud operettföreställningar ekonomiskt sett äro av behovet påkallade under den s. k. turistsäsongen, d. v. s. augusti månad, då teatern har en av sina mest inkomstbringande spelperioder. Under alla omständigheter måste hävdas den meningen, att operettföreställningar, i den mån sådana givas före senare hälften av april, *icke* böra, såsom på senare tid så ofta skett, förläggas till lördagen, d. v. s. veckans även ur speciell operasynpunkt i regel bästa speldag. Då en stor del av den ordinarie

publiken just denna kväll har tillfälle till teaterbesök, bör den därvid bjudas på de i repertoaren ingående värdefullare operaverken.

I detta samband är nödvändigt att med några ord beröra Kungl. teaterns »generalplan». Denna publiceras varje år, i regel i september och innehåller bl. a. en mycket detaljerad, i almanackstil utarbetad förteckning över teaterns repertoar under säsongen som helhet. Visserligen lämnas i den flera dagar »fria», nämligen så att vid dessa icke anges vilka verk, som skola uppföras eller huruvida alls någon föreställning är avsedd att äga rum. Det har emellertid visat sig, att en dylik försiktighetsåtgärd långt ifrån motsvarar de högst avsevärda avvikelser från generalplanen, vilka i praktiken förekomma.

Man får icke förbise, att teatern i och med tillkomsten av generalplanen erhöll den fast reglerade inre arbetsordning den förut saknat. Det må också betonas, att en publicerad generalplan har för Kungl. teatern ett stort reklamvärde, och att den i och för sig ger åt den intresserade allmänheten en säkerligen välkommen orientering i teaterns planläggning av sin verksamhet. Men det torde dels av ovan anförda skäl, dels med hänsyn till att å andra sidan rörelsefriheten vis å vis programdispositionerna i icke ringa grad hämmas (jfr s. 73), vara förenat med en viss risk att offentliggöra generalplanen i så detaljerat skick som hittills varit fallet. Att Kungl. teatern varje år måste uppgöra en i möjligaste mån klart fixerad spelplan faller av sig själv. Denna borde lämpligen förbli opublicerad och endast tillsändas exempelvis sådana institutioner, med vilka teatern i ena eller andra avseendet bedriver samarbete. Till allmänheten kunde eventuellt utlämnas en i mera allmänna drag uppgjord plan för verksamheten. Här skall icke närmare antydvas, hur en offentlig plan av denna typ på lämpligaste sätt bör vara disponerad.

Vad nyinstuderingar beträffar måste påpekas, att ofta sådana äldre verk instuderats, vilka av olika anledningar alls icke ha förutsättningar att locka eller fångsla en nutida operapublik — fränsett en del utpräglat konservativa operabesökare och ett mindre antal rent operahistoriskt intresserade. Avgjort olämpligt torde vara, att särskilt med tanke på folkföreställningarnas publik framföra dylika verk. Folkföreställningarnas spellista bör omfatta de ännu gångbara standardverken och emellanåt tillföras sådana nyinstuderade operor eller noviteter, som visat sig ha framgång, lämpa sig för en bredare publik och förmå giva folkföreställningarna ökad stimulans och livaktighet.

Viktigt är i stort sett, att Kungl. teaterns repertoarpolitik leder till den förnyelse, som trots operaformens konservativa karaktär är nödvändig för att repertoaren skall få karaktären av »levande museum». Under senare tid har — säkerligen delvis på grund av hänsynstagande till den offentliga generalplanen — Kungl. teaterns repertoar kommit att i viss mån bli alltför stabil. Det förefaller, som om det nu vore lämpligt att låta premiärer (såväl nyinstuderingar som uppföranden av här tidigare icke spelade verk) intaga den centrala ställning på spellistan, som genom nuvarande system i alltför hög grad berövats dem. Härvidlag åsyftas icke någon direkt ökning av det *antal* premiärer, som under de senare säsongerna ägt rum på Kungl. teatern. Kungl. teatern bör både av ekonomiska skäl och ur arbetssynpunkt allttjämt nöja sig

med sex till nio premiärer årligen (verkliga premiärer och nyinstuderingar). Men teaterns programdispositioner borde vara så avvägda, att dessa premiärer mer än hittills framhävas och framstå såsom höjdpunkter under spelårets verksamhet.

Ett uppslag av regissör André att indela säsongen i olika spelperioder, vilka var och en skulle planeras med hänsyn till en viss premiär såsom periodens viktigaste och dominerande evenemang, bör icke lämnas obeaktat.

Det har nyss framhållits, att vid nyinstuderingar valet ej sällan fallit på sådana verk, som i sig själva sakna förutsättningar att intressera vår operapublik i genomsnitt. Man kan icke bestrida värdet av, att på spellistan ibland förekomma nyinstuderade äldre operor, vilka överbärande ha historiskt-kulturellt värde, eller vilkas skönhetsvärde är tillgängligt endast för en begränsad publikkategori. Men i den mån operor av detta slag beredas plats på repertoaren, böra med hänsyn till att Kungl. teatern alltför ensidigt gynnat 1800-talets operalitteratur sådana utväljas, vilka före den romantiska epoken voro verkligt representativa för operans olika stilarter, men med vilka den moderna publiken dessvärre helt förlorat kontakten: förslagsvis någon opera av Händel, en typisk buffa-opera eller »opéra comique» från 1700-talet, en fransk »tragédie lyrique» (i avsevärd förkortning) eller en svensk opera från gustavianska skedet. Spelkostnaderna för dylika verk torde för övrigt kunna hållas inom en ganska begränsad ram.

Här skall naturligtvis icke förnekas, att i förra århundradets operaproduktion alltför återfinnas tämligen förbisedda men på sin tid mycket uppskattade verk, värda att utan längre uppskov nyinstuderas eller att såsom nyheter presenteras för vår publik. Att med repertoaren ytterligare införliva t. ex. glömda operor av Verdi torde dock under alla förhållanden vara mindre klokt.

Det finns emellertid berömda klassiska operor, vilkas upptagande på repertoaren kanske icke skulle medföra sämre recetter än t. ex. »Martha» och vilka dessutom skulle beteckna en betydligt starkare konstnärlig insats. Här må blott erinras om Glucks »Iphigenia på Tauris» eller Mozarts »Cosi fan tutte». Ehuru Berwalds »Estrella de Soria» icke kan hänföras till samma kategori — denna opera står ju ej bland de internationellt erkända mästerverken — bör den dock i detta sammanhang nämnas, särskilt med tanke på de skyldigheter en statlig svensk operascen måste anses äga gentemot det egna landets musikkultur. I den lyckade bearbetning, vari »Estrella» för några år sedan framfördes på Göteborgs Lyriska teater, visade sig detta verk såsom icke blott musikaliskt mycket fängslande utan även — trots textens svaghet — sceniskt acceptabelt.

Vid framförandet av dylika »uppgrävda» operor är resultatet i icke ringa grad beroende av regin, spelsättet och den dekorativa inramningen. Det kan ej fördöljas, att en del av Kungl. teaterns nyinstuderingar under nuvarande regim just i dessa hänseenden givit anledning till berättigad kritik. En mera originell och fantasifull regi hade i flera fall varit önskvärd. Om åtskilliga verk med avseende på regin icke erhållit ett med musiken kongenialt sceniskt framförande, må dock betonas, att Kungl. teatern först på de allra sista åren

haft till sitt förfogande en direkt för operaverksamhet utbildad förste regissör, i besittning av icke blott omfattande teaterteknisk erfarenhet utan även *musikalisk* kompetens.

Vad angår det dekorativa måste ifrågasättas, huruvida icke lämpligen andra konstnärer än teaterns fast anställda dekorationsmålare borde kunna anlitas. Det synes önskvärt, att den ordinarie dekorationsmålaren finge mera tid till koncentrerat arbete på vissa väsentliga uppgifter och att därjämte för åstadkommande av större omväxling i den dekorativa stilen nya förmågor gäves tillfälle att vid en del s. k. nyuppsättningar pröva sina krafter — något som säkerligen skulle uppskattas av publiken.

Den svenska översättningen av olika operatexter — särskilt äldre sådana — är ej sällan av sådan beskaffenhet, att den kan menligt inverka på resp. verks framgång — en olägenhet, som visserligen varit föremål för operaledningens uppmärksamhet men som alltjämt till avsevärd del kvarstår.

Det är icke otänkbart, att det allmänna intresset för nyinstuderade operor skulle ytterligare ökas, därest Kungl. teatern genom en mera energisk pressreklam skapade så att säga en starkare atmosfär av intresse, förväntan och spänning kring just dessa föreställningar.

Samma synpunkter, som i fråga om regi, dekorativ gestaltning och reklam här anlagts på nyinstuderingar, gälla även uppförandet av noviteter. Operaledningen har ådagalagt ett starkt och delvis mycket välbefogat intresse för nyinstuderingar, men å andra sidan har den visat sig alltför tvehågsen, när det gällt att med sin repertoar införliva rena nyheter. Villigt medgives, att ledningen i det avseendet haft att gottgöra en del försummelser av föregående regimer, som underlåtitt att i det tidspsykologiska ögonblicket låta framföra exempelvis Debussys »Pelléas och Mélisande» — en på sin tid uppseendeväckande opera, vars urpremiär ägde rum 1901 — eller Stravinskijs epokgörande balettpantomin »Petruschka» (uruppförande 1911). Förtjänsten av dessa verks framförande på Kungl. teatern tillkommer den nuvarande ledningen, men tyvärr inträffade premiärerna vid en tidpunkt, då verken oavsett det rent konstnärliga värdet icke längre kunde påräkna det aktualitetsintresse, som även på operans (och balettens) område ej är utan betydelse.¹

I en operainstitutions funktion såsom »levande museum» för musikdramatisk konst ingår emellertid även att låta publiken lära känna verk, representativa för samtida strömningar. Operaledningen har gjort vissa aktningsvärda försök att hålla sig à jour med de senare årens operaproduktion: det må erinras om Zandonais »Kavaljererna på Ekeby», Puccinis »Turandot», Max Brands »Maskinist Hopkins» och Pfitzners »Hjärtat», likaså om svenska verk av bl. a. Atterberg, Peterson-Berger, Pergament, Nat. Berg och Rosenberg. Kungl. teaterns repertoarpolitik synes dock i här berörda hänseende icke ha varit fullt tillfredsställande.

Ett av nämnda utländska verk presenterades påfallande snabbt, nämligen

¹ Anmärkningsvärt är, att Stravinskijs balettpantomim »Le sacre du printemps» (1913), som jämte »Petruschka» hör till denne tonsättares märkligaste verk, ej hittills framförts på Kungl. teatern. Detta torde måhända i viss grad sammanhänga med den brist på verkligt auktoritativa balettinstruktörer, som länge varit kännbar.

»Hjärtat»: den svenska premiären ägde rum några månader efter urpremiären i Berlin. Att Kungl. teatern försäkrar sig om en främmande novitet,¹ innan någon som helst erfarenhet kunnat göras beträffande dess eventuella framgång utomlands hos publik och kritik, medför givetvis betydande risker, och det visade sig också, att teatern härvidlag gjorde ett felgrepp. »Hjärtat» torde ingalunda kunna räknas till sin upphovsmans mest helgjutna verk — stycket nedlades för övrigt efter tre föreställningar — och därtill kommer, att Pfitzner trots sin sedan decennier framskjutna ställning i tyskt musikliv aldrig förmått väcka någon nämnvärd genklang hos den svenska musikpubliken.

Principiellt torde vara lämpligast, att teatern vad angår färska *utländska* noviteter upptager sådana verk, vilka under en eller ett par säsonger hävdat sig såsom konstnärligt anmärkningsvärda skapelser, kring vilka publikens och kritikens intresse mera påtagligt koncentrerat sig. På denna punkt har Kungl. teaterns ledning måhända icke visat den initiativkraft, som man i andra avseenden kunnat iakttaga. För att välja ett exempel må närmast erinras om ett för några år sedan utomordentligt publikdragande verk, nämligen Weinbergers underhållande folkopera »Schwanda», som kunde haft goda utsikter att även på den stockholmska operascenen bliva en attraktiv nyhet och som för övrigt med stor fördel kunnat givas även vid folk- och populärföreställningar. Detta verk kan visserligen icke tillmätas något djupare eller mera bestående värde, men presenterat vid den tidpunkt, då det på kontinentala scener gjorde en högst ovanlig succé, hade det säkerligen betytt ett stimulerande tillskott för Kungl. teaterns repertoar.

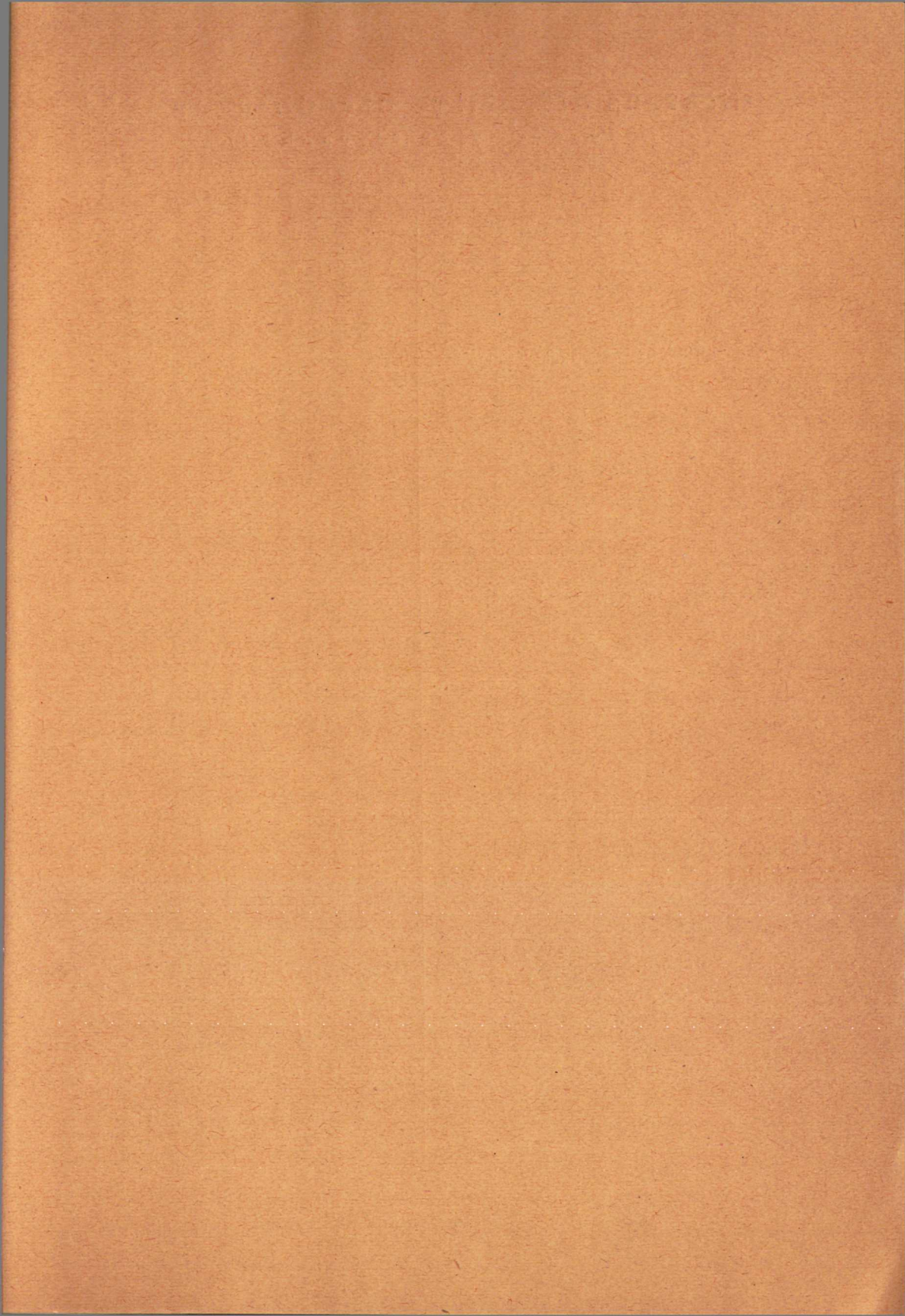
Man kan därjämte icke underlåta framhålla, att Kungl. teatern väl försiktigt undvikit premiärer på låt vara omdiskuterade men konstnärligt vägande operor av mera nyorienterad karaktär — t. ex. Alban Bergs »Wozzeck» — vilkas upptagande på repertoaren hade kunnat förstärka intrycket av andlig vitalitet och vakenhet hos ledningen. En verkligt effektiv pressreklam torde icke minst vid dylika tillfällen vara synnerligen värdefull, särskilt med hänsyn till vår operapubliks på förhand rätt skeptiska inställning till mera radikalt moderna försök till operaproblemets konstnärliga lösning.

Givetvis måste räknas med, att nya sceniska musikverk—både svenska och utländska — ofta ha svårt att tränga igenom. Men det kan diskuteras, huruvida det ej är bättre att till förmån för värdefulla alster av denna kategori, med vilka publiken ännu icke hunnit bli tillräckligt förtrogen, göra tillfälliga ekonomiska uppoffringar inom en viss ram och bibehålla dem på repertoaren än att efter ett antal föreställningar med relativt låga recetter helt avpollettera dem. I några fall synes det, som om äldre, mer eller mindre förslitna operor föredragits framför nya verk (som vunnit kritikens erkännande) blott på grund av att dessa efter några få föreställningar ej uppnått lika stora recetter. Man ifrågasätter, om det ej på lång sikt skulle vara mer lönande, att teatern genom att ägna dessa noviteter flera uppföranden — detta gäller icke minst svenska verk — så småningom *inarbetade* dem hos publiken.

¹ Se Kungl. teaterns generalplan, säsongen 1931—1932, sid. 21 (publicerad i september 1931).

I fråga om den lämpliga proportionen mellan nyinstuderingar och noviteter faller det sig svårt att på förhand uppställa något slags norm. Hänsyn måste därvidlag tagas till växlande konjunkturer, såväl konstnärliga som ekonomiska. För närvarande råder en påtaglig brist på mera intresseväckande nyheter — en stagnation, som vad Tyskland angår uppenbart är beroende av de politiska förhållandena och som, efter vad man får hoppas, är av tillfällig karaktär. Kungl. teatern bör dock icke låta sig avskräckas att underkasta repertoaren en förnygringsprocedur och sörja för den tillväxt, som är nödvändig i samma mån vissa hittills omtyckta repertoaroperor visa tendens till minskad attraktionskraft. Man har svårt att värja sig för intrycket, att Kungl. teatern i annat fall med avseende på repertoaren lätt kan råka i en kritisk situation, i synnerhet som den i motsats till de storstadsoperor, med vilka den konstnärligt är jämförbar, vänder sig till en begränsad publik, som i längden knappast kan lockas att år efter år återse samma operaverk.

Gunnar Jeanson.

Statens offentliga utredningar 1934

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 2.
Finanspolitikens ekonomiska verkningar. [1]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 3.
Löntvecklingen och arbetslösheten. [2]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.
Andlig odling i övrigt.

1933 års teaterutrednings betänkande. Del 1. De fasta stats-
understödda teatrarna. [3]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.